

**Міністерство освіти і науки України
Відокремлений структурний підрозділ
«Гуманітарно-педагогічний фаховий коледж
Мукачівського державного університету»**

**НАУКОВИЙ МОЛОДІЖНИЙ АЛЬМАНАХ
ВСП «ГПФК МДУ»**

**«Розвиток сучасної вітчизняної педагогіки у
професійній підготовці здобувачів освіти:
теорія і практика»**

Мукачево

11 квітня 2024 р.

УДК 37.014.5(477) „20”:377.8.011.3-051(043.2)

Р 64

«Розвиток сучасної вітчизняної педагогіки у професійній підготовці здобувачів освіти: теорія і практика» - збірник тез Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції (інтернет – конференції) здобувачів освіти ВСП «ГПФК МДУ», 11 квітня 2024 р., Мукачево / ред. кол.: І.І. Кушнір (гол. ред.) та ін. – Мукачево: ВСП «ГПФК МДУ», 2024. – 417 с.

**Рекомендовано до поширення в мережі
науково-технічною радою Мукачівського державного
університету
(протокол № 3 від «04» квітня 2024 р.)**

У збірнику вміщено тези доповідей науково-практичної конференції здобувачів освіти «Розвиток сучасної вітчизняної педагогіки у професійній підготовці здобувачів освіти: теорія і практика».

Учасники конференції розглядають теми, що містять результати наукового дослідження, новизну і обґрунтування наукових висновків з галузей знань Гуманітарні науки, Освіта/Педагогіка.

Видання призначено для викладачів, здобувачів освіти педагогічних навчальних закладів.

Матеріали друкуються в авторській редакції. Редакційна колегія не несе відповідальності за достовірність статистичної та іншої інформації, що надана в рукописах, та залишає за собою право не розділяти поглядів деяких авторів на ті чи інші питання, розглянуті на конференції.

Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за підбір, точність наведених фактів, цитат, статистичних даних, галузевої термінології, інших відомостей.

Редакційна колегія:

Кушнір І.І. – директор ВСП «ГПФК МДУ», кандидат педагогічних наук, доцент, заслужений працівник освіти України, Почесний педагог України.

Паук М.М. – заступниця директора з виховної роботи, кандидат філологічних наук, доцент, викладачка української мови та літератури, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист, науковий керівник НТЗО, упорядник альманаху.

Мішкулинець О.О. – заступниця директора з навчальної роботи, кандидат психологічних наук, викладачка психолого-педагогічних дисциплін, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист.

Грегірчак Д.Б. – завідувач навчально-виробничої практики, кандидат політичних наук, викладач суспільних дисциплін, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист.

Кампов Н.В. – завідувачка шкільного відділення, викладачка української мови та літератури, спеціаліст вищої категорії, старший викладач.

Кертис Н.В. – завідувачка дошкільного відділення, викладачка дошкільної педагогіки та окремих методик, спеціаліст вищої категорії, старший викладач.

Буркало Н.Л. – завідувачка музичного відділення, викладачка гри на інструменті, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист.

Синевич І.С. – завідувачка відділення гуманітарної освіти, доктор філософії, викладачка педагогіки, спеціаліст вищої категорії, викладач-методист.

Феньов Я.І. – голова предметної (циклової) комісії викладачів педагогіки, психології, методик дошкільного виховання та фізичної культури.

ЗМІСТ

РОЗДІЛ І. СИСТЕМНІ ЗМІНИ У НАВЧАННІ ТА ВИКЛАДАННІ ПРИРОДНИЧО-МАТЕМАТИЧНИХ ДИСЦИПЛІН.....	10
<i>Деркач Є.Є.</i> Сучасні концепції викладання природничих дисциплін.....	10
<i>Дзяпка М.Ю.</i> Використання засобів ІКТ у навчанні математики НУШ.....	17
<i>Зан Н.Ю.</i> Інтеграція в шкільній природничій освіті.....	22
<i>Клюса К.І.</i> Організація освітнього процесу в адаптаційно-ігровому періоді навчання учнів першого класу.....	29
<i>Мищук К. С.</i> STEM-технологія - один із шляхів впровадження концепції «Нової української школи» в освітній процес при навчанні та викладанні природничо-математичних дисциплін.....	37
<i>Петрунь С. М.</i> Впровадження STEM – освіти на уроках інтегрованого курсу я досліджую світ.....	42
<i>Поринець Є.С.</i> Сутність природничо-математичної освіти майбутніх учителів початкових класів.....	48
<i>Симканич Т.І.</i> Проектна технологія у навчанні математики.....	52
<i>Химинець О.В.</i> Значення географічних досліджень у підготовці уроків природничої освітньої галузі інтегрованого курсу «Я досліджую світ» у початковій школі.....	58
<i>Цубера Е. І.</i> Організація екологічного виховання дітей молодшого шкільного віку як підґрунтя формування природничої освіти.....	62
<i>Черепаня В.І.</i> Взаємодія особистості зі світом природи...	66
<i>Чилина Ю.Ю.</i> Інноваційні технології у навчанні математики.....	70

<i>Шойного А.Б.</i> Вплив цифровізації на вивчення природничо-математичних дисциплін майбутніх учителів початкової школи.....	75
РОЗДІЛ II. ПЕДАГОГІКА СПІВРОБІТНИЦТВА В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ.....	80
<i>Білас К.І.</i> Особливості організації освітнього процесу в початковій школі під час дистанційного навчання.....	80
<i>Бонь А.Ю.</i> Партнерство сім'ї та школи в умовах дистанційного навчання.....	84
<i>Варга Ю.Ю.</i> Особливості організації освітнього процесу учнів початкової школи із застосуванням технологій дистанційного навчання.....	90
<i>Геревич В.С.</i> Педагогічна взаємодія в процесі дистанційного навчання.....	97
<i>Диусь К.І.</i> Сучасні підходи до навчання технологій учнів з порушеннями особливими освітніми потребами.....	103
<i>Дідик О. Л.</i> Використання дистанційної освіти у навчанні майбутніх учителів початкової школи.....	106
<i>Золтан М.В.</i> Проблема організації дистанційної освіти для дітей дошкільного віку.....	109
<i>Кучерява А.В.</i> Актуальність та можливості дистанційного навчання в сучасних умовах.....	115
<i>Мучичка Н. М.</i> Нестандартні форми організації навчання як засіб розвитку пізнавальної активності молодших школярів.....	122
<i>Пальок І.І.</i> Дистанційне навчання дошкільників з особливими освітніми потребами.....	126
<i>Турянчик К.М.</i> Українська мова в інтернеті — неоднозначне явище.....	130
<i>Феєр Д.М.</i> Педагогіка співробітництва є важливою частиною сучасних методів навчання.....	135
<i>Фельцан В.І.</i> Використання інтерактивних методів у навчанні майбутніх вчителів початкових класів.....	140

<i>Фурдь Т.В.</i> Методи та прийоми вивчення української мови під час дистанційного навчання.....	143
РОЗДІЛ ІІІ. ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ З ВИКОРИСТАННЯМ СУЧАСНИХ ОСВІТНІЙ ІНСТРУМЕНТІВ ТА ТЕХНОЛОГІЙ.....	150
<i>Боришюк Д.-М. Ю.</i> Основні види ігор, які використовуються на уроках англійської мови в початковій школі.....	150
<i>Лазар О. Д.</i> Використання штучного інтелекту для навчання іншомовного писемного мовлення.....	156
<i>Мідянка Д. І.</i> Використання інформаційних технологій на уроках іноземної мови в початкових класах.....	162
<i>Роман В. В.</i> Казка як позитивний мотиваційний чинник для вивчення англійської мови.....	169
<i>Хмелевська В. С.</i> Застосування мобільних технологій при вивченні англійської мови.....	175
<i>Цюцька Д. В.</i> Die verwendung der interaktiven technologien im deutschunterricht.....	182
<i>Чірі С.С.</i> Aspects of inclusive foreign language teaching in primary school.....	186
<i>Шекмар Б.В.</i> Роль цифрових технологій у процесі вивчення іноземної мови.....	191
РОЗДІЛ ІV. МИСТЕЦТВО ТА ЙОГО ЗНАЧЕННЯ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ОСВІТЯН. НАВЧАЛЬНА ТЕМАТИКА, КРИТЕРІЇ ВИСОКОЇ ХУДОЖНЬОЇ ЯКОСТІ, РЕГІОНАЛЬНА СПЕЦИФІКА.....	198
<i>Бисьмак В.В.</i> Роль інтеграції у вивченні мистецтва для розвитку універсальних компетенцій учнів нової української школи.....	198
<i>Бігун Л.І.</i> Концепція впровадження елементів дизайну в освітній процес молодших школярів через програму «Мистецтво».....	205

<i>Вароді Е.В.</i> Застосування художнього конструювання та моделювання як метод активізації креативності та інноваційного мислення в мистецькій освіті.....	212
<i>Дрогобецька Н. С.</i> Сучасний вчитель мистецьких дисциплін з урахуванням особливостей мистецької освіти в школі.....	220
<i>Козар В.В.</i> Педагогічні стратегії активізації критичного аналізу у мистецькій освіті молодших класів.....	224
<i>Лучкай К.Є.</i> Становлення національної ідентичності в початкових класах через інтеграцію мистецьких дисциплін.....	231
<i>Могіш А.В.</i> Сучасні вимоги до вчителя мистецтва.....	238
<i>Пацкан І.В.</i> Розвиток творчих здібностей молодших школярів на уроках художньої праці.....	244
<i>Росоха О.О.</i> Вплив педагогічних інновацій у формуванні художньо-естетичних компетенцій на уроках мистецтва...	251
<i>Скиба І.В.</i> Активізація пізнавальної активності та творчих здібностей учнів молодших класів у процесі занять декоративно-прикладного мистецтва.....	258
<i>Чайковська К.Р.</i> Формування професійних компетенцій вчителів початкових класів для застосування інтегрованих методик на уроках «Мистецтво».....	265
<i>Чірі С.С.</i> Застосування принципів компетентнісної освіти при викладанні курсу «Мистецтво» в системі нової української школи.....	272
<i>Штефаньо Ж.М.</i> Засоби тематичного навчання мистецтва у підготовці майбутніх вчителів.....	279
РОЗДІЛ V. ВИВЧЕННЯ ІСТОРИЧНИХ ПОСТАТЕЙ, РОЛЬ І МІСЦЕ ІСТОРИКО-КРАЄЗНАВЧОГО МАТЕРІАЛУ У СИСТЕМІ ПЕДАГОГІЧНОЇ ГУМАНІТАРНОЇ ОСВІТИ.....	284
<i>Андрішко В.В.</i> Михайло Грушевський та його роль в освіті українців.....	284

<i>Вовчок Д.Ю.</i> Б. Грінченко: Рецепція творчості та вклад письменника-педагога у розвиток педагогічної науки України кінця XIX – початку XX ст.....	287
<i>Голубка Є.Ф.</i> А. Волошин і О. Духнович: два погляди на проблему освіти Закарпаття.....	293
<i>Довганюк Н.С.</i> Стан освіти на Закарпатті в XIX столітті...	300
<i>Загородня В.В.</i> Історичні постаті – носії національної та світової культурної спадщини.....	306
<i>Зан Х.Ю.</i> Історична характеристика: мовна освіта на Закарпатті XX ст.....	311
<i>Іванчо А.П.</i> З історії розвитку освіти та шкільництва в Закарпатті в період О.В. Духновича.....	315
<i>Костак К.І.</i> Культурно-освітнє значення діяльності Августина Волошина.....	321
<i>Котубей О.Я.</i> Олександр Духнович – творець знань.....	327
<i>Понзель О.В.</i> Мова творів Олександра Духновича.....	331
<i>Поп О.В.</i> Освітня діяльність Івана Огієнка.....	338
<i>Попович М.М.</i> Педагогічна діяльність Олександра Маркуша та його вклад у розвиток освіти	345
<i>Симканич К.В.</i> Дослідження краєзнавчої діяльності у сучасних освітньо-виховних процесах.....	350
<i>Товт І.О.</i> Мовна освіта на Закарпатті ХХІ століття.....	353
<i>Томинець М. М.</i> Роль В. О. Сухомлинського у впровадженні екологічного виховання молодших школярів через навчання в природі.....	360
<i>Шелевій Т.І.</i> Впровадження історико-краєзнавчих аспектів в педагогічний процес для формування особистості студента.....	365
РОЗДІЛ VI. МОВА ТА ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕКТРОННИХ ЗАСОБІВ.....	368
<i>Дудла Т.В.</i> Формування інформаційно-цифрової компетентності учнів на уроках української мови та літературного читання в системі дистанційного навчання.....	368

<i>Капац А.В.</i> Сучасні онлайн-сервіси як важливий фактор формування мовної особистості учня.....	374
<i>Махлинець А.І.</i> Дидактичні можливості інтернет-технологій на уроках української мови в початковій школі.....	380
<i>Паньканинець Т.С.</i> Використання онлайн ресурсів при вивченні української літератури в умовах дистанційного та змішаного навчання.....	387
<i>Понзель А.Р.</i> Особливості застосування електронних підручників на уроках української мови та літературного читання.....	391
<i>Рогач Р.В.</i> Формування ІКТ-компетентності учнів на уроках української мови.....	398
<i>Сабов В.В.</i> Мовна взаємодія в онлайн-середовищі: особливості та стратегії комунікації.....	405
<i>Сідор Д.О.</i> Значення електронних підручників у процесі вивчення української мови.....	409
<i>Томаш І.І.</i> Використання електронних освітніх ресурсів на уроках української літератури.....	413

РОЗДІЛ І. СИСТЕМНІ ЗМІНИ У НАВЧАННІ ТА ВИКЛАДАННІ ПРИРОДНИЧО-МАТЕМАТИЧНИХ ДИСЦИПЛІН

УДК 373.3/5.016:5(043.2)

Деркач Є.Є., здобувачка освіти III-IV курсу;
керівник: Тягур А.В.,
викладач природничих дисциплін,
спеціаліст вищої категорії, старший викладач

СУЧАСНІ КОНЦЕПЦІЇ ВИКЛАДАННЯ ПРИРОДНИЧИХ ДИСЦИПЛІН

Наукова освіта завжди була невід’ємною частиною навчальних програм. Однак із появою сучасних технологій відбулися суттєві зміни в тому, як викладаються науки в освіті. Включення технологій у наукову освіту відкрило нові можливості для вчителів залучати студентів і покращувати їхній досвід навчання.

Згідно з Державним стандартом базової середньої освіти, метою природничої освітньої галузі – є формування особистості учня, який виявляє допитливість, розуміє основні закономірності живої і неживої природи, володіє певними вміннями її дослідження. Важливо, щоб учні базової середньої школи на основі здобутих знань і пізнавального досвіду усвідомлювали цілісність природничо-наукової картини світу, були здатні оцінити можливі наслідки людської діяльності у природі, усвідомлено взаємодіяли з навколишнім природним середовищем, аналізувати вплив природничих наук, техніки і технологій на сталий розвиток суспільства. У Державному стандарті передбачено обов’язкові результати навчання: учень пізнає світ природи засобами наукового

дослідження; опрацьовує, систематизує та представляє інформацію природничого змісту; усвідомлює закономірності природи, роль природничих наук і техніки в житті людини; розвиває власне наукове мислення, набуває досвіду розв'язання проблем природничого змісту (індивідуально та у співпраці з іншими особами).

У Державному стандарті (2020) немає поділу на предмети, натомість є освітні галузі. Для кожної галузі Державний стандарт описує мету і групи загальних результатів, які уточнюють обов'язкові результати для кожного з циклів. Саме тому кожна освітня галузь має потенціал для розвитку кожної компетентності. Зокрема, компетентності в галузі природничих наук визначається вміннями учнів оцінювати та пояснювати взаємодію людини та довкілля в різні історичні періоди, розкривати зміст, значення, вплив технологій, технічних винаходів та наукових досягнень на перебіг історичних подій, явищ і процесів. У процесі вивчення природничих наук в учнів мають бути сформовані такі ставлення як сталий інтерес до наукових досягнень і здобутків природничих наук, визнання цінності природних ресурсів для сьогодення та майбутніх поколінь і раціональне використання їх у повсякденному житті.

Цей вичерпний огляд спрямований на вивчення інноваційних підходів до викладання природничих наук у сучасній освіті. Він досліджуватиме, як сучасні технології можуть покращити викладання природничих наук, а також досліджуватиме переваги використання віртуального моделювання та інтерактивних програм у природничій освіті.

Впровадження сучасних технологій на уроці може значно покращити викладання природничих наук. Інноваційні сфери технологічної освіти, такі як електронні проекти та мультимедійна підтримка, виявилися

ефективною альтернативою традиційному навчанню в класі, що веде до більш просунутого рівня навчання.

На сучасному етапі використання інновацій у процесі навчання є досить актуальним. Серед великої кількості різноманітних інноваційних технологій найбільше у діяльності використовую такі:

- продуктивні технології
- технології групового навчання,
- проектна технологія,
- діалогові технології,
- ігрові технології,
- елементи інформаційних комп'ютерних технологій (ІКТ).

Серед продуктивних технологій найбільш цікавою є така як «мозковий штурм» або «мозкова атака». Це ефективний метод колективного обговорення, пошук рішень шляхом вільного висловлювання думок усіх учасників. Як свідчить практика, шляхом «мозкового штурму» всього за кілька хвилин можна визначити десятки ідей. Наприклад, під час проведення уроку на тему «Основні форми рельєфу Землі. Гори.» для мозкового штурму пропоную запитання: «Як, на вашу думку, виникають гори»? Серед відібраних ідей аналізую ті, які найближчі до істини, і формується спільна думка. Іноді у нас з дітьми «мозковий штурм» може виникнути навіть не заплановано під час розв'язання певного завдання. Учні дуже люблять в процесі обговорення самі корегувати й аналізувати висловлені ідеї. Технологія проектної діяльності учнів на уроках географії створює широкі можливості для розвитку особистості. Зміст шкільної географії має багато можливостей в плані створення проєктів для малої академії наук (МАН). На мою думку, ефективними також є ігрові технології на уроці. Діти дуже

полюбують граючи навчатись. Таким чином, реалізація розвитку пізнавального потенціалу учнів здійснюється через раціональне, продумане для кожного уроку, виходячи з його мети, використання різноманітних інноваційних технологій, у тому числі сучасних інформаційних комп'ютерних технологій (ІКТ). Велике значення при цьому має постійний аналіз власної педагогічної діяльності, а також підвищення рівня самоосвіти. Організація розвитку пізнавального потенціалу учня як цілісної особистості повністю формує мотивацію навчальної діяльності, а також позитивну «Я - концепцію», значною мірою сприяє розвитку пізнавального інтересу та інтелектуальної активності, створенню активної життєвої позиції. Врешті решт це призводить до максимальної активізації внутрішніх ресурсів учня для досягнення поставленої мети і дозволяє йому самому правильно визначитися у власній подальшій життєдіяльності. Провідну роль відіграють технології організації самостійної роботи. Слід зазначити, що самостійна робота викликає, низку труднощів, пов'язаних з необхідністю самостійної організації власної роботи.

Державний стандарт базової середньої освіти визначає 10 ключових компетентностей нової української школи, серед яких компетентність у галузі природничих наук. Ця компетентність визначена як наукове розуміння природи і сучасних технологій, здатність застосовувати їх в практичній діяльності, формування наукового світогляду, набуття досвіду дослідження природи, розуміння змін, зумовлених людською діяльністю, відповідальності за наслідки такої діяльності. Компетентність учнів у галузі природничих наук – це формування допитливості, прагнення шукати і пропонувати нові ідеї, спостерігати та досліджувати, формулювати припущення і робити

висновки на основі проведених дослідів, пізнавати себе та навколишній світ шляхом спостереження та дослідження.

Зазначимо, що загалом, компетентності – це насамперед замовлення суспільства на підготовку його громадян, а введення компетентностей у нормативну і практичну складову освіти дає змогу вирішувати, типову для української школи, проблему, коли учні можуть добре опанувати набір теоретичних знань, але відчують значні труднощі в діяльності, що вимагає використання цих знань для вирішення конкретних життєвих завдань або проблемних ситуацій. Компетентність припускає наявність мінімального досвіду застосування компетенції. Саме це важливо не забувати при проєктуванні освітнього процесу та формулюванні вимог до підготовки учня. Випускник сучасної школи – це патріот, носій української культури, компетентний мовець, особистість, що має хист до самоосвіти. При цьому важливими є здатність учнів до підприємливості й ініціативності, уміння використовувати досягнення науки і техніки. Сучасні випускники мають стати інноваторами, які зможуть розробити щось своє, розвивати технологічний світ, а у майбутньому бути активними громадянами України та ефективними конкурентоспроможними працівниками. Підтримка та розвиток допитливості учнів, демонстрація зв'язку між наукою та нашим повсякденним життям, розвиток наукового мислення – це наскрізні змістові лінії формування компетентності у галузі природничих наук у середній загальній освіті.

Формування компетентності в природничій галузі є важливим кроком до модернізації освіти, задоволення запитів суспільства на наукоємну освіту. Необхідно зазначити, що Кабінет Міністрів України ухвалив Концепцію розвитку природничо-математичної освіти (STEM-освіти) (2020), реалізація якої передбачена до 2027

року. Ця Концепція спрямована на модернізацію природничо-математичної освіти, широкомасштабне її впровадження на всіх рівнях освіти; встановлення партнерства з роботодавцями і науковими установами та їхнє залучення до розвитку природничо-математичної освіти. STEM-освіта буде впроваджуватись із урахуванням принципів особистісного підходу, постійного оновлення змісту освіти відповідно до нових досягнень науки та вимог ринку праці. Згідно з Концепцією, навчальні методики та навчальні програми STEM-освіти будуть спрямовані на формування в учнів компетентностей у природничій галузі, математичного мислення та наукове розуміння природи і сучасних технологій.

У лютому 2021 року Міністерство освіти і науки України оприлюднено план заходів щодо реалізації Концепції розвитку природничо-математичної освіти, де зазначено про створення нових STEM-центрів та STEM-лабораторій та розширення напрямів їхньої діяльності, оснащення обладнанням природничо-математичних кабінетів у закладах освіти. Такий підхід значно впливатиме на формування в учнів умінь здійснювати вимірювання, фіксувати результати та оцінювати точність вимірювань, класифікувати об'єкти, явища природи, технологічні процеси, характеризувати об'єкти, пояснювати природні явища і технологічні процеси з використанням мови природничих наук і наукової термінології, виявляти дослідницькі проблеми, досліджувати природу самостійно чи в групі, установлювати наслідкові зв'язки, презентувати результати досліджень, використовувати наукові знання, здобутки техніки і технологій для розв'язання проблем. Окрім того, це сприятиме виявленню допитливості і пізнавального інтересу учнів до природничих проблем, цивілізованих

взаємодії з природою, критичному оцінюванню здобутків природничих наук і техніки.

Отже, творче переосмислення дидактичних ідей формування компетентності у галузі природничих наук є ключовим фактором забезпечення наукового підходу та реалізації цілісної природничої освіти. Перспективи подальших досліджень з означеної проблематики полягатимуть у розробці та впровадженні відповідних дидактичних форм організації освітнього процесу, що сприятимуть компетентності у галузі природничих наук .

Список використаних джерел:

1. Державний стандарт початкової освіти: офіц. видання: затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 21 лют. 2018 р. Київ, 2018.

2. Алексеева С., Арістова Н, Малихін О., Попов Р. Дидактичні форми організації освітнього процесу сучасного закладу освіти. Актуальні питання у сучасній науці. 2022. №1. С. 339-347.

3. Головка М. Реалізація інтегративної функції освітнього стандарту природничої галузі. Розвиток сучасної науки та освіти: реалії, проблеми якості, інновації: матеріали II Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції. Мелітополь. 25-27 травня 2021. 394 с.

4. Алексеева С. Дидактика в умовах інформатизації освіти. Академічні студії. Серія «Педагогіка». Луцьк: Комунальний заклад вищої освіти «Луцький педагогічний коледж», 2021. С.25-30.

5. Засєкіна Т. М. Інтеграція в шкільній природничій освіті: теорія і практика: монографія. Київ: Педагогічна думка, 2020. 400 с .

Дзяпка М.Ю., здобувачка освіти III-IV курсу;
керівник: Доктор К. О.,
викладач математичних дисциплін,
спеціаліст вищої категорії, викладач-методист.

ВИКОРИСТАННЯ ЗАСОБІВ ІКТ У НАВЧАННІ МАТЕМАТИКИ НУШ

Ми живемо у динамічному світі, що дуже швидко змінюється. Ці зміни стосуються усіх сфер нашого буття: техніки, що нас оточує, політики, яку проводять світові держави, цінностей, на які орієнтуються люди. Наше життя стало безперервним процесом змін і адаптації.

Формування в Україні нової системи освіти, орієнтованої на входження у світовий освітній простір супроводжується істотними змінами в педагогічній теорії і практиці навчально-виховного процесу. Новий час, нові завдання освіти пред'являють нові вимоги до школи, до вчителя, його праці.

Інновації – це актуально значущі новоутворення, які виникають на основі різноманіття ініціатив і нововведень, що стають перспективними для еволюції освіти і позитивно впливають на її розвиток, а також на розвиток широкого освітнього простору. Результатом інновацій є: нові навчальні технології, оригінальні виховні ідеї, форми та методи навчання та виховання, зростання педагогічної майстерності вчителя, рівня його культури, мислення, світогляду. Та найголовнішим результатом є саме інформаційні технології. Інформаційні технології широко впроваджуються у навчальний процес. Насамперед, як засіб доступу до інформації, індивідуалізації та диференціації навчання. Їх можна використовувати при ознайомленні учнів з новим матеріалом і для

закріплення та повторення вивченого. Уроки математики відрізняються від інших своєю специфікою: мало теорії, багато практики і основними інструментами залишаються зошит і ручка. Можна весь урок переглядати презентації, відео, слухати цікаві факти, але поки сам не почнеш розв'язувати на папері – результат не буде високим. В той же час, для підтримки інтересу учнів до математики, для різноманітності інформації, для того, щоб урок був яскравим, насиченим і нетрадиційним просто необхідно використовувати інформаційні технології, пам'ятаючи при цьому про міру і доцільність їх застосування.

Математика – це один з тих предметів, в якому використання ІКТ може активізувати всі види навчальної діяльності: вивчення нового матеріалу, підготовка і перевірка домашнього завдання, самостійна робота, перевірочні і контрольні роботи, позакласна робота, творча робота та ін.

Актуальною проблемою є те, що більшість учнів саме таку науку як математику вважають складною, а є такі, що вважають її не потрібною в житті. Але в сучасному житті людині ніяк не обійтись без математики з таких причин як: це є спосіб інтелектуального розвитку людини, вона застосовується майже у всіх сферах нашого життя, є також розвитком творчих здібностей, мислення, гнучкість розуму та виховує інтелектуальну чесність, критичність мислення. Та для вивчення такої науки як математики необхідним є залучення ІКТ.

Що таке ІКТ? Розшифровується воно як Інформаційно-комунікаційні технології а значення його полягає в сукупність методів, засобів і прийомів, що використовуються для добору, опрацювання, зберігання, подання, передавання різноманітних даних і матеріалів, необхідних для підвищення ефективності різних видів діяльності.

Основними принципами використання інформаційно-комунікаційних технологій є розвиток учнів мотивації до здобуття знань, індивідуальний підхід до учнів, простота та легкість у створенні та використанні, спрямованість на інтеграцію навчальних дисциплін. Ефективність використання ІКТ у навчальному процесі залежить від: якості використання, методики, яку використовує вчитель, і від матеріально-технічного забезпечення закладу. Викладання математики в базовій школі завжди супроводжується моделюванням фігур, розв'язуванням завдань тощо. Для застосування ІКТ в навчальному процесі, кабінет математики в навчальному закладі повинен мати комп'ютерну техніку (проектор або мультимедійний екран) і спеціальне навчальне програмне забезпечення.

На уроках математики за допомогою комп'ютера можна вирішити багато різних проблем, пов'язаних із специфікою предмету. Сучасні діти сприймають комп'ютер дуже позитивно і мають певні навички роботи з ним, що допомагає у процесі навчання. Великий банк програмних засобів навчання дають змогу учителю підібрати необхідний матеріал для уроку, позакласної і виховної роботи. Завдяки інформаційним технологіям та Інтернету, учні отримують можливість спільної роботи над проектами, доступу до різних інформаційних джерел в країні і за кордоном.

Інформаційні технології, найбільш уживані у навчальному процесі, можна розділити на дві групи:

- мережеві технології, які використовують локальні мережі та глобальну мережу Internet (електронні варіанти методичних рекомендацій, посібників, сервери дистанційного навчання, що забезпечують інтерактивний зв'язок з учнями через Internet, в тому числі в режимі реального часу);

- технології, орієнтовані на локальні комп'ютери (навчальні програми, комп'ютерні моделі реальних процесів, демонстраційні програми, електронні задачники, контролюючі програми, дидактичні матеріали).

У цілому за великої кількості визначень понять «інформаційних технологій», можна описати такими важливими принципами:

Принцип 1: викликати в учнів стійку мотивацію до навчання (це може базуватися на особистому досвіді учнів).

Принцип 2: навчати діалогічно, тобто в співпраці з учнями.

Принцип 3: навчати діагностично (постійне спостереження за навчанням, корекція, стимулювання).

Принцип 4: варіативність структури навчання.

Принцип 5: навчати у відповідному темпі, використовувати оптимальні засоби й способи.

Принцип 6: навчати й допомагати учням на рівні їх фактичних здібностей, а не на рівні зовнішніх характеристик відповідей учнів при виконанні навчальних задач.

Принцип 7: здатність учнів до рефлексії та оцінювання свого прогресу.

Принцип 8: забезпечення учнів такими наборами завдань для самостійної роботи, що допомагають уникнути «ригідності» дій, мислення.

Принцип 9: стимулювання ініціативи й творчості учнів.

Принцип 10: створення таких умов у класі, що сприятимуть формуванню соціально інтегрованої особистості учня.

Прикладом ІКТ, як помічника на уроці математики може виступати комп'ютерна презентація. Презентація – це зручна конструкція, в якій легко орієнтуватися. Аналіз

науково-методичної літератури та періодичних видань показав, що мультимедійні презентації здатні реалізувати багато проблем у процесі навчання, а саме:

- використовувати передові інформаційні технології;
- змінювати форми навчання та види діяльності в межах одного уроку;
- полегшувати підготовку вчителя до уроку та залучати до цього процесу учнів;
- розширювати можливості ілюстративного супроводу уроку, подавати історичні відомості про видатних вчених, тощо;
- реалізувати ігрові методи на уроках;
- здійснювати роботу в малих групах або індивідуальну роботу;
- дають можливість роздруківки плану уроку та внесення в нього заміток та коментарів;
- проводити інтегровані уроки, забезпечуючи посилення між предметних зв'язків;
- організовувати інтерактивні форми контролю знань, вмінь та навичок;
- організовувати самостійні, дослідницькі, творчі роботи, проекти, реферати на якісно новому рівні з можливістю виходу в глобальний інформаційний простір.

Проведення уроків при комплексному застосуванні традиційних та мультимедійних технологій забезпечує набуття учнями не тільки глибоких та міцних знань, а й вміння розвивати інтелектуальні, творчі здібності, самостійно набувати нових знань та працювати з різними джерелами інформації.

Програмних засобів для різних видів робіт є величезна кількість. Учителю потрібно лише серед них віднайти ті, які на його думку, найкраще допоможуть у його педагогічній діяльності. При цьому не потрібно

забувати, що ми повинні залишати простір для розвитку фантазії, уяви, мислення, творчості учня. І тим цінніший буде той учнівський кросворд, який не був створений за допомогою певної програми, а над яким учень думав і творив.

Список використаних джерел:

1. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти

2. Кадемія М. Ю., Шевченко Л. С., Шестопалюк О. В. Підготовка майбутніх вчителів до використання ІКТ: навчально-методичний посібник. – Вінниця, 2009. – 100 с.

3. Матеріали обласного семінару «Інформаційні технології та електронні навчальні засоби при викладанні математики». – Полтава, ПОППО, - 2006.

4. Уроки математики у школі з використанням електронних засобів навчання. Навчально-методичний посібник. / [уклад. Гарус І.Б.]. – Полтава : ПОППО, 2011. – 101 с.

УДК 373.3/.5.016:5:37.091.3/3(043.2)

Зан Н. Ю., здобувачка освіти III-Н курсу;
керівник: Тягур А. В.,
викладач природничих дисциплін,
спеціаліст вищої категорії, старший викладач.

ІНТЕГРАЦІЯ В ШКІЛЬНІЙ ПРИРОДНИЧІЙ ОСВІТІ

Інтеграція в освіті - це підхід, який сприяє поєднанню різних предметів або дисциплін у навчальному процесі. Це дозволяє учням бачити зв'язки між різними темами та застосовувати знання з одного предмету до іншого. Інтеграція може допомогти учням розвивати глибше

розуміння матеріалу, критичне мислення та здатність до аналізу. Крім того, вона може зробити навчання більш цікавим та захоплюючим, оскільки дозволяє створювати зв'язки між різними аспектами знань.

Вона дозволяє поєднувати різні аспекти природничих наук, такі як біологія, екологія, географія та інші, щоб створити цілісне розуміння природи. Інтеграція дозволяє учням бачити зв'язки між різними науковими дисциплінами та застосовувати їх знання на практиці. Це може сприяти глибшому розумінню матеріалу та розвитку критичного мислення. Також це може зробити навчання більш цікавим та захоплюючим для учнів.

У сучасній школі традиційно міжпредметна інтеграція, здійснювана різними шляхами:

- створення інтегрованих курсів – навчальних предметів, які адаптують для вивчення та інтегрують знання декількох наук або видів мистецтв (природничих, суспільствознавчих, здоров'язбережувальних – «Я досліджую світ», музичне й образотворче мистецтво – «Мистецтво», та ін.);

- розроблення нових форм уроків (урок з міжпредметними зв'язками, інтегрований урок, бінарний урок);

- впровадження навчальних проєктів;

- організація тематичних днів та тижнів.

Етапи реалізації міжпредметної інтеграції змісту навчання (від простого до складного):

- введення міжпредметних зв'язків на уроках суміжних дисциплін на основі репродуктивної діяльності і елементів проблемності;

- постановка міжпредметних навчальних проблем і самостійний пошук їх вирішення на окремих уроках;

– систематичне проблемне навчання на основі ускладнених міжпредметних проблем всередині окремих курсів;

– включення спочатку двосторонніх, а потім і багатосторонніх зв'язків між різними предметами на основі координації діяльності вчителя;

– розробка широкої системи в роботі вчителів, які здійснюють міжпредметні зв'язки як в змісті й методах, так і в формах організації навчання, включаючи позакласну роботу і розширюючи межі програми.

За допомогою багатосторонніх міжпредметних зв'язків закладається фундамент для формування в учнів умінь комплексного бачення проблем реальної дійсності, різнопланових підходів до їх розв'язання.

Уперше в історії української початкової освіти науковці розробили на інтегративних засадах Державний стандарт початкової освіти та дві Типові освітні програми. Спільним для обох програм є курс «Мистецтво», який об'єднав два предмети - образотворче та музичне мистецтво - в одну «Мистецьку освітню галузь».

Другим нововведенням Типових освітніх програм є інтегрована програма «Я досліджую світ» (О. Савченко) та (Р. Шиян): Типова освітня програма з цього курсу вже існує, вона дає змогу вчителю самостійно обирати й формувати інтегрований та автономний спосіб подання змісту з освітніх галузей (природнича, громадянська та історична, соціальна та здоров'язбережувальна), добирати дидактичний інструментарій, орієнтуючись на індивідуальні пізнавальні запити і можливості учнів (рівень навченості, актуальні стани потреб, мотивів, цілей, сенсорного та емоційно-вольового розвитку). Особливого значення в дидактико-методичній організації навчання набуває його зв'язок з життям, з практикою застосування здобутих уявлень, знань, навичок поведінки в життєвих

ситуаціях. Обмеженість відповідного досвіду учнів потребує постійного залучення й аналізу їхніх вражень, чуттєвої опори на результати дослідження об'єктів і явищ навколишнього світу.

Інтегрований курс «Я досліджую світ» – це новий курс, який з'явився в межах Нової української школи. Відповідно до обраної програми він об'єднує три галузі: природничу, громадянську та історичну, соціальну та здоров'язбережувальну. Метою курсу є формування в учнів цілісної картини світу під час опанування соціального досвіду розширити уявлення про себе, Батьківщину, світ. Учні шляхом проведення дослідів, спостережень, моделювань ситуацій пізнають живу та неживу природу, навчаються цінувати та берегти її багатства.

На уроках вчитель спонукає учнів самостійно ставити запитання, проводити дослідження, робити висновки, формулювати та обговорювати ідеї. Важливим елементом є створення комфортного навчального середовища, де учні можуть вільно висловлювати свої думки, обговорювати та конструктивно критикувати ідеї один одного, де поважають думки один одного і не бояться говорити. Крім того, учні пропонують пояснення на основі досліджуваних фактів, використовують спостереження, планують і проводять експерименти, розробляють способи апробації своїх ідей, вчать використовувати способи перевірки, розширення та підтвердження думок, або набувають уміння відмовитися від хибної ідеї, навчаються презентувати результат своєї діяльності.

Невід'ємною частиною уроку з Я досліджую світ є проведення «Ранкових зустрічей», де в учнів формується почуття дружності та єдності, з'ясовується важливість теми, яка буде опрацьовуватися на уроці.

Чотири основні компоненти ранкової зустрічі:

-Вітання. Усі діти вітаються, і це забезпечує розуміння, що вони є важливими членами групи...

-Групове заняття. Розпочинається після спокійного обмірковування інформації. ...

-Обмін інформацією...

-Щоденні новини.

І часто ранкові зустрічі є певним поштовхом для того, щоб день пройшов вдало, оскільки ми нагадуємо собі : "Хто найкращий?, Який ваш настрій?, Про що ви сьогодні мрієте?

Вітання

«Наше коло, мов сім'я»

Друзі ми: і ти, і я.

- Добрий день сусіду зліва.

- Добрий день сусіду справа.

Ми – одна сім'я.

Наше коло, мов сім'я.

Друзі ми: і ти, і я.

Обніми сусіда зліва.

Обніми сусіда справа.

Ми – одна сім'я.

Інтегрований урок розв'язує не велику кількість окремих завдань, а їх сукупність. Тому найбільш відповідальним етапом підготовки до інтегрованого уроку є визначення його завдань. З огляду на це, справедливим буде виділення мети окремо до кожного з інтегрованих предметів. Необхідно також зазначити, що можливості до інтеграції навчання здебільшого залежать від бажання і вміння вчителя синтезувати відповідний зміст різних дисциплін, що справді органічно пов'язаний між собою.

З метою покращення якості проведення уроку, підвищення рівня знань учнів, розрізняють вимоги, яким

повинен відповідати якісний інтегрований урок. Серед них виділяють наступні:

1. Використання нових досягнень науки, передової педагогічної практики, побудови уроку на основі закономірностей навчально-виховного процесу.

2. Повідомлення інформації на уроці в оптимальному співвідношенні всіх дидактичних принципів і правил.

3. Забезпечення належних умов для продуктивної пізнавальної діяльності учнів з врахуванням їх інтересів, здібностей і потреб.

4. Зв'язок з раніше засвоєними знаннями і вміннями, опора на досягнутий рівень розвитку учнів.

5. Мотивація і активізація розвитку всіх сфер особистості.

6. Логічність і емоційність всіх етапів навчально-виховної діяльності.

7. Ефективність використання педагогічних засобів.

8. Зв'язок з життям, особистим досвідом учнів.

9. Формування практично необхідних знань, умінь, навичок, раціональних прийомів мислення і діяльності.

10. Формування вміння вчитися, потреби постійно поповнювати об'єм знань.

11. Ретельна діяльність, прогнозування, проектування і планування кожного уроку.

Інтегрований урок, як і звичайний традиційний урок, направлений на досягнення певної мети. З урахуванням цього загальні вимоги до уроку конкретизуються в дидактичних, виховних і розвиваючих вимогах.

Отже, інтеграція покликана сприяти подоланню фрагментарності та мозаїчності знань учнів, забезпечує оволодіння ними комплексними знаннями, системою універсальних людських цінностей, слугує формуванню системно-цілісного світогляду. Інтеграція здатна вирішити основні суперечності в освіті – протиріччя між

безмежністю знань і обмеженими людськими ресурсами. Практична реалізація ідеї інтегрованого навчання матиме й додатковий ефект, що сприяє розвитку емоційно ціннісного ставлення дітей до навчання, оскільки діти краще розумітимуть навчальний матеріал саме на міжпредметній основі, на взаємозв'язках з повсякденною діяльністю людини, що є запорукою успішного формування не тільки предметних компетентностей учнів, але й ключових, зокрема, вміння вчитися та застосовувати набуті знання. З усього написаного випливає висновок про те, що інтегровані уроки представляють собою досить складну систему. І для того, щоб ефективно, вдало, професійно використовувати їх на практиці потрібно знати теоретичні аспекти інтегрованого навчання, а також засвоїти особливості їх використання в початковій школі, яких слід дотримуватися для того, щоб здійснити якийсь певний педагогічний задум.

Список використаних джерел:

1. Державний стандарт початкової освіти: офіц. видання: затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 21 лют. 2018 р. Київ, 2018.
2. Закон РК "Про освіту" ст.3./Принципи державної політики в галузі освіти. П.9. – 1999.
3. Т. Воронцова, В. Пономаренко, О. Хомич, І. Гарбузюк, Н. Андрук. Навчально-методичний посібник «Нова українська школа: методика навчання інтегрованого курсу «Я досліджую світ» у 1–2 класах закладів загальної середньої освіти на засадах компетентнісного підходу» : – Київ. : Видавництво «Алатон», 2019. — 128 с
4. Т. Г. Гільберг, С. С. Тарнавська, Н. М. Павич. Навчально-методичний посібник «Нова українська школа: методика навчання інтегрованого курсу «Я досліджую

світ» у 1-2 класах ЗЗСО на засадах компетентнісного підходу» / Київ: Генеза, 2020. 256 с.

5. Л. Горгош Яка буває інтеграція//Учитель початкової школи. –2018. –№9- С. 32–35.

6. Мельник Н.П. Інтеграція навчального процесу як сучасна освітня технологія // Завуч. – 2010. – №22. – С.11-14.

УДК 373.3.091.2:37.091.33 – 027.22(043.2)

Клюса К.І. здобувачка освіти ІІ-ІІ курсу;
керівник: Глагола О. М.,
викладачка педагогіки,
спеціаліст вищої категорії, викладач-методист.

ОРГАНІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В АДАПТАЦІЙНО-ІГРОВОМУ ПЕРІОДІ НАВЧАННЯ УЧНІВ ПЕРШОГО КЛАСУ

Одним із головних завдань нової української школи є створення успішної адаптації першокласників до школи. Мета першого циклу(адаптаційно-ігрового) початкової ланки - сприяти плавному переходу дитини від закладу дошкільної освіти до школи. Період входження у шкільне життя називається періодом соціально-психологічної адаптації дитини до нових умов. На початку навчання в першому класі у дитини формується усвідомлення нового статусу – школяра.

Вивчення взаємозв'язку психологічної готовності дитини до школи та особливостей її адаптації до навчання, вивчення психологічних особливостей навчальної діяльності молодших школярів, з'ясуванню адаптаційних аспектів сприяють результати наукових досліджень сутності адаптованості/дезадатованості, їх причин та

особливостей прояву, таких науковців, як О. Авраменко, С. Бойченко, О. Булатова, І. Герасимчук, О. Жигун, С. Кравченко, О. Савченко, І. Бех, Л. Проценко та інші сучасні українські вчені-педагоги.

Адаптація - це перебудова організму на роботу в умовах, що змінилися. Процес адаптації першокласників протікає на всіх її рівнях: біологічному (це пристосування до нового режиму навчання й життя); психологічному (це входження до нової системи вимог, пов'язаних з виконанням навчальної діяльності); соціальному (це процес входження до учнівського колективу). Основними ознаками адаптованості дитини до школи є процес навчання, викликає у першокласника позитивні емоції; впевненість у собі; відсутність страху; новий учень опановує освітню програму, проявляє самостійність при виконанні навчальних завдань і звертається за допомогою тільки після того, як самостійно спробував його виконати; першокласник задоволений взаємовідносинами з однокласниками і вчителем. [1].

Дитячий психолог, кандидат педагогічних наук А.Л. Венгер описує три рівні адаптації до шкільного навчання, відповідно до його вказівок можна визначити ознаки цих рівнів для учня першого класу. 1. Високий рівень адаптації характеризується позитивним ставленням до школи, адекватним сприйманням вимог вчителя, швидким та повноцінним, легким та швидким засвоєнням матеріалу та сприятливим статусом у класі. 2. Середній рівень адаптації: першокласник позитивно ставиться до освітнього процесу, школа не викликає негативних переживань; розуміє навчальний матеріал, при наочно-образному викладанні вчителя; зосереджений під час виконання цікавих завдань; дружить з багатьма однокласниками. 3. Низький рівень адаптації: школяр негативно ставиться до школи, домінує пригнічений настрій; навчальний матеріал, засвоює

фрагментарно, йому необхідний постійний контроль, нагадування та спонукання з боку вчителя і батьків; друзів не має, знайомий лише з частиною однокласників.[2].

Навчальна адаптація в цілому триває від 2 до 6 місяців залежно від індивідуальних особливостей першокласників. Період адаптації включає різні форми діяльності: групові, гурткові, позакласні заняття, перебування у ГПД. У перший адаптаційний тиждень для школярів складається особливий розклад з основних навчальних предметів (українська мова, математика, Я досліджую світ), включаючи образотворче мистецтво, прогулянки, ігрові заняття, пізніше вже вводиться повноцінний розклад. Навчальне заняття першокласників триває 35 хв, з яких орієнтовно 5 хв – вступна частина уроку (актуалізація, мотивація, оголошення теми, очікуваних результатів), 27 хв – основна частина уроку (конструювання учнями знань і навичок, формування власного ставлення до теми, включаючи фізкультхвилинки та фізкультпаузи для зняття втоми, руханки та дидактичні ігри для переключення уваги та відпочинку), і 3 хв – підсумок уроку (узагальнення та систематизація учнями отриманої інформації, рефлексія). А ще для успішної адаптації використовують також ранкове коло, яке включає знайомство, доброзичливі вітання, ігри, вправи, новини, що допомагають учням швидше розпочати новий день, настроїтись на цікаву пізнавальну діяльність, зорієнтуватися на тему тижня, дня, а також першого заняття. Учитель повинен пам'ятати, що процес адаптації дитини багато в чому залежить від того, наскільки цікаво, комфортно, безпечно почуває себе дитина під час уроків, перерв, у різноманітних шкільних ситуаціях, взаємодії з учителем, однокласниками.

Адаптації дитини до школи допомагають всі педагоги закладу, психолог, соціальний педагог, керівники гуртків,

батьки. Особливої уваги діти потребують протягом першого місяця навчання, тому рекомендується проводити групові та колективні адаптаційно-ігрові заняття, які готують у тісній співпраці вчитель початкових класів, вихователь ГПД та психолог. До прикладу розглянемо структурні компоненти такого заняття з учнями першого класу на тему «Чарівний сад» [3]:

1. *Розминка*. Ігрове завдання «Ті, хто...». Вчитель пропонує тим, хто сьогодні добре виспався, нявкнути; тим, хто сьогодні смачно поснідав, хрюкнути; тим, хто прийшов до школи із задоволенням, потупати ніжками; тим, у кого в школі вже є друг, плеснути в долоньки і т. д. 2. *Знайомство*. Психолог звертається до учнів: «Сьогодні я прийшла до вас не сама, а з всесвітньо відомим чарівником Гаррі Поттером, який дуже бажає з вами познайомитися. Той, до кого Гаррі доторкнеться своєю чарівною паличкою, називає своє ласкаве ім'я і квітку, в яку він зміг би перетворитися за допомогою чар. А інші тим часом уважно слухають». Гаррі Поттер доторкається чарівною паличкою до дітей, щоб ті були уважні. Якщо хтось не уявляє, на яку квіточку він зможе перетворитися, то маленький чарівник пропонує дітям допомогти йому. 3. *Конкурс «Хто найуважніший?»*. Дітям ставляться запитання: «Яка квіточка називалася найчастіше? Яка тільки один раз? Яка є дуже незвичною?» та інші. Опісля психолог запитує всіх: «В яку квіточку хотіли перетворитися їхні однокласники» (називаються імена діток по черзі, а клас хором відповідає). 4. *Вправа «Рости квіточко»*. Дітям пропонується поміркувати: що треба, щоб виросла квіточка. Учні називають: насіння, земля, вода, сонце, повітря, турбота садівника. До кожного слова добирають свій жест. Далі діти розбиваються на пари, наприклад, один - насіння, а інший – садівник. Під музику «Звуки лісу» одні учні перетворюються на насіння та імітують його рухи, а інші –

пророщують його, жестами показуючи стадії вирощення квіточки. Потім діти міняються ролями. 5. *Арт – терапевтична робота*. Школярі малюють квіточку, в яку вони хотіли перетворитися, використовуючи олівці, фломастери, фарби. 6. *Рефлексія. Підсумки заняття*. Вчитель просить дітей поділитися своїми враженнями від проведеного заняття, потім пояснює, що кожен з них є частинкою згуртованого колективу, де кожного люблять, поважають такими, якими вони є, адже кожна дитина, як і квіточка – унікальна, а всі разом вони утворюють прекрасний сад – їхній клас.

Зі вступом дитини до школи активно починає формуватися її навчальна діяльність. «Дитина 6-7 років, - як відзначає О.Я. Савченко, - одночасно тяжіє до двох видів діяльності: ігрової та навчальної. Своєрідність цієї ситуації в тому, що нерозвинені пізнавальні можливості дітей цього віку підкріплюються сильними ігровими мотивами, потребою емоційного контакту й підтримки дорослого.[4].

Щоб стимулювати інтерес дітей до пізнавальної діяльності, НУШ рекомендує використовувати ігрові форми навчання. Окрім традиційних підходів на уроці має надаватися перевага ігровим технологіям. Переважаючим методом і формою навчання першокласників є дидактична гра, яку слід активно включати в освітній процес. Гра – діяльність, яка сприяє максимальній реалізації не лише актуальних, але й потенційних можливостей дитини. Тривалість гри та її місце у структурі уроку визначаються завданнями уроку та змістом самої гри. Вчитель може весь урок побудувати у формі сюжетно-рольової гри або протягом уроку провести 2-3 ігрові ситуації різної тривалості. Особливого значення в освітньому процесі слід надавати дидактичним іграм, які допомагають швидше адаптуватися та роблять навчання цікавішим та успішним.

За таких умов засвоєння програмового матеріалу відбувається без особливого напруження, успішніше, ніби саме собою. Першокласникам можна запропонувати такі ігрові завдання, як «Продовж думку»: «Сьогодні мій настрій...», «Моїм сьогоднішнім другом став...», «Школа мені подобається тому, що...», або учні мають назвати своє ім'я і на першу літеру їхнього імені назвати слова-ознаки та інші цікаві вправи. Доцільно використовувати логічні ігри, які б спонукали учнів аналізувати, порівнювати, класифікувати, узагальнювати, доповнювати, виключити зайве, придумати та показати героя з певної казки, оповідання.

Добираючи ігри в період адаптації, слід поєднувати два елементи – навчальний та ігровий. Створюючи ігрову ситуацію відповідно до змісту заняття, педагог повинен чітко спланувати діяльність учнів, спрямувати її на досягнення поставленої мети, визначити освітні завдання, надати їм ігрового змісту, окреслити ігрові дії учнів. Наприклад, на уроці математики під час гри «Будь уважний» вчитель запитує дітей: Скільки в білочки хвостів? (1). Скільки вушок у котів? (2). А в трикутнику кутів? (3). Скільки лапок у зайців? (4). Скільки в зірки промінців? (5). Скільки пальців на руці? (5). Скільки пальців на нозі? (5). Скільки шерсті на козі? (Багато). Відповіді на запитання учні показують картками із цифрами або записують у зошит, або іншими варіантами. Наприклад, на уроці української мови можна використати ігрове завдання "Ланцюжок": утворити слова із літер слова "ластівка" (Ліс, лак, віск, сік, тік, стіл, став, ласка, сітка, лавка), першокласники можуть виконувати це завдання індивідуально, парами, невеликими групами або колективно біля дошки. Цікавим є завдання «Склади візерунок» на уроці ЯДС: вчитель роздає учням картки з

фігурками, а учні повинні скласти з них візерунок за своїм замислом.

Для ефективної пізнавальної діяльності дітей вчитель використовує різні вправи, які стимулюють дитячу уяву та творчість, невеликі пошукові завдання, які дозволять аналізувати та узагальнювати інформацію, організовує інтерактивну роботу в групах, що дозволяє дітям активно спілкуватися, обмінюватися ідеями, співпрацювати, швидше адаптуватися до освітнього процесу.

Робота з батьками є ключовою складовою успішної адаптації першокласників до шкільного середовища. Педагоги активно взаємодіють з батьками, надаючи їм необхідну підтримку та інформацію для ефективного супроводу дітей на початковому етапі навчання. Позитивне спілкування з батьками сприяє встановленню партнерських довірливих стосунків та розумінню потреб кожної дитини. Батьків можна залучати до облаштування тематичних осередків у класі, до проведення певних етапів уроку, до виступів та презентацій, підготовки спільних проєктів, тощо. А участь батьків в організації та проведенні спільних виховних заходів (свят, екскурсій, концертів, прогулянок, рухливих ігрових перерв) створює атмосферу співпраці, взаємодопомоги, відчуття у дітей родинної підтримки та тепла.

Гуманне формувальне оцінювання діяльності учнів 1 класу створює сприятливу атмосферу для позитивного розвитку, дозволяючи кожній дитині відчувати себе комфортно та вільно в процесі навчання. Важливо, щоб вчителі виявляли розуміння та підтримку відносно індивідуальних досягнень дитини, стимулювали їх до саморозвитку та досягнення успіхів. Використання рефлексії на уроках та протягом дня допомагає школярам осмислити свої досягнення та помилки, що сприяє їхньому розвитку та покращенню навчальних результатів.

Неабияке значення для успішної адаптації мають доброзичливі стосунки, дитяче товариство, загальна атмосфера життя та спілкування, створені в класі класним керівником, що робить освітній процес привабливим, умотивованим та сприятливим для формування позитивного ставлення першокласників до школи та навчання взагалі.

Список використаних джерел:

1. Дитяча психологія: Навчальний посібник/ Т.В. Дуткевич. – К.: Центр учбової літератури, 2012. 424с.
2. Психологія: навчальний посібник/ Венгер Л.А. – М.: Просвіта, 1988. 369 с.
3. Робота психолога з молодшими школярами. Методичний посібник/ Коробко С.Л., Коробко О.І., – К.: Літера ЛТД, 2006. 416с.
4. Сучасний урок у початкових класах: Посібник для вчителя / О.Я. Савченко. - К.: Магістр-Б, 1997. 256 с.

Міщук К. С., здобувачка освіти II-Н курсу;
керівник: Куриляк В. І.,
викладач природничих дисциплін,
спеціаліст вищої категорії,
викладач-методист.

STEM-ТЕХНОЛОГІЯ — ОДИН ІЗ ШЛЯХІВ ВПРОВАДЖЕННЯ КОНЦЕПЦІЇ «НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ» В ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС ПРИ НАВЧАННІ ТА ВИКЛАДАННІ ПРИРОДНИЧО- МАТЕМАТИЧНИХ ДИСЦИПЛІН

Для стимулювання процесів навчання необхідне більш ефективне освітнє середовище, адже освіта сьогодні стає ключовим чинником розвитку інноваційної економіки України. У цей час STEM-освіта є одним з головних трендів інноваційної освіти. Вона є невіддільною частиною «Нової української школи», тому що націлена не лише на здобуття знань, а й на одержання компетенцій. В початкових класах застосування STEM відіграє важливу роль для формування творчого інженерного мислення на уроках предметів природничо-математичного циклу.

Що таке **STEM-освіта**? Абревіатура STEM розшифровується як: від англ. Science — **природничі науки**, Technology — **технології**, Engineering — **інженерія, проектування, дизайн**, Mathematics — **математика**. Саме ці напрямки лежать в основі даної методики освіти. При цьому ці дисципліни вивчаються не окремо, а в інтеграції. STEM-освіта дає можливість реалізувати на практиці інтегроване навчання у початкових класах при вивченні інтегрованого курсу «Я досліджую світ». Оскільки метою цього курсу є особистісний розвиток

молодших школярів на основі формування цілісного образу світу в процесі засвоєння різних видів соціального досвіду, який охоплює систему інтегрованих знань про природу, математику і суспільство, ціннісні орієнтації в різних сферах життєдіяльності, способи дослідницької поведінки, які характеризують здатність учнів розв'язувати практичні задачі. Такий підхід до навчання сприяє впровадженню основних компетентностей: спілкування державною та іноземними мовами, математична грамотність, компетентності в природничих науках і технологіях, інформаційно-цифрова грамотність, уміння навчатися впродовж життя, соціальні й громадянські компетентності, підприємливість, загальнокультурна, екологічна грамотність і здорове життя.

Розвиток STEM-освіти є важливим, пріоритетним для України. Її впровадження має глибинний характер і включає розв'язання проблем підготовки вчителя, який усвідомлює свою соціальну відповідальність, постійно дбає про особистісне і професійне зростання, вміє досягти нових педагогічних цілей. Важливим є його вміння організувати навчальний процес як педагогічну взаємодію, спрямовану на розвиток особистості дитини, її підготовку до розв'язання завдань життєтворчості. Вчителям STEM-освіта дозволяє використовувати неординарні підходи в навчанні, навчати більш мотивованих та зацікавлених учнів, відходити від стандартних систем оцінювання за відтворення знань, натомість – сприяти креативності.

У роботах дослідників лунає ключова думка – майбутнє за технологіями, а майбутнє технологій – це креативні педагоги нового формату, які здатні своїми знаннями, вмінням зробити привабливими STEM-програми і методи навчання, завдяки яким можна формувати креативних особистостей, спроможних генерувати ідеї, застосовувати фундаментальні знання і навички під час

вирішення складних завдань у своїй майбутній професійній діяльності.

Для учнів початкових класів впровадження елементів STEM-навчання передбачає цікавий навчальний процес і мотивацію вчитися, більш ефективно засвоєння навчального матеріалу, оригінальність мислення поза шаблоном, формування позитивного ставлення до наукової творчості, навичок дослідницької діяльності, творчих здібностей та, насамперед, здібностей до винахідництва, ознайомлення зі STEM-галузями і професіями; стимулювання інтересу учнів до подальшого опанування курсів, пов'язаних зі STEM.

Навчання за принципами STEM-освіти передбачає проходження учнями таких етапів: постановка проблеми, обговорення поставлених завдань, дизайн, структура, тестування та удосконалення. Ці етапи є основою систематичного проектного підходу [1, с.51]. Впровадження STEM-навчання у початковій школі надзвичайно актуальне. Міжпредметна інтеграція як дидактичний засіб має втілитись у навчальні предмети у формі їх об'єднання і представлення єдиним цілим, тобто сконструювати інтегровані навчальні курси, на основі яких має розгортатися навчальний процес. Саме таким курсом і є інтегрований курс «Я досліджую світ», при викладанні якого забезпечується інформаційне й емоційне збагачення сприймання, мислення і почуттів учнів за рахунок використання цікавого матеріалу, що дає дітям можливість пізнати якесь явище, поняття, досягти цілісності знань, формування навчальних компетентностей.

Інтегроване навчання використовує нову концепцію освіти так, щоб учні бачили зв'язок між різними предметами, могли реалізувати здобуті знання, мали можливість для практичного застосування цих знань у житті. Цікавим є те, що під час STEM-уроків в центрі уваги

знаходиться не вчитель, а практичне завдання, яке потрібно вирішити. Діти вчаться розв'язати це практичне завдання шляхом проб і помилок, при цьому навчання для них стає по справжньому цікавим. Процес тематичного навчання починається з обрання теми, яка буде опрацьовуватися з дітьми. Вчитель планує проміжок часу, відведений для вивчення даної теми. В процесі роботи активізується науково-дослідницька діяльність молодших школярів: проводяться досліди, спостереження, опитування, задовольняючи природню допитливість дітей. Завдяки цьому вони розширюють своє уявлення про світ, оволодівають основними формами пізнання, засобами диференціації та узагальнення досвіду, зокрема причинно-наслідковими і часовими відношеннями. У здобувачів освіти формуються елементарні дослідницькі компетентності, як важливе підґрунтя для подальшого навчання. Вивчення теми закінчується тематичним днем, коли всі предмети підпорядковані одній темі і в ході діяльності оцінюється передусім рівень розвитку школяра. STEM-освіта дозволяє вчителям наочніше пояснювати матеріал, тому що поруч з теорією діти відразу бачать як це виглядає в реальному житті. Вчителем застосовуються такі методи і форми роботи, як спостереження, анкетування батьків, тестування учнів, оцінювання добірок самостійних робіт, усне опитування, контрольні завдання. Особлива увага приділяється самооцінюванню учнів. Щоб відстежити динаміку розвитку дитини у процесі навчання, для кожного учня заводиться «портфоліо», в якому зберігаються його найкращі роботи. Результати спостережень вчитель повідомляє батькам. Тематичний день є своєрідним підсумком усієї діяльності учнів в межах вивчення однієї теми [2, с.28].

Отже, STEM поєднує у собі проектний та міждисциплінарний підхід, який наразі вчителі у всьому

світі визнають кращим. STEM невід’ємно пов’язаний з критичним мисленням та спрямований на його розвиток. Школярі мають навчитися – на основі отриманого досвіду, аналогій та узагальнень – самостійно орієнтуватися навіть у складних ситуаціях та вирішувати проблеми без сторонньої допомоги.

Таким чином, інтегрований практично-орієнтований підхід до отримання знань та навичок у форматі STEM-освіти усуває розрив між теоретичними знаннями та їх практичним втіленням. У процесі навчання учень не просто сприймає інформацію, а генерує цікаві ідеї та відразу втілює їх у життя, навчається планувати свою діяльність, виходячи з поставленого завдання і наявних ресурсів. STEM-освіта забезпечує цілеспрямоване створення зв’язків між навчальним процесом і викликами сучасного світу в аспекті розвитку природних здібностей учня. Практично-орієнтований спосіб отримання знань та навичок у контексті STEM-проекту – це процес творчого пошуку раціональних рішень поставленого завдання. Створюючи цікаві проекти, які дійсно працюють, діти не просто навчаються, а ще й підвищують власну самооцінку. Таким чином вони стають більш впевненими у собі та завзято досягають поставленої мети. STEM-освіта вчить дітей жити у світі, що стрімко розвивається; легко і швидко адаптуватись до новітніх технологій і трендів.

Список використаних джерел:

1. Кириленко С. Поліфункціональний урок у системі STEM-освіти: теоретико-методологічні та методичні сегменти / С. Кириленко, О. Кіян // Рідна школа. – 2016. – N 4. – С. 50–54.
2. Патрикєєва, О. STEM - освіта : умови впровадження у навчальних закладах України / О.

Патрикеева, О. Лозова, С. Горбенко // Управління освітою.
- 2017. - № 1. - С. 28-31

УДК 373.3.016:[31+51+502+57+61]:37.091.313(043.2)

Петрунь С. М., здобувачка освіти III-IV курсу;
керівник: Тягур А. В.
викладач природничих дисциплін,
спеціаліст вищої категорії, старший викладач.

ВПРОВАДЖЕННЯ STEM – ОСВІТИ НА УРОКАХ ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ

Сьогодні Україна знаходиться на шляху інтенсивного розвитку і потребує значної кількості висококваліфікованих спеціалістів у інноваційній сфері, які стануть запорукою успішного економічного розвитку та конкурентоспроможності нашої держави в найближчому майбутньому. Тому в Україні започаткувалася власна система роботи з інтелектуально обдарованими дітьми. Адже навчання – це не просто вміння передати знання від учителя до учнів, це спосіб розширення свідомості і зміни реальності.

Одним із актуальних напрямків інноваційного розвитку освіти є STEM – орієнтований підхід до навчання. STEM використовують для позначення нового напрямку в освіті. Аббревіатура STEM (S – science, T – technology, E – engineering, M – mathematics) – це природничі науки, технології, інженерія, мистецтво, математика – система освіти, що стимулює оволодіння знаннями. STEM-освіта допомагає опанувати ці науки не окремо, а за допомогою інтеграції всіх чотирьох дисциплін у єдину систему навчання. STEM- навчання дозволить зміцнити та вирішити найбільш актуальні проблеми майбутнього.

STEM-освіта – це категорія, яка визначає відповідний педагогічний процес формування і розвитку розумово-пізнавальних і творчих якостей учнівської молоді, рівень яких визначає конкурентну спроможність на сучасному ринку праці: здатність до розв’язування комплексних задач, критичного мислення, творчості, когнітивної гнучкості, співпраці, управління, здійснення інноваційної діяльності. Використання провідного принципу STEM – освіти – інтеграції дозволяє здійснювати модернізацію методологічних засад, змісту, обсягу навчального матеріалу предметів природничо-математичного циклу, технологізацію процесу навчання та формування компетентностей якісно нового рівня.

Головна мета STEM-освіти полягає у реалізації державної політики з урахуванням нових вимог Закону України «Про освіту» щодо посилення розвитку науково-технічного напрямку в навчально-методичній діяльності на всіх освітніх напрямках; створення науково-методичної бази підвищення творчого потенціалу молоді та професійної компетентності педагогічних працівників.

Нова модель викладання природничих дисциплін є «Концепція Нової Української школи», у якій йдеться про потребу в збалансуванні на всіх рівнях гуманітарної та природничо-математичної освіти, необхідність у збереженні добрих традицій й забезпеченні високого рівня природничо-математичної освіти та вивченні інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) у всіх школах.

Завдання STEM-освіти – це конкурентоспроможність випускників на сучасному ринку праці здатність і готовність до:

- ✓ розв’язання до комплексних задач (проблем),
- ✓ критичного мислення,
- ✓ творчості,

- ✓ когнітивної гнучкості,
- ✓ співпраці,
- ✓ управління,
- ✓ здійснення інноваційної діяльності

Цілі STEM-освіти: спрямовані на формування 5 основних компетенцій:

1. концептуальне розуміння – розуміння концепцій, операцій і відносин;
2. операційна свобода – навички гнучкого і акуратного виконання операцій;
3. стратегічна компетенція – здатність формулювати, представляти і вирішувати проблеми;
4. адаптивне осмислення – логічне мислення, рефлексія, пояснення і аргументація;
5. продуктивна свідомість – схильність розглядати предмет як розумний, корисний і цінний поряд з вірою в свою ефективність

Інтегрований курс «Я досліджую світ» дає чудову можливість включити STEM-освіту в навчальний план. Освіта STEM – це підхід, який інтегрує науку, технології, інженерію та математику в процес навчання . Включаючи ці предмети в курс, учні можуть розвинути глибше розуміння навколишнього світу та ролі, яку наука та технології відіграють у їхньому житті. Ця інтеграція освіти STEM у навчальний план може допомогти дітям отримати практичні навички та знання, які можуть бути використані у їхній майбутній кар'єрі.

Впровадження STEM-освіти в курсі «Я досліджую світ» також може забезпечити практичне застосування для учнів. Курс може включати різні проекти та заходи, які дозволяють учням застосовувати свої знання та навички в реальних ситуаціях. Такий підхід може допомогти учням розвинути навички критичного мислення та вміння розв'язувати проблеми, які є важливими в сучасному

швидкоплинному та технологічно орієнтованому світі. Крім того, практичне застосування освіти STEM може спонукати учнів проявляти активний інтерес до науки та технологій, що призведе до любові до навчання на все життя.

Інтеграція STEM-освіти в курс «Я досліджую світ» також може сприяти розвитку в учнів навичок читання, письма та робототехніки. Курс може спонукати учнів брати участь у дослідницькій діяльності та досліджувати світ за допомогою мобільних додатків і технологій STEM.

Дитяча гра - один з основних видів діяльності дітей, спрямованої на практичне пізнання навколишніх предметів і явищ через відтворення дій та взаємин дорослих.

Використання LEGO на уроках «Я досліджую світ» - це важливий і корисний елемент навчального процесу, адже це допомагає дитині розвивати розумові здібності, увагу, пам'ять, дрібну моторику рук. Діти проявляють свої творчі здібності, фантазію, вчать взаємодіяти з однолітками, вміють приймати рішення. Завдяки використанню конструктора LEGO на уроках, діти стають активними учасниками заняття, більш усвідомленими стають знання учнів, більш надійними - навички.

Завдання з використанням кубиків LEGO на уроках «Я досліджую світ»

1. «Створюю картину, описую» (робота в парах)

Діти вчать: уявляти і творчо мислити, створюючи об'єкти навколишнього світу, обґрунтовувати свій вибір, домовлятися, описувати уявлене словами.

Основні завдання

1. Взяти аркуш паперу і розкласти по ньому цеглинки: вгорі голубі, жовті, внизу - зелені, жовті, сині, оранжеві.

2. Створити картину навколишнього світу, домальовуючи до цеглинок олівцями чи фломастерами так, щоб утворились об'єкти.

Упровадження STEM-освіти (наука, технологія, інженерія та математика) в сучасній освітній парадигмі вважають однією з найважливіших тенденцій. Цей підхід до навчання акцентує увагу на розвитку критичного мислення, практичних навичок, творчості та співпраці між учнями. Основними перевагами впровадження STEM-освіти, сприяють ефективному навчанню та підготовці молоді до викликів майбутнього в:

- Забезпеченні різноманітності методів навчання. У STEM-освіті необхідно використовувати різноманітні методи навчання, такі як: практичні завдання, лабораторні роботи, проєктна діяльність, мозковий штурм, дебати та інші. Важливо створювати стимулююче навчальне середовище, де учні можуть досліджувати, експериментувати та дізнаватися про нове.

- Залученні реальних професіоналів. Співпраця з професіоналами з різних STEM-галузей допомагає учням побачити застосування теоретичних знань у реальному житті. Гості можуть проводити лекції, майстер-класи, що надихає молодь на майбутню кар'єру в STEM-галузях.

- Розвитку творчих навичок. STEM-освіта не повинна бути лише про суху теорію. Важливо сприяти розвитку творчості учнів, стимулювати їх до генерації ідей, проєктів та рішень проблем. Навчання має бути цікавим та

захопливим, щоб учні мали бажання розвивати свої здібності.

- **Практиці міжпредметного підходу.** STEM-освіта дає чудову можливість для міжпредметного підходу. Наприклад, історія науки може допомогти зрозуміти контекст винаходів, літературні твори про технологічний прогрес підтримують творчу уяву, а математика є основою багатьох технічних дисциплін.

- **Розвитку комунікативних навичок.** STEM-освіта передбачає роботу в команді та спілкування з однолітками. Сприяйте розвитку комунікативних навичок учнів, організовуючи групові проєкти, дебати, презентації та виступи. Це допоможе молоді краще розуміти ідеї й інновації, а також ефективніше спілкуватися в подальшому.

- **Постійній підтримці та навчанні вчителів.** Для успішного впровадження STEM-освіти важливо забезпечити належну підготовку вчителів. Завдяки проведенню спеціалізованих семінарів, тренінгів та підтримці з боку досвідчених педагогів нові методики та підходи допоможуть підвищити якість навчання й мотивацію вчителів.

Завдяки впровадженню кращих практик STEM-освіти ми можемо підготувати молодь до викликів майбутнього.

Список використаних джерел:

1. Андрієвська В. М. Проект як засіб реалізації STEAM-освіти у початковій школі. Науковий вісник Ужгородського університету. – 2017. – Вип.2. - С.11- 14
2. Вольянська С.Є. STEM-освіта. Довідник сучасного педагога. Київ: Вид.група «Основа», 2016. С.124-125.
3. Гриб'юк О.О. Розв'язування евристичних задач в контексті STEM-освіти з використанням системи

динамічної математики GeoGebra. Київ: Гнозис, 2015. – С. 158-175.

4. Юнчик Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми. Збірник наукових праць – Випуск 27 – Київ-Вінниця: Планер, 2015. – С. 138-155.

5. Кириченко В. Г. Готовність вчителів до використання ІКТ на уроках біології як засіб розвитку професійної компетентності вчителя. Макіївка: НМЦ, 2013. – 12 с.

УДК 377.8.011.3-051:5:373.3(043.02)

Поринець Є.С., здобувачка освіти II-Б курсу;
керівник: Граб М. В., викладач
математичних дисциплін,
спеціаліст вищої категорії, доктор філософії.

СУТНІСТЬ ПРИРОДНИЧО-МАТЕМАТИЧНОЇ ОСВІТИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Сучасна динамічність розвитку українського суспільства потребує пошуку ефективних шляхів модернізації освіти та побудови сучасної школи нового часу, здатної підготувати компетентну особистість, яка не лише відтворює набуті знання, а й творчо їх застосовує, вміє логічно обґрунтувати прийняті рішення, прагне постійного особистісного зростання та самовдосконалення. Сьогодні випускник педагогічного закладу вищої освіти повинен мати не тільки професійні знання, навички і уміння в обраній ним галузі діяльності, а й мати достатню фундаментальну освіту, бути здатним самостійно будувати

на цьому фундаменті нове конкретне знання відповідно до нових умов. Вважаємо, що Україні необхідні вчителі з аналітичним стилем мислення, націленістю на вдосконалення освітнього процесу, використання сучасних педагогічних технологій навчання. Важлива роль у підготовці таких фахівців «нового типу» належить природничо-математичній освіті [1].

Проблема розвитку природничо-математичної освіти знайшла певне висвітлення в наукових розвідках: Б. Гнеденко та І. Тесленко (сутність шкільної природничо-математичної освіти з урахуванням психологічних особливостей учнів різних вікових категорій у своїх працях розкрили відомі педагоги); Н. Єрмолаєвої, М. Леонтьєвої, С. Ляпіна, О. Маркушевича, М. Метельського, О. Семушина (сутісні характеристики природничо-математичної освіти в контексті цілей та завдань навчальних закладів); О. Кохановської (сутність природничо-математичної освіти, зокрема майбутніх вчителів).

У педагогічній енциклопедії за редакцією І. Каїрова визначено, що основними типами сучасної освіти є гуманітарна, природнича та технічна. Відповідно до цього, кожному з них відповідає комплекс дисциплін, вивчення яких забезпечує особистість науковими знаннями, допомагає оволодіти методами наукової та практичної діяльності [2]. Природничо-математична освіта в цьому випадку належить до природничих наук.

Під «природничо-математичною освітою» розуміємо цілеспрямований педагогічний процес, результатом якого є засвоєння людиною сукупності знань у галузі природничих та математичних наук, формування відповідних умінь і навичок. Метою природничо-математичної освіти є оволодіння суб'єктами навчального процесу знаннями з дисциплін, які характерні для цього напрямку, уміннями та

навичками з метою подальшого їх використання у життєвій і професійній діяльності. Сьогодні одне з основних завдань природничо-математичної освіти – формування у молодого покоління педагогів цілісного природничо-наукового світогляду.

Сутність природничо-математичної освіти майбутніх учителів початкових класів включає в себе розуміння основних концепцій та принципів природничих дисциплін і математики, а також навичок їх викладання і застосування у відповідності до педагогічних методик. Це охоплює здатність створювати цікаві та доступні уроки, використовуючи різноманітні методи навчання, включаючи експерименти, ігри, візуалізацію та практичну діяльність. Крім того, важливо розвивати в майбутніх учителів навички стимулювання цікавості до природничих дисциплін та математики у дітей, розвиток критичного мислення, проблемного розв'язання та сприяння їхньому розвитку як майбутніх дослідників і вчених.

Природничо – математична освіта майбутніх вчителів включає в себе розвиток їхньої власної професійної компетентності. Це охоплює знання сучасних педагогічних тенденцій у навчанні природничих наук і математики, вміння використовувати інноваційні технології для покращення процесу навчання та виявлення індивідуальних потреб учнів, а також здатність до адаптації навчального процесу до різних учнівських потреб і стилів навчання. Такий підхід допомагає майбутнім вчителям стати ефективними фахівцями, готовими до викликів, що стоять перед сучасною освітньою системою [3].

Розрізняють загальну та спеціальну природничо-математичну освіту. Загальна – забезпечує засвоєння сукупності знань з основ природничо-математичних дисциплін, які необхідні кожній людині незалежно від її

професії. Спеціальна – надає особистості можливість здобути й реалізувати систематизовані знання і практичні навички з природничих та математичних наук, які є необхідними для розв’язання теоретичних і практичних завдань за обраним профілем підготовки та отриманим освітньо-кваліфікаційним рівнем. Загальна природничо-математична освіта надається загальноосвітньою школою, спеціальна – забезпечується в умовах закладів вищої освіти [4].

Наукові розвідки дали змогу з’ясувати, що природничо-математична підготовка майбутніх учителів у фаховому коледжі є обов’язковою складовою неперервної освіти, і реалізується комплексом природничо-математичних дисциплін: «Математика», «Інформатика», «Методика навчання математичної освітньої галузі», «ОПКМ», «Біологія», «Географія», «Екологія», «Анатомія» та ін.

Отже природничо-математична освіта – надзвичайно важлива для формування всебічно розвиненої, компетентної особистості педагога. Реформування сучасної системи освіти є вимогою часу і має спрямовуватися на утворення нового освітнього простору, який забезпечить не лише повноцінне засвоєння знань, формування умінь та навичок, розвиток природничо-математичних якостей особистості вчителя, а й сприятиме застосуванню набутих знань на практиці, самовизначенню і самовдосконаленню людини. Зрозуміло, що зміни повинні торкнутися не тільки мети і завдань освіти, а й змісту природничо-математичної підготовки, усунення певних недоліків.

Список використаних джерел:

1. Бевз В.Г. Історія математики у фаховій підготовці майбутніх учителів : монографія / В.Г. Бевз. – К. : НПУ імені М.П. Драгоманова, 2005. – 360 с.

2. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник / С.У. Гончаренко ; гол. ред. Світлана Головка. – К. : Либідь, 1997. – 374 с.

3. Гуцал Л.А. Розвиток шкільної природничої освіти на Правобережній Україні (друга половина XIX – початок XX століття) : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 «Загальна педагогіки та історія педагогіки» / Л.А. Гуцал. – Кам'янець-Подільський, 2011. – 240 с

4. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року, схвалена Указом Президента України від 25 червня 2013 року № 344/2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.president.gov.ua/ru/documents/15828.html>.

УДК 373.3.016:51:37.091.313(043.2)

Симканич Т.І., здобувачка освіти III-IV курсу;
керівник: Доктор К. О.,
викладач математичних дисциплін,
спеціаліст вищої категорії, викладач-методист.

ПРОЕКТНА ТЕХНОЛОГІЯ У НАВЧАННІ МАТЕМАТИКИ

Проектна технологія – одна із інноваційних технологій навчання і виховання, яка забезпечує формування основних компетенцій учня.

Проектна технологія – це інноваційна форма роботи організації освітнього середовища, в основі якої лежить комплексний характер діяльності тимчасового колективу спеціалістів в умовах активної взаємодії з навколишнім середовищем. Це сукупність певних дій, документів, текстів, призначених для створення реального об'єкта,

предмета, різного роду теоретичного чи практичного продукту.

У основі методу проектів лежить розвиток учнівських пізнавальних навичок, уміння самостійно конструювати свої знання та орієнтуватися в інформаційному просторі, розвиток критичного мислення, формування навичок мислення високого рівня.

Метод проектів завжди орієнтований на самостійність учнів – індивідуальну, парну, групову, – яку вони здійснюють упродовж певного часу; допускає можливість розв'язування певної проблеми; у ньому передбачається, з одного боку, необхідність використання різноманітних методів, засобів навчання, а з іншого — інтегрування знань, умінь із різних галузей науки та мистецтва. Результати виконаних проектів повинні бути «відчутними», тобто, якщо це теоретична проблема, то має бути запропоноване конкретне її розв'язування, а якщо практична – конкретний результат, готовий до впровадження.

Дана проектна технологія – стимулює інтерес учнів до певних проблем, що передбачають володіння визначеною сумою знань, та через проектну діяльність, яка передбачає розв'язання однієї або цілої низки проблем, показати практичне застосування надбаних знань.

“Досвід уявляється мені садом квітучих троянд”, перед, тим як садити сад, ми повинні вивчити ґрунт свого поля, додати те, що в ньому не вистачає. Ніби потрібно робити все, як роблять творці передового досвіду, а досвід не приживається. Отже, потрібно не формальне, а творче, розумне засвоєння і застосування кращого педагогічного досвіду.

Переваги методу проектів у тому, що це метод поєднання:

- теорії з практикою, в основі якого лежать творчі пошуки учнів;

- навчання і виховання з життям дитини та навколишнім середовищем.

Проектна технологія передбачає системне і послідовне моделювання вирішення проблемних ситуацій, які потребують від учасників навчального процесу пошукових зусиль, спрямованих на дослідження та розробку оптимальних шляхів створення проектів, їх неодмінний захист і аналіз результатів. Метод проектів орієнтований на самостійну діяльність учнів (індивідуально, парну, групову) у відведений для неї час.

Проектна технологія також передбачає наявність проблеми, що вимагає інтегрованих знань і дослідницького пошуку її вирішення. Результати запланованої діяльності повинні мати практичну, теоретичну, пізнавальну значимість. Головною складовою методу є самостійність учня. Послідовність методів можна поставити у такий ряд: визначення проблеми (визначення завдань, які впливають із дослідження) — висунення гіпотези вирішення завдань — обговорення методів дослідження — оформлення кінцевих результатів — аналіз одержаних даних — підбиття підсумків — коригування — висновки.

Завдання проектної технології:

- сприяти формуванню в учнів комунікативних навичок;

- прищепити учням вміння користуватися дослідницькими прийомами збирання інформації, висунення гіпотез, уміння робити висновки.

Учителю варто озброїтися усім арсеналом дослідницьких і пошукових методів. Він повинен уміти організовувати і проводити дискусії, не нав'язуючи своєї точки зору, не пригнічуючи учнів своїм авторитетом. На початку навчального року, аналізуючи можливості

навчального матеріалу з математики щодо використання проектної технології, бажано створити банк тем з різної ступені складності. У тематиці проектних завдань враховуються індивідуальні особливості пізнавальної діяльності учнів.

Учням потрібно надати можливість вибрати тему проекту, організаційну форму її виконання (індивідуальну або групову), ступінь ускладненості проектної діяльності. Для організації проектування потрібно визначити мету, плануємо результат і форми захисту.

Під час роботи учнів над проектом учитель виконує такі функції:

- допомагає учням у пошуку джерел, необхідних їм для роботи над проектом;
- сам є джерелом інформації;
- координує весь процес;
- підтримує і заохочує учнів;
- підтримує безупинний зворотній зв'язок, щоб допомагати учням просуватися в роботі над проектом.

Вважаю, що у процесі спільної діяльності під час роботи над проектом в учнів формуються такі якості, як уміння працювати в колективі, брати відповідальність за вибір, рішення, розділяти відповідальність, аналізувати результати діяльності, підкоряти свій темперамент, характер, час інтересам спільної справи. Досвід роботи з методу проектів показує, що учні можуть виступати активними учасниками процесу створення проекту, виробляти свій власний погляд на інформацію, визначати мету й задачі, шукати шляхи їхнього рішення.

Метод проектів дозволяє учням вчитися на власному досвіді і приносить задоволення учням, що бачать продукт власної праці. Щоб учні навчились розв'язувати задачі, треба дати їм можливість самостійно працювати. Діти придбають комутативні навички та вміння, працюючи у

різноманітних групах та виконуючи різні соціальні ролі (лідер, виконавець, посередник і т. п.), ознайомляться з різними думками щодо однієї проблеми. Особливо цінним активізуючим стимулом діяльності є те, що проектне навчання не порушує принципу невимушеності, в міру виконання роботи зростає ступінь захопленості нею.

Наведу приклад проекту . Під час вивчення математики, організовую роботу учнів над проектом. Клас ділиться на групи, бо ідея проекту в них спільна. Кожна група опрацьовує навчальний матеріал, готує опорні задачі, задачі практичного спрямування, цікаві задачі, моделює та робить плакати чи слайди, вивчає історичний матеріал, досліджений матеріал презентує перед класом. На мою думку, варто частину такої роботи виконувати, власне, на уроці, так як колективна творча діяльність учнів на уроці математики – ось головна ідея проекту. Такий підхід до роботи дає можливість об'єктивно оцінити учнів.

Сьогодні метод проектів вважають одним з найперспективніших методів навчання, адже він створює умови для творчої самореалізації тих, хто навчається; підвищує мотивацію до навчання; сприяє розвитку інтелектуальних здібностей; дозволяє залучити кожного учня до активного пізнавального процесу; формувати навички пошуково – дослідницької діяльності; виявляти свої здібності у груповій співпраці, набуваючи комунікативних умінь; грамотно працювати з інформацією.

Метод проектів – це освітня технологія, спрямована на здобуття учнями знань у тісному зв'язку з реальною життєвою практикою, формування в них специфічних умінь та навичок завдяки системній організації проблемно – орієнтованого навчального пошуку.

Головна цінність проекту в тому, що придбає вчитель та учень, беручи участь у проекті. Тобто якість проектної діяльності залежить від сукупності зусиль вчителя та учня.

Другим важливим чинником успішної проектної діяльності є рівень професійної майстерності та особисті риси вчителя-дослідника, вчителя-організатора, вчителя-партнера, вчителя-консультанта. У роботі над проектом виявляється максимальна самостійність учнів у формуванні мети і завдань, пошуку необхідної інформації, навичок дослідницької діяльності, розвивається творчість.

Змінюється психологічний клімат у колективі, оскільки вчителю необхідно переорієнтувати свою навчально-виховну роботу і роботу учнів на різноманітні види самостійної діяльності, на пріоритет діяльності дослідницького, пошукового, творчого характеру.

Список використаних джерел:

1.Енциклопедія педагогічних технологій та інновацій / Автор-укладач Н.П. Наволокова. – Х.: Вид. група «Основа», 2009.

2.Сучасні шкільні технології. Ч. 2 / Упоряд. І. Рожнятовська– 2-ге вид., стереотипне. – К.: Ред. загальнопед. газ., 2005.

3.Бабанов К.О. Інноваційні системи, технології та моделі навчання історії в школі: Монографія. – Запоріжжя: Просвіта, 2000.

4.Ісаєва Г.М. Метод проектів – ефективна технологія навчання учнів сучасної школи // Метод проектів: традиції, перспективи, життєві результати. – К.: Департамент, 2003.

5.Запровадження нових технологій у традиційну систему навчання методом проектів. Математика в сучасній школі. – 2012.

Химинець О.В., здобувачка освіти III-Б курсу;
керівник: Ісак Т.В.,
викладачка природничих дисциплін,
спеціаліст I категорії.

ЗНАЧЕННЯ ГЕОГРАФІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ У ПІДГОТОВЦІ УРОКІВ ПРИРОДНИЧОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ ІНТЕГРОВАНОГО КУРСУ «Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ» У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Використання дослідницького методу у процесі пізнання навколишнього світу має велике значення, оскільки реалізує пошукову діяльність учнів, спрямовану на творчий розвиток особистості, дозволяє накопичити достовірні конкретно-образні уявлення про навколишній світ та фактичні знання, що є основою для подальшого усвідомлення, збагачення, розкриття причинно-наслідкових зв'язків у довкіллі.

У ході реалізації дослідницького методу молодші школярі опановують практичні вміння і навички, виявляють особливості предметів і об'єктів довкілля за їхніми ознаками і властивостями. Також у дітей відбувається процес формування наукових поглядів на навколишній світ, а саме:

- навколишній світ реально існує, і людина може його пізнавати;
- об'єкти і явища природи між собою пов'язані;
- природа є цілісним об'єктом;
- навколишній світ змінюється у просторі та з плином часу.

Методика впровадження дослідницького методу з метою пізнання потребує використання тих прийомів і способів (методів), що застосовуються в науках

природничого спрямування, а саме: через спостереження, досліди, експерименти з урахуванням психологічних і вікових особливостей учнів [2, с.78].

На початкових етапах навчання першокласники не володіють ані повною інформацією про об'єкти природи, ані навичками досліджень, тому досліди розпочинаються за безпосередньої участі та під керівництвом учителя.

Керівництво пізнавальною діяльністю учнів у процесі організації та під час проведення дослідів бажано розпочинати з ознайомлення з інструкцією (планом проведення дослідів). Важливою вимогою до демонстрації досліду є підготовка обладнання та розміщення його так, щоб кожному учневі було зручно за ним спостерігати.

У процесі проведення дослідів дуже корисно використовувати прийом постановки завдань практичного характеру в захопливій для дітей формі.

Система запитань під час проведення досліду:

- ✓ Яке явище спостерігаємо (вивчаємо)?
- ✓ Яке обладнання використовуємо для досліду? [2, с.83]

Географічні дослідження важливі при підготовці уроків інтегрованого курсу "Я досліджую світ", оскільки вони допомагають учням краще розуміти взаємозв'язки між природними явищами та географічними особливостями різних регіонів. Це сприяє глибшому засвоєнню матеріалу, розвитку критичного мислення та формуванню глобального уявлення про світовий контекст. Такі дослідження можуть включати вивчення кліматичних умов, географічних фізичних особливостей регіонів, впливу природних факторів на життя людей та їх діяльність [3, с.164].

Географічні дослідження мають важливе значення при підготовці уроків інтегрованого курсу «Я досліджую світ» у початковій школі з наступних причин:

1. Розширення знань про світ: географічні дослідження допомагають учням краще розуміти світове оточення, його географічні особливості, розташування країн та континентів, а також вивчати культурні та природні аспекти різних регіонів.

2. Розвиток географічного мислення: через проведення географічних досліджень учні навчаються спостерігати, аналізувати та робити висновки про географічні явища, що сприяє розвитку їхнього мислення та логічного мислення.

3. Виховання екологічної свідомості: географічні дослідження допомагають усвідомити учням важливість збереження природи, раціонального використання природних ресурсів та вплив людини на навколишнє середовище.

4. Інтеграція з іншими предметами: географічні дослідження можуть бути інтегровані з іншими предметами, такими як природознавство, технології, мистецтво тощо, що дозволяє учням бачити зв'язки між різними галузями знань.

Отже, географічні дослідження є необхідним елементом підготовки уроків інтегрованого курсу «Я досліджую світ» у початковій школі, які сприяють розвитку компетентностей учнів у галузі географії та формуванню їхнього глобального світогляду. Вони допомагають учням краще зрозуміти природні явища, взаємозв'язки у природі, а також розвивають їхнє природниче мислення, спостережливість та аналітичні навички [1, с.110].

Основні аспекти, які можна включити до уроків природничої освітньої галузі з використанням географічних досліджень:

1. Вивчення природних об'єктів та їх взаємозв'язків. Учні можуть досліджувати рослини, тварини, ґрунти,

кліматичні умови та інші природні об'єкти, їх взаємодію та вплив на навколишнє середовище.

2. Аналіз географічних карт і планшетів. Учні можуть вивчати та аналізувати картографічні матеріали, визначати розташування природних об'єктів, географічні особливості регіону та їх вплив на природу.

3. Дослідження природничих явищ. Учні можуть аналізувати природні явища, такі як сезонні зміни, погода, рух планет тощо, та розуміти їх причини та наслідки.

4. Вивчення екосистем та їх роль у природному середовищі. Учні можуть досліджувати біорізноманіття, взаємозв'язки у природних екосистемах та важливість збереження природного середовища.

Географічні дослідження допомагають учням збагатити свої знання про природу, розвивають їхню любов до природи та прагнення дбати про неї. Такий підхід до вивчення природничої освітньої галузі сприяє формуванню компетентностей учнів у галузі екології та розвитку їхнього екологічного світогляду [4, с.56].

Список використаних джерел:

1. Воронцова Т. В., Пономаренко В. С. та ін. Навчально методичний посібник «Нова українська школа: методика навчання інтегрованого курсу «Я досліджую світ» у 1-2 класах закладів загальної середньої освіти на засадах компетентнісного підходу». Київ : Алатон, 2019. 128 с.

2. Гільберг Т. Г., Тарнавська С. І., Павич Н. М. Навчально методичний посібник «Нова українська школа: Методика навчання інтегрованого курсу «Я досліджую світ» у 1-2 класах закладів загальної середньої освіти на засадах компетентнісного підходу». Київ : Генеза, 2019. 258 с.

3. Гільберг Т. Г., Тарнавська С. І., Хитра З. ., Павич Н. М. Навчально методичний посібник «Нова українська школа: Методика навчання інтегрованого курсу «Я досліджую світ» у 3-4 класах закладів загальної середньої освіти на засадах компетентнісного підходу». Київ : Генеза, 2020. 241 с.

4. Падун Н. О. Навчально-дослідницька діяльність як засіб формування дослідницьких умінь учнів / Н. О. Падун / Наукові записи НДУ ім. М. Гоголя // Психолого-педагогічні науки. 2012. 93 с.

УДК 373.3.015.31:54.081.1 (043.2)

Цубера Е. І. здобувачка освіти ІІ-ІІ курсу;
керівник: Алмашій Е. В.
викладач природничих дисциплін,
спеціаліст ІІ категорії.

ОРГАНІЗАЦІЯ ЕКОЛОГІЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ ЯК ПІДГРУНТЯ ФОРМУВАННЯ ПРИРОДНИЧОЇ ОСВІТИ

Однією з визначальних потреб сучасного освітнього простору є формування компетентнісної, всебічно та гармонійно розвиненої особистості. В сучасній концепції «Нової української школи» значне місце належить формуванню в учнів екологічної компетентності [2]. Реалізація природничої освіти, як елементу компетентнісного підходу, здійснюється у поєднанні з екологічним вихованням, основною метою якого є формування екологічної культури дітей молодшого шкільного віку.

Екологічне виховання молодших школярів має неодмінно поєднуватись з екологічною та природничою освітою. Оволодіння екологічними знаннями – важливий ланцюг у процесі навчання і виховання дітей. В. О. Сухомлинський наголошував, що процес пізнання навколишньої дійсності є незалежним емоційним стимулом думки. Для дитини молодшого шкільного віку цей стимул відіграє винятково важливу роль. Результатом екологічного виховання мають стати розвинене емоційне сприйняття, бажання активно включатись у роботу з охорони й захисту об'єктів природи [3].

Організація екологічного виховання дітей молодшого шкільного віку є важливим елементом формування їхньої екологічної свідомості та відповідального ставлення до навколишнього середовища. Цей процес вимагає комплексного підходу, включаючи не лише теоретичні знання, але й практичні дії. Результатом екологічного виховання є екологічна культура, що стає підґрунтям природничої освіти.

За своєю характеристикою екологічна культура виступає «кодексом поведінки», яким керується людство під час екологічної життєдіяльності та власної поведінки. Даний феномен увібрав в себе вироблені шляхи самореалізації людей в природному середовищі, здобутий життєвий досвід, духовні почуття та відношення до природи, комплекс знань, правил, норм, стереотипів поведінки людей в навколишньому довкіллі, вмінь і досвіду вирішування екологічних ситуацій, здатності передбачати ймовірні негативні наслідки людської діяльності в навколишньому середовищі та шукати оптимальні способи гармонізації взаємин людства та природи [4].

Екологічним вихованням передбачено розкриття сутнісної характеристики світу природи: навколишнього

середовища проживання людини, яка має бути зацікавлена у збереженні його цілісності, непорушності, багатства біорізноманіття; забезпеченні гармонійної взаємодії живих організмів у природньому осередку. Це передбачає вміння усвідомлено осмислити екологічні та природничі явища, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки стосовно взаємозалежності об'єктів природи, бережливо взаємодіяти із природнім середовищем. Естетична краса природного середовища спонукає до природоохоронної роботи, стимулює розвиток моральноціннісних почуттів відповідальності та громадянського обов'язку щодо її збереження та примноження біорізноманіття.

Розвиток екологічної культури в дітей молодшого шкільного віку визначається забезпеченням відновлення загубленої рівноваги та гармонізації стосунків за формулою «дитина – природа». Розвиток екологічної культури – це довготривалий, цілеспрямований, складний процес, що реалізується способами розв'язання розвивальних і пізнавальних, екологічних виховних завдань. Його показником має бути не лише оперування практичними вміннями та теоретичними знаннями, а формування емоційної, чуттєвої сфери, вміння та бажання активно зберігати, збагачувати, навколишнє середовище [1].

Важливо створити сприятливу атмосферу для розвитку екологічної свідомості, підтримувати інтерес дітей до вивчення природи та заохочувати їх активну участь у природоохоронних заходах.

Ефективна організація екологічного виховання передбачає використання різноманітних методів та прийомів, участь у природоохоронних заходах тощо. До найпродуктивніших форм взаємодії з молодшими школярами належать спостереження за природними явищами та процесами, проведення дослідів та

експериментів у природі, різних видів екскурсій (в тому числі віртуальних) та ігор. Ігрова діяльність формує досвід прийняття екологічно правильних рішень, засвоєння моральних норм і правил поведінки в природі, сприяє створенню зв'язку між навчанням і застосуванням знань на практиці.

Розв'язанню питань екологічного виховання найбільшою мірою сприяють творчі сюжетно-рольові ігри. Пізнавально-виховний ефект гри досягається при дотриманні методики, де організація, розподіл ролей і підготовка до гри передбачають врахування індивідуальних та вікових особливостей дітей молодшого шкільного віку та оволодіння ними знаннями про об'єкти гри (природничі), наближення сюжету до реальної ситуації, що забезпечує її компетентісність. Ігри в лісових жителів, мандрівників дають можливість кожній дитині постати перед власним вибором взірця поведінки, найближчого до її інтересів, почуттів, переконань.

Головна особливість пізнавальних ігор полягає в тому, що дидактичні завдання приховані. Граючись, дитина не думає вчитись, навчання тут відбувається само по собі. До таких ігор належать ігри з малюнками, загадками про рослини і тварин, ігри-вікторини (на зразок: «Що в лісі росте?», «Хто в лісі живе?», «Лісові орієнтири» тощо), аукціони знань на задану тему тощо.

Таким чином, вміло використовуючи ігрові методи навчання на різних етапах уроку, можна сприяти стимулюванню пізнавального інтересу учнів. Новизна змісту матеріалу, який вивчається, різноманітність форм опитування, перевірка знань і пояснення нового матеріалу, емоційний тонус учнів, емоційність самого вчителя, взаємна підтримка вчителя і учнів, змагання і заохочення – наявність усіх цих факторів забезпечується правильним використанням ігрового матеріалу на уроці.

Список використаних джерел:

1. Захмарна К.П. Формування в учнів відповідального відношення до природи. Початкова школа. 2005. № 3. С. 10-13.
2. Концепція Нової української школи [Електронний ресурс]-Режим доступу: URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainskashkolacompressed.pdf>
3. Сухомлинський В.О. Серце віддаю дітям. Вибрані твори: В 5 т. К.; Рад. школа, 1976. Т. 3–5. 279 с.
4. Толстоухов А.В. Маємо бути готовими до екологічного виклику майбутнього. Екологічна освіта і виховання : досвід та перспективи : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. Київ : Центр екологічної освіти та інформації, 2001. С. 8–15.

УДК 502.31 (43.2)

Черепаня В.І., здобувачка освіти III-Г курсу;
керівник: Грегірчак Д.Б.,
викладач суспільних дисциплін,
спеціаліст вищої категорії, викладач-методист

ВЗАЄМОДІЯ ОСОБИСТОСТІ ЗІ СВІТОМ ПРИРОДИ

Психологи достатньо докладно вивчають взаємодію людини з навколишнім середовищем. Існує навіть цілий напрямок – психологія довкілля. Але природа це не тільки безлике «довкілля», яке, поряд з антропогенним середовищем, оточує людину, це і абсолютно конкретні: ліс, дерево біля будинку, улюблена кішка, кактус на підвіконні.

Перехід від парадигми «діяльність» до парадигми «спілкування», визначає спрямованість та механізм взаємодії людини з природою [3, с. 38]. У закордонній інвайронментальній психології широке розповсюдження одержала гіпотеза біофілії – про вроджену потребу людини взаємодіяти з іншими природними формами життя. Стверджується, що проведення часу в природному оточенні задовольняє цю потребу й сприяє психологічному благополуччю, у той час як відчуження від природи може призвести до неадаптивного функціонування особистості [1, с. 175]. Взаємодія зі світом природи має великий психолого-педагогічний потенціал. Які функції вона може виконувати?

1) Психофізіологічна функція. Взаємодія з тваринами та рослинами може знімати стрес, нормалізувати роботу нервової системи, психіки загалом. Експериментально вимірювався тиск крові у власників собак, коли вони читали нецікавий текст і коли гралися зі своїми улюбленицями. В другому випадку тиск завжди виявлялося нижче, хоча метушня була іноді досить бурхливою. Навіть короткочасне споглядання плаваючих в акваріумі рибок є ефективним засобом для заспокоєння нервової системи, зняття стресу, нормалізації тиску крові, боротьби з безсонням і т. д.

2) Психотерапевтична функція. Взаємодія людей із тваринами може істотно сприяти гармонізації їх міжособистісних відносин. Зокрема, тривожність і конфліктність у сім'ях, де утримуються тварини, значно нижче, ніж у сім'ях, де тварин немає. У сім'ях, де є тварини, відсоток дітей з відносним про високі показники почуття неповноцінності та ворожості виявився вдвічі нижчим, ніж у сім'ях, де тварин немає. Не випадково, коли в сім'ї склалися відчужені стосунки, психотерапевти іноді рекомендують завести, наприклад, собаку. У подружжя, які

взагалі не мали спільної теми для розмов, з'являється можливість спілкуватись один з одним з приводу свого вихованця. Така спільна діяльність починає визначати їх міжособистісні стосунки: поступово від розмов про собаку вони переходять до розмов про себе [1, с. 176-179].

3) Реабілітаційна функція. Контакти з тваринами та рослинами є тим додатковим каналом взаємодії особистості з навколишнім світом, який може сприяти як психологічній так і соціальної реабілітації [1, с. 185].

4) Естетична функція. Взаємодія зі світом природи сприяє естетичному розвитку особистості, надає широкий набір умов та можливостей для задоволення її естетичних потреб. Не випадково, люди здавна тримають у будинку для цієї мети рослини та тварин, які не приносять їм прагматичної користі. Відомо, що у Китаї вже 3,5 тис. років тому розводились золоті рибки. У витончених фарфорових вазах їх подавали як дорогоцінний подарунок. З XVI століття – епохи географічних відкриттів та інтенсивних контактів із культурами Сходу та Америки, європейці починають створювати у себе ботанічні сади, утримувати в будинку декоративні рослини.

5) Пізнавальна функція. Взаємодія зі світом природи може задовольняти пізнавальні потреби особистості, сприяти її інтелектуального розвитку. Як свідчать спостереження, деякі учні, які мають труднощі у навчанні, за допомогою взаємодії з природою отримували можливість вирішити свої освітні проблеми. Необхідність догляду за своєю твариною чи рослиною стимулювала їх до пошуку відповідної інформації. Дедалі більше захоплюючись, вони починали досконально вивчати проблему, цікавитися супутніми питаннями, – формувалася загальна пізнавальна мотивація – їм відкривався сенс слів «радість пізнання», навіть якщо їх

«суб'єктивні відкриття» відбувалися лише на рівні істин, давно відомих науці.

6) Функція самореалізації. Як показали дослідження А. Маслоу, однією з найважливіших потреб людини є потреба у реалізації свого внутрішнього потенціалу, потреба бути значним для інших, представлених у їхньому житті та в їхній особистості. Неможливість самореалізації призводить до глибокої особистісної кризи. Взаємодія з природою дозволяє задовольнити цю потребу в квазіформі. Коли дитина, наприклад, влаштовує акваріум, він виступає в ролі творця, деміурга, визначаючи, як, кого і з ким розмістити в акваріумі, що і коли замінити тощо, – дитина створює «свій світ», світ, у якому він сам має абсолютну владу.

7) Функція спілкування. Одна з найважливіших функцій, яку можуть виконувати тварини і навіть рослини у процесі взаємодії з ними людини, – функція партнерів. Показник психологічної близькості з природними об'єктами виявився вищим, чим із усіма іншими – вище матері, батька та найближчого друга, не говорячи вже про решту [2].

Узагальнюючи сказане, можна дійти такого висновку, що взаємодія особистості зі світом природи дійсно має великий психолого-педагогічний потенціал. Але проблема полягає в тому, що без відповідної внутрішньої активності він так і залишається потенціалом, стаючи можливістю, що здійснилася. Наприклад, тварини та рослини лише тоді можуть виконувати функцію партнерів зі спілкування, коли особа готова сприйняти їх як суб'єктів, в іншому випадку вони залишаються «довкіллям», що задовільняє її прагматичні потреби.

Список використаних джерел:

1. Екологічна психологія : хрестоматія / за ред. Ю.М. Швалба. Київ: Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України, 2018. 224 с.
2. Кунах О. М., Жуков О. В. Соціальна екологія: навчально-методичний посібник. Дніпро: «АРБУЗ», 2021. 61 с.
3. Лукашевич М.П., Шандор Ф.Ф., Червона Л.М. Людина. Адаптація. Соціалізація (соціологічний контекст): підручник. Ужгород: «АУТДОР-ШАРК», 2023. 208 с.

УДК 373.3.016:51:[37.091.313:001.895(043.2)]

Чилина Ю.Ю., здобувачка освіти III-IV курсу;
керівник Доктор К.О.,
викладач математичних дисциплін,
спеціаліст вищої категорії, викладач-методист.

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У НАВЧАННІ МАТЕМАТИКИ

У освітньому середовищі, що швидко розвивається, інтеграція інноваційних технологій стала центральною точкою у покращенні досвіду викладання та навчання, особливо в сфері математичної освіти для учнів початкової школи. На сьогодні існує досить велика кількість педагогічних технологій навчання, як традиційних так і інноваційних. Не можна сказати, що якась із них краща, а інша - гірша, чи для досягнення позитивних результатів необхідно використовувати тільки цю і ніякі інші. Вибір тієї чи іншої технології залежить від багатьох факторів: контингенту учнів, їх віку, рівня підготовки, теми заняття та інше. Думаю, найоптимальнішим варіантом навчання

буде суміш декількох технологій. В своїй практиці вчителі використовують різні педагогічні технології.

Які інноваційні технології використовуються в навчанні математики? У сфері викладання математики інноваційні технології зробили революцію в традиційному класі. Ці технології не тільки покращують досвід навчання, але й задовольняють індивідуальні уподобання щодо навчання. Пропонуючи персоналізовані можливості навчання, учні можуть розвиватися у своєму власному темпі та обирати навчальний матеріал, який відповідає їхньому поточному розумінню, сприяючи адаптованому навчальному середовищу. Ця настройка не тільки приносить користь учневі із високими можливостями навчання, дозволяючи їм глибше заглиблюватися в предмет, але й економить час як для учнів, так і для вчителя. Крім того, доведено, що впровадження інноваційних технологій на уроках математики підвищує якість отриманих знань, що вказує на позитивний вплив на загальні результати навчання. Крім того, ці технології відіграють ключову роль у трансформації атмосфери в класі та активізації залучення учнів, роблячи процес навчання більш інтерактивним та стимулюючим. Крім того, інтеграція інноваційних технологій у викладання математики не лише приносить користь учням, а й сприяє професійному зростанню педагогів, заохочуючи безперервне навчання та розвиток у сфері математичної освіти.

Як ці інноваційні технології впливають на результати навчання учнів з математики? Впровадження інноваційних технологій у математичну освіту виявилось корисним як для учнів, так і для вчителів. Використовуючи такі інструменти, як інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ), учні можуть повністю розкрити свій потенціал у математиці, дозволяючи глибше зрозуміти складні

концепції та теорії. Крім того, інтеграція ІКТ на уроках математики значно скорочує час на опанування матеріалу, оскільки наочність і ефективність цих технологій прискорюють процес навчання. Це прискорення навчання пояснюється інтерактивною природою ІКТ, яка дозволяє вчителям оцінювати розуміння учнями в режимі реального часу, що призводить до більш ефективного та персоналізованого навчання. Як наслідок, впровадження інноваційних технологій не тільки покращує результати навчання учнів, але й оптимізує навчальний процес для викладачів, зрештою революціонізуючи динаміку математичної освіти. Чи є відмінності в ефективності різних інноваційних технологій у навчанні математики учнів початкової школи? Коли йдеться про навчання математики для учнів початкової школи, інтеграція інноваційних технологій відіграє вирішальну роль у покращенні навчального досвіду. Педагоги повинні розуміти важливість виховання творчості для розвитку інтелектуальних здібностей учнів до математики. Ігрові технології визначено як ефективний метод залучення учнів до математичних уявлень та пропаганди здорового способу життя молодших школярів. Використовуючи диференційовані підходи до навчання, педагоги можуть адаптувати свої методи, щоб відповідати індивідуальним особливостям учнів, інтересам і оптимальним стилям навчання в математичній освіті. Крім того, використання інноваційних технологій, таких як ігрове навчання, не тільки підвищує залученість учнів, але й сприяє творчому підходу до викладання математики на початковому рівні. Кінцевою метою впровадження інноваційних технологій у викладання математики для учнів початкової школи є стимулювання інтересу до навчання та сприяння всебічному розумінню математичних концепцій за допомогою інтерактивних та захоплюючих методів.

Впровадження інноваційних технологій не тільки підвищує залученість учнів, але й виховує творчий підхід до викладання математики на початковому рівні. Інтеграція цих технологій підвищує якість отримання знань, підкреслюючи його позитивний вплив на загальні результати навчання, сприяє безперервному навчанню та розвитку в галузі математичної освіти, тим самим підкреслюючи її значення у формуванні майбутнього педагогічної практики.

Розвиток освіти XXI століття спонукає до оновлення методів та прийомів навчання, запровадження в навчально-виховний процес інноваційних технологій, сучасних концепцій та способів формування в учнів предметних та життєвих компетенцій. Застосування інноваційних технологій, які будуються на комплексному психологічному вивченні особистості всіх учасників навчально-виховного процесу, дає можливість позитивно розвивати їх інтелектуальну, соціальну, духовну сфери, сприяє соціальному самоствердженню й культурному самостворенню. Використання різноманітних освітніх технологій є результатом творчого підходу вчителя до справи.

Сприяти вивчення учнями свого предмету потрібно не для того, щоб вони стали математиками, фізиками, хіміками чи ... а для того, щоб вони навчилися думати, знаходити компроміси, аналізувати, систематизувати, узагальнювати, вміли відстоювати свої принципи. Математика вчить критично ставитися до будь-яких аргументів. Зрозуміло, що на уроках математики мають даватися глибокі й міцні знання, але важливо, щоб математика допомагала формувати уявлення про роль людини в світі та роль даної науки в освоєнні світу людиною.

Юнацтво повинно отримувати освіту не ту, що дається, а істинну; не поверхневу, а ґрунтовну, тобто – щоб розумна істота – людина привчилася керуватися не чужим розумом, а своїм власним, не тільки вичитувати з книжок та розуміти чужі думки... але й розвивати у собі здібність проникати у корінь речей і виробляти істинне їх розуміння та використання. Людина повинна прагнути не знати якомога більше, а знати, які знання їй потрібні та вміти їх застосовувати. Дитинство – не період підготування до майбутнього життя, а повноцінне життя. Отже освіта має базуватися не лише на знаннях, які коли-небудь у майбутньому знадобляться дитині, але й на тому, що вкрай необхідне сьогодні – на проблемах її реального життя. (Джон Д'юї)

Список використаних джерел:

1. Біляніна О. Я. Інноваційні технології на уроках математики / О. Я. Біляніна, Є. М. Попович, А. І. Соловська // Математична газета. – 2006. – № 1. – С. 2–6.

2. Інноваційні інформаційно-комунікаційні технології навчання математики : навч. посіб. / В. В. Корольський, Т. Г. Крамаренко, С. О. Семеріков та ін. ; наук. ред. М. І. Жалдак. – Кривий Ріг : Книжкове вид-во Кирієвського, 2009. – 316 с.

3. Степанова О. Інтерактивні методи на уроках математики / О. Степанова // Інтерактивні методи навчання у початковій школі ; упоряд. О. М. Кондратюк. – Київ, 2011. – С. 49–57.

4. Інтерактивні технології на уроках математики. Харків. 2009.

5. Роль сучасних технологій навчання математики у
.... (n.d.) відновлено April 2, 2024, від
<http://eprints.zu.edu.ua/id/file/477264>

УДК: 373.3.011.3-051:[5:004.08](043.2)

Шойного А.Б., здобувачка освіти II-IV курсу,
керівник: Граб М.В.,
викладач математичних дисциплін,
спеціаліст вищої категорії, доктор філософії.

ВПЛИВ ЦИФРОВІЗАЦІЇ НА ВИВЧЕННЯ ПРИРОДНИЧО-МАТЕМАТИЧНИХ ДИСЦИПЛІН МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

В сучасних умовах євроінтеграції та конкурентоспроможності майбутніх фахівців на світовому ринку праці, основним завданням системи освіти України є формування освіченого, гармонійно розвиненого фахівця, здатного до постійного оновлення знань, високої професійної компетентності та мобільності, швидкої адаптації до змін у соціально-культурній сфері, галузях техніки, природничій галузі, системах управління й організації праці в умовах ринкової економіки. Сучасний вчитель має стати носієм ідей оновлення освіти на основі збереження та примноження найкращих традицій вітчизняного та світового досвіду. Пріоритетним у цьому завданні є розвиток природничої та математичної освіти майбутнього вчителя, шляхом вивчення природничо-математичних дисциплін із застосуванням сучасних цифрових технологій.

Проблема цифровізації професійної освіти, знайшла своє відображення у працях багатьох науковців: О.

Набоки, О. Пехоти, С. Сапожнікова (технологізація професійної освіти.); В. Бикова, В. Кухаренко, Б. Шуневича (упровадження дистанційних форм організації освітнього процесу); А. Кудін, Н. Носового, А. Хуторського (інтернет-технології в процесі навчання) та ін. [1].

Аналіз наукових розвідок дозволив зробити висновок, що саме технологізація і цифровізація суспільства створюють нове бачення освітніх результатів та можуть стати основою розвитку професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи.

В контексті системи освіти України термін «цифровізація» (від англ. «digital» – цифровий) трактуємо як комплексну методологію перетворень в освітньому процесі, яка спрямована на вдосконалення гнучкості, пристосованості до реалій та викликів сучасного суспільства, та сприяє формуванню конкурентоспроможних професіоналів, адаптованих до «цифрового світу». Тому під самою структурою цифровізації розуміємо набір засобів, спрямованих на підвищення результативності освіти, а саме новий освітній процес, який має сформувати у здобувачів освіти максимальний обсяг знань та можливостей для саморозвитку, а майбутнім роботодавцям забезпечити надання компетентних, мобільних, конкурентоспроможних фахівців. [2].

Мета цифровізації природничо-математичної освіти у фаховому коледжі полягає у забезпеченні широкої доступності до інформаційно-цифрових ресурсів та використанні цифрових технологій в освітньому процесі. Впровадження цифровізації у освітній процес, насамперед, залежить від матеріально-технічної бази закладу.

Використання цифрових технологій та ефективність впровадження цифровізації у процес навчання

природничих та математичних дисциплін можна розглянути на прикладі платформ електронних систем, у яких зареєстровано весь навчально-методичний комплекс курсів, і за допомогою якого ведеться навчання зареєстрованих здобувачів освіти. Основним завданням цього етапу цифровізації освіти в досягненні максимально можливої ефективності навчання природничих та математичних дисциплін у змістовому плані, відповідно тематиці. Така сучасна форма організації навчального процесу реалізовує мету сучасного навчання, розвиває критичне мислення здобувачів освіти, вирішення завдань та креативність у поєднанні з комунікацією, співпрацею.

На сучасному етапі розвитку системи освіти України, використання цифрових технологій у навчанні природничих та математичних дисциплін відіграє важливу роль для освітнього процесу і є значущим чинником стимулювання навчально-пізнавальної діяльності студентів. Насамперед, це сприяє розвитку ключової компетентності майбутніх вчителів початкових класів – інформаційно-цифрової, яка передбачає впевнене, але одночасно критичне використання інформаційно-комунікаційних технологій для створення, пошуку, аналізу, порівняння, обробки, обміну інформацією як на роботі, так і в публічному та приватному спілкуванні.

Серед основних способів використання інформаційно-комунікаційних технологій в освітньому процесі коледжу виокремимо такі: використання Інтернет - ресурсів; застосування електронних засобів для виконання практичних завдань (інформатика, математика), проектів (інформатика, біологія), написання рефератів та виконання різноманітних творчих завдань; використання мультимедійних можливостей комп'ютерної техніки під час занять (математика, інформатика, біологія, географія) [3].

На сьогоднішній день ми дуже часто використовуємо цифрові технології в різних галузях діяльності, особливо для пошуку й отримання додаткової інформації, за допомогою них ми розширюємо та поглиблюємо знання, вони допомагають кожному з нас у формуванні та закріпленні навичок, прийомів та умінь їх застосування. Їх застосування сприяє активізації інтересу до навчання, розвитку логічного та творчого мислення, а також сприяє розвитку здібностей учнів та формуванню інформаційної культури.

Використання засобів цифрових технологій у вивченні природничо-математичних дисциплін має практичне значення а саме: виступає ефективним інструментом унаочнення навчального матеріалу; допомагає в здійсненні особистісно-орієнтованого підходу до навчання; сприяє формуванню і розвитку світогляду студентів, підвищенню в них культурного рівня та мотивації до вивчення дисципліни; активізує навчально-пізнавальну діяльність здобувачів освіти; стимулює пошукову діяльність і сприяє розвитку творчих здібностей студентів.[4].

Отже, цифрові технології роблять процес навчання природничо-математичних дисциплін мобільним, диференційованим та індивідуальним. Їх застосування позитивно впливає на освітній процес, особливо через зміну схем передачі знань і методів навчання. Упровадження цифрових інновацій у процес професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи, для роботи в Новій українській школі доцільно здійснювати через використання інформаційно-освітнього середовища ЗВО; Інтернет-ресурсів; комунікаційних програм (Viber, Messenger, Telegram та ін.); систем управління навчанням (Moodle); відкритих освітніх ресурсів; ілюстративних та інформаційних засобів.

Список використаних джерел:

1. Кухаренко В.М. Системний підхід до змішаного навчання. Інформаційні технології і засоби навчання. 2015. с. 53-67.
2. Глосарій. Інформаційно-комунікаційні технології: основні терміни та поняття // Вихователь-методист дошкільного закладу. – 2013. – № 7. – С. 77-78.
3. Маслюк Ю.А. Проблеми використання інформаційних та комунікаційних технологій у навчальній діяльності / Ю.А. Маслюк // Інновації в освіті. – 2006. – № 1. – С. 117-123.
4. Карплюк С. О. Особливості цифровізації освітнього процесу у вищій школі. Інформаційно-цифровий освітній простір України: трансформаційні процеси і перспективи розвитку. 2019. С. 188-197.

РОЗДІЛ II. ПЕДАГОГІКА СПІВРОБІТНИЦТВА В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

УДК 373. 3. 018. 43 (043. 2)

Білас К.І. здобувачка освіти II-Б курсу;
керівник: Грегірчак Д.Б.,
кандидат політичних наук,
викладач суспільних дисциплін.

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ ПІД ЧАС ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Організація дистанційного навчання в початковій школі вимагає комплексного, гнучкого підходів та уважного розгляду різних аспектів, що враховують особливості молодших школярів, доступні технології та важливість взаємодії між всіма учасниками.

Найбільшої ваги тут набувають два компоненти – розклад (він має бути максимально зрозумілим для всіх учасників освітнього процесу) та комунікації (адже ми можемо придумати і зробити дуже багато цікавих і корисних речей, але якщо не говоритимемо про результат, то він просто загубиться). Комунікації можуть здійснюватися в тих же робочих чатах, у яких педагог працює з учнями й батьками. Цей інструмент можна використовувати, наприклад, для нагадування про заплановані на тиждень навчальні заходи та активності, супроводжуючи покликаннями для зручності користування [4].

Організація дистанційного навчання в початковій школі вимагає великої уваги до деталей та постійного вдосконалення методів і стратегій. Учителі повинні

використовувати різноманітні педагогічні методи, спрямовані на залучення уваги учнів та створення комфортної атмосфери для навчання в онлайн-середовищі. Технології стають необхідним інструментом для здійснення освітнього процесу, вимагаючи доступу до комп'ютерів, планшетів, смартфонів тощо. Вчителі повинні створювати цікаві та змістовні уроки, які включають в себе різноманітні педагогічні підходи, такі як інтерактивність, колективна робота та використання відео- та аудіоматеріалів.

Контроль та оцінка успішності під час дистанційного навчання здійснюється вчителем за допомогою онлайн тестів, письмових завдань та спеціальних платформ для навчання. Важлива увага приділяється соціальній взаємодії між учнями через віртуальні платформи та спільні проекти. Психологічна підтримка надається учням та їхнім батькам, оскільки дистанційне навчання може викликати стрес та тривогу.

Роль батьків у підтримці дітей та забезпеченні необхідних умов для навчання вдома є надзвичайно важливою. Індивідуалізація навчання, залучення доцільних оцінювальних методів, створення можливостей для соціальної взаємодії та психологічна підтримка учнів і батьків є ключовими елементами успішного дистанційного навчання. Всі ці складові допомагають створити ефективну та стимулюючу навчальну середу, що сприяє розвитку та навчанню молодших учнів у цифрову епоху. Батьки відіграють важливу роль у підтримці дітей під час навчання вдома, а індивідуалізація навчання враховує індивідуальні потреби та темпи розвитку кожного учня [5, с.30].

Доступ до технологій є необхідним, тому вчителі та учні повинні мати належні засоби для виконання навчальних завдань. Батьки активно підтримують дітей під

час дистанційного навчання, сприяючи їхньому вчителю у створенні комфортного та ефективного навчального середовища вдома. Важливо враховувати індивідуальні потреби та можливості кожної дитини, надаючи додаткову підтримку або завдання відповідно до їхнього рівня розвитку. Оцінка та контроль знань здійснюються через різноманітні методи, такі як онлайн тести, письмові роботи та участь у віртуальних дискусіях [1, с.21].

Всі ці аспекти важливі для успішного та продуктивного дистанційного навчання в початковій школі.

Соціальна взаємодія між учнями заохочується через спеціальні платформи для обміну думками та співпраці над проєктами. Психологічна підтримка надається як учням, так і їхнім батькам, для того щоб допомогти їм впоратися зі стресом та адаптуватися до нових умов навчання. Всі ці компоненти сприяють ефективному та продуктивному дистанційному навчанню в початковій школі. Дистанційне навчання в початковій школі також передбачає активне використання інтерактивних технологій та платформ, спеціально адаптованих для потреб молодших школярів [6, с.25].

Важливою особливістю є створення навчальних матеріалів, які відповідають віковим особливостям та розвитку дітей. Це може включати барвисті та ілюстровані матеріали, анімацію та ігрові елементи, спрямовані на зацікавлення та залучення уваги малюків. Крім того, важливою складовою успішного дистанційного навчання в початковій школі є підтримка з боку адміністрації закладу освіти та методистів. Вони забезпечують вчителів необхідними ресурсами, навчальними програмами та підтримкою у вирішенні технічних аспектів навчання. Забезпечення доступу до навчальних матеріалів для всіх учнів, незалежно від їхньої соціально-економічної ситуації,

також є важливою аспектом дистанційного навчання. Деякі учні можуть потребувати додаткової підтримки або доступу до технічних засобів, щоб успішно брати участь у освітньому процесі. Врахування всіх цих аспектів дозволяє створити ефективне та стимулююче навчальне середовище для молодших школярів, яке сприяє їхньому розвитку та навчанню в умовах дистанційного навчання [2-3].

Однак, слід відзначити, що дистанційне навчання має і негативні сторони: ускладнює контроль за успішністю молодших школярів, їх знаннями та навичками; учителям може бути складно оцінювати знання учнів та надавати їм необхідний зворотний зв'язок. Крім того, дистанційне навчання може призвести до відсутності прямого та постійного контакту з учителем та учнями, а це, в свою чергу, може негативно впливати на мотивацію та успішність молодших школярів. Деякі учні можуть відчувати себе самотніми та ізольованими.

Список використаних джерел:

1. Воротникова І. П., Якубов С. В. Упровадження дистанційних технологій у навчально-виховний процес загальноосвітніх навчальних закладів : навч.-метод. посіб. Київ : ун-т ім. Б. Грінченка, 2017. 139 с.

2. Дистанційна освіта: сучасний та доступний підхід до процесу навчання. URL: https://24tv.ua/education/distantsiyne_navchannya_v_shkoli_shho_tse_i_yak_pratsyuye_distantsiyna_osvita_v_ukrayini_n1188860

3. Наказ Міністерства освіти і науки України 08 вересня 2020 року № 1115 Положення про дистанційну форму здобуття повної загальної середньої освіти: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0941-20#n2>

4. Організація дистанційної освіти:
<https://nus.org.ua/articles/gotuyemosya-do-navchalnogo-roku-pryntsyry-ta-metody-organizatsiyi-onlajn-navchannya/>

5. Постанова Кабінету Міністрів України: «Про запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2» № 211 від 11.03 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/211-2020-p>

6. Приходько Л. А., Сьомак О. В., Ройко Л. Л. Використання додатків Google для підтримки дистанційного навчання учнів початкової школи. Тенденції та перспективи розвитку освіти, науки та технології в епоху трансформаційних процесів: збірник матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф., м. Луцьк. Луцьк: Вежа, 2021. С. 207–210.

УДК 37.018.43:004: [37.064.1(043.2)]

Бонь А.Ю., здобувачка освіти II-Б курсу;
керівник: Грегірчак Д.Б.,
кандидат політичних наук,
викладач суспільних дисциплін.

ПАРТНЕРСТВО СІМ'Ї ТА ШКОЛИ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Дистанційна форма навчання в закладах загальної середньої освіти набула особливої актуальності в умовах пандемії COVID-19, запровадженням карантинних обмежень та повномасштабної війни росії проти України.

Метою нашої наукової розвідки полягає у розгляді педагогічних аспектів партнерства між сім'єю та школою в контексті дистанційного навчання. Завдання полягає в тому, щоб розглянути, як в умовах дистанційного навчання

можна зміцнити партнерство між сім'єю та школою. Це означає дослідження методів співпраці, взаємодії та підтримки між батьками (або опікунами) учнів та закладом освіти з метою покращення освітнього процесу, підвищення мотивації до навчання, забезпечення ефективного взаємозв'язку між домашнім та шкільним середовищами для успішного навчання учнів.

Законодавче закріплення дистанційного навчання бере свій початок із Положення про дистанційне навчання, затверджене наказом Міністерства освіти і науки України від 25 квітня 2013 року № 466 і визначає дистанційне навчання як індивідуалізований процес набуття знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності людини, що відбувається в основному за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників навчального процесу в спеціалізованому середовищі, яке функціонує на базі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій [1, с. 48]. Дистанційна форма навчання передбачає доступ до інтернету, технічне забезпечення (комп'ютер, планшет, смартфон тощо) в усіх учасників освітнього процесу, а також наявність у вчителів здатності до використання технологій дистанційного навчання. Для найкращої комунікації використовують такі форм онлайн-комунікації:

- відеоконференція;
- форум;
- чат;
- платформа Moodle;
- платформа Google Classroom;
- платформа Zoom;
- платформа Classtime.

Зрозуміло, що найголовнішим критерієм вибору інструментів для організації дистанційного навчання є відповідність поставленим методичним цілям, тобто

адекватність певних сервісів чи ресурсів очікуваним результатам навчання в дистанційному форматі. Водночас вибір дистанційних платформ або відкритих ресурсів залежить від підготовленості учасників освітнього процесу до такої діяльності [3]

Партнерство вчителя, учнів та їхніх батьків є ключовим компонентом Концепції Нової української школи. Таке партнерство являє собою форму взаємодії, об'єднану спільними цільовими установками педагогічного характеру, спрямованими на створення комфортного освітнього середовища для розвитку, виховання, соціалізації дитини, сприяє побудові поля спільної діяльності педагогів, батьків, громадськості в інтересах дітей [2, с. 93].

Педагогіка партнерства визначає такий спосіб співпраці між педагогом і учнем, який не залишав поза увагою різницю в їхньому життєвому досвіді, знаннях і вміннях, але водночас передбачає безумовну рівність у праві на повагу, доброзичливе ставлення та взаємну вимогливість. Крім того, партнерські стосунки між усіма учасниками освітнього процесу повинні будуватися на засадах толерантності. До основних принципів педагогіки партнерства належать:

1. повага до особистості;
2. доброзичливість і позитивне ставлення;
3. довіра в стосунках;
4. діалог – взаємодія – взаємоповага;
5. принципи соціального партнерства (рівність сторін, добровільність прийняття зобов'язань, обов'язковість виконання всіх домовленостей);
6. розподілене лідерство [2, с. 97].

Здійснюючи аналіз поняття «педагогіка партнерства», ми з'ясували, що це поняття є багатоаспектним. Найбільш інтегрованим і цілісним тлумаченням зазначеного поняття

є визначення Н. М. Бібік, згідно з яким «педагогіка партнерства – чітко визначена система взаємовідносин всіх учасників освітнього процесу (учнів, батьків, вчителів, керівників), яка організовується на принципах добровільності і загальних інтересів; ґрунтується на повазі і рівноправності всіх учасників, дотримуючись певних норм (права та обов'язки) і з огляду на ціннісні орієнтири кожної зі сторін; передбачає активне включення всіх учасників в реалізацію спільних завдань і готовність брати на себе відповідальність за їх результати» [6, с. 257-258].

Організацію освітнього процесу на засадах партнерства визнано умовою ефективної діяльності закладу загальної середньої освіти. Закон «Про освіту» надає батькам широкі можливості для впливу на перебіг освітнього процесу, на побудову й реалізацію індивідуальної освітньої траєкторії власної дитини. У батьків школярів з'явилася можливість більш активно долучатися до розробки проєктів, стратегії розвитку школи, до процедури обрання за конкурсом директора, вибору зручної для себе форм допомоги закладу освіти, вчителям, класним керівникам, учнівському колективу, до відчуття власної відповідальності за реалізацію поставлених завдань та наслідки прийнятих спільно з педагогічним колективом рішень [4]. О. Сесик стверджує, що педагогічне спілкування з учнями має ґрунтуватися на таких принципах: повага до особистості; доброзичливість і позитивне ставлення; довіра у відносинах, стосунках; розподілене лідерство; соціальне партнерство (рівність сторін, добровільність прийняття зобов'язань, обов'язковість виконання домовленостей). Досягнення ефекту від такої співпраці гарантоване, якщо з першого дня роботи з учнівським колективом і колективом батьків класний керівник буде домагатися того, щоб і учні і батьки розуміли значення тих вимог, які школа ставить перед

сім'єю; дбати про розумність та посильність завдань, які педагог пропонує для виконання; давати можливість проявляти ініціативу і підтримувати батьків у всіх починаннях, що стосуються класу й школи [5, с. 257-258].

Партнерство в умовах дистанційного навчання більш важче організовувати, тому велику роль грають часті зустрічі в різних форматах, завоювання авторитету, співробітництво. Розробляється стратегія партнерської взаємодії. Головне для вчителя розробити гнучку модель співпраці з батьками та отримання зворотної інформації від батьків і школярів. У сучасних умовах дистанційного та змішаного навчання широко практикується вчителями, класними керівниками комунікація через соціальні мережі Вайбер, Телеграм, де створюються закриті групи для оперативного спілкування та реагування на події, прийняті рішення, їх обговорення. Під час дистанційного навчання відсутня фізична соціальна взаємодія, спілкування відбувається лише віртуальними засобами. Частина психологів та педагогів зазначають, що відсутність фізичної взаємодії з вчителем під час онлайн навчання послаблює мотивацію учнів, знижує емоційність забарвлення знань [6, с. 260], перекладає на батьків роль вчителя та організатора освітнього процесу

Отже, метою партнерства школи та сім'ї в умовах дистанційного навчання є інтеграція батьків в освітній процес шляхом створення необхідних і достатніх умов для їх залучення до організаційно-педагогічного супроводу учня. Завдання партнерства при цьому такі:

- установлення партнерських відносин із сім'ями учнів на діалогічній основі з урахуванням інтересів і запитів учнів, їхніх родин щодо організації процесу дистанційного навчання;

- визначення ціннісних орієнтирів спільної діяльності та шляхів їх досягнення;

–залучення батьків до організації освітнього процесу;
–науково-методичний та інформаційний супровід навчання батьків із метою підвищення їхньої компетентності як здатності використовувати інструментарій дистанційного навчання, сприяти в забезпеченні успіху дітей в освітньому процесі, здійснювати інформаційну й технічну підтримку їх пізнавальної діяльності;

–проведення діагностичних і маркетингових досліджень із метою визначення освітніх запитів і задоволення освітніх потреб батьків та учнів [5, с. 5-7].

У зв'язку зі змінами в освітньому процесі, спричиненими дистанційним навчанням, партнерство між сім'єю та школою набуває особливого значення. Отже, активна співпраця між батьками та закладом освіти сприятиме покращенню якості навчання, підвищенню мотивації до навчання учнів, а також створенню сприятливих умов для успішного пристосування дітей до нових форм навчання.

Список використаних джерел:

1. Дистанційне та змішане навчання в школі. Путівник / Упоряд. І.П. Воротникова. Київ: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка. 2020. 48 с.

2. Казанжи І. В. Підготовка майбутніх учителів до використання педагогіки партнерства в побудові індивідуальної освітньої траєкторії дитини. Збірник наукових праць Запорізького національного університету. *Педагогічні науки*. Випуск LXXX. Том 1. 2017. С. 146-150.

3. Ковальчук В. І., Воротникова І. П. Моделі використання елементів дистанційного навчання в школі. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2017. № 4. Т. 60. С. 58–76

4. Нова українська школа: Концептуальні засади реформування середньої освіти : офіц. сайт. URL: <http://nus.org.ua/news/>.

5. Сесик О. Педагогіка партнерства – ключовий компонент формули нової школи. *Класному керівнику. Усе для роботи*. 2017. № 6. С. 5-7.

6. Шульга А., Дідух В. (2020). Можливості дистанційної освіти в педагогіці партнерства. *Актуальні питання гуманітарних наук. Педагогіка*. Вип. 29. Т.4. С. 256-262.

УДК 373.3.018.43(043.2)

Варга Ю.Ю., здобувачка освіти II–Б курсу;
керівник: Синевич І.С.,
викладачка педагогічних дисциплін,
доктор філософії, спеціаліст вищої категорії,
викладач-методист.

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ ТЕХНОЛОГІЙ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Події 2020 року привернули увагу всього суспільства до технологій дистанційного навчання. Пандемія Covid-19 унеможливила очне навчання, а дистанційне стало єдиною доступною формою в системі середньої освіти [4]. Дистанційне навчання у початковій школі – це виклик для усіх учасників освітнього процесу, оскільки найменші школярі ще не є достатньо організованими, щоб вчитися самостійно. Таким чином, перед педагогами постало

непросте завдання – організувати роботу не тільки з учнями, але й налагодити тісний контакт з їхніми батьками.

Одним із факторів успішного функціонування будь-якої шкільної спільноти є взаємодія усіх учасників освітнього процесу. В умовах дистанційного навчання, коли вчитель і учні не можуть бути поруч, взаємодія між вчителем, учнями і батьками набуває особливої важливості. Від рівня комунікації залежить ефективність навчання, у процесі якого спілкування між учасниками освітнього процесу відбувається в межах штучно створеного комунікативного середовища [1].

Роль вчителя початкових класів в умовах дистанційного навчання набуває особливого статусу і її основними завданнями є: аналіз рівня забезпеченості учнів технічними засобами, підключенням до мережі Інтернет; обрання єдиного підходу до проведення уроків із використанням технологій дистанційного навчання; налагодження тісної, позитивної співпраці з учнями та їх батьками; врахування мотиваційного аспекту навчання; зробити навчальний матеріал максимально доступним, цікавим, наочним і таким, що стимулюватиме до розширення знань; забезпечення зворотного зв'язку (дитина повинна бачити свої успіхи і вчитися працювати над помилками).

Звідси випливає, що вчитель, який працює в системі дистанційного навчання повинен: встановити чіткий графік спілкування в режимі on-line і чітко його дотримуватися; дуже швидко відповідати на листи учнів, батьків; підтримувати і схвалювати оперативність школярів; створити атмосферу психологічного комфорту (учень має відчутти, що його наставник не суворий контролер, а добрий учитель, який завжди допоможе); створити умови для повноцінної самореалізації учня, прояву успішності, самоствердження, підвищення його самооцінки.

Проте при організації даної форми навчання у початкових класах варто виділити і певні проблеми, які виникають:

- технічна проблема: під час занять необхідно мати аудіо-візуальний контакт, проте не всі школярі забезпечені відповідною технікою;

- проблема ефективного зворотного зв'язку;

- проблема психологічної невідповідності учнів до самостійної та індивідуальної роботи;

- проблема вибору вдалої форми контролю в ході перевірки знань учнів.

Бачимо, що схема взаємодії учасників навчального процесу: «Вчитель – Учень – Підручник – Батьки» переходить у нову схему «Вчитель – Учень – Засоби ІКТ – Батьки».

Аналіз наукових досліджень і публікацій свідчить, що загальні ідеї, які стосуються теоретичних і методологічних питань формування та моделювання навчальних середовищ засобами технологій дистанційного навчання, розкрито у напрацюваннях В. Бикова, Н. Буркіна, Р. Гуревича, О. Глазунової, В. Кухаренка, В. Лапінського, Н. Морзе, В. Олійника, Н. Рашевської, О. Співаковського, Л. Стельмашук, Є. Смирнові-Трибульської Ю. Триуса та інших фахівців.

Дистанційне навчання визначається як одна з форм організації навчального процесу, за якою всі або частина занять здійснюються з використанням сучасних інформаційних і телекомунікаційних технологій при територіальній віддаленості вчителя і учнів [6]. Тобто, при такій формі навчання учень має пройти шлях від сприйняття інформації до її розуміння, запам'ятовування, відтворення.

За способом поширення навчального контенту розрізняють наступні навчальні режими [2], [3]:

- синхронні (передбачають одночасну участь у процесі навчальних занять вчителя та учнів);
- асинхронні (не вимагають одночасного, в режимі реального часу, зв'язку усіх учасників);
- змішані (це системи, що використовують елементи як синхронних, так і асинхронних систем).

Організувати навчання учнів у синхронному режимі можна з використанням:

- платформ дистанційного навчання (Moodle, Google Classroom та інші);
- проведення вебінарів, відеоконференцій (Zoom, Google Meet, Cisco WebEx, Microsoft Teams, Skype);
- проведення чатів (спілкування користувачів мережі в режимі реального часу через месенджери: Viber, Messenger, Telegram, WhatsApp, а також можливість проведення чатів надає пошта Gmail).

Варіантами організації дистанційного навчання учнів у асинхронному режимі є використання електронної пошти; Google Діску; соціальних мереж/месенджерів (Facebook, Viber, Telegram); сайту/блогу/ віртуальної дошки (Padlet, Lino it тощо).

Невід'ємним компонентом будь-якої з вищенаведених систем є ефективна комунікація між усіма учасниками. Під час традиційної (очної) форми організації освітнього процесу даний компонент є настільки загальноприйнятним та буденним, що навіть не помічається і сприймається як належне. Проте, із запровадженням технологій дистанційного навчання, з'являються певні труднощі з налагодження ефективних способів і каналів взаємодії та спілкування між вчителем та учнями.

Зупинимось на характеристиці додатків Google, які можна використати при дистанційному навчанні учнів початкової школи [5]:

– Google Docs (дозволяє в режимі реального часу відслідковувати будь-які зміни, що внесені у документ; залишати примітки, виправлення; використовувати вбудований чат; відслідковувати внесені у документ зміни кожним із учасників);

– Google Forms (полегшує роботу та спрощує спілкування з батьками; дає можливість створювати тести, вікторини та анкети; підходить для домашнього завдання та самостійної роботи на уроці);

– Google Презентації (є можливість створювати на Google Диску навчальну презентацію з матеріалами до уроків та надавати до них доступ учням);

– Google Classroom (на даній платформі можна створювати свій клас; ділитись з учнями навчальним матеріалом, необхідним для вивчення; стежити за розвитком досягнень школярів та оцінювати їх досягнення; організовувати спілкування вчителя та учня; давати завдання; встановлювати deadline; перевагою даної платформи є можливість викладати навчальні матеріали, завдання, виставляти оцінки, є календар);

– Google+Hangouts (вчитель має можливість записувати уроки і викладати їх у YouTube; організовувати групові чати, відео консультації; обговорювати теми і спілкуватися у груповому відео чаті; навчальний матеріал можна транслювати онлайн; можна створювати опитування та переглядати їх результати);

– Google Meet (зручний доступ за посиланням; підтримка різних операційних систем та браузерів; можливість поділитися зображенням з екрану).

Доречно зауважити, що при організації дистанційного навчання для школярів початкової школи, варто звернути увагу на наступні моменти:

- при скороченні годин на вивчення окремих тем необхідно враховувати пріоритетні теми відповідно до програми;

- формат, обсяг, структура, зміст завдань підбираються вчителем індивідуально із врахуванням програми;

- підібрані завдання повинні спонукати учнів до роботи з довідниковою літературою, мультимедійними програмами та ресурсами мережі Інтернет;

- пропонуючи завдання для опрацювання, вказувати не лише на порядковий номер сторінки чи вправи, а й конкретизувати характер та спосіб його виконання; надати учням чіткий інструктаж щодо виконання завдань (прокоментувати його виконання в усній, письмовій чи формі відео-звернення);

- у залежності від типу пізнавальної активності учнів підготувати різні за характером завдання: репродуктивні, пізнавально-пошукові, творчі, пізнавально-практичні;

- для виконання завдання творчого та пізнавально-практичного характеру бажано надати певний час для їх виконання і встановити строки звітності.

Отже, на основі аналізу науково-методичної літератури, власного педагогічного досвіду можна зробити висновок, що на даному етапі розвитку освіти є достатня кількість веб-технологій, онлайн платформ, які можна застосувати при організації дистанційного навчання для молодших школярів. Елементи дистанційного навчання, що використовується у початковій школі повинні мати певну концепцію, налагоджену систему існування та психолого-педагогічні основи з метою вирішення проблеми ефективного керування навчальною діяльністю школярів.

Список використаних джерел:

1. Воротникова І. П., Якубов С. В. Упровадження дистанційних технологій у навчально-виховний процес загальноосвітніх навчальних закладів. К. : Київ. Ун-т ім. Б. Грінченка, 2017. 140 с.

2. Дистанційна освіта: сучасний та доступний підхід до процесу навчання. [Електронний ресурс]. Режим доступу :

https://24tv.ua/education/distsantsiynе_navchannya_v_shkoli_shho_tse_i_yak_pratsyuє_distsantsiyna_osvita_v_ukrayini_n1188860

3. Наказ Міністерства освіти і науки України 08 вересня 2020 року № 1115 Положення про дистанційну форму здобуття повної загальної середньої освіти. [Електронний ресурс]. Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0941-20#n2>

4. Постанова Кабінету Міністрів України «Про запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2» № 211 від 11.03 2020 р. [Електронний ресурс]. Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/211-2020-п>

5. Приходько Л. А., Сьомак О. В., Ройко Л. Л. Використання додатків Google для підтримки дистанційного навчання учнів початкової школи. *Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції «Тенденції та перспективи розвитку освіти, науки та технології в епоху трансформаційних процесів»*. Луцьк : Вежа, 2021. С. 207–210.

6. Якубов С. Дистанційне навчання. Організація процесу. [Електронний ресурс]. Режим доступу : https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/6902/1/S_Yakubov_DSH_SHS_1_IPPO.pdf

Геревич В.С., здобувачка освіти II-V курсу;
керівник: Мішкулинець О.О., к.псих.н.,
викладач психолого-педагогічних дисциплін,
спеціаліст вищої категорії, викладач-методист

ПЕДАГОГІЧНА ВЗАЄМОДІЯ В ПРОЦЕСІ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Інтеграція України в європейський освітній простір в умовах модернізації потребує підготовки фахівця високого рівня освіченості та професіоналізму. Це вимагає педагогічного переосмислення ціннісних орієнтирів. Сучасна людина має необхідність навчатися протягом всього життя, щоб завжди бути висококваліфікованим спеціалістом. Ось тому освітні заклади роблять свої навчальні ресурси зручними, доступними, якісними для роботи з ними в будь-який час. Електронне навчання є чудовою перспективою та доповненням до традиційних методів навчання, а також для розвитку нових видів дистанційної освіти. Тому особливої уваги заслуговує розгляд можливостей педагогічної взаємодії в дистанційному форматі як одного з важливих компонентів освіти.

Відтак, педагогічна взаємодія – це обмін інформацією, пізнання особистості, організація творчої діяльності й побудова відносин за допомогою різних комунікативних засобів, збіг спрямованості і педагогічного впливу й відповідальної реакції тих, кого навчають.

Наразі, проблеми організації педагогічної взаємодії в умовах дистанційного навчання вивчають в сучасній педагогічній літературі такі науковці, як: В.М. Кухаренко, О.П. Муковіз, Л.Л. Ляховська, В.Ю. Биков, О.М. Спирін, І.П. Воротникова, В.І. Шуляр, Ю.М. та ін. [5].

Зазначимо, що педагогічна взаємодія у віртуальному осередку суб'єктів дистанційного навчального процесу звичайно, що відрізняється від подібної за традиційних умов.

Адже, дистанційна форма навчання - це можливість одержання освітніх послуг без відвідування навчального закладу, за допомогою сучасних інформаційно-освітніх технологій і системи телекомунікацій, електронної пошти, телебачення та Інтернету.

Неменш важливим є те, що якщо порівняти дистанційну освітню технологію з традиційною, то навчання доповнюється вимогами щодо повноцінного методичного забезпечення здобувачів освіти електронними версіями підручників, посібників, тестових матеріалів контролю ефективності засвоювання знань і системою навчальних завдань.

Разом з тим, суб'єктами дистанційного навчання є всі учасники незалежно від їх просторової та тимчасової присутності, в результаті чого кожен з них набуває свою систему знань, умінь та навичок. Щоб забезпечити якісне спілкування між всіма учасниками дистанційного процесу необхідно дотримуватись різних прийомів педагогічної взаємодії. За допомогою комунікативної взаємодії забезпечується професійне педагогічне спілкування всіх учасників освітнього процесу, яке сприяє підтриманню сприятливого психологічного клімату [2].

Дослідниця К.Ф. Нор, виокремлює особисті якості викладача, які потрібні для ефективної педагогічної взаємодії: прагнення до гнучкості, уміння надати особистісного забарвлення викладанню, здібність до розуміння почуттів інших, вміння володіти ситуацією, уникнення неприємних ситуацій, професійно діючи вчителі уважні, послідовні у своїх вимогах, справедливі, культивують рівне ставлення і повагу до дітей [3].

Зауважимо, що дистанційне навчання одразу показало свою перевагу і перспективу. Адже з допомогою створення мобільного інформаційно-освітнього середовища, електронних засобів передавання інформації, телекомунікаційних технологій забезпечились більші можливості комунікації між всіма учасниками освітнього процесу при збереженні його якості. Дистанційне навчання може відбуватися в двох режимах: синхронному та асинхронному. Синхронний режим надає можливість співпрацювати в режимі реального часу (працюють одночасно онлайн). Асинхронний режим реалізується за графіком, який буде максимально зручним для викладачів та здобувачів освіти, із застосування різних засобів інформації, аудіо- та відео уроки, презентації, слайд-шоу, дошки обговорень, груп в соціальних мережах (Viber та інші).

Як зазначають дослідниці А.Г. Латигіна та К.В. Богатирьова, головним завданням дистанційного навчання є: стимулювання та розвиток здібностей, навичок самонавчання, які утворюються за допомогою розширення та поглиблення навчальних технологій, прийомів; розвиток пізнавальної мотивації, який зосереджений на визначенні цінностей та внутрішніх мотивів, які стимулюють до навчання; мотивування інтелектуальної активності здобувачів освіти, залучення їх до відбору, обробки матеріалу, визначення цілей вивчення і застосування матеріалу [2].

Варто акцентувати увагу на тому, що оскільки основним змістом управління дистанційного навчання є комп'ютерна система, тому на початковому етапі формування навчальної діяльності виділяють основні вимоги до налагодження педагогічної та психологічної взаємодії для підтримання належного рівня мотивації. Розробляючи організацію взаємодії при дистанційному

навчанні розробник формує основні вимоги до неї, враховуючи як вікові так і індивідуальні особливості здобувачів, тим самим вираховує коли саме здобувача освіти підключати до взаємодії [1].

Відтак, хочемо наголосити на тому, що спільний процес пізнання та постійне створення ситуації успіху – ось складові самореалізації здобувача в освітньому середовищі. На цих засадах відбувається удосконалення методичного інструментарію, зокрема застосування певних методів навчання, заснованих на співпраці, активній участі здобувача освіти в навчанні, зокрема:

- інтерактивні технології навчання,
- навчання та виховання без примусу,
- стимулювання самоосвітньої діяльності здобувачів,
- створення проблемних ситуацій,
- впровадження методів самооцінки і взаємоперевірки,
- цифрові технології.

Доречно також відзначити, що на сьогодні визнано певну низку переваг дистанційного навчання [4]:

1. Навчання в найбільш психологічно комфортній на сьогоднішній день обстановці – вдома, за її комп'ютером. Використання комп'ютерних технологій також сприяє підвищенню комп'ютерної грамотності та загальної мотивації, інтересу до навчання.

2. Індивідуальні терміни та темп навчання. Адже дистанційне навчання дає можливість працювати у власному ритмі, враховуючи індивідуальні можливості.

3. Високий рівень самостійності та творчості. Здобувач освіти працює індивідуально, проте за необхідності може в будь-який час отримати консультацію від викладача.

4.Подолання територіальних обмежень. Дистанційне навчання дозволяє учасникам освітнього процесу, що знаходяться в різних місцях, працювати разом.

Слід зазначити, що для ефективного дистанційного навчання викладачу необхідно дотримуватись таких правил:

- використовувати однаковий підхід, засоби та платформи для комунікації, які є зручними і для викладача, і для здобувача освіти;

- використовувати спілкування, споглядання та слухання шляхом виходу на онлайн-зустрічі у Google Classroom, Google Meet для інструктажів, аналізу завдань і дискусій зі здобувачами;

- використовувати єдину прозору систему оцінювання;

- використовувати гейміфікацію завдань;

- планувати завдання у формі квестів, творчих завдань, які дають більше шансів, що здобувачі освіти не просто виконують завдання, а й активно залучаються до глибшого вивчення теми;

- одразу домовитись зі здобувачами освіти, щодо термінів виконання завдання.

Вважаємо, щоб взаємодія між викладачем та здобувачем була ефективною, потрібно перш за все позитивно ставитись до кожного учасника освітнього процесу, змінювати спосіб надання та отримання нових знань, вибирати моделі дистанційного навчання та нові форми основних видів навчальних занять (чати, відеоконференції, семінари), змінювати форми взаємодії здобувача освіти та викладача.

Таким чином, дистанційне навчання надає можливість використовувати комп'ютерні та телекомунікаційні технології для забезпечення інтерактивної взаємодії викладачів та здобувачів освіти на

всіх стадіях навчання. На сьогоднішній день, завдяки інформаційно - комп'ютерним технологіям, великій кількості платформ, онлайн-сервісів для забезпечення якісної взаємодії вчителів та здобувачів освіти, дистанційну форму навчання швидко можна впроваджувати в освітній процес, що підвищує зацікавленість здобувачів освіти у навчанні.

Список використаних джерел:

1. Глуховська Н.А. Проблеми і перспективи дистанційного навчання в системі підготовки майбутніх фахівців в умовах євроінтеграції. *Актуальні проблеми педагогіки, психології та професійної освіти*, 2016. 67с.

2. Латигіна А.Г., Богатирьова К.В. Дистанційне навчання в глобалізованому світі. Київ, 2021.101с.

3. Нор К.Ф. Спільна діяльність педагогів і учнів як спосіб реалізації педагогічної взаємодії. Наукові праці. Том 50. Випуск 37. 2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<https://lib.chmnu.edu.ua/pdf/naukpraci/pedagogika/2006/50-37-2.pdf>

4. Смульсон Ю.І. Жалдак М.І. Дистанційне навчання: психологічні засади. Кіровоград: Імекс-ЛТД, 2012. 240 с

5. Шульга А., Дідух В. Можливості дистанційної освіти в педагогіці партнерства. Актуальні питання гуманітарних наук. Випуск, Т. 4.2020. 260с.

Диусь К.І., здобувачка освіти III-Б курсу;
керівник: Куцик О.Г.
викладач методики трудового навчання
спеціаліст вмищої категорії,
викладач-методист.

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО НАВЧАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ УЧНІВ З ПОРУШЕННЯМИ ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ

Навчання технологічної освітньої галузі є одним з основних напрямків навчання дітей з особливими освітніми умовами. Це надійний фундамент формування їхньої особистості та засіб соціалізації.

Подолання негативних тенденцій у процесі соціалізації зазначеної категорії дітей вимагає розроблення нових підходів до їхнього навчання, виховання й організації їхньої життєдіяльності. Ці підходи можливі за умови попереднього глибокого аналізу сучасних проблем спеціальної освіти. [1]

Належне ставлення до праці в дитини з ОПП можна сформувати лише завдяки систематичній організації її власної діяльності. Одна з основних виховних робіт за трудовим напрямом – прищеплення навичок самообслуговування як засобу виховання позитивних якостей особистості: почуття колективізму, взаємодопомоги, зібраності, охайності, сумлінного ставлення до суспільної праці.

Створення єдиного виховного простору в класі – одна з умов корекції поведінки дітей у бажаному напрямку. Такий підхід сприяє накопиченню соціального досвіду на шляху від вступу дитини до навчального закладу й до самого випуску. Відповідно, актуальною є проблема

створення для дітей із особливими потребами умов, за яких можливе максимально результативне та комфортне засвоєння знань, формування умінь і навичок [3].

Виховний процес на уроках технологій побудований на таких педагогічних принципах:

- а) принцип індивідуалізації та диференціації;
- б) принцип корекційної спрямованості ;
- в) принцип доступності передбачає побудову занять лише на рівні реальних можливостей і здібностей учнів;
- г) принцип виховної спрямованості здійснюється завдяки різним видам діяльності, спілкування та взаємин, що складаються під час заходів;
- г) принцип індивідуалізації та диференціації [4].

Всі компоненти навчання технологічної освітньої галузі дітей з ООП повинні здійснюватися в школі поетапно, з урахуванням віку, на основі принципів цілісності, безперервності та спрямовані на вирішення основної мети: «сформувати стійкі орієнтації на трудовий спосіб життя, трудову культуру особистості; забезпечити практичну і морально-психологічну готовність до творчого праці; виховати моральне ставлення учнів до трудової діяльності, розвинути творчі здібності школяра» [2, с. 36].

Основна мета технологічного виховання розбивається на два завдання:

- формування трудової свідомості;
- розвиток його трудової активності.

З точки зору педагогічної психології, в технологічному вихованні дітей з ООП перших класів найбільш ефективним є використання сюжетно-рольових ігор, в яких діти мають можливість в ігровій формі відтворювати на рівні моделі елементи трудової діяльності дорослих, ситуації спілкування, виконувати трудові дії, які спостерігаються в побуті. Ігри на трудові сюжети дозволяють дітям самим виконувати ролі фахівців

Знання стають повнішими і міцнішими, якщо вони знаходять застосування в практичній діяльності, яка в школі реалізується в формі малюнків і виробів. Організація конкурсів, виставок, змагань захоплює дітей і створює умови для формування спрямованості до трудової діяльності, а також розвитку творчих здібностей і пізнавальних інтересів [5, с. 210].

Отже, навчання технологічної освітньої галузі є одним з основних завдань здійснення освіти й орієнтації, формування моральних рис, творчого ставлення до цілей, процесу та результатів праці. Все це лежить в основі ефективної взаємодії громадянського і морального виховання, становить фундамент творчої активності та продуктивності в навчальній діяльності.

Список використаних джерел:

1. Мерсіянова Г. М. Трудове виховання розумово відсталої дитини в сім'ї. Виховання дитини зі зниженим інтелектуальним розвитком в умовах сім'ї. – К.: Наук. світ. 2008. – С. 150-176.

2. О. В. Чеботарьова. Методичні основи трудового навчання розумово відсталих школярів із дитячим церебральним паралічем. Особлива дитина: навчання і виховання.– 2016. – № 2. – С. 34-43.

3. О. В. Чеботарьова. Концептуальні засади змісту трудового навчання в спеціальній школі в сучасних умовах реформування освіти / Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 19. Корекційна педагогіка та спеціальна психологія. Випуск 31: зб. наукових праць. – К.: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2016. – С. 354-357.

4. . В. В. Засенка, А. А. Колупаєва. Реформування змісту трудового навчання розумово відсталих учнів із дитячим церебральним паралічем у контексті євроінтеграційних змін. Освіта осіб з особливими

потребами: шляхи розбудови: зб. наук. праць: Вип. 8. К.: ТОВ «Поліграф плюс». – 2015. – 204 с. – 173-179.

5. Хохліна О. П. Психолого-педагогічні основи корекційної спрямованості трудового навчання учнів з вадами розумового розвитку. – К.: Пед. думка, 2000. – 286 с.

УДК 37.018.43:377.8.011.3-051:373.3(043.2)

Дідик О. Л., здобувачка освіти II- Ж курсу;
керівник : Феньов Я.І.,
викладач педагогічних дисциплін
спеціаліст вищої категорії,
старший викладач.

ВИКОРИСТАННЯ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ У НАВЧАННІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Суспільству потрібна масова, високоякісна освіта, яка може задовольнити потреби у підготовці кваліфікованих фахівців, зокрема сучасних учителів початкових класів. Виконання соціального замовлення передбачає збільшення фінансування освіти, розширення мережі освітніх закладів та використання новаторських методів навчання майбутніх педагогів, оскільки традиційні підходи вже не відповідають потребам сучасності. Саме завдяки появі дистанційного навчання відбулося адаптування та удосконалення освіти, щоб вона відповідала сучасним умовам

На сьогодні існує багато підходів до визначення поняття «дистанційне навчання». Це поняття сформульоване такими вченими, як М. Томпсон, М. Мур, А. Кларк, і Д. Кіган. Кожен із цих авторів підкреслював окремий аспект такого виду освіти [2, с. 93].

Дистанційна освіта – це відкрита система навчання, що передбачає активне спілкування між викладачем і студентом за допомогою сучасних технологій та мультимедіа [3, с. 490].

Доречно відзначити, що дистанційне навчання є формою організації освітнього процесу, що базується на самостійній роботі здобувача освіти. Цей метод навчання надає можливість вибору місця, часу та темпу навчання завдяки доступності Інтернету, який стає важливим фактором у розвитку суспільства та охоплює широкі верстви населення.

Дистанційне навчання через Інтернет забезпечує постійний зв'язок та інтенсивний обмін інформацією між студентом та викладачем. Однак, лекції у дистанційному навчанні відрізняються від традиційних аудиторних, оскільки не передбачають безпосереднього контакту з викладачем. Для отримання лекційного матеріалу використовується зв'язок через Інтернет-технології. Важливо відзначити, що семінари у дистанційній освіті також є активною формою навчальних занять, які проводяться за допомогою відеоконференцій. Це надає можливість учасникам долучитися до дискусії в будь-який момент. Викладач може оцінити засвоєння матеріалу за активністю учасників дискусії.

Дистанційне навчання дає майбутнім фахівцям можливість цілодобового доступу до навчальних матеріалів, постійну підтримку й консультації викладачів та методистів, відеолекції в режимі online, Веб-заняття, чат-заняття, віртуальні тренажери та інші технологічні рішення для забезпечення ефективного процесу навчання [1, с. 44].

Наразі дистанційна форма навчання демонструє свої переваги перед іншими формами навчання завдяки своїй значно вищій інформативності, доступності та економічній

ефективності. Також дистанційна освіта сприяє формуванню у майбутніх вчителів початкових класів інформаційно-комунікаційних здібностей, зокрема: працювати в текстовому редакторі Microsoft Word на рівні звичайного користувача; навички роботи в мережі Інтернет; володіти навичками використання електронної пошти; робота в середовищі Moodle, використання платформи Zoom, Skype, соціальних мереж, мобільних додатків для обміну навчальною інформацією.

У підготовці майбутніх вчителів початкової школи широко використовуються різні моделі дистанційної освіти, такі як одинична медіа, мультимедіа, гіпермедіа, віртуальні університети та навчальні сервери, що були розроблені закладами освіти. Основні складові різних моделей включають дистанційні курси, веб-сторінки і сайти, електронну пошту, форуми і блоги, чати, теле- та відеоконференції, віртуальні класні кімнати і т..д.

Переконуємося, що саме дистанційне навчання покликане допомогти в глобальному освітньому просторі. Воно виступає як ефективне доповнення традиційних форм освіти, як засіб часткового вирішення її нагальних проблем у реалізації вимог до підготовки майбутніх вчителів початкової школи, які вільно орієнтуються у світовому інформаційному просторі, мають знання та навички щодо пошуку, обробки та зберігання інформації, використовуючи сучасні комп'ютерні та Інтернет технології.

Отже, дистанційна освіта відкриває студентам доступ до альтернативних джерел інформації, підвищує ефективність самостійної праці, надає нові можливості для творчості, вивчення та закріплення різних професійних навичок. Водночас, вона дозволяє викладачам застосовувати нові форми і методи підготовки фахівців, зокрема учителів початкових класів, за допомогою

концептуального моделювання явищ і процесів у сфері освіти.

Список використаних джерел:

1. Лапшина І.С. Адаптивні підходи до моделювання освітніх процесів у системі дистанційного навчання. Комп'ютер у школі та сім'ї. 2012. № 6. с 42–47.

2. Хассон В. Дж. Критерії якості дистанційної освіти. Вища освіта. 2004. № 1. с. 92–99.

3. Штихно Л.В. Дистанційне навчання як перспективний напрям розвитку сучасної освіти. Молодий вчений. 2016. № 6 (33). с. 489–493.

УДК 372.2.018.43(043.2)

Золтан М.В., здобувачка III-A курсу,
керівник: Кертис Н.В.,
викладач дошкільної педагогіки
та окремих методик, спеціаліст вищої
категорії, старший викладач

ПРОБЛЕМА ОРГАНІЗАЦІЇ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ ДЛЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

З розвитком інформаційних технологій та вимог сучасного суспільства, зокрема, в умовах воєнного стану, дистанційна освіта стає все більш актуальною і доступною. Однак, впровадження такого формату навчання для дітей дошкільного віку потребує уважного аналізу та розробки спеціалізованих підходів з урахуванням вікових та психологічних особливостей дітей.

В Україні розроблено ряд положень, які регулюють дистанційну освіту, а саме: Положення про дистанційне навчання (2013), Положення про електронні освітні

ресурси (2019) та ряд положень про дистанційну форму навчання у різних ланках освіти.

Дослідження, присвячені проблемам розвитку дистанційного навчання, проведені науковцями Н. Гавришем, К. Крутієм, В. Олійником, Є. Полатом, А. Хуторським та іншими, вже здебільшого відомі в академічних колах. Однак, слід зазначити, що проблемам дистанційної роботи, в умовах дошкільного закладу під час воєнного стану, приділено недостатню увагу з боку науковців.

У статті 9 Закону України «Про освіту» зазначено, що однією з форм здобуття освіти є дистанційна форма. Вона визначається, як «індивідуалізований процес здобуття освіти, який відбувається в основному за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників освітнього процесу у спеціалізованому середовищі, що функціонує на базі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій» [1].

Детальні вказівки з організації дистанційного та змішаного навчання у закладах дошкільної освіти подано в Методичних рекомендаціях щодо здійснення освітньої діяльності з питань дошкільної освіти на період дії правового режиму воєнного стану (для засновників закладів, науково-педагогічних працівників ППО, директорів та педагогічних працівників закладів дошкільної освіти) [2] та журналі «Дошкільне виховання», де автори подають основні дидактичні вимоги до організації дистанційного навчання дошкільників та представляють каталог онлайн-інструментів для забезпечення дистанційного та змішаного навчання в ЗДО: освітні онлайн-платформи (віртуальні дошки; презентації та публікації; тести, опитувальники; створення дидактичних матеріалів; створення карт знань; створення і зберігання онлайн-книжок та коміксів), соціальні мережі

(Viber, Messenger, Twitter, WhatsApp); сервіси відеозв'язку (Skype, Zoom, Hangust Meet, Google Meet, Cisco Webex, Microsoft Teams); сервіси для розміщення інформації (Dropbox, Google Drive, One Drive, відеохостинги, блоги, сайти) [3, с.21].

Важливо усвідомити, що головна складність впровадження дошкільної дистанційної освіти полягає не у відсутності розроблених навчальних програм чи технічних засобів. Кожен вихователь, батьки та навіть самі діти вже мають доступ до цифрових ресурсів. Основна проблема полягає в тому, що дистанційна освіта для дітей передбачає опосередкований процес. Більшу частину матеріалу в процесі навчання дитина засвоює через батьків. І ця обставина вимагає від вихователів взяти на себе нову функцію – навчити кожного з батьків бути асистентом вихователя для своєї дитини.

Одним із основних викликів у реалізації дистанційної освіти для дітей дошкільного віку є необхідність забезпечення партнерських взаємин. А саме, побудова ефективної взаємодії у партнерському трикутнику «педагог-дитина-батьки». Партнерство стає в центрі взаємин вихователя, дитини та батьків, про що свідчать Базовий компонент дошкільної освіти України (2021), професійні стандарти «Вихователь закладу дошкільної освіти» та «Керівник (директор) закладу дошкільної освіти» (2021).

Під час організації дистанційного навчання у дошкільній освіті необхідно враховувати ряд важливих аспектів. З одного боку, відзначається часткова несамотійність дитини, що виражається у труднощах у встановленні режиму дня, підключенні до онлайн-занять та потребі у допомозі від батьків. Додатковими факторами є низька мотивація та поведінкова неготовність дитини до активної участі у дистанційних заняттях.

З іншого боку, велике значення має активна участь батьків, які повинні забезпечувати стимулювання та організацію різноманітних видів діяльності для своїх дітей. Батьки мають бути безбар'єрними та ефективно спілкуватися як з вихователями, так і з дітьми, ініціюючи ігрові, комунікативно-мовленнєві, рухові та художньо-продуктивні заняття. Важливо враховувати, що вихователі, які раніше не мали досвіду у синхронному дистанційному навчанні, повинні навчитися ефективно комунікувати одночасно з батьками та дітьми через онлайн-платформи. Особливо це актуально в умовах асинхронного навчання, де важливо формулювати лаконічні та мотиваційно насичені повідомлення для батьків з максимальною емоційно-позитивною спрямованістю.

Слід додати, що в організації дистанційного навчання під час воєнного стану важливо вихователів проявляти професійні навички педагога-фасилітатора як з дошкільнятами, так і з батьками, зокрема такі:

- мовленнєві: доступність, виразність, емоційність, логічність, доречність, правильність висловлювань;

- психо- та соціолінгвістичні: розуміння значення усного та письмового мовлення як ключового інструменту для професійної діяльності та успішної реалізації навчального процесу. Вихователь має бути вправним оратором, з хорошою артикуляцією та голосом, який здатний використовувати різноманітні інтонації для емоційного виразу. Важливо також мати навички миттєвої реакції та аналізу мовлення дітей та батьків, зокрема, передбачати приховані смисли та виявляти культуру мовлення. Крім того, необхідно мати розуміння мовленнєвої поведінки різних культур та вміти організовувати міжкультурну комунікацію з урахуванням вікових та гендерних особливостей. У використанні онлайн-спілкування важливо використовувати вербальні та

невербальні засоби комунікації для ефективного спілкування, зокрема, експресивне мовлення, різноманітні модуляції голосу, активну міміку та використання запитань для стимулювання активності та уваги дітей.

– дитиноцентровані: виявлення гуманізму та толерантності до дітей та їх батьків; надання психолого-педагогічної підтримки, урахування можливості виникнення психотравм, що можуть відображатися в агресивній або замкнутій поведінці, є невід'ємною складовою процесу навчання; створення позитивної та комфортної атмосфери для розвитку дітей та забезпечення відкритої комунікації з батьками; важливо навчитися формулювати позитивні повідомлення для дітей, спрямовані на м'яке впливання на їхню діяльність, уникати критики та оцінювання; також важливо аналізувати роботи дітей, висловлювати конструктивні рекомендації, зберігаючи при цьому уважність до можливості, що виріб є результатом спільної діяльності дитини з дорослим; мотивація малюків на подальшу діяльність, заклик батьків допомагати дитині самостійно робити завдання, наближення освітньої діяльності до інтересів та нахилів дітей, надання можливостей вибору, творчості та експериментування є ключовими елементами навчання.

– психотерапевтичні – бути готовим поговорити про війну, про безпеку та небезпеку, про емоції, плани на майбутнє тощо;

– цифрові – мати навички підбору та розміщення освітнього контенту у соціальних мережах, а також вміння створити власний онлайн-інструмент. Крім того, потрібно володіти режисерськими, операторськими та акторськими навичками для успішної підготовки відеопродукту для навчання.

У зв'язку з викладеним вище, вихователям закладів дошкільної освіти важливо акцентувати увагу батьків на

тому, що в змінених умовах життєдіяльності вони не повинні обмежувати важливі для дитини потреби, зокрема у пізнанні світу. Тому, важливо заохочувати батьків знаходити час для спільної діяльності та ігор з дітьми, що сприятиме формуванню близьких емоційних зв'язків та відчуттю захищеності в складних життєвих ситуаціях. Для підтримки батьків варто організувати вебінари-практикуми, тренінги, а також надавати корисні рекомендації та статті фахівців через інтернет-спільноти. Робота з батьками має сприяти підсиленню позитивних аспектів сімейного виховання та підтримувати взаємодію та діалоги в умовах воєнного стану, сприяючи освітній мотивації дітей.

Отже, впровадження дистанційної освіти для дітей дошкільного віку потребує комплексного підходу та уважного вивчення всіх аспектів цього процесу. З метою ефективності та дієвості онлайн-занять, ключовою є партнерська взаємодія у трикутнику «педагог-дитина-батьки». Таким чином, грамотна організація дистанційного навчання сприятиме його кращій інтеграції в освітню систему, відповідно до сучасних вимог суспільства.

Список використаних джерел:

1. Про освіту: Закон України Ст. 9 від 05.09.2017 № 2145-VIII. Режим доступу - https://kodeksy.com.ua/pro_osvitu/statja-9.htm
2. Про рекомендації для працівників закладів дошкільної освіти на період дії воєнного стану в Україні : лист МОН №1/3845-22 від 02.02.2022 р. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/news/sergij-shkarlet-rekomendaciyi-dlya-pracivnikiv-zakladivdoshkilnoyi-osviti-na-period-diyi-voennogo-stanu-v-ukrayini>

3. Косенчук О., Новик І. Організація діяльності закладів дошкільної освіти в період пандемії. Дошкільне виховання. 2020. № 9. С. 17–21.

УДК 37.018.43;004(043.2)

Кучерява А.В., здобувачка освіти II-Б курсу;
керівник: Грегірчак Д.Б.,
кандидат політичних наук,
викладач суспільних дисциплін.

АКТУАЛЬНІСТЬ ТА МОЖЛИВОСТІ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Сучасний світ ставить перед людиною ряд викликів, що унеможливають класичний підхід до освітнього процесу. Стрімка глобалізація суспільства та швидкий розвиток різноманітних галузей науки та техніки змістив фокус освітнього процесу з опрацювання навчальних матеріалів та отримання знань особисто, під час очного викладання, на використання різноманітних інтернет-ресурсів, в тому числі, дистанційних курсів, що зробило освіту мобільнішою та доступнішою для більшого кола здобувачів.

Дистанційне навчання набуває особливого поширення в умовах карантину та самоізоляції, що робить розвиток його технологій ще більш актуальним. Водночас, незважаючи на велику кількість наукових праць з питань дистанційної освіти, дослідження різних форм технології дистанційної освіти, з врахування специфіки навчальних закладів, в яких воно запроваджується, залишається актуальним.

Мета дослідження полягає в тому, щоб проаналізувати сучасний стан впровадження дистанційної освіти на теренах України та за кордоном і виявити переваги, перспективи та труднощі дистанційної форми навчання для системи освіти.

Наслідком бурхливого розвитку інформатизації суспільства та суттєве поглиблення процесів упровадження інформаційних технологій в освітню практику стала поява дистанційного навчання як найбільш перспективної, гуманістичної, інтегральної і орієнтованої на індивідуалізацію форми освітнього процесу.

Дистанційне навчання представляє собою нову організацію освіти, що ґрунтується на використанні як кращих традиційних методів отримання знань, так і нових інформаційних та телекомунікаційних технологій, а також на принципах самоосвіти. Воно призначене для широких верств населення незалежно від матеріального забезпечення, місця проживання та стану здоров'я. Дистанційне навчання – це сукупність інформаційних технологій, за допомогою яких надається доступ здобувачеві освіти основного обсягу навчального матеріалу, здійснюється інтерактивна взаємодія здобувачів освіти та викладачів з наданням можливості самостійної роботи, оцінювання знань та умінь здобувачів, здобутих під час освітнього процесу [2, с. 140].

Сучасна людина має необхідність навчатися протягом всього життя, щоб завжди бути висококваліфікованим спеціалістом. Тому заклади освіти, роблять свої навчальні ресурси зручними, доступними, якісними для роботи з ними в будь-який час.

Дистанційна форма навчання є більш зручним і значно дешевшим, ніж традиційний, завдяки ефективному використанню навчальних приміщень, полегшеному коригуванню електронних навчальних матеріалів.

Дистанційне навчання надає змогу використовувати його в школах, коледжах, вищих навчальних закладах, а також для підвищення кваліфікації й перепідготовки фахівців. Воно дає можливість одержати знання та диплом усім, які з фізичних причин не можуть відвідувати школу (пандемія COVID-19, працює, виховує дітей, має фізичні вади, діти з особливими освітніми потребами, віддаленість населеного пункту від найближчої школи або відповідних стан здоров'я, який не дозволяє дитині відвідувати навчальних заклад, або значні успіхи у навчанні, які дозволяють дитині цілком офіційно навчатися вдома).

Якщо порівняти дистанційну з традиційною освітньою технологією, то навчання доповнюється вимогами щодо повноцінного методичного забезпечення учнів електронними версіями підручників, посібників, тестових матеріалів контролю ефективності засвоювання знань і системою початкових завдань.

Завдяки комп'ютерним системам відкривається можливість проєкзаменувати, виявити помилки, зробити відповідні рекомендації, доступ до електронних бібліотек, практичні тренування, за декілька хвилин можна отримати потрібну інформацію, розділ книги, абзац, вірш, цитату.

Головними чинниками при побудові інформаційно-освітнього середовища повинні бути: масове використання у освітньому процесі комп'ютерно орієнтованих засобів, практичне застосування дистанційних технологій, використання інформаційно- комп'ютерних технологій для управління освітою на різних рівнях [1, с. 193]. Дистанційне навчання одразу показало свою перевагу і перспективу. Адже з допомогою створення мобільного інформаційно-освітнього середовища, електронних засобів передавання інформації, телекомунікаційних технологій забезпечились більші можливості комунікації між всіма учасниками навчального процесу при збереженні його

якості. Дистанційне навчання може відбуватися в двох режимах: синхронному та асинхронному [6, с. 29]. Синхронний режим надає можливість співпрацювати в режимі реального часу (працюють одночасно онлайн). Традиційна структура уроку взагалі не підійде для роботи в даному режимі. На дистанційному уроці є можливість запланувати: меншу кількість пояснень, максимальну – інтерактивну.

Робота в цьому режимі передбачає роботу з головним матеріалом, завдання орієнтовані на взаємодію із здобувачами освіти, дотримання чітких інструкцій, час на розв'язання практичних завдань (використання різних інструментів дистанційного навчання), враховувати результати роботи та зворотній зв'язок. Метою дистанційного навчання є надання однакових освітніх можливостей населенню у будь-яких районах країни за допомогою інформаційних та телекомунікаційних засобів, а також підвищення якісного рівня освіти [7, с. 20].

Розглянемо основні завдання дистанційного навчання:

- стимулювання та розвиток здібностей, навичок самонавчання, які утворюються з допомогою розширення та поглиблення навальних технологій, прийомів;

- розвиток пізнавальної мотивації, який зосереджений на визначенні цінностей та внутрішніх мотивів, які стимулюють до навчання;

- мотивування інтелектуальної активності учнів, залучення їх до відбору, обробки матеріалу, визначення цілей вивчення і застосування матеріалу [8, с. 45].

Основними напрямками при формуванні інформаційно-освітнього середовища мають бути: масове використання у початково-виховному процесі комп'ютерних засобів, впровадження технологій

дистанційного навчання, широке використання інформаційно-комп'ютерних технологій в управлінні освітою та всіх закладів [1, с. 193].

Одним із головних елементів дистанційного навчання є дистанційний курс. «Дистанційний курс – це комплекс інформаційних науково-методичних матеріалів та освітніх послуг, створених у віртуальному навчальному середовищі для організації дистанційного навчання на основі інформаційних і комунікаційних технологій для реалізації моделі дистанційного навчання» [5, с. 28].

Розглянемо принципи дистанційного навчання: модульність (можливість будувати і коригувати навчальний план до потреб учня), гнучкість (тривалість занять не обмежена, отримання необхідних знань з різних дисциплін), паралельність (можливість поєднувати кілька сфер діяльності), охоплення (різноманіття джерел інформації), асинхронність (мається на увазі той факт, що під час навчання всі можуть реалізувати технологію навчання з використанням зручного темпу, та за зручним графіком), технологічність (застосування інноваційних досягнень і телекомунікативних технологій), застосування спеціальних форм контролю (дистанційно організовані іспити, співбесіди, комп'ютерні тестові системи, прийом іспитів та заліків в режимі онлайн), якість (не поступається якості очної форми навчання, так як для підготовки дидактичних засобів залучаються найкращі вчителі і використовуються найсучасніші навчально-методичні матеріали) [3, с. 6].

«Технології дистанційного навчання – це відкрита розгалужена система дидактичних та інформаційно-комунікаційних технологій, яка створена за рахунок поєднання подібних форм, методів і засобів навчання з метою отримання найвищої якості результатів навчання та

використовується для розроблення дистанційних курсів, організації навчального процесу та керування ним» [4, с.5].

Розрізняють технології дистанційного навчання за такими видами:

- Голосові – (мова йде про аудіоконференції, записи, інтерактивні технології);
- Відео – відеоуроки, фрагменти, слайди, фільми з практичним змістом, відеозаписи; прямі відеотрансляції та конференції;
- Інформаційні (електронні системи) – обмін інформацією;
- Друковані – базова складова всіх програм дистанційного навчання (всі друковані підручники, методичні матеріали, посібники, дидактичні матеріали).

Зазвичай в програмах дистанційного навчання залучаються різні медіа та інструменти, які використовуються по-різному.

Отже, запровадження дистанційного навчання в сучасних умовах має дуже високу актуальність. Звісно ж присутні недоліки при такій формі організації освітнього процесу, але вони поступово усуваються, завдяки розвитку інформаційних технологій. Доцільність дистанційної освіти у закладі освіти залежить в першу чергу від області її впровадження. Однією з основних завдань сучасної освіти є підготування фахівця, який буде максимально вільно орієнтуватися у світовому інформаційному просторі, має навички щодо зберігання, оброблення та пошуку важливої інформації. Сучасний рівень розвитку ІТ дає можливість забезпечувати комунікацію між викладачами та здобувачами освіти та здійснювати моніторинг і оцінювання знань згідно з принципами академічної доброчесності.

Таким чином, дистанційне навчання є важливою гілкою сучасного життя, яке дає можливість для більш стрімкого розвитку освітнього процесу завдяки ряду переваг. Недоліки даного способу навчання є усувними та, за певних умов, не погіршують якості отриманих здобувачем знань, що ще раз підтверджує актуальність та доцільність використання даної технології у закладах вищої освіти.

Список використаних джерел:

1. Биков, В.Ю., Пінчук, О.П. Проблеми та завдання сучасного етапу інформатизації освіти. Наукове забезпечення розвитку освіти в Україні: актуальні проблеми теорії і практики. Київ, 2017. 193 с.
2. Вишнівський В.В. Організація дистанційного навчання. Створення електронних навчальних курсів та електронних тестів: навч. посібник, 2014. 140 с.
3. Гогонянц, С.Ю., Шапран, О.О. Використання технологій дистанційного навчання в освітньому процесі: методичні рекомендації. Київ, 2020. 6 с.
4. Кулага, І.В., Ільницький Д.О. Результати дослідження світового досвіду організації та розвитку дистанційної освіти. Київ, 2013. 5с.
5. Кухаренко, В.М., Столяревська, А.Л. Теорія та практика змішаного навчання. Харків, 2016. 28 с.
6. Латигіна, А.Г., Богатирьова, К.В. Дистанційне навчання в глобалізованому світі. Київ, 2021. 29 с.
7. Муковіз, О.П. Основи дистанційного навчання у початковій освіті. Умань, 2018. 20 с.
8. Пономарьова, Г.Ф., Беляєв С.Б. Нові педагогічні технології. Харків, 2013. 45 с.

Мучичка Н. М., здобувачка освіти II-Ж курсу;
керівник: Феньов Я.І.,
викладач педагогічних дисциплін,
спеціаліст вищої категорії, старший викладач.

НЕСТАНДАРТНІ ФОРМИ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

На сучасному етапі розвитку педагогічної теорії та практики, однією з актуальних проблем є стимулювання активності учнів у процесі пізнання. Це критично важливо, оскільки від цього залежить ефективність навчання: здійснення свідомого та глибокого засвоєння знань, перетворення їх на переконання, розвиток інтересу до навчальної діяльності, а також здатність учнів до самостійної мисленнєвої та практичної діяльності.

У центрі освітнього процесу повинен знаходитися учень. Його активність, бажання й здатність до навчання, навички спілкування, співпраці, аналізу, аргументації власних думок формуються на початковому етапі урочного навчання. Виклик для початківців-вчителів полягає в тому, щоб допомогти дітям не лише засвоїти матеріал, але й розвинути вміння, використовувати знання для вирішення навчальних та побутових проблем, для поглиблення свого пізнавального досвіду [1].

Пізнавальну активність можна вважати підготовчою сходиною самостійності. Вона є основою будь-якої діяльності, в тому числі, й навчальної. Тож, пізнавальна активність сприяє інтелектуальному розвитку дитини, що передбачає не тільки потребу у вирішенні завдань пізнавального характеру, але й необхідність практичного застосовування отриманих знань.

У сучасній школі спостерігається зниження інтересу учнів до навчання. На це школа відреагувала нетрадиційними уроками, які ставлять за мету зацікавити дітей навчальною працею й утримати цей інтерес. Якщо у підготовці традиційного уроку значну роль відіграє підготовка до уроку вчителя, то у нетрадиційному – концентруються вольові, інтелектуальні, емоційні зусилля учнів.

Мета нетрадиційних уроків полягає в тому, щоб сформувати в учнів цілісний світогляд про навколишній світ, активізувати їх пізнавальну діяльність, створити творчу атмосферу в колективі учнів, виявити їхні здібності та особливості, розвивати навички самостійної роботи з додатковою літературою, збільшити інтерес до вивченого матеріалу та ефективно реалізувати розвивально-виховну функцію навчання [2].

Доречно виділити найпоширеніші нетрадиційні уроки у сучасній шкільній практиці: *1) урок зі зміненими засобами організації*: урок-лекція, урок-парадокс, захист знань, захист ідей, урок вдвох, урок-зустріч; *2) уроки, які спираються на фантазію*: урок-казка, урок-творчість; урок-твір, урок винахідництва, урок-творчий звіт, урок-виставка, урок фантастичного проекту, урок-бенефіс, урок-портрет, урок-сюрприз тощо; *3) уроки, які імітують які-небудь заняття чи види робіт*: екскурсія, заочна екскурсія, прогулянка, гостинна, подорож у майбутнє чи минуле, подорож по країні, урок-поїздка на потягу, урок-експедиція, захист туристичних проектів; *4) уроки з ігровою змагальною основою*: урок-гра «Вигадай проект», урок-«доміно», урок-кресворд, урок-«лото», урок «Слідство ведуть знавці», урок-ділова гра, урок-КВК, урок «Що? Де? Коли?», урок-естафета, урок-конкурс, урок-дуель, урок-журнал, урок-вікторина тощо; *5) уроки, які включають трансформацію стандартних засобів*

організації: парне опитування, експерт-опитування, урок-залік, захист оцінки, урок-консультація, урок-практикум, урок-семінар, захист читацького формуляру, телеурок без телебачення, учнівська конференція тощо [3].

Згідно з думкою науковців та педагогів-практиків, нетрадиційні уроки мають наступні переваги: вони стимулюють пізнавальний інтерес учнів, роблять навчальний процес більш захопливим та різноманітним, сприяють розвитку як учителя, так і учнів, відкривають їхній творчий потенціал, дають педагогу змогу спостерігати за поведінкою своїх вихованців у незвичних для них умовах навчання та виявляти зміни в їхньому мисленні. Крім того, дітям зазвичай подобаються нетрадиційні форми навчання більше, ніж звичайні уроки [4].

Але, не зважаючи на вищезазначені переваги, нетрадиційні форми організації навчання мають і ряд суттєвих недоліків: а) невисока результативність роботи; б) відсутність серйозної пізнавальної праці; в) великі затрати часу; г) необхідність додаткової попередньої підготовки до уроку [5].

Зважаючи на недоліки та переваги, не можна однозначно сказати, що використання нетрадиційних форм організації навчання в школі є позитивним чи негативним. На думку вчителів-практиків, такі форми роботи доцільно практикувати в школі, але вони не повинні витіснити традиційні уроки. Їх потрібно проводити нечасто, з метою пробудження в учнів цікавості до певного предмета чи теми. Поступово їх частота повинна зменшуватися, щоб привчати школярів до серйозної пізнавальної роботи, щоб вони не сприймали навчання лише як гру.

Отже, наряду з традиційними уроками, які є основною формою навчання та виховання учнів, вчителі використовують нетрадиційні форми організації навчання

для активізації пізнавальної діяльності учнів. Ці нетрадиційні форми мають використовуватися з обережністю з метою пробудження та розвитку пізнавального інтересу молодших школярів. Вони полягають у проведенні нестандартних уроків, які сприяють зацікавленості у навчанні, розвитку активної позиції та допитливості учнів, швидкому засвоєнню матеріалу з урахуванням віку та індивідуальних здібностей молодших школярів.

Список використаних джерел:

1. Михайлів Т. В. Нестандартні форми уроків. Педагогічна академія. Вид. гр. Основа. 2006. № 5. 48 с.
2. Савченко О. Я. Сучасний урок: суб'єктність навчання і варіативність структури. *Початкова школа*. 2011. № 9. С.11-15.
3. Сидоренко Т. О. Типові та нетипові форми організації навчання. *Управління школою*. 2004. № 14. С. 6-8
4. Чекіна О. Ю. Нестандартні уроки у початковій школі: методичний посібник для вчителів «Скорпіон», 2005. 96 с.
5. Гордуз Н. Нестандартні форми навчання молодших школярів на уроках рідної мови. *Початкова школа*. 2003. № 4. С. 1-4.

Пальок І.І., здобувачка освіти II–А курсу;
керівник: Кертис Н.В.,
викладачка дошкільної педагогіки,
спеціаліст вищої категорії,
викладач-методист.

ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ ДОШКІЛЬНИКІВ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ

Глобалізація і розвиток технологій надає додаткові можливості для навчання і самовдосконалення людей з обмеженими можливостями здоров'я. На сучасному етапі паралельно традиційним формам навчання успішно розвивається дистанційна. Для дистанційного навчання використовують друковані засоби, відеозаписи, радіоуроки, телебачення, інтернет (навчальні платформи, соціальні мережі, чати та ін.). Будь-яка форма дистанційного навчання полегшує людям з особливими потребами спілкування з педагогами, отримання навчальної інформації, теоретичного та практичного матеріалу навіть за умови відсутності можливості відвідувати заклади освіти. Особливої уваги заслуговує процес використання дистанційних форм навчання в роботі з дошкільниками з особливими освітніми потребами, зокрема проблеми, які постають на шляху його реалізації.

Виховання і навчання дошкільників з психофізичними порушеннями має свою специфіку: при організації та проведенні дистанційного навчання необхідно враховувати структуру дефекту та особливості їхнього розвитку. Робота з такими дітьми глибоко специфічна, передбачає корекційну спрямованість, використання спеціальних методів та прийомів, що дозволяє виправляти або зменшувати недоліки розвитку,

виробляти компенсаторні механізми. Значна роль у цьому процесі належить корекційному педагогу, який стає для дітей провідником суспільного досвіду. Засоби засвоєння суспільного досвіду дошкільниками досить різні: спільні дії дорослого та дитини, використання жестів, особливо вказівного («жестова інструкція»), наслідування діям дорослого, дії за зразком та мовленнєвою інструкцією, пошукові засоби орієнтування. Всі ці моменти необхідно урахувати при проведенні дистанційного навчання [1].

Зусилля з боку педагогів стають більш результативними лише за підтримки і допомоги батьків. Одночасно і самі батьки таких дітей потребують допомоги в плані організації діяльності дитини вдома, можливості сприяння дистанційному навчанню дитини, оцінювання результативності темпу і якості її розвитку. На цих позиціях має ґрунтуватися дистанційне навчання.

При організації дистанційного навчання треба суворо дотримуватися вимог Санітарного регламенту, у якому зазначено тривалість занять дошкільників з комп'ютерами, гаджетами та іншими технічними засобами в залежності від віку [2].

Зазначимо найважливіші моменти організації та проведення дистанційного навчання дошкільників з особливими освітніми потребами. Основним принципом дистанційної роботи має бути формат «педагог-батьки-дитина».

По-перше, потрібна спеціальна підготовка педагогів щодо можливості працювати дистанційно з дошкільниками. Вони мають створити методичні матеріали відповідно віковим можливостям дітей з інструкціями з використання, часом на виконання, рекомендаціями та підказками. На допомогу батькам можна розміщувати мультимедійні матеріали-презентації, відеоролики, посилання, які допоможуть у вивченні певної теми.

Необхідно надати батькам перелік інтернет-ресурсів, які допоможуть засвоєнню матеріалу. Педагогам треба враховувати те, що не всі діти з особливими потребами однаково активно засвоюють навчальний матеріал, тому треба розробляти індивідуальні програми щодо дистанційного навчання, які передбачають глибокий індивідуальний підхід та урахування структури порушення кожної дитини.

Другим важливим напрямом є робота з батьками. Дистанційне навчання дошкільників – це насамперед педагогічна просвіта батьків без жодного нав'язування, тиску та зобов'язань. Це рекомендації, лайфхаки, певні алгоритми, цікаві ідеї щодо організації активних ігор та ігрових завдань під час виконання побутових дій батьків і дітей, живе спілкування. Батьки повинні дотримуватись режиму дня, занять і діяльності дитини як у дошкільному закладі [3, с. 72].

Батькам слід зауважити, що навчання дитини не повинно стати лише тренуванням або дресурою. Вони мають зрозуміти, що провідною діяльністю дошкільника є гра, яка сприяє розвитку пізнавальних процесів, формуванню навичок і умінь, необхідних для самообслуговування і навчання. Навчання в процесі гри – це важливий принцип роботи з дошкільниками, яке робить його невимусшеним, цікавим, дійовим. Важливими для дитини є також трудова та художньо-продуктивна діяльності. Чим різноманітніше дитяча діяльність, тим успішніше йде розвиток, реалізуються потенційні можливості.

Корисно запропонувати батькам план дій на день, на тиждень, визначити основні види роботи з дитиною, форми їх проведення, зміст, методику, дидактичне обладнання, надавати фронтальну та індивідуальну консультації та допомогу. До того ж батьки дітей з особливими потребами

не тільки потребують допомоги, але й самі можуть надавати її, обмінюючись власним досвідом. Тому батьківські форуми і спілкування у групах та соціальних мережах можуть містити поради як діяти у тій чи іншій ситуації.

Третім важливим компонентом дистанційного навчання є діти з особливими освітніми потребами. Саме заради них проводиться вся робота. Їх діяльність оцінюється не лише з позиції набутих знань, а насамперед з позиції прогресивного розвитку. Основне – це зберегти наявні уміння й навички дитини, зробити безперервним процес корекційного навчання та виховання, сприяти її розвитку [3, с. 73].

Дистанційне навчання передбачає активних систематизованих посилок на відео та друковані матеріали, які можна завантажити для подальшого використання в корекційній роботі з дошкільниками з особливими освітніми потребами, матеріали з корекційно-розвивальної роботи, психологічної роботи з дітьми, дидактичні ігри (з матеріалом), цікаві та сучасні майстер-класи дитячої творчості, матеріали для роботи з батьками, для практичної роботи та самоосвіти педагога.

Таким чином для плідного дистанційного навчання дошкільників з особливими освітніми потребами треба проводити спеціальну роботу з підготовки педагогів та батьків до такої форми взаємодії.

Список використаних джерел:

1. Концепція розвитку дистанційної освіти в Україні. К. : КПП, 2000. 12 с.
2. «Санітарний регламент для дошкільних навчальних закладів» від 01 серпня 2013 року № 678: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0563-16#Text>

3. Лазарович Н. Нові підходи до підготовки фахівців дошкільної освіти в умовах переходу на дистанційне навчання // Освітній простір України. 2015. Вип.5. С. 70-73.

УДК 811.161.2:004.738.5(043.2)

Турянчик К.М., здобувачка освіти II-III курсу;
керівник: Шипович М.В.,
викладач української мови, та літератури
спеціаліст I категорії.

УКРАЇНСЬКА МОВА В ІНТЕРНЕТІ — НЕОДНОЗНАЧНЕ ЯВИЩЕ

Електронні засоби суттєво впливають на мову, спричиняючи значні зміни в її структурі, функціонуванні та сприйнятті. Ці зміни, як позитивні, так і негативні, є динамічними та постійно розвиваються, відображаючи особливості інформаційної епохи.

Актуальність теми обумовлена тим, що інформаційна епоха, її панування, все більша експансія та інформаційний вплив на розвиток суспільства, культури і навіть природи, породили безліч інтерпретацій та оцінок. Загальновідомо, що науковці поділилися на тих, хто бачить в інформатизації, а значить і у глобалізації, прогрес, плюралізм, демократизм, та тих, хто підкреслює небезпеку інформаційного потоку і більшу залежність та несвободу, яку нав'язує глобальна інформаційна мережа [1, с.88].

Та незважаючи на це, вирішення цієї проблеми має велике теоретичне значення, оскільки серед дослідників, які розглядали питання застосування інформаційних технологій у навчальному процесі, слід відзначити таких: В. Бикова, Р. Гуревича, М. Кадемія, Н. Морзе, І. Галицької, К. Обрізана, Т. Салівона, С. Яцюка, О. Гриценчука, І.

Іванюка, Ю. Жука. Окремим аспектам розробки та застосування засобів комп'ютерної техніки та створенням методичної підтримки щодо їхнього використання присвячені роботи таких науковців, як: О. Бочкіна, Т. Архіпової, О. Кукли, Ю. Коваленко, І. Каспин, Г. Єлізарової, Б. Гаврилова, М. Веприцького та ін.

Слід зазначити, що статус української мови значною мірою залежить від глобалізаційних процесів, які відбуваються у суспільстві, зокрема, через активне впровадження в сучасний побут українців комп'ютерних технологій, а особливо — Інтернету. Всесвітня мережа позитивно вплинула на соціум, давши змогу вийти на інший рівень комунікації, однак водночас було відкрито доступ для проникнення в українськомовне спілкування різних негативних явищ.

Функціонуванню української мови в інтернеті сьогодні приділяється мало уваги. Не достатньо досліджена сама система мови в інтернеті, неактивно вивчаються її соціальні різновиди, практично немає наукових праць з вивчення комунікативного аспекту. Ймовірно, причиною цього є те, що «Інтернет» — явище з порівняно новою, інакшою природою.

Доречно наголосити й відповісти на запитання, що ж таке «Інтернет»?

За даними сучасних джерел, «Інтернет» — явище багатоаспектне і різнопланове, на що вказує цілий ряд визначень.

«Інтернет» — феномен культури, який конституювався в останню третину ХХ ст. на технологічній основі комп'ютерних мереж і певною мірою становить модельну об'єктивацію змісту і функціонування ноосфери.

«Інтернет» — глобальна комп'ютерна мережа, яка надає доступ до спеціалізованих інформаційних серверів і забезпечує електронне листування.

Варто зазначити, що сьогоденнє життя соціуму надзвичайно змінилося саме завдяки розвитку новітніх технологій, зокрема впровадженню інтернету. Спілкування за допомогою Мережі зайняло особливе місце в суспільному житті, адже інтернет-технології допомагають у різних сферах життєдіяльності людини. Завдяки інтернету з'явилися нові канали комунікації, виникли нові форми спілкування. Така трансформація комунікативного простору змінила найголовніший засіб людського спілкування — мову.

Кожна комунікативна ситуація вимагає певної мовної поведінки, реалізації засобів, визначальних для такої ситуації. Перелік засобів кожної комунікативної ситуації — інакше стилю мови — різний. Із розвитком Інтернету спектр засобів зазнав змін [3, с.185].

Також можна відмітити, що з розвитком Інтернету в мові відбулися як позитивні, так і негативні зміни.

Позитивні зміни:

Електронні засоби роблять мову доступнішою для ширшого загалу, даючи можливість людям з різним досвідом та знаннями спілкуватися та обмінюватися інформацією. Це веде до розширення мовного простору та появи нових форм мовної самоідентифікації. Наприклад, соціальні мережі та онлайн-платформи дають можливість людям з різними діалектами та говірками спілкуватися та взаємодіяти, що сприяє розширенню мовного кругозору та збагаченню мови. Також зростання популярності онлайн-освіти та доступність навчальних матеріалів роблять мовні знання більш доступними для людей з різним рівнем доходу та соціальним статусом [1, с.95].

Крім того, з'являються нові слова та фрази, пов'язані з технологіями, Інтернетом та соціальними мережами, що розширює можливості для самовираження. Вони часто стають частиною загальноновживаної мови, збагачуючи її та роблячи більш динамічною. Наприклад, такі слова як «лайк», «репост», «блогер», «мем» вже стали невід'ємною частиною сучасної мови.

Зростання популярності субкультур та онлайн-спільнот веде до появи нових слів та сленгових виразів, які збагачують мову та роблять її більш різноманітною [2, с.56].

Ще, електронні засоби дозволяють використовувати різні стилі та реєстри мови в залежності від контексту та аудиторії, роблячи мовлення більш динамічним. Це веде до розвитку мовної гнучкості та здатності адаптувати мову до різних ситуацій спілкування. Наприклад, людина може використовувати офіційний стиль мови при написанні електронного листа, але використовувати більш неформальний стиль спілкування в чаті з друзями [2, с.57].

Електронні перекладачі та інші інструменти роблять спілкування між людьми з різними мовами більш доступним та зручним. Це сприяє розвитку міжнародних зв'язків та співпраці. Наприклад, онлайн-перекладачі дають можливість людям спілкуватися з людьми з інших країн, не володіючи іноземною мовою [3, с.185].

Негативні зміни:

Неформальне спілкування в мережі «Інтернет» часто ігнорує правила граматики та орфографії, що може призвести до погіршення загального рівня мовної культури. Особливо це стосується молоді, яка активно використовує сленг та аббревіатури [1, с.55]. Це може призвести до зниження рівня грамотності та загального рівня мовної культури.

Анонімність та швидкість онлайн-спілкування сприяють поширенню ненормативної лексики та образливих виразів [2, с.54]. Це негативно впливає на загальний етикет спілкування та може призвести до дегуманізації мови. Ненормативна лексика може також мати негативний вплив на дітей та підлітків, які можуть сприймати її як норму спілкування.

Домінування англійської мови в інтернеті може призвести до нівелювання мовного різноманіття та втрати менш поширених мов. Це може мати серйозні наслідки для збереження культурної ідентифікації різних народів. Збереження та розвиток мовного різноманіття є важливим завданням для збереження культурної спадщини людства [3, с.186].

Отже, вплив мережі «Інтернет» на мову є складним та багатограним явищем. З одного боку, інтернет робить мову більш доступною, демократичною та збагачує словниковий запас користувачів. З іншого ж боку, може негативно впливати на грамотність, культуру мови та мовні компетенції.

Список використаних джерел:

1. Коноплицький С. М. Соціальні аспекти комунікації в мережі Інтернет: феноменологічний аналіз: дис. канд. соціол. наук: 22.00.01 / НАН України; Інститут соціології. Київ, 2006. 154 с

2. Мельничук І. Просування послуг в соціальних мережах / І. Мельничук // Новини науки XXI століття: Збірник наукових матеріалів XXIV Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції. – Вінниця, 2018. – Ч.2. – С. 54–57

3. Молофій М. Спілкування в соціальній мережі / М. Молофій // 69-та студентська науково-технічна конференція. Секція «Підприємництва та перспективних

технологій»: збірник тез доповідей, 17–21 жовтня 2011 року / Національний університет «Львівська політехніка», Інститут підприємництва та перспективних технологій. – Львів, 2011. – С. 185–186

УДК 373. 3/. 5. 091. 3 (043.2)

Феєр Д.М., здобувачка освіти II-Ж курсу;
керівник: Грицько В.В.,
доктор філософії (PhD),
викладачка суспільних дисциплін,
спеціаліст вищої категорії, викладач–методист.

ПЕДАГОГІКА СПІВРОБІТНИЦТВА Є ВАЖЛИВОЮ ЧАСТИНОЮ СУЧАСНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ

Оскільки сучасна педагогіка базується на гуманістичних принципах, вона виявляє ряд характерних рис. Серед них можна виділити створення сприятливого й стимулюючого навчального середовища, підтримку розвитку свободи й ініціативи, формування відчуття відповідальності за власні дії, наявність атмосфери взаємодії та співпраці під час навчально-виховного процесу. Також важливою є роль педагога як консультанта стосовно відбору навчального матеріалу з метою стимулювання творчих здібностей здобувачів освіти.

Сучасну педагогіку, яка акцентує увагу на розвитку індивідуальності, вважають напрямом інноваційної діяльності. З огляду на швидкі темпи змін у суспільстві, постає потреба в особах, що готові до швидких трансформацій, творчих, інтелектуально розвинених та здатних приймати правильні рішення у складних ситуаціях. Це також відображається на розвитку педагогіки у XXI

столітті, яка сприяє прискоренню інноваційних освітніх процесів, оскільки саме вони можуть сприяти стабілізації суспільства.

Тому на сьогоднішній день педагогіка співробітництва вдосконалюється більш ніж коли-небудь раніше. Це дозволяє створити партнерське середовище під час навчально-виховного процесу, що сприяє виявленню творчого потенціалу здобувача освіти, розкриттю його індивідуальності та унікального внутрішнього світу, а також сприяє покращенню когнітивних здібностей.

Термін «співробітництво» можна тлумачити як «діяльність людей, що передбачає об'єднання спільних зусиль для досягнення загальної мети. Співробітництво забезпечує організацію суб'єкт-суб'єктних стосунків учителя та учнів у спільній діяльності через високий рівень мотивації, сумісне прийняття рішень та готовність до сприйняття і введення інновацій» [2].

Сама ж педагогіка співробітництва як поняття була сформована в середині 80-х років минулого сторіччя. Це був новаторський напрям, завдяки якому почали застосовувати в освітянській діяльності інноваційні системи й методи навчання. На основі новаторської педагогіки було успішно реалізовано в закладах освіти авторські програми. «Якщо наукова педагогіка розвиває загальні закономірності і теоретичні проблеми виховання, то новаторська творить ефективні педагогічні технології» [3].

Головна мета педагогіки співробітництва полягає у встановленні альтернативи авторитаризму, який раніше був характерний для системи освіти й виховання. Тепер здобувач освіти стає співрівним учасником освітнього процесу та має можливість висловлювати власну думку. Це передбачає, що педагог повинен створити атмосферу взаємодовіри під час навчання, для чого необхідні вміння

та майстерність викладача, а також гарні ораторські здібності.

Основними ідеями педагогіки співробітництва можна вважати стосунки між викладачем та здобувачем освіти, засновані на взаємоповазі; постановку складного проблемного завдання, яке не тільки не відлякує вихованця, а завдяки вмілому керівництву викладача вселяє в нього впевненість, допомагає долати перепони.

Важливою умовою для досягнення успіху в навчанні є відсутність примусу. Здобувача освіти можна мотивувати оцінкою. У даному випадку позитивний результат в освітньому процесі досягається постійним повторенням. Таким чином, не проявляючи великого бажання до навчання вихованець, все одно засвоює необхідний мінімум [1].

Однією з ключових принципів педагогіки співробітництва є концепція вільного вибору, де здобувач освіти має можливість самостійно обирати завдання, задачу або тему роботи.

Складовою частиною навчання у співробітництві можна вважати проектний метод. Даний метод є розвивальним і тому варто його застосовувати на будь-якому етапі навчання.

Диференційоване навчання відіграє також важливу роль у педагогіці співпраці, дозволяючи створити умови, що сприяють розкриттю інтелектуального потенціалу кожного здобувача освіти. Завдяки цьому підходу використання диференційованого навчання у закладах освіти дозволяє врахувати психологічні особливості здобувачів освіти, їхні індивідуальні здібності та особливості навчального процесу.

Продовженням диференційованої форми навчання можна вважати групову форму роботи, при застосуванні якої групи комплектуються за певними критеріями. Таким

чином, навчання відбувається відповідно до профільної диференціації, що ґрунтується на інтересах та вподобаннях здобувачів освіти. Варто зазначити, що навчальна діяльність здобувачів освіти за таких умов відбувається в певному трикутнику: «педагог» - «група» - «здобувач освіти» [2].

На відміну від традиційної системи, педагогіка співробітництва розглядає роль вчителя всередині навчального процесу як консультанта та організатора навчального середовища, що діє як посередник між здобувачем освіти та соціальним досвідом, вираженим у формі культури. Важливо відзначити, що вплив на здобувача освіти найбільше здійснюється через особистість педагога, а не тільки через його слова та передану інформацію.

Щоб реалізувати ідеї педагогіки співробітництва, викладачеві на практиці потрібно створити певні умови. До них можна віднести міжособистісну взаємодію, тобто зміна психологічних позицій, стилю спілкування між вчителем та учнем. «Створення ситуації «незакінченості» думки», коли у вихованця виникає бажання дізнатися, що це може значити. «Створення психологічної атмосфери взаємної поваги і моральної рівності», яка допускає під час ведення дискусії можливість змінити власну точку зору. Взагалі застосування діалогу як методу під час навчання стимулює творчий процес студентів [1].

Отже, педагогіка співробітництва спонукає до спільного пошуку, посилює впевненість студентів у власних силах та дозволяє їм допускати помилки, розвиває в них вміння виражати себе, успішно подолувати виклики. З одного боку, ця педагогічна модель спирається на віру викладача у розумові можливості здобувача освіти. Згідно з дослідженнями, педагогіка співробітництва базується на принципах високих вимог та поваги до особистості, у

довірі до здобувача освіти та його доброзичливості, у розгляді певної дисципліни через призму особистості викладача (визнання його авторитету), у здатності генерувати нові ідеї, форми, методи, у наданні здобувачам освіти можливості здобувати досвід діяльності та спілкування, а також у розвитку їх соціальної активності.

Список використаних джерел:

1. Александрович Т.З., Малинка М.М. Педагогіка співробітництва як необхідна складова сучасних технологій навчання.

URL:https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/16093/1/Aleksandrovych_T.,_Malynka_M._Pedagogy_of_cooperation_as_a_required_component_of_modern_teaching_technologies.pdf

2. Баклаженко Є. В. Реалізація педагогічних умов підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до співробітництва з учнями. Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: педагогіка і психологія. 2015. Випуск. 43. С. 164-170.

3. Прокопів Л. Інноваційні технології навчання і виховання у ВНЗ : навчально-методичний посібник. Івано-Франківськ, 2017.166 с.

Фельцан В.І., здобувачка освіти III-Ж курсу;
керівник : Феньов Я.І.,
викладач педагогічних
дисциплін, спеціаліст вищої категорії,
старший викладач.

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ У НАВЧАННІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Необхідність адаптації молоді до швидкозмінюючогося сучасного світу вимагає уваги до формування їхньої готовності до взаємодії з навколишнім середовищем, прийняття рішень і засвоєння останніх тенденцій. У цьому контексті ключовим є розвиток інтерактивних методів навчання, які сприяють активному залученню студентів і забезпечують зворотній зв'язок між ними та викладачами.

Інтерактивне навчання – це процес, який ґрунтується на активному взаємодії між викладачем і студентом, де обидві сторони беруть активну участь та спільно взаємодіють у процесі навчання.

Інтерактивне навчання не є новим поняттям у сучасній педагогічній науці. Але воно набирає нового змісту з використанням інформаційнокомунікаційних технологій навчання.

Науковці В. Вишківська та О. Шикиринська визначають основні аспекти інтерактивного навчання, зокрема:

1. Залучення до активної пізнавальної діяльності, яке передбачає широку комунікацію, творчу взаємодію та колективну роботу.

2. Врахування взаємонавчання, що дозволяє студентам висловлювати свої думки та рефлектувати на основі власного досвіду та знань.

3. Створення ситуації успіху, що формує атмосферу доброзичливості та взаємопідтримки для комфортного навчання, активної участі та визнання досягнень.

4. Інтеграція різних видів діяльності учасників занять: фізичної, змістовної та соціальної активності.

5. Використання різних форм інтерактивного навчання, таких як тренінги та майстер-класи.

Перш за все, виділимо особливості інтерактивного навчання. Використання інтерактивних методів сприяє глибокому засвоєнню матеріалу, стимулює творчу співпрацю студентів у процесі засвоєння нових знань, розвиває їхнє критичне мислення та мотивацію до вивчення. Це досягається через створення проблемних ситуацій, які стимулюють пошук відповідей на питання та шляхи їх вирішення. Студенти самостійно осмислюють та вирішують такі ситуації, однак під загальним керівництвом викладача та в контексті спільної взаємодії з ним [2].

Наступною особливістю виділимо – відповідність змісту навчально-пізнавальної діяльності до практичних завдань і функцій студента. Це гарантує формування власного сприйняття студентами змісту їхньої професійної діяльності [3].

Особливу увагу слід звернути на взаємне навчання, яке є ключовою формою організації та проведення занять з використанням інтерактивних методів. Наприклад, колективні обговорення є важливою складовою цього процесу. Вони не тільки підтримують індивідуальний підхід до навчання, але й вимагають раціонального поєднання з фронтальною формою організації навчальної діяльності під час занять.

Важливою особливістю є індивідуалізація, що забезпечує організацію освітнього процесу з урахуванням індивідуальних особливостей та можливостей студента, сприяє розвитку механізму самоконтролю, саморегулювання, самонавчання [4].

В умовах використання інтерактивних методів навчання педагог представлений у ролі помічника студенту. Його роль полягає в організації взаємодії студентів з навчальним матеріалом на засадах педагогіки співробітництва [4].

Інтерактивні методи навчання включають в себе різноманітні завдання, які спрямовані на стимулювання зацікавленості студентів у предметі; підвищення ефективності усвідомлення, засвоєння та креативного використання знань; розвиток інтелектуальної самостійності, що означає здатність самостійно шукати рішення завдань чи проблем; підтримку поваги до думки інших учасників групи та виявлення толерантності до різних поглядів; розвиток лідерських навичок, оскільки студенти набувають досвіду роботи в колективі, формують свої відносини та професійні вміння.

Отже, впровадження інтерактивних методів навчання є одним з ключових напрямів удосконалення підготовки майбутніх педагогів у сучасних навчальних закладах. Це необхідна умова для успішної реалізації їхньої професійної діяльності в майбутньому.

Список використаних джерел:

1. Вишківська В.Б., Шикиринська О.В. Інтерактивні методи навчання: ознаки та особливості використання. Міжнародний науковий журнал «Грай науки». 2021. № 2-3. с.502- 504.
2. Павленко В.В. Методи проблемного навчання. Нові технології навчання: наук.-пед.зб. Інститут інноваційних

технологій і змісту освіти Міністерства освіти і науки. Київ.2014.Вип.81. с.75-79.

3. Шикиринська О.В. Навчання впродовж життя – актуальна стратегія у підготовці майбутнього вчителя початкової школи. Інновації в початковій освіті: проблеми, перспективи, відповіді на виклики сьогодення: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. Вип. 33 Полтава: ПНПУ імені В.Г. Короленка. 2018. с.122-125.

4. Піскун О.В. Практика використання інтерактивних методів навчання у процесі педагогічної підготовки сучасного вчителя. Електронний ресурс. Режим доступу <http://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/6941>.

УДК: 377.8.016:811.161.2:37.018.43(043.2)

Фурдь Т.В, здобувачка освіти II-А курсу;
керівник: Заяць О.Т.,
викладачка української мови та літератури,
спеціаліст вищої категорії,
викладач-методист.

МЕТОДИ ТА ПРИЙОМИ ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ПІД ЧАС ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Упродовж останніх років навчання в закладах освіти України з різних об'єктивних причин – карантинних заходів у зв'язку з пандемією, російського вторгнення на територію нашої держави – дистанційне навчання набуває актуальності та сприяє інтенсифікації освітнього процесу і є універсальною формою моделі сучасного навчання. Якщо доцільність форм реалізації очного навчання перевірено упродовж століть, то часу для з'ясування й апробації оптимальних методів і прийомів навчання з використанням дистанційних технологій мало апробоване.

Проте напрацьований українською освітою досвід дає змогу підсумувати, визначити особливості й переваги, і, головне, окреслити шляхи подальшого розвитку дистанційного навчання. Чи не найменш науково обґрунтованими й усвідомленими залишаються психологічні й педагогічні аспекти системи дистанційного навчання української мови, що потребує принципово іншого підходу до навчальної взаємодії, іншої структури освітнього процесу, сучасних методик навчання та способів передавання інформації.[1]

Дистанційне навчання – форма навчання, що базується на використанні широкого спектру традиційних і нових інформаційних та телекомунікаційних технологій, які на різних етапах освітнього процесу забезпечують інтерактивну взаємодію викладача та здобувача освіти, здобувачів освіти між собою та самостійну роботу кожного з матеріалами інформаційної мережі.

Дистанційне навчання забезпечує учасникам освітнього процесу можливість цілодобового доступу до навчальних матеріалів, постійну підтримку й консультації викладача, відеолекції в режимі online, віртуальні тренажери та інші технологічні рішення для забезпечення ефективності навчання. Варто зазначити, що обов'язковою частиною освітнього процесу в умовах навчання з використанням дистанційних технологій є комунікація педагога з кожним здобувачем освіти. Учасника освітнього процесу, які з певної причини не можуть виходити на зв'язок синхронно, викладач має зорієнтувати на інший формат комунікації. Крім забезпечення комунікації, використання дистанційних технологій вирішує проблему індивідуального підходу, а також допомагає уникнути інформаційного перевантаження.

Існують два режими дистанційного навчання:

- синхронний (усі учасники освітнього процесу перебувають у вебсередовищі одночасно);
- асинхронний (освітній процес здійснюється за зручним для всіх розкладом).

Синхронний режим забезпечує можливість навчальної співпраці в режимі реального часу. Значною перевагою синхронного режиму є те, що до роботи можна залучати в будь-який час будь-кого з учасників. Асинхронний режим особливо зручний для використання різних форм і різноманітних методів онлайн-навчання. Наприклад, викладач може записувати відеоуроки (фрагменти уроків: пояснення, інструкції до виконання самостійної роботи і под.) або навчальні завдання, що потрібно виконати самостійно. Розміщені на спеціальних ресурсах навчальні відео, слайд-шоу здобувач освіти може переглядати в зручний для нього час, якщо потрібно, неодноразово, опрацьовуючи їх у зручному для нього темпі. Навчальні матеріали можуть бути надіслані електронною поштою чи бути розміщеними в соціальних мережах або Viber. Синхронний режим є ідеальним для індивідуальних консультацій.[2]

Дистанційне навчання ґрунтується на використанні як кращих традиційних методів навчання, так і нових інформаційних та телекомунікаційних технологій, а також на принципах самостійного навчання.

Перевагою дистанційного навчання є методично правильний добір методів і прийомів, що забезпечують взаємодію суб'єктів освітнього процесу, ураховуючи спосіб комунікування їх, індивідуалізацію навчання, формування предметної і ключових компетентностей.

Загальновідомо, що метод є сукупністю низки прийомів, реалізація яких забезпечує мотивацію здобувача освіти, цілевизначення, рефлексію; формування ціннісних орієнтацій, загальнонавчальних умінь і навичок; розвиток

психічних процесів, активізацію пізнавальної діяльності тощо. Тому метод є конструктором, спрямованим на організацію певного виду діяльності – дослідницької, творчої, проєктної, колективної, групової, парної, індивідуальної, до якого добирають низку відповідних методів і прийомів. [1]

Упродовж багатьох років практикою доведено ефективність розповіді (слова педагога), як одного з методів навчання української мови, «що полягає в поданні навчальної інформації, забезпечення її сприйняття, осмислення .

Важливим етапом будь-якого уроку української мови, від якого залежить ефективність навчання, є мотиваційний етап, у процесі якого викладач має створити ситуацію успіху, позитивне емоційне тло уроку, не забуваючи про заохочення, і слово педагога повинно мати спонукально-мотиваційну функцію.

Особлива роль у процесі навчання української мови належить спостереженню за мовою, складниками означеного методу є низка прийомів, зокрема розпізнавання; виокремлення споріднених явищ; виділення головного й другорядного; добір і порівняння мовних явищ за певною ознакою або низкою ознак, а також за тим, як змінюються форми слів, словосполучень, конструкції речень під час зміни мети або змісту висловлення; виявлення мовної проблеми, аналіз її; припущення тощо. У процесі дистанційного навчання важливо чітко окреслити завдання для студентів. [3]

Метод бесіди найчастіше застосовують задля актуалізації опорних знань. У процесі бесіди здобувачі освіти мають можливість слухати взірцеве мовлення педагога, висловлюватися самим, отже, цей метод спонукає до рецептивної і продуктивної мовленнєвої діяльності.

Одним із ефективних методів дистанційного навчання української мови є метод вправ. Правильним їх добором, різноманітністю мети, формами виконання, можна успішно проводити повторення матеріалу. Упродовж перебігу дистанційного уроку ефективним є застосування інтерактивних вправ, орієнтованих на взаємодію. Популярними є вправи на платформі LearningApps, після виконання яких можна самостійно визначити свій рівень знань із теми. [4]

Суттєве збагачення системи методів навчання мови відбувається завдяки використанню засобів інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ). Розвиток інформаційно-комунікаційних технологій навчального призначення відкриває можливості для виходу дидактичних методів на новий якісний рівень застосування й дозволяє підвищити навчальну мотивацію, знизити психічне напруження в освітньому процесі, уникнути одноманітності в освітній діяльності. Використання методів комп'ютерного навчання (комп'ютерна гра, комп'ютерне моделювання, розроблення "портфоліо" в електронному варіанті, комп'ютерні презентації, комп'ютерні тести) в межах мовної освіти допомагає забезпечити актуальний рівень організації навчально-виховного процесу, що, у свою чергу, позитивно впливає на стимулювання й підтримання інтересу до навчання.

Метод групових телекомунікаційних проєктів привчає здобувачів освіти ефективно використовувати нові технології в освітньому дискурсі, розвиває самостійну творчу думку й вираження її шляхом поєднання наочно-образної і знакової презентації навчально-предметної інформації, що викликає інтерес до української мови зокрема й до процесу навчання загалом. [5]

Ураховуючи, що тривалість онлайн-уроку відрізняється від традиційного, є сенс говорити про урізноманітнення прийомів у складі того чи того методу. Наприклад, у складі розповіді вчителя, що, як правило, супроводжується мультимедійною презентацією для посилення зорової підтримки сприймання, доцільно використати елементи бесіди, розповіді, асоціації, висловлення припущень, складання хмари слів, плану тощо.

Однак дистанційне вивчення дисципліни має певні труднощі для студента. По-перше, студенту важко грамотно працювати з інформацією, обирати потрібне й головне, по-друге, під час вивчення матеріалу можуть виникнути питання, що потребуватимуть додаткового пояснення, очна консультація викладача може бути більш ефективною; по-третє, відсутність спілкування з іншими студентами позбавляє можливості обмінятися досвідом. Проте дистанційне навчання є найбільш ефективним, якщо освітні послуги надаються за місцем проживання студента, інформаційні технології, Інтернет надають доступ до освіти більшій кількості студентів. Розвиток інформаційних технологій створює принципово нові можливості для створення високоякісного освітнього середовища. [4]

Отже, формування в студентів раціональних умінь оперувати інформацією, володіти комп'ютерними технологіями, мислити професійнопрагматично вимагає змін існуючої системи освіти. Розвиток інформаційних технологій створює принципово нові можливості для створення високоякісного освітнього середовища.

Список використаних джерел:

1. Голуб Н., Горошкіна О. Сторителінг на уроках української мови: до проблеми дидактичної номінації.

2. Дика Н.М., Глазова О.П. Дистанційне навчання української мови: особливості, переваги та перспективи // Освітологічний дискурс. - 2021. - № 2. - С. 205-220.

3. Словник-довідник з української лінгводидактики: навч. посіб. Кол. авторів за ред. М.І.Пентилюк. К.:Ленвіт, 2015, 320 с

4. Дистанційне навчання в умовах карантину: досвід та перспективи. Аналітико-методичні матеріали / кол. авт.; за заг. ред. О.М.Топузова; укл. М.В.Головко. Київ: Педагогічна думка, 2021. 192 с.

5. Технологія створення дистанційного курсу: навчальний посібник / Биков В.Ю. та ін.; за ред. В.Ю. Бикова та В.М. Кухаренка. Київ: Міленіум, 2008. 324 с.

РОЗДІЛ III. ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ З ВИКОРИСТАННЯМ СУЧАСНИХ ОСВІТНІЙ ІНСТРУМЕНТІВ ТА ТЕХНОЛОГІЙ

УДК 373.3.091.33-027.22:811.111(043.2)

Боршош Д.-М. Ю., здобувачка освіти II-Г курсу;
керівник: Фийса Н. В.,
викладач англійської мови,
спеціаліст вищої категорії, старший викладач

ОСНОВНІ ВИДИ ІГОР, ЯКІ ВИКОРИСТОВУЮТЬСЯ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Навчальна гра є спеціально структурованою активністю, яка вимагає витрати емоційної та розумової енергії. Вона представляє собою коротку ситуацію зі своїм сюжетом та особами, які виконують спільну та унікальну роль, маючи конкретну мету у процесі спілкування.

Гра на уроках англійської мови допомагає розвивати зацікавленість у вивченні іноземної мови та сприяє першому знайомству з мовною атмосферою іншої країни. Використання розвиваючих ігор сприяє активному мисленню, розширенню творчих здібностей під час виконання завдань та розвитку природних здібностей дитини. Отже, організація ігрової діяльності молодших школярів на уроках англійської мови є дуже актуальним питанням.

Видатні діячі епохи Відродження: Франсуа Рабле, Еразм Роттердамський та інші приділяли велику увагу іграм саме під час вивчення іноземних мов. Не меншу увагу приділяють ролі ігор і сучасні методисти: С. Ю.

Ніколаєва, С. В. Роман, Т. Шкваріна, О. В. Залигіна. Роль ігрової діяльності на уроках іноземної мови зазначали у своїх працях педагоги та науковці М. А. Білоус, Л. Н. Бочаров, Л. П. Єрмоленко, О. А. Колесніченко, К. Лівінгстоун, О. Л. Ломаченко, Т. І. Олійник, М. Ф. Усенко.

Велике значення під час організації гри у будь-якій навчальній аудиторії має позиція самого викладача. Він має бути впевнений у її корисності, має продумати всі необхідні деталі її підготовки, а також уміло керувати нею. Простота чи складність організації та проведення залежить і від типу гри, і від аудиторії, і від характеру взаємин учнів між собою та з учителем, тобто від багатьох різноманітних факторів. Ігри під час навчання англійської мови можуть бути дуже корисними за умови врахування ряду вимог:

- бути економними за часом та спрямованими на вирішення певних навчальних завдань;

- повинні бути уміло "керованими" вчителем, не порушувати ритм навчальної роботи під час уроку та не допускати ситуації, коли гра виходить з-під контролю та зриває всі заняття;

- знімати напругу уроку та стимулювати активність учнів;

- забезпечувати навчальний ефект в основному, часто не усвідомлюваному плані, але зовні завжди реалізувати ігровий момент;

- не залишати жодного учасника пасивним чи байдужим [1].

Існують різні підходи до класифікації ігор на заняттях іноземних мов. Усі існуючі класифікації дуже умовні, у кожній з них можна без особливих труднощів знайти цілу низку протиріч і слабких місць. Це зумовлено тим, що будь-яка гра заснована на використанні комплексу знань,

навичок та умінь, які важко відокремити одне від одного, особливо у ситуації нехай і псевдо, але комунікації [2].

Більшість дослідників вважають, що дидактичні ігри, які проводяться на уроках іноземної мови, можна диференціювати за такими показниками:

- а) за змістом і цілями (мовні, мовленнєві);
- б) за типом завдань (оперативні, тактичні, стратегічні);
- в) за кількістю учасників (індивідуальні, парні, групові, фронтальні);
- г) за рівнем складності (прості, складні, моноситуативні, поліситуативні);
- д) за рівнем складності інтелектуальної діяльності (ігри на впізнавання, репродуктивні ігри, репродуктивно-варіативні, творчі ігри);
- е) за способом, характером, формою проведення (письмові, усні, рухливі, предметні, функціональні, рольові, імітаційні, ігри-змагання).

Окремо виділяти таку групу дидактичних ігор як «творчі ігри» недоцільно, оскільки організація будь-якої гри вимагає творчого підходу як з боку вчителя, так і учнів. Проблема класифікації дидактичних ігор полягає ще й у тому, що одна і та ж гра може бути віднесена до кількох різних груп [3].

За кордоном вчені визначають навчальні ігри, акцентуючи увагу на рольових іграх та симуляціях. Науковці розглядають симуляцію як відтворення реальних життєвих ситуацій, що потребують обов'язкового розв'язання.

На сьогодні в методичній літературі з навчання англійської мови існує достатньо потужний спектр навчальних ігор [4, 5], тому розглянемо їх детальніше.

Граматичні ігри. Мета таких ігор: навчити дітей вживанню мовних виразів, які містять певні граматичні труднощі, створити природну ситуацію для вживання поданого мовного зразка, розвивати мовну активність і самостійність учнів. Наприклад: «Puzzle Time», «Bargain hunting», «The Wheel of Fortune», «Shopping basket».

Гра «Magic bag». Учителеві дуже зручно мати «магічну скриньку» із різноманітними предметами: шишка, маленька іграшка, свічка, цукерка, груша, помідор тощо. Скринька має бути завжди закрита, учень не повинен бачити те, що в ній лежить. Перед уроком учитель кладе в мішечок декілька предметів із цієї «магічної скриньки» і пропонує учням відгадати ці предмети, ставлячи запитання щодо граматичної теми, яка вивчається на уроці, або за вивченою раніше темою. Діти формулюють загальні і спеціальні запитання. Можна використовувати такий варіант гри: один з учнів, не дивлячись у мішечок, навпацки, описує предмет. Інші учні ставлять питання чи висловлюють ствердження/заперечення. Акцент у грі слід зробити не на реальному використанні предмета, а на спілкуванні та вдосконаленні вмінь і навичок щодо побудови граматичних конструкцій.

Лексичні ігри. Мета: навчити учнів використовувати лексику в ситуаціях, наближених до реальності, активізувати мовленнєву діяльність, розвивати мовленнєву реакцію учнів, познайомити учнів із синонімією, антонімією, проблемними аспектами англійської лексикології тощо. Наприклад: «Desert Island», «Happy families», «Roses are red, violets are blue», «Fruits & Vegetables Garden».

Гра «Fruits & Vegetables Garden». Заздалегідь учень готує два набори карток: кольори та фрукти й овочі. Картки мають бути в кожного учня, а один набір

залишається у вчителя. Спочатку слід перевірити, чи діти засвоїли лексичний матеріал із теми «Фрукти та овочі» та з теми «Кольори». Для кращого засвоєння матеріалу вчитель просить учнів показати одну картку з кольором і одну картку з фруктом чи овочем. Наприклад: «Show me the red apple». Діти мають підняти дві картки: червону та картку із зображенням яблука. Для забезпечення гарного настрою можна пришвидшувати або уповільнювати темп гри.

Фонетичні ігри. Мета: тренувати учнів вимовляти слова правильно згідно із встановленими правилами британського акценту, навчити учнів чітко і гучно говорити англійською мовою, сприяти формуванню навичок фонетичного слуху. Це можуть бути різноманітні скоромовки, вірші, пісні тощо. Наприклад: «Betty and Bob brought back blue balloons from the big bazaar», «We surely shall see the sun shine soon».

Орфографічні ігри. Мета: навчити писати правильно англійською мовою. Ці ігри сприяють збагаченню лексичного запасу слів. До них відносяться кросворди, чайнворди, ребуси, головоломки.

Аудитивні ігри. Мета: розвивати слухову пам'ять і реакцію, навчити розпізнавати окремі мовні зразки і сполучення слів, навчити виділяти головне в потоці інформації.

Таким чином, використання ігор на заняттях допомагає зацікавити дітей іноземною мовою, створює умови для досягнення успіху у вивчення мови. І учні, які будуть грати, обов'язково захочуть покращити свої знання з іноземної мови.

Роль різноманітних фонетичних, граматичних, лексичних та орфографічних та інших ігор на уроках англійської мови велика. Вона стимулює дітей навчатися і в той же час приносить на уроки радісні моменти.

Англійська мова для дітей не здається непосильною та втомливою, а навпаки, діти у захваті від цього предмета. Розумне використання ігрових методів під час уроків в поєднанні з іншими методами сприяє ефективному та якісному засвоєнню навчального матеріалу, робить процес навчання цікавим і приносить задоволення.

Отже, усі види ігор мають позитивний вплив на освітньо-виховний процес. Кожна гра виконує свою функцію, сприяє накопиченню мовного матеріалу, закріпленню отриманих раніше знань, формуванню мовленнєвих навичок та вмінь. Використання гри, як одного з прийомів навчання іноземної мови, значно полегшує навчальний процес, робить його ближчим та доступнішим для дітей.

Список використаних джерел:

1. Бочаров Л. Н. Ігри на уроках англійської на початковому та середньому ступенях навчання. ІМШ. 2004. № 3. С. 27.
2. Кушнір В. С. Використання рольових ігор на уроках англійської мови: посібник. Хмельницький : Хмельницька РДА, 2012. 95 с.
3. Мицик О. М. Гра як метод навчання іншомовного спілкування учнів початкової школи. Англ. мова та л-ра. 2013. № 22/23. -С. 40- 49.
4. Павлюк А. В. 200 ігор на уроках англійської мови. Тернопіль: Мандрівець, 2003.
5. Hadfield J. Elementary Communication Games. England: Addison Wesley Longman Ltd, 1996. 43 p.

Лазар О. Д., здобувачка освіти II-В курсу;
керівник: Іщук К. П.
викладачка іноземної мови,
спеціаліст I категорії.

ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ДЛЯ НАВЧАННЯ ІНШОМОВНОГО ПИСЕМНОГО МОВЛЕННЯ

Освітня система, яка зорієнтована на майбутнє, зазнає цифрових трансформацій, що проявляються в форматі цифрового навчального середовища нового покоління (The Next Generation Digital Learning Environment – NGDLE). Глобальний вплив штучного інтелекту передбачає зміну підходів від реструктуризації суспільного ладу в широкому сенсі і до процесів навчання та управління в освіті у вузькому. Тому не залишається ніякого вибору, окрім того, що прийняти штучний інтелект як необхідність та ефективність покращення освітніх процесів як на аудиторному, так і на системному рівнях. Штучний інтелект – це новий потужний фактор економічного, технологічного та освітнього розвитку. Можливість спілкуватися і керувати комп'ютерами в освіті за допомогою мислення нині розглядається як четверта технологічна революція, що кардинально змінює структуру освіти в усьому світі [5]. М. Маренко та В. Коваленко говорять про два типи штучного інтелекту, це: штучний інтелект, який базується на правилах, і штучний інтелект, який базується на машинному навчанні.

Питанню штучного інтелекту (ШІ) приділяється значна увага як зарубіжних, так і вітчизняних науковців. Імена таких видатних особистостей, як: С. Альтман, Д. Безос, С. Возняк, І. Маск, С. Хокінг та М. Цукерберг, часто

асоціюються з цією темою. Серед вітчизняних дослідників, це праці І. Довженко, Н. Новохатської, О. Загородньої, Л. Морської, І. Зачепи, В.Грицишина, Н. Габрусєвої, А. Шевченка та інших. Серед зарубіжних: M. Byram, D. Crystal, M. Dooly, M. Fleming, S. Guth, M. Jewell, C. Kirsch, Y. Lam, R. Stannard, M. Pegrum, M. Wild та інші.

Проблема використання штучного інтелекту займає одне з визначальних місць у розвитку освітньої та наукової діяльності в Україні. Згідно з Концепцією розвитку штучного інтелекту в Україні та плану з її реалізації на 2021-2024 роки, технології штучного інтелекту активно впроваджуються у сфері освіти для забезпечення конкурентоспроможності України на міжнародному ринку [3].

Нажаль, практичних рекомендацій, чітких вказівок або конкретних алгоритмів роботи зі штучним інтелектом поки не розроблено. Projector Creative & Tech Institute, Мала академія наук України та дослідницька компанія Factum Group Ukraine за інформаційної підтримки Міністерства освіти і науки України провели Всеукраїнське дослідження про перспективи ШІ в загальній середній освіті і констатували що, 7 з 10 опитаних вчителів вже встигли скористатися принаймні одним із сервісів штучного інтелекту, 37% вчителів так чи інакше залучали учнів до використання ШІ, а школярі продемонстрували ще вищий рівень обізнаності, третина опитаних використовує ШІ-сервіси мінімум щотижня [4]. Це свідчить про зростаючий інтерес та активне впровадження штучного інтелекту в освіті.

Інструменти штучного інтелекту відкривають нові горизонти для працівників освіти та здобувачів. Вони можуть стати як асистентом викладача, так і цифровим помічником для учнів. ШІ-сервіси здатні враховувати

індивідуальні потреби, здібності, темп навчання, аналізувати помилки, виявляти слабкі сторони та давати індивідуальні рекомендації для покращення якості навчання. Штучний інтелект надає зворотний зв'язок у реальному часі, що допомагає учням виявляти та виправляти помилки в процесі вивчення мови.

Крім того, використання ШІ може знизити навантаження на викладачів, дозволяючи їм більше часу приділяти індивідуальному супроводу учнів та розвитку творчих аспектів навчання.

Особливо перспективним здається використання сервісів штучного інтелекту для навчання іншомовного писемного мовлення. Можна попросити штучний інтелект перевірити граматичні структури у вашому висловлюванні, а потім і розібрати допущені помилки. Штучний інтелект може надати пояснення та приклади до граматичних правил. Наприклад, якщо ви запитаєте, коли потрібно вживати Present Perfect, чат-бот пояснить по пунктах випадки використання цього часу і підкріпить інформацію прикладами. Та і на цьому можна не зупинятися. За потреби ШІ може розробити під ваш запит завдання для перевірки розуміння граматичних явищ та закріплення отриманих знань.

Крім граматики, можна розібрати лексику. Нейромережа допоможе не тільки вивчити нові слова та фрази, даючи їхнє визначення, синоніми та контекстуальні приклади. Можна попросити дібрати синоніми до найбільш розповсюджених слів, щоб у розмові звучати цікавіше.

За допомогою сервісів штучного інтелекту можна покращувати власні письмові висловлювання. Попросіть не тільки знайти помилки та недоліки у власному варіанті, а і переваги, проаналізуйте поради ШІ щодо покращення власних висловлювань, а тоді внесіть зміни і зробіть свою відповідь ще кращою [2, с.205]. Однією з ключових

переваг штучного інтелекту у вивченні мови є можливість створювати персоналізований досвід навчання. ШІ може аналізувати сильні та слабкі сторони учня, дозволяючи додатку адаптувати вміст та рівень складності відповідно до потреб людини. Цей цілеспрямований підхід допомагає учням прогресувати швидше та ефективніше.

Вивчення англійської за допомогою сервісів ШІ може бути цінним інструментом незалежно від того, чи ви на стадії знайомства з мовою чи маєте високий рівень, ШІ здатний допомогти на кожному кроці. Одним з найскладніших аспектів вивчення мови є оволодіння вимовою і акцентом. Інструменти на основі штучного інтелекту можуть забезпечити зворотний зв'язок у режимі реального часу щодо вимови, дозволяючи учням виправляти свої помилки та розвивати більш автентичний акцент. Інструменти вивчення мови на основі штучного інтелекту часто включають елементи гейміфікації та персоналізований зворотний зв'язок, що може допомогти зберегти мотивацію та зацікавленість учнів. Це особливо важливо для підтримки довгострокових зобов'язань щодо вивчення мови. Наш практичний досвід використання MyEnglishLab дає можливість спостерігати за активним впровадженням штучного інтелекту у процес вивчення іноземної мови. Так, платформа може контролювати час виконання завдань, зберігати усі результати, але обирати кращі та сприяти тренуванню у будь-який зручний час. Варто також звернути увагу на активне використання так званих *speaking robots*, що є досить активним та стає неймовірно популярним. Вважаємо, що саме такі розмови зі ШІ створюють мовне різноманіття та аналізують природну мову того, хто вивчає іноземну; сприяють персоналізації онлайн-навчання; коригують матеріал в залежності від помилок та успіхів того, хто навчається; будують адаптивне навчання з метою усунення прогалин у

знаннях. Можливість самостійного вивчення іноземної мови за допомогою ІІІ, особливістю якого є здатність вирішувати слабо структуровані і погано формалізовані завдання, в комп'ютерних технологіях є цікавою як для викладача, так і для здобувача освіти. У того, хто навчається, розширюється набір педагогічних засобів, що демонструє велику ефективність, на відміну від традиційних методів навчання іноземної мови, процес навчання відбувається цікавіше і продуктивніше, крім цього, ІІІ дає змогу викладачеві оцінити прогрес здобувача освіти й швидко скорегувати курс його навчання за потреби. Більш того, ІІІ дає змогу оцінити рівень знань майбутнього здобувача освіти ще на етапі його реєстрації на платформі і підібрати найбільш результативний формат його навчання саме на початковому етапі [1].

Однак, хоча неймережа здатна допомогти покращити свої знання, важливо практикувати англійську різними способами: користуватися мовними програмами, слухати подкасти, переглядати англomовні фільми, розмовляти з носіями мови, читати закордонну пресу і не забувати про традиційне навчання. Адже саме вчитель допоможе вам систематизувати всі отримані із різних джерел знання. Комплексний підхід забезпечить ефективніші результати та всебічне вивчення мови.

Використання ІІІ в освіті є надзвичайно перспективним напрямком, однак поряд з його перевагами, виникають і нові виклики. Для ефективного використання технологій штучного інтелекту варто ознайомити викладачів з його можливостями, розробити практичні рекомендації, чіткі алгоритми роботи. Крім того, перед викладачами постає важливе завдання у донесенні здобувачам освіти неприпустимості використання сервісів штучного інтелекту для списування. Необхідно пояснити учням можливості і обмеження ІІІ. Тільки усвідомлене,

відповідальне використання технологій штучного інтелекту може принести справжню користь.

Отже, ІІІ здатен підлаштуватися під кожного користувача, зробити навчання індивідуалізованим, персоналізованим, адаптувати його до потреб конкретного учня. Завдяки доступу до всесвітньої мережі Інтернет, а з нею і до сервісів штучного інтелекту, здобувачі освіти можуть здійснювати навчання з будь-якої частини світу. Це робить інструменти ІІІ ще більш гнучкими та зручними. Використання штучного інтелекту на заняттях із вивчення іноземної мови у закладах освіти дозволяє створити заняття більш наочні та цікаві, підвищує інтенсивність навчального процесу, сприяє миттєвому зворотному зв'язку, формує мотивацію до пізнавальної діяльності, активізує розумові здібності, залучає до роботи пасивних студентів, формує абстрактне та логічне мислення та сприяє індивідуалізації та інтенсифікації навчання через самостійну роботу з цифровими ресурсами.

Список використаних джерел:

1. Горбенко С. С. Штучний інтелект як технологія створення автоматизованих інтелектуальних систем. [Електронний ресурс] / С. С. Горбенко, Л. М. Мелешкевич // КНУТД. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/5044/1/20160428-29_TAZY_V3_P349.pdf.
2. Левчук А. Штучний інтелект: лінгвістичні аспекти / А. Левчук // Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Філологічні науки. Мовознавство. - 2015. - № 4. - С. 203-207. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvvnufm_2015_4_41.
3. Про затвердження плану заходів з реалізації Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні на 2021-

2024 роки [Електронний ресурс] // Кабінету Міністрів України. – 2021. – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/438-2021-%D1%80#Text>.

4. РЕЗУЛЬТАТИ ВСЕУКРАЇНСЬКОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ПРО ПЕРСПЕКТИВИ ШІ В ЗАГАЛЬНІЙ СЕРЕДНІЙ ОСВІТІ [Електронний ресурс]. – 2023. – Режим доступу до ресурсу: <https://mon.gov.ua/ua/news/rezultati-yseukrayinskogo-doslidzhennya-pro-perspektivi-shi-v-zagalnij-serednij-osviti>.

5. Єфремов, М. Ф., Єфремов, Ю. М. (2016). ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ, ІСТОРІЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ. *Вісник ЖДТУ. Серія "Технічні науки"*, (2(45), 123–126. [https://doi.org/10.26642/tn-2008-2\(45\)-123-126](https://doi.org/10.26642/tn-2008-2(45)-123-126)

УДК 373.3.016:81 243:(37.091.313:004.9(043.2)

Мідянка Д. І., здобувачка освіти ІІ-Г курсу;
керівник: Фийса Н. В.,
викладач англійської мови,
спеціаліст вищої категорії, старший викладач.

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В ПОЧАТКОВИХ КЛАСАХ

Роль іноземних мов постійно зростає у сучасному суспільстві. Володіння іноземною мовою дає можливість долучитись до світової культури, працювати з різними інформаційними й комунікаційними технологіями та мультимедійними засобами.

Визначення найефективніших шляхів навчання іноземної мови молодших школярів залишається вагомим проблемою. Головна мета навчання іноземної мови у

початковій школі – формування в учнів комунікативної компетентності, що забезпечується лінгвістичним, мовленнєвим і соціокультурним досвідом, узгодженим з віковими можливостями молодших школярів. Для досягнення цієї мети застосовують ряд навчальних технологій, серед яких виокремлюють: проєктні технології, технологію мовного портфоліо (мовний портфель), інформаційні технології, інтерактивні технології [5]. Науковці пропонують застосовувати термін “комп’ютерні технології навчання”, проте особливою популярністю у наукових колах користується поняття “інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ)” [1]. Під інформаційними технологіями розуміють усі технології, де використовують спеціальні технічні інформаційні засоби, хоча поняття „інформаційні технології навчання” не має єдиного тлумачення і воно змінювалось упродовж свого розвитку. Йому ставились у відповідність „сучасні інформаційні технології навчання”, „нові інформаційні технології освіти”, „технології комп’ютерного навчання”, „нові інформаційні технології навчання”, „інформаційні засоби навчання”, „новітні інформаційні технології навчання” і т. ін. Модернізація структури і змісту шкільної мовної освіти тісно пов’язана із використанням на уроках іноземної мови саме інформаційних технологій [5].

Уроки з використанням інформаційних технологій дозволяють учителю збагатити навчальний процес, зробити його яскравішим і цікавішим, учні краще будуть сприймати навчальний матеріал і його засвоювати. Актуальність теми важко заперечити, адже інформаційні технології дають змогу зацікавити учнів, підвищити рівень знань та ефективність навчання.

Питання про роль інформаційних технологій в навчанні іноземної мови вивчали А. Конишева, С. Дишляєва, , Е. Шевченко, Г. Селевко та ін.

Невід’ємним компонентом у навчанні іноземних мов учнів початкової школи стали сьогодні інформаційні (інформаційно-комунікаційні, інфокомунікаційні) технології, а саме: комп’ютерні технології, Інтернет ресурси та мультимедійні технології. Справді, сучасність потребує сучасних технологій навчання. Сьогодні до традиційної схеми “учитель – учень - підручник” додано нову ланку – комп’ютер, а учні мають опановувати комп’ютерні технології [2]. Використання інформаційних технологій в початковій школі є одним з найсучасніших засобів розвитку особистості молодшого школяра, формування інформаційної культури. Застосування інформаційно-комп’ютерних технологій у навчально-виховному процесі є доцільним і перспективним. З приходом дитини до школи різко змінюється не тільки уклад її життя, але й соціальний статус. Навчальна діяльність вимагає від молодшого школяра великих вольових зусиль. Завдяки ж використанню ІКТ навчальне середовище можна доповнити відео, звуком, анімацією. Усе це здійснює значний вплив на емоційну сферу молодшого школяра, сприяючи підвищенню пізнавальної активності, інтересу до предмета та навчання взагалі, активізації навчальної діяльності учнів .

Навчання іноземної мови в початковій школі має свої особливості. Увага молодших школярів на початковому етапі характеризується як мимовільна, нестійка. Діти в цьому віці краще запам’ятовують те, що для них є найбільш яскравим та цікавим, новим та незвичайним. Тому дуже важливо організувати процес навчання так, щоб дитина активно, із цікавістю й захопленням працювала на

уроці, бачила плоди своєї праці й могла їх оцінити. Допомогти вчителю в розв'язанні цього непростого завдання може поєднання традиційних методів навчання й сучасних інформаційних технологій, у тому числі й комп'ютерних. Адже використання комп'ютера на уроці дозволяє зробити процес навчання мобільним, диференційованим та індивідуальним [5].

Використання мультимедійних засобів навчання у початковій школі є дуже доцільним. Мультимедійна презентація нині розглядається як дидактичний засіб навчання, а мультимедійний проєктор – як технічний засіб, що дозволяє показати презентацію в класі [5]. Розроблення презентацій до уроку дозволяє реалізовувати такі завдання процесу навчання:

1. змінювати форми і види діяльності в межах одного уроку;
2. супроводжувати хід уроку ілюстративним матеріалом;
3. застосовувати інтерактивні форми контролю навчальних досягнень учнів [5].

Потужним засобом, який підвищує ефективність навчання, є комп'ютер. З його допомогою можна подавати навчальну інформацію, застосовуючи графіку, звук, колір. З використанням комп'ютера на уроках вчитель може позбутись однієї з головних причин негативного ставлення до навчання – відсутності успіху. Використання комп'ютерної техніки робить урок привабливим та сучасним.

Комп'ютерні програми з іноземної мови для початкової школи використовуються насамперед для формування навичок аудіювання, а також читання та письма. За функціональним призначенням комп'ютерні програми поділяють на: 1) навчальні, 2) ігрові, 3)

інформаційні, 4) контрольні, 5) комбіновані. Але, враховуючи важливість ігрової діяльності для молодшого школяра, логічно дійти висновку, що пріоритетними для цього віку мають стати ігрові або комбіновані комп'ютерні програми з елементами гри, самонавчання і самоконтролю. Бо саме за допомогою таких програм молодшому учню легко уявити себе в ролі: 1) носія іноземної мови, 2) спостерігача функціонування однієї і навіть двох мов: іноземної, української [3].

Впровадження інформаційних технологій, зокрема, використання комп'ютерних навчальних програм на заняттях, проходить трьома етапами: 1 етап - це формування граматичних та лексичних навичок з теми, яку вивчають; 2 етап - удосконалення мовних навичок, учні використовують ті фрази і речення, які формувались на першому етапі, в діалозі з комп'ютером; 3 етап — це засвоєння матеріалу, розвиток умінь вживати лексичні та граматичні знання, набуті під час попередніх двох етапів [1].

Використання новітніх інформаційних технологій на уроках іноземної мови дозволяє зробити навчальний процес цікавішим, динамічнішим, емоційнішим. Педагоги у своїй практиці використовують на уроках іноземної мови інтерактивну дошку, мультимедійні презентації, комп'ютер. За допомогою цих інформаційних технологій можна реалізовувати різні форми навчально-пізнавальної діяльності, ефективно поєднувати різні способи подання й опрацювання інформації, створювати кращі умови для засвоєння нового матеріалу. Новітні інформаційні технології роблять урок сучасним і привабливим, відкривають широкі можливості для творчості дітей. Використання інформаційних технологій може відбуватися

різними способами, відповідно до потреб конкретного уроку. Їх можна представити наступним чином:

- використання інформаційних технологій – як у фронтальній, так і в груповій роботі;
- використання електронних підручників, енциклопедій, словників, довідників, комп'ютерних навчальних програм тощо;
- використання окремих типів файлів (зображення, відео, аудіо, анімації);
- створення власних уроків (інтеграція різних об'єктів в один формат – презентації, web-сторінки) [1].

Отже, використання інформаційних технологій на уроках іноземної мови в початковій школі є ефективним під час засвоєння лексичного, граматичного та мовленнєвого матеріалу, формування навичок аудіювання, читання та письма. Методи навчання із застосуванням інформаційно-комунікативних технологій сприяють:

- швидкому засвоєнню матеріалу на уроках, оптимізації навантаження учнів;
- збільшенню творчого потенціалу, зростанню пізнавального інтересу учнів до предмета;
- індивідуальному підходу до учнів, підбору завдань з урахуванням психологічного чинника;
- формуванню навичок самостійної роботи, стимулюванню учнів до саморозвитку;
- створення атмосфери партнерства у взаємовідносинах учителя й учня;
- згуртуванню колективу, створенню сприятливого психологічного клімату в класі [4].

Застосовуючи інформаційні технології на уроці іноземної мови, вчителю варто пильнувати, щоб учні, захоплені яскравістю подачі матеріалу, не забули про завдання, що стоять перед ними. Важливо також пам'ятати,

що ІКТ не можуть замінити вчителя на уроці, адже тільки вчитель може правильно організувати навчальний процес, керувати ним під час уроку. Ніщо не здатне замінити, на наш погляд, радість живого спілкування учителя та учнів.

Список використаних джерел:

1. Волосюк А. А. Використання інформаційно – комунікаційних технологій на уроках іноземної мови: тематичний збірник праць / упоряд. А. А. Волосюк. Рівне: РОІППО, 2013. 29 с. URL:

<http://roippo.org.ua/upload/iblock/bcc/posibnyk-zakhodu.docx>
(дата звернення: 15.03.2024).

2. Дегтярова В. Р. Використання мультимедійних засобів навчання на уроках у початкових класах. *Початкове навчання та виховання*. 2015. № 9. С. 2 – 8.

3. Коломінова О. О., Роман С. В. Сучасні технології навчання англійської мови у початковій школі. *Іноземні мови*. 2010. № 2. С. 40 – 48

4. Коритнікова Н. М. Інформаційно – комунікаційні технології для формування ключових компетенцій учнів. *Педагогічна майстерня*. 2012. № 11. С. 2 – 9.

5. Руднік Ю. Актуалізація проблеми застосування інноваційних технологій у навчанні іноземних мов. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*. 2014. С. 124-131. URL:

http://library.udpu.org.ua/library_files/probl_sych_vchutela/2014/10_2/20.pdf (дата звернення: 15.03.2024).

Роман В. В., здобувачка освіти II-Г курсу;
керівник: Фийса Н. В.,
викладач англійської мови,
спеціаліст вищої категорії, старший викладач.

КАЗКА ЯК ПОЗИТИВНИЙ МОТИВАЦІЙНИЙ ЧИННИК ДЛЯ ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Казка є важливим літературним жанром з повчальним характером, який активно використовується в навчально-виховній роботі. Використання казок сприяє налагодженню контакту з дітьми та створенню сприятливої атмосфери на уроці. Через співпереживання персонажам казки діти проживають різні почуття, що допомагає усвідомлювати морально-етичні норми.

Казка актуалізує потреби дитини в автономії, компетентності, активності та порушенні заборон і правил [1]. Використання казок на уроках сприяє реалізації головної мети української системи освіти, яка полягає в створенні умов для розвитку самореалізації кожної особистості. Казка допомагає в реалізації різних функцій навчання у школі: початкової, виховної, розвивальної. Використання казок сприяє розвитку мовлення у дітей і є одним із найефективніших засобів для цього.

Дослідження Л. Власюк [3], Т. Гумовської, О. Казачінер [2] та О. Чорної підкреслюють важливість казок у вивченні англійської мови як засобу формування позитивної мотивації та організації ефективних уроків. Результати дослідження К. Стрельченко [4] свідчать про важливе значення народних казок у процесі навчання англійської мови, що доповнює та розширює розуміння їхнього впливу на навчальний процес.

Роль казки у вивченні англійської мови підкреслюється через аналіз мотивації учнів та їхньої активності на уроці. Для успішної реалізації потенціалу казки важливо врахувати критерії відбору текстів казок, їх класифікацію та етапи роботи з ними під час уроку. При виборі казкового твору необхідно брати до уваги психологічні та вікові особливості школярів.

Основні критерії відбору казок включають автентичність, соціокультурну насиченість, доступність лексичного та граматичного матеріалу, здатність привернути увагу та розмір казки. Реалізація дидактичних принципів активності, наочності, стійкості засвоєння знань, умінь і навичок, виховання є важливою під час роботи з казковим текстом. Вивчення казок актуальне для учнів різного віку, включаючи і початкову, і середню школу.

Казки можуть бути корисними для розвитку фонетики, лексики та граматики при вивченні іноземної мови. Приклади граматичних казок, таких як казка про королеву Англійську мову та її дочок, можуть допомогти у навчанні граматичних структур та мовних зразків.

Казка «Зустріч у парку». Готуються картки з буквами «а», «е», – червоного, «е» – жовтого, «п», «т», «l», «t», «k» – чорного кольору. Гуляли якомсь букви «а» та «е» (червоні) у королівському парку, а назустріч їм – принцеса Фонетика. «Ей!», – ніби гукнула буква «а», а принцеса образилася: «Це мені, принцесі, ти кричиш “ей!”». «Ей!», – тихіше повторила буква «а», бо нічого іншого казати не вміла. «Сторожа! – завершала принцеса. – Взяти її!». І біля букви «а», попереду і позаду, з'явилося два охоронці «N» і «M». (NAM) «l-i-i!», – запищала буква «е», (червона). «То ти за неї заступаєшся! Встань, встань... у кінці слова! І без усякого права голосу». Вона поблідла, пожовкла і стала німою. (Виставляємо слово: n – чорна, a – червона, m –

чорна, е – жовта). Відтоді так і повелося, що буква «е» в кінці слова німа, але вона допомагає всім іншим голосним звучати у слові так, як ми вчили в алфавіті.

Казка «Одного разу...». Одного разу бігла принцеса Фонетика по коридору, бачить – стоять букви t і h про щось розмовляють. Вона до них підскочила та як гримне: «Ви що тут робите?». Букви злякалися, підстрибнули та язика прикусили. Тепер як зустрінуться, весь час кажуть або / θ / або / ð /. Принцеса біжить далі. Бачить – букви О стоять. Вони зробили чемний уклін і шанобливо сказали: «О-у-у». Принцесі сподобалося. Вона повторювала: «Оу, оу, але “у” буде краще! Запам’ятайте мій наказ! Коли будуть дві букви “о” стояти поруч, вони будуть вимовляти “у” для більшої моєї поваги! Ой, як гарно буде звучати: good, book, look». Але тут заскрипіла підлога під ногами у принцеси: «Це що ж? Я з вашої милості буду зватися “флур”? Неподобство!». «Ой, ні, ні, – злякалася принцеса, – ти залишаєшся [flɔ:t]. «А ми як? – заскреготіли двері, – будемо “дур”? Так не піде», – і прищемили принцесі сукню. «Та залишайтеся [dɔ:t], тільки відпустіть мене!». Двері пропустили принцесу, і вона побігла снідати. А ми тепер так і читаємо: boot, look, good, food але floor, door.

Казка «Робочий день королівства». У королівстві працюють усі. Працює сама королева – приймає делегації дітей, котрі приїхали вивчати англійську мову. Працює принцеса Граматика – навчає слова, у якому порядку стояти їм у реченні, які часи треба ставити за певних умов. Міністр фінансів «to have» весь час рахує: скільки хто мав («had») і скільки зараз має («has»). Генерал «to be» тренує своїх гвардійців на плацу перед палацом. Он як гарно вони йдуть! Перший ряд «am, is, are», другий ряд «was, were», а позаду ще й «been». Судді «may, must, can» вирішують, хто що може чи повинен робити.

Ще один приклад казки – про модальне дієслово «can». У просторій шафі жили гноми: Тіммі й Таммі. Вони не вміли нічого робити, але у них була чарівна скринька. Коли гноми розкривали її, будь-яке їхнє бажання виконувалося, але гномам захотілося навчитися робити все самим, як робили це люди, які жили у квартирі. Люди могли і танцювати (dance), і співати (sing), і малювати (draw), і стрибати (jump). Щоночі Тіммі й Таммі вчилися робити щось нове, а на світанку залазили у свою шафу і наперебій розказували один одному: «Я вмію співати» («I can sing!»), «Я вмію малювати» («I can draw!»), «Я вмію танцювати!» («I can dance!»). От тепер щовечора гноми засинали щасливими, адже це дійсно щастя, коли ти сам вмієш (can) все робити і тобі не потрібна чарівна скринька.

Підготовка уроків на основі казок підвищує ефективність навчального процесу. Презентаційні матеріали базуються на принципах, відмінних від тих, що використовуються у навчанні дорослих. Оскільки 6–8-річна дитина не розуміє, чому їй слід вивчати іноземну мову, все навчання повинно базуватися на задоволенні пізнавальних ігор та особистих психофізичних потреб.

Передбачено такі етапи роботи над казкою, як: підготовка, демонстрація (читання чи слухання, перевірка розуміння змісту), виконання завдань (опрацювання сюжетної лінії, поділ казки на частини), поділ на ролі, драматизація.

Перший етап підготовчий – вчитель називає казку і ставить кілька питань про неї учням: чи відома їм ця казка, про що у ній ідеться. Наступний етап – вивчення нової лексики. Вчитель коментує реалії, де розгортаються події, що означають ті чи інші образи, символи тощо з погляду лінгвокультурології. Наступний етап – сприйняття казки – супроводжується навідними питаннями. Третій етап –

перевірка, наскільки добре учень засвоїв текст. Це можна провести за допомогою питань чи вправ. Четвертий етап – розвиток комунікативних умінь і навичок, ідеться про усне мовлення. Можна давати такі вправи: розкажіть, опишіть головного чи другорядних героїв, розіграйте діалог між персонажами, охарактеризуйте вчинки героїв.

«Саме через казку існує можливість проникнути у суть реальних мовлень і явищ і за допомогою простої наочної форми донести до учнів інформацію. У діалогах, які містяться в казках, є вся необхідна мовленнєва інформація для того, щоб побудувати казку в послідовності етапів», – зазначає О. Чорна [1].

На уроках казки можна зачитувати, адже зоровий контакт сприятиме комунікації. Також допоможуть налагодити контакт з аудиторією міміка, жести, короткі схеми на дошці. К. Стрельченко пропонує використовувати такі вправи під час опрацювання тексту казок. [4]

Рецептивні вправи: вибір із ряду малюнків тих, що відповідають змісту казки; розміщення малюнків у послідовності, яка відповідає розгортанню сюжету; відмічання переміщення персонажів казки на карті.

Рецептивно-(ре)продуктивні вправи: аудіювання або читання початку казки, передбачення її завершення та порівняння передбачень із оригінальним завершенням; написання продовження до прочитаної казки; складання плану казки; виділення у казці структурно-змістових блоків, що повторюються; розміщення основних подій у хронологічній послідовності; переказ від імені одного з персонажів; розігрування діалогів між казковими персонажами; порівняння англійських народних казок з українськими та з народними казками інших народів.

Продуктивні вправи: розповідь українських та інших національних казок англійською мовою; написання

власних казок на задану тематику. Один із важливих аспектів опанування мови – говоріння. У цьому теж на допомогу приходить казка, бо готує учня до спілкування. У казці наявні діалоги, що сприятиме розвитку комунікативної компетентності.

Варто запропонувати учням із високим рівнем знань написати власну казку. Для цього вчитель пропонує сюжет, місце дії, варіанти вступу, типових персонажів, опис чарівних предметів. Творчі школярі залюбки намалюють ілюстрації до казок. Такий підхід принесе задоволення дітям від праці.

Навчання, де використовують казку, – це ще й вивчення культури, адже у казках присутній соціокультурний складник. У процесі прочитання казки діти матимуть змогу почерпнути знання про історію, географію, традиції, звичаї, мистецтво.

Як зазначає О. Казачінер, читаючи чи слухаючи казку, дитина охоче занурюється у чарівний світ її персонажів, переймається подіями твору [2].

Отже, для полегшення процесу вивчення англійської мови як іноземної ефективно використовувати інтерактивні та інноваційні методи, зокрема застосування казок. Важливо, щоб казка була доступною та зацікавлювала учнів, а також виконувала виховну та розвивальну функції. Казка може стати мотиваційним чинником для навчання англійської мови, особливо для молодших школярів.

Список використаних джерел:

1. Чорна О. О. Роль та методичні прийоми роботи з казкою на уроках англійської мови як засіб формування позитивної мотивації навчання. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2019. № 1 (65). С. 136–139.

2. Казачінер О. С. Використання лінгвістичних казок під час навчання англійської мови. *Англійська мова і література*. 2007. № 33. С. 2–5.

3. Власюк Л. С. Казка як засіб формування позитивної мотивації при вивченні англійської мови: методична розробка. Міський методичний кабінет, Нововолинська загальноосвітня школа І–ІІІ ступенів № 4. 2014. 116 с.

4. Стрельченко К. Використання народних казок у процесі навчання англійської мови. *Іноземні мови*. 2012. № 3. С. 65–68.

УДК 373.3.091.33-028.27:811.111 (043.2)

Хмелевська В. С., здобувачка освіти III-Ж курсу;
керівник: Фийса Н. В.,
викладач англійської мови,
спеціаліст вищої категорії, старший викладач.

ЗАСТОСУВАННЯ МОБІЛЬНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПРИ ВИВЧЕННІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Невід’ємною частиною роботи викладача із сучасними учнями є уміння поєднувати традиційні педагогічні технології з інноваційними.

Досвід використання мобільних засобів у навчанні є достатнім. Витоки мобільного навчання в галузі іноземних мов сягають недалеких 1980-х роках, коли такі вчені, як М. Перелєзні-Пінтер і Л. Тверог (M. Pereszlenyi-Pinter та L. Twarog) спробували використовувати мобільні інформаційно-комунікаційні технології (МІКТ) з метою дистанційно опанувати курс з іноземної мови в університеті штату Огайо. Таким чином, вони зробили

спробу допомогти студентам у вивченні мови та одночасно підтримати з ними зворотній зв'язок. Другим етапом стало те, що студентів із Тонго (полінезійське королівство у південній частині Тихого океану) навчали англійської мови дистанційно за допомогою телефонів та комп'ютерів. Цей експеримент проведено в 1990 роках, організований він був викладачами Університету Бригама Янга (США, штат Гаваї).

Відповідно до розвитку гаджетів виникла необхідність швидкого доступу до інформаційних ресурсів, а особливо іншомовних, бо зросла мобільність населення і осучаснилися мобільні пристрої. Отже, на цьому етапі розвитку пошук інноваційних прийомів організації навчального процесу й розробка методичних матеріалів і технологій, у яких будуть враховані можливості мобільних інформаційно-комунікативних ресурсів стає особливо актуальним.

Питання застосування мобільних телефонів в освітніх цілях плідно досліджуються в роботах зарубіжних та вітчизняних науковців (В. Косик, Дж. Кузнекоф, С. Тітсуорф, В. Шудонг, М. Хігінс, П. Торонтон, К. Хаузер).

Мобільні технології – це досить широкий спектр цифрових і повністю портативних мобільних пристроїв, а саме: смартфонів, планшетних комп'ютерів, електронних книг тощо. Вони, у свою чергу, дають можливість здійснювати відповідні операції з отримання, обробки та поширення інформації. Використання мобільної технології можливе окремо або в сукупності з іншими інформаційними та комунікаційними технологіями (ІКТ). У цьому плані мобільне навчання слід розглядати як окремий напрямок у сфері застосування ІКТ в освіті.

Засвоєння англійської мови за допомогою МІКТ (англ. *Mobile Assisted Language Learning*) є підвидом мобільного навчання, одним із перспективних та дієвих

методів засвоєння іноземної мови в будь-якому місці та в будь-який час. Технологія вивчення англійської мови за допомогою мобільних пристроїв – це форма організації автономного та персоналізованого навчального процесу, у якому домінуючою технологією є саме мобільні пристрої зв'язку, за допомогою яких учні можуть розвивати та вдосконалювати мовні та мовленнєві навички (за рахунок синхронної та асинхронної комунікації), формувати соціокультурні та міжкультурні компетентності з метою використання іноземної мови як методу спілкування в соціально-побутовій та професійній сферах [2].

Зарубіжні та українські науковці у своїх публікаціях [1-5] констатують такі основні переваги мобільних технологій порівняно з комп'ютерними: учасники освітнього процесу можуть більш плідно співпрацювати як один з одним, так і з учителем; доречніше було б розташувати в класі певну кількість мобільних пристроїв, ніж стільки ж ПК; мобільні засоби чи планшети, електронні книги мають меншу вагу, крім того, займають менше місця, ніж паперові підручники і навіть ноутбуки; розрізнення завдяки сенсорному екрану стає більш наочним, ніж за умови використання звичайної клавіатури й миші; має місце обмін завданнями та виконання групової роботи; учні та вчителі можуть обмінюватись текстовою інформацією завдяки електронній пошті, крім цього, вони можуть вилучати уривки, робити копії, замінювати матеріал, обмінюватись пристроями в групі, працювати в парі, використовуючи можливості бездротової мережі, (*Wi-Fi* або *Bluetooth*); мобільні засоби можуть бути використані в зручному для користувача місці й часі; нові можливості технічних пристроїв, спонукають учнів навчатися, сприяють поновленню інтересу до навчальної діяльності; саме *m-learning* (мобільне навчання) через мобільний додаток робить навчання дійсно індивідуальним. Учні

мають право на вибір виду навчання, причому за таких умов враховуються їхні інтереси. Можемо констатувати той факт, що *m-learning* є особистісно-зорієнтованим.

Внаслідок швидкого вдосконалення мобільних технологій виникла концепція «мобільного навчання», яке наразі стає дедалі популярнішим. Наприклад, MALL-технологія (англ. Mobile Assisted Language Learning) є одним з найбільш цікавих та нових варіантів цифрової технології для підсилення та покращення навчання. Унікальність MALL-технології полягає у використанні персональних портативних пристроїв, які дозволяють легко і швидко отримати доступ до навчальних матеріалів та інструментів у будь-який час і у будь-якому місці, підвищуючи мотивацію і автономію учнів при вивченні іноземної мови.

За допомогою технологічних властивостей мобільних телефонів, смартфонів, кишенькових словників та комп'ютерів PDA (англ. *Personal Digital Assistans*), MP3/MP4-плеєрів, планшетів, ноутбуків, електронних книг учні отримали широку можливість виконувати домашні завдання, здійснювати науково-пошукові операції онлайн тощо. МІКТ дозволяють зробити процес навчання інтенсивнішим, різноманітнішим, ефективнішим, отримати завдяки цьому високі результати. Мобільне навчання протягом останніх 10-15 років стало невід'ємною складовою освітнього процесу, що ґрунтується на регулярному використанні учнями персональних портативних мобільних пристроїв та мережі Інтернет задля отримання, засвоєння, обміну та створення інформації.

Комбінація доступних додатків і пристрою дає можливість учням мати доступ до інструментів навчання та нових мотивуючих способів вивчення іноземної мови. Так, наприклад, для збільшення словникового запасу учнів за допомогою сервісу «Quizlet», можна створювати

словникові флеш-картки, а потім учні використовують їх на своїх мобільних телефонах у процесі навчання. Онлайн-платформа «Quizlet» – це інтерактивний сервіс, спрямований на вивчення лексики шляхом створення наборів карток зі словами і визначеннями, об'єднаних в модулі, папки чи курси. Учні можуть працювати у кількох різних режимах, що не лише якісно впливають на процес запам'ятовування слів, а й урізноманітнює його, роблячи цікавішим. До того ж, платформа дає можливість учням відслідковувати власний прогрес у вивченні модулів. Серед режимів, що пропонує сайт, є такі, що перевіряють навички перекладу, сприйняття на слух, письма, заучування слів у формі навчальних ігор.

Доцільно відмітити також інші мобільні додатки, що пропонують вивчення англійської мови в ігровому контексті і є інтерактивними за своєю природою [2]:

Duolingo - цей додаток структурує прогрес у навчанні у формі “дерева навичок”, суть якого полягає у тому, щоб правильно відповісти на запитання, відповідно набравши певну кількість балів і перейшовши на вищий рівень.

Memrise пропонує велике різноманіття безкоштовних курсів з різних мов включно з англійською, що робить його багатоплановою навчальною платформою. Додаток включає власну сторінку на сайті, за допомогою якої можна продовжувати навчання навіть перебуваючи offline. Цей додаток також має систему балів та ігровий характер.

Lingua.ly - засіб вивчення мови, а саме лексики у запропонованих оригінальних текстах, які поєднуються з лексичними тестами відповідно до інтересів учня.

LearnEnglish Grammar UK Edition / US edition - додаток, розроблений Британською Радою для вивчення і вдосконалення граматики. Обидва варіанти, і британський, і американський пропонують чотири рівні запитань, починаючи від Beginner і до рівня Advanced. Кожен рівень

містить 19 граматичних тем і 20 видів діяльності щодо теми.

Johnny Grammar's Word Challenge - є розважальним додатком у вигляді вікторини для перевірки письма, граматики і вокабуляру. Час виконання тесту, впродовж якого потрібно відповісти на максимальну кількість запитань, становить 60 секунд. Є три рівні складності: низький, середній і високий та 10 різних тем. Додаток має систему балів та змагальний характер між учасниками.

SpeakingPal English Tutor - є інтерактивним додатком, який допомагає вдосконалити англійську за допомогою функції розпізнавання голосу та створює ситуацію телефонної розмови з носієм мови. Він спрямований на вдосконалення розмовної англійської та вимови. Додаток пропонує більш ніж 100 рівнів та багато різних діалогів, речень та слів. Проте, цей додаток є платним, оскільки безкоштовна версія пропонує лише 16 рівнів.

MyWordBook 2 - це додаток у формі інтерактивного записника. За допомогою цього додатка можна вчити нові слова з постерами, картинками, звуком і реченнями, які допомагають у запам'ятовуванні слів. Всі слова і словосполучення відібрано з Cambridge University Press learner dictionaries. Додаток має також функції швидкого перегляду слів і можливість створювати власні постери.

Варто зауважити, що значний об'єм матеріалів для навчання пропонує Британська Рада - ресурси LearnEnglish Kids для дітей дошкільного та молодшого шкільного віку, LearnEnglish Teens для підлітків, LearnEnglish для усіх бажаючих вивчати англійську мову і вдосконалювати свій рівень доступні і в мобільних додатках. Тому можна завжди зацікавити дитину англійською пісенькою, цікавою історією, до яких розроблено різноманітні завдання, наприклад, підібрати картинку до слова, заповнити пропуски у тексті пісеньки, вибрати правильне слово.

Оскільки діти зазвичай люблять гратись зі смартфонами та планшетами, вчителі та батьки можуть замінити ігри на корисні відеоматеріали від Британської Ради та YouTube для наймолодших. Підлітки та дорослі можуть також використовувати смартфон для прослуховування, перегляду подкастів та подальшого виконання завдань до них на дозвіллі, у дорозі, на відпочинку за умови доступу до Інтернету.

Таким чином, у зв'язку із динамічним розвитком мобільних технологій відкриваються нові можливості та виклики перед сучасним викладанням англійської мови. Мобільні пристрої не тільки змінюють форму подачі матеріалу, але й сприяють більшій мотивації навчання. Мобільні технології сприяють ефективному формуванню лексичних, фонетичних, граматичних навичок та вмінь аудіювання, читання, говоріння і письма при навчанні іноземної мови.

Список використаних джерел:

6. Казачінер О. С. Використання нових інформаційних технологій у навчальному процесі. *Англійська мова та література*. 2015. № 33. С. 5.

7. Карпа І. Використання мобільних пристроїв у вивченні англійської мови. URL: https://revolution.allbest.ru/pedagogics/00919735_0.html (дата звернення: 15.03.2024).

8. Косик В. Використання мобільних пристроїв та планшетів на базі ОС Android в навчальному процесі. URL: <http://www.airo.com.ua/vikoristannya-mobilnih-pristroyiv-ta-planshetiv-na-bazi-os-android-v-navchalnomu-protsesi/> (дата звернення: 15.03.2024)

9. Шклярук Г. О. Інтенсифікація навчання іноземної мови з використанням комп'ютерних технологій. *Англійська мова та література*. 2011. № 22. С. 2-3

10. Kuznekoff J., Titsworth S. The Impact of Mobile Phone Usage on Student Learning. *Communication Education*. 2013. № 62 (3). P. 233 - 252.

УДК:373.3.016:811.112.2:[37.091.313(043.2)

Цюцька Д. В., здобувачка освіти II-III курсу;
керівник: Гала М. І.,
викладач іноземної мови,
спеціаліст вищої категорії,
старший викладач.

DIE VERWENDUNG DER INTERAKTIVEN TECHNOLOGIEN IM DEUTSCHUNTERRICHT

In den letzten Jahren hat die Nutzung interaktiver Technologien im Deutschunterricht erheblich zugenommen, und das bietet wirklich eine Menge Möglichkeiten, den Lernprozess aufzupeppen.

Ein Schlüsselinstrument dabei ist der Einsatz von Computern und Online-Ressourcen, um den Schülern ein interaktives Lernumfeld zu schaffen. Das kann durch Online-Übungen, multimediale Materialien und spezielle Lernplattformen erfolgen. So wird der Unterricht nicht nur effektiver, sondern auch spannender und zeitgemäßer.

Interaktive Whiteboards sind wirklich so eine Art Alleskönner im Klassenzimmer. Diese innovativen Tools tragen dazu bei, die Dynamik des Unterrichts erheblich zu verbessern. Lehrer können nicht nur traditionelle Unterrichtsmaterialien präsentieren, sondern auch multimediale Inhalte, sei es Videos, Bilder oder interaktive Software. Das Beste daran ist, dass die Schüler direkt am Whiteboard teilnehmen können. Das bedeutet, sie können aktiv in den Unterricht einbezogen werden, sei es durch das Lösen von

Aufgaben direkt am Board oder durch die Interaktion mit den präsentierten Inhalten. Das schafft eine viel interaktivere und dynamischere Lernumgebung. Von Brainstorming-Sessions bis zu interaktiven Übungen - die Einsatzmöglichkeiten sind wirklich vielfältig und tragen dazu bei, den Unterricht nicht nur effektiver, sondern auch unterhaltsamer zu gestalten.

Die Welt wird immer vernetzter, und im Bildungsbereich haben Videokonferenzen und virtuelle Klassenräume eine regelrechte Revolution ausgelöst. Diese Technologien eröffnen eine Fülle von Möglichkeiten, authentische Sprachpraxis zu fördern, besonders wenn der direkte Kontakt zu Muttersprachlern schwierig ist. Durch Videokonferenzen können Schüler direkt mit Menschen in Verbindung treten, die die Sprache fließend sprechen, und so ihre Fähigkeiten in einem realen Kontext verbessern.

Darüber hinaus ermöglichen virtuelle Klassenräume eine flexible Zusammenarbeit und den Austausch von Ressourcen zwischen Lehrern und Schülern. Lehrmaterialien können leicht geteilt und diskutiert werden, und Schüler haben die Möglichkeit, in ihrer eigenen Zeit und an ihrem eigenen Ort zu lernen. Diese Flexibilität ist besonders wichtig in einer zunehmend digitalen Welt, in der traditionelle Klassenzimmergrenzen überwunden werden können. Die Integration von Online-Plattformen schafft eine dynamische Lernumgebung, die den Austausch und die Zusammenarbeit fördert, unabhängig von räumlichen Einschränkungen.

Sprachlern-Apps und Online-Sprachkurse sind wie die persönlichen Fitnesstrainer für das Gehirn! Mit diesen Tools haben Lernende die Freiheit, ihre Deutschkenntnisse in ihrem eigenen Tempo zu verbessern. Die Apps und Kurse bieten oft eine Vielzahl von personalisierten Übungen, die speziell auf die individuellen Bedürfnisse der Schüler zugeschnitten sind. Das ist wirklich cool, weil es den Lernprozess maßgeschneidert macht.

Da kann man sich vorstellen, dass es nicht nur darum geht, starre Lektionen durchzukauen, sondern wirklich auf die Schwächen und Stärken jedes Einzelnen einzugehen. Es ist wie ein maßgeschneiderter Anzug für das Sprachenlernen! Und die Flexibilität, zu jeder Zeit und an jedem Ort lernen zu können, macht es noch verlockender. Es ist, als hätte man einen Deutschlehrer in der Tasche, der immer bereit ist, einem bei Bedarf unter die Arme zu greifen.

Gamification ist sozusagen der Superheld des Lernens! In diesem Ansatz werden spielerische Elemente in den Deutschunterricht integriert, um die Motivation der Schüler zu pushen und den Lernprozess so richtig unterhaltsam zu gestalten. Stell dir vor, der Unterricht wird zu einem Abenteuer, bei dem die Schüler Punkte sammeln, an Wettbewerben teilnehmen und interaktive Lernspiele spielen können.

Diese spielerischen Elemente bringen nicht nur Spaß ins Klassenzimmer, sondern sie schaffen auch eine positive Lernumgebung. Durch die Aussicht auf Belohnungen, sei es in Form von Punkten oder virtuellen Abzeichen, werden die Schüler ermutigt, sich mehr zu engagieren. Das ist wie Magie, die die Motivation auf ein neues Level hebt! Und das Beste daran ist, dass Gamification den Lernstoff auf eine Weise verpackt, die viel leichter im Gedächtnis haften bleibt.

Soziale Medien als Sprachlernwerkzeug sind wie Fenster in die Welt der deutschen Sprache und Kultur. Hier können Schüler authentische Kommunikation außerhalb des Klassenzimmers erleben.

Diskussionen ermöglichen es, den Wortschatz zu erweitern, während Gruppenarbeiten und kollaborative Projekte eine Plattform bieten, um gemeinsam an sprachlichen Fähigkeiten zu feilen. Und das alles passiert in einem echten, lebendigen Kontext der deutschen Kultur. Soziale Medien bringen quasi die Sprache direkt zu den Schülern, und sie können sich in der digitalen Welt auf Deutsch ausdrücken und

dabei nicht nur die Sprache, sondern auch die kulturellen Nuancen kennenlernen.

Es ist wie eine Reise durch die deutsche Sprache und Kultur, ohne das Klassenzimmer zu verlassen. Soziale Medien machen das Lernen nicht nur effektiver, sondern auch aufregender und zeitgemäßer. Es ist, als ob die Sprache aus dem Lehrbuch ins Leben tritt.

Insgesamt lässt sich feststellen, dass die Integration interaktiver Technologien, sei es durch den Einsatz von Computern, interaktiven Whiteboards, Sprachlern-Apps oder sozialen Medien, den Deutschunterricht auf eine neue Ebene hebt. Diese Technologien bieten nicht nur vielfältige Möglichkeiten für eine authentische Sprachpraxis, sondern gestalten den Lernprozess auch flexibler und unterhaltsamer. Gamification verleiht dem Unterricht einen spielerischen Touch und steigert die Motivation der Schüler, während virtuelle Klassenräume und Online-Plattformen eine dynamische Zusammenarbeit ermöglichen.

Der Zugang zu authentischer Kommunikation durch soziale Medien erweitert nicht nur die sprachlichen Fähigkeiten, sondern gibt auch Einblicke in die deutsche Kultur. Insgesamt tragen diese interaktiven Technologien dazu bei, Deutsch als Fremdsprache lebendiger und zugänglicher zu machen.

Список використаних джерел: (Verwendete Literatur)

1. Kerres, M. (2013). Mediendidaktik. Konzeption und Entwicklung mediengestützter Lernangebote (4. Aufl.). München: Oldenbourg.
2. Niehaus, I., Stoletzki, A., Fuchs, E., & Ahlrichs, J. (2011): Wissenschaftliche Recherche und Analyse zur Gestaltung, Verwendung und Wirkung von Lehrmitteln

(Metaanalyse und Empfehlungen). Georg-Eckert-Institut Braunschweig/

3. URL:[https://www.sfuvet.swiss/sites/default/files/downloads/trendbericht 3 - 18 - 21 cattaneo - de.pdf](https://www.sfuvet.swiss/sites/default/files/downloads/trendbericht_3_-_18_-_21_cattaneo_-_de.pdf)

УДК: 373.3.016:81⁹243:37.043.2-056.2/.3(043.2)

Чірі С. С., здобувачка освіти III-Г курсу;
керівник: Фийса Н. В.,
викладач англійської мови,
спеціаліст вищої категорії, старший викладач.

ASPECTS OF INCLUSIVE FOREIGN LANGUAGE TEACHING IN PRIMARY SCHOOL

Education reform aimed at creating and developing the New Ukrainian School has been taking place in our country since 2018. The inclusive component, forming a new philosophy of society based on understanding the diversity and equality for all, is an integral part of the New Ukrainian School formation. Involving children with special educational needs in education and their constant support should take place at all stages of their getting complete secondary education, especially in primary school. In modern Ukraine, every child has the right to quality education, regardless of his/her capabilities, social status, race, gender, religion, etc. Consequently, inclusion means access to education for all, whether they have special educational needs or not.

The following researchers have studied the problem of inclusion: A. A. Kolupaeva, K. M. Bondar, O. M. Taranchenko, M. A. Poroshenko and others [2].

So, let's consider the aspects of inclusive foreign language teaching in primary school. At this learning stage, it is extremely important to use clear and understandable

instructions for performing particular tasks in English lessons. This is necessary for students to better understand an educational task set by a teacher and thus do it more efficiently. Particular attention should be paid to the step-by-step algorithm of actions for children with intellectual disabilities, nervous disorders and mental retardation. It is usually difficult for such students to focus on a large and complex (in their opinion) task. That is why completing it in small successive steps will be more efficient. Using simple vocabulary, short commands, implementing educational routine (greetings, a place to write down one's homework, questions at the beginning and end of the lesson, etc.) are necessary for all children. It is believed that short and simple phrases are better and faster perceived and learnt by children of primary school age, while repeated actions form the so-called "safe" atmosphere and help to avoid stress.

Experience shows that each child has their own learning style. Someone is better at perceiving information visually, someone needs to move a lot to learn the material, others are better at remembering the information they heard. Children with special educational needs are no exception. Studies have found that most children in grades 1-4 are either visual or kinesthetic [1].

One of the important aspects of teaching a foreign language to children with special educational needs is that they often require a different amount of time to complete the task, depending on the child's potential. Students with special educational needs, like others, need constant support and praise for even small achievements [4]. Important is the use of scaffolding strategies by the teacher. According to the definition of A. Miroshnikova, scaffolding is a process that enables a child to solve a problem, complete a task, or achieve goals that are beyond their individual efforts or capabilities [3]. So a teacher gives a child a kind of "support," helps to divide a large task into several smaller ones, shows an example of

execution (but does not perform everything instead of the student), gives useful tips etc.

The devised set of exercises and activities is designed for the integrated formation of lexical and grammatical competencies of third-grade students when studying the topic "My Home" and revising There is/There are grammatical structure. Here are the examples of exercises and activities from the devised complex.

Example 1. My dream room.

Step-by-step guide for a teacher:

1. Give the children printouts with a blank space for drawing and a sample room description text with gaps for being filled in (My dream room is... (big / small / nice / dark / light / green / white...), There is...(a chair, a bed, a carpet...), There are... (2 windows, 3 shelves...).

2. Ask the children to draw (schematically) their dream room and describe it. Taking into account individual capabilities of the students, you can allow them to describe their room orally or to stick ready-made images on the sheet if the child does not want to draw.

3. Ask children to compare their rooms in pairs.

S1: There is a sofa in my room. Is there a sofa in your room?

S2: No, there isn't.

Be sure to give students visual aids in the form of cards, images on the board or projector.

Materials: colored pencils/markers/crayons/pens, printouts, cut-out furniture images, glue.

This exercise is easily adapted to the individual student needs. It will help developing not only writing, lexical and grammatical skills but students' imagination as well.

The inclusive competence of foreign language teachers is one of the most important factors in creating an inclusive classroom environment. The level of formation of this

competence is influenced by the teacher's ability to reflect on professional activity and constant professional development.

Planning a foreign language lesson in an inclusive class should include both general education and correctional and developmental tasks, provide for a change in the activity of students during the lesson, alternating active work with rest. It is mandatory to use visual aids. Information technology and various interactive methods come in handy here. Thanks to interactive learning, coherent speech of primary school children with special needs develops better.

Interactive learning creates favorable conditions for children with special needs. Thanks to this, they can notice their successes and victories, believe in their own strength. Learning English in classes where children with developmental needs study should begin with an oral introductory course, where schoolchildren try to use the required speech patterns. For example, introduce yourself, say hello, say goodbye, apologize, thank, name surrounding objects, etc.

Efficient interactive learning techniques in studying English by students with disabilities include the following: working in pairs, as a trio, as an interchangeable trio, "big circle," "microphone," unfinished sentences, "brainstorming," problem analysis, "mosaic," circle of ideas, role-playing a situation (role play, imitation), discussion, talk show, etc. Interactive types of work give students with special needs the opportunity to transfer previously acquired knowledge, formed skills to new activities and situations of speech interaction, which contributes to the improvement of communication experience. Such a structure of the educational process creates conditions under which all students are involved in team work. When organizing a foreign language lesson in an inclusive classroom, the teacher must comply with the following requirements [4]:

1. The lesson should have a clear algorithm: children become more organized when getting used to a certain algorithm.
2. Calligraphic minute, phonetic exercises, articulation gymnastics are performed by students of the entire class.
3. Lexical and dictionary work - "special" children work on their own, compose puzzles with words from a textbook, dictionary, write them down.
4. The course of a foreign language lesson depends on the extent to which the topics studied can be combined for students with different educational needs. If the topic is common, then the study of the material is frontal, and children acquire knowledge of the level that is determined by the curriculum. The consolidation of the learned content and explanations for students with special educational needs are carried out.
5. Consolidating and fine-tuning the acquired knowledge, skills and abilities are based on different didactic materials.
6. Mastering English by primary school children with special needs should take place in the process of interesting communication not only with the teacher, but also with various toys, fairy-tale characters, imitative or real native speakers.

So, we considered the aspects of inclusive education in primary school. It is very important to involve students in learning by various methods, individual approach and interesting activities. Compliance with the requirements of inclusive education will contribute to creating an inclusive educational environment and successful implementation of inclusive English language learning in primary school.

Список використаних джерел:

1. Бігич О. Б., Бориско Н. Ф., Борецька Г. Е. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика: підручник для студ. класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів / за заг. ред. С. Ю. Ніколаєвої. Київ: Ленвіт, 2013. 590 с.

2. Бойчук Ю. Д., & Казачінер О. С. Створення інклюзивного середовища на уроках іноземної (англійської) мови в початковій школі. *Гірська школа Українських Карпат*. 2018. №18. С. 150-154. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/gsuc_2018_18_31(дата звернення: 10.03.2024).

3. Мірошнікова А. Сім прийомів, які допоможуть вчителю інклюзивного класу. 2020. URL: <https://osvitoria.media/experience/sim-pryjomiv-yak1-dopomozhut-vchytelyu-inklyuzyvnoho-klasu/> (дата звернення: 10.03.2024).

4. British Council. Creating an inclusive learning experience for English language learners with specific needs: Case studies from around the British Council's global network. 2012. 55 p. URL: [https://www.teachingenglish.org.uk/sites/teacheng/files/B480-Special%20Need Publication A4 V5 Final MR.pdf](https://www.teachingenglish.org.uk/sites/teacheng/files/B480-Special%20Need%20Publication%20A4%20V5%20Final%20MR.pdf) (дата звернення: 10.03.2024)

УДК 37.016:81'243:[37.091.313:004.9(043.2)

Шекмар Б.В., здобувачка освіти ІІ–Ф курсу;
Керівник: Синевич І.С.,
викладачка педагогічних дисциплін,
доктор філософії, спеціаліст вищої категорії,
викладач-методист.

РОЛЬ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

За останнє десятиліття цифрові технології стали невід’ємною частиною освітнього процесу всього освітянського співтовариства. Ця технологічна еволюція людства стала важливою освітньою передумовою України

аби долучитися до безмежного навчального середовища як для викладачів, так і для здобувачів освіти. Сьогодні низка закладів освіти в Україні все ще відчуває труднощі у цьому процесі, адже певна кількість закладів усе ще не забезпечена відповідними навчальними пристроями, такими як проєктори, інтерактивні дошки, портативні комп'ютери та інше відповідне обладнання. Більшість викладачів англійської мови стикається з певними протиріччями: бажанням зробити заняття з англійської мови більш ефективними та цікавими за допомогою цифрових технологій та відсутністю технічних можливостей на робочому місці; швидким розвитком освітніх технологічних можливостей та низьким рівнем обізнаності вчителів/викладачів щодо використання інформаційних технологій. Таким чином, вони лишаються напризволяще з проблемою та зменшують рівень мотивації аудиторії до вивчення іноземної мови. Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Іноземна мова є одним із важливих елементів, що впливає на ефективну професійну діяльність будь-якого спеціаліста. Студенти протягом навчання мають оволодіти найголовнішими навичками англійської мови, такими як аудіювання, говоріння, читання та письмо [1, с. 218]. Окрім того, більшість науковців переконана, що одним із важливих елементів навчання є метод або ж підхід, який використовується під час занять, аби полегшити процес вивчення мови. Як зазначав Беккер, викладачі, які мають доступ до комп'ютера як до навчального інструменту і володіють достатньо високими навичками цифрової грамотності однозначно мають перевагу у своїй професійній сфері та разом із тим забезпечують високу якість освіти [2, с. 11].

Система освіти постійно оновлюється, тому визначальним чинником освітніх змін є науково-технічний

прогрес, який неможливий без застосування інформаційних технологій. Сьогодні велика увага приділяється розробленню стандартів інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) в освіті завдяки інтеграції України до світових освітніх процесів та мереж. Цифровий складник освітнього процесу став невід'ємною частиною сучасного суспільства. Зважаючи на те, що сучасний конкурентоспроможний фахівець має бути розвинутою особистістю, яка володіє усіма необхідними для ефективної професійної діяльності компетентностями, він ще має вміти засвоювати навчальний матеріал, використовуючи інноваційні освітні технології. Виклад основного матеріалу.

Технології завжди були важливою частиною освітнього процесу. Особливо актуальними вони стали на початку ХХІ ст., коли доступ до комп'ютерних технологій та всесвітньої мережі Інтернет отримав чи не кожен житель цивілізованих країн. Цифрові технології стали невід'ємною частиною викладацької діяльності, за допомогою яких вони розширюють свої можливості та полегшують студентам процес вивчення іноземної мови. У вітчизняній науковій літературі все частіше можемо спостерігати актуальність терміна «інноваційна педагогічна технологія», який передбачає цілеспрямоване, систематичне й послідовне впровадження в практику оригінальних, новаторських способів, прийомів, педагогічних дій і засобів, що охоплюють цілісний навчально-виховний процес від визначення його мети до очікуваних результатів [3, с. 338].

Так, основними джерелами і складовими частинами інноваційних педагогічних технологій є: соціальні зміни та, як результат, поява нового педагогічного мислення; наукові досягнення в педагогіці, психології, соціології тощо; наслідування передового перспективного досвіду.

Традиційний образ учителя чи викладача, що стоїть перед аудиторією, читаючи лекцію чи пояснюючи новий матеріал, слід трансформувати з урахуванням розвитку сучасних технологій. Науковці зазначають, що використання технологій може створити навчальну атмосферу, зосереджену навколо учня, а не навколо вчителя, що, своєю чергою, створює позитивні зміни. Вони підкреслюють, що за допомогою комп'ютерних технологій заняття з іноземної мови стає активним місцем, наповненим значущими завданнями, де учні/студенти стають центром навчального процесу. Деякі закордонні науковці стверджують, що використання комп'ютерних технологій свідчить про високий рівень цифрової грамотності як викладачів, так і студентів [4, с. 175]. Технологія заохочує учнів навчатися індивідуально та набувати відповідальної поведінки. Самостійне використання технологій дає учням можливість самостійно орієнтуватися у навчальному матеріалі та визначати свої сильні і слабкі боки в процесі іншомовної підготовки. Розвиток знань і навичок студентів, які використовують комп'ютерні технології, забезпечує їм рівність можливостей незалежно від походження та місця проживання.

Так, ґрунтуючись на наукових доробках багатьох науковців, слід зазначити, що здобувачі освіти насправді дуже активно та вмотивовано долучаються до занять, під час яких використовують передові технології. Зокрема, можемо виділити такі позитивні моменти процесу іншомовної підготовки за допомогою цифрових технологій:

- мотивує здобувачів освіти вивчати англійську мову;
- розвиває комунікативну компетентність здобувачів освіти;

- розширює знання здобувачів про культуру англійської мови;
- поліпшує ефективність навчання;
- поліпшує взаємодію між усіма учасниками вибраного освітнього середовища;
- надає можливості для викладання англійської мови поза аудиторіями.

Однак науковець також зауважує, що надмірне та неправильне використання інформаційних технологій викладачами може призвести до оманливої симуляції навчального процесу [5, с. 32–33].

Проте, виділяють недоліки використання інформаційних технологій у процесі вивчення іноземної мови. Серед найбільш частих називають:

- вірогідність відволікання студентів та відходження від основної теми занять;
- неправильне або ж неефективне використання інформаційних навчальних технологій;
- несвідоме надмірне використання технологій студентами;
- певний розрив між методами навчання – традиційними та сучасними.

Для того, щоб зробити ці форми навчання більш доступними та ефективними, заклад освіти має бути готовим до певних технологічних удосконалень, зокрема:

1) Інфраструктура для запису лекцій. Це має бути певне програмне забезпечення для запису лекцій, встановлене на комп'ютері кожного викладача, окрема студія запису лекцій або ж обладнані аудіолабораторії у навчальному закладі.

2) Система керування навчанням. У цьому разі це має бути вебпортал, де студенти можуть отримати доступ до вмісту курсів, на які вони зараховані, надсилати завдання, переглядати свої оцінки тощо. Подібні системи

(платформи) можуть містити інструменти для керування та надання освітнього відеовмісту. Серед найбільш популярних в освітньому середовищі систем слід назвати Google Classroom, Acorn, Blackboard Learn і Moodle.

3) Система керування навчальним матеріалом – це вебпортал, який використовується для зберігання, керування та розповсюдження відеовмісту. Розгортання одного з них є обов'язковим для закладів освіти, які працюють у режимі он-лайн та створюють багато відеоконтенту. Багато систем керування вмістом включають такі функції, як захоплення фрагментів з екрана, редагування відео та аналітичні інструменти, які надають практичну інформацію про те, як студенти взаємодіють із відеовмістом.

Таким чином, технологічні ресурси не можуть гарантувати ефективності вивчення мови без систематичної професійної діяльності викладача та бажання і вмотивованості студентів. Важливою умовою ефективного застосування цифрових технологій у процесі іншомовної підготовки є безпосередня цифрова грамотність як педагогів, так і здобувачів освіти. Вони в обов'язковому порядку потребують підтримки та навчання для інтеграції технологій у викладання та вивчення мови. Огляд показав, що якщо технологія використовується належним чином, вона може принести багато переваг як викладацькому складу, так і студентській спільноті. Окрім того, зроблено висновок, що використання технологій відіграє ключову роль у процесі індивідуалізації вивчення іноземної мови, керуючись власними потребами студента та його темпом засвоєння матеріалу. Це, своєю чергою, створює високий рівень мотивації та бажання вивчення іноземної мови.

Список використаних джерел:

1. Grabe W., Stoller, F.L. Teaching and researching reading. New York : Pearson Education, 2011. 291 p.
2. Becker H.J. Findings from the teaching, learning, and computing survey: Is Larry Cuban right? Education Policy Analysis Archives. 2000. № 8 (51).
3. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології. Київ : Академвидав, 2004. С. 338–339.
4. Bull S., Ma Y. Raising learner awareness of language learning strategies in situations of limited recourses. Interactive Learning Environments. 2001. № 9 (2). P. 171–200.
5. Pun M. The use of multimedia technology in English language teaching: a global perspective. Crossingthe Border: International Journal of Interdisciplinary Studies. 2014. № 1 (1). P. 29–38.

РОЗДІЛ IV. МИСТЕЦТВО ТА ЙОГО ЗНАЧЕННЯ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ОСВІТЯН. НАВЧАЛЬНА ТЕМАТИКА, КРИТЕРІЇ ВИСОКОЇ ХУДОЖНЬОЇ ЯКОСТІ, РЕГІОНАЛЬНА СПЕЦИФІКА

УДК 373.3.091.313:7]-047.22 (043.2)

Бисьмак В. В., здобувачка освіти III-IV курсу;
керівник: Білик О. В.,
викладач методики образотворчого навчання,
спеціаліст вищої категорії, викладач-методист.

РОЛЬ ІНТЕГРАЦІЇ У ВИВЧЕННІ МИСТЕЦТВА ДЛЯ РОЗВИТКУ УНІВЕРСАЛЬНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ УЧНІВ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Характерною рисою сучасного інформаційного простору є інтеграція людини у світ сучасних наукових знань та культурних надбань. В умовах України, стратегічним напрямком освітньої політики є організація освітнього процесу на принципах інтеграції, що відображає інтереси індивіда, суспільства та держави і сприяє ефективній співпраці між всіма учасниками освітньої діяльності, об'єднуючи цілі, методи та способи навчання.

В рамках Державної програми «Освіта» основними завданнями є вибір і систематизація навчального контенту на основі диференціації та інтеграції, створення умов для отримання освіти, яка відповідає особистісним запитам та можливостям; розробка інтегрованих курсів та розшук нових методів організації знань для глибокого розуміння та вивчення світу.

Ключовою ідеєю Концепції «Нова українська школа» є виховання у учнів важливих компетентностей, що забезпечують їхню здатність до застосування отриманих

знань у реальному житті. Сучасна українська освітня система наголошує на практичному значенні навчання, де шкільні знання повинні стати основою для повсякденного застосування. Це підкреслює важливість інтегрованого підходу до навчання, який спрямований на формування у дітей умінь, необхідних для успішної адаптації та ефективної діяльності в сучасному світі.

Інтегрований підхід до навчання стає ключовою концепцією в організації освітнього процесу для молодших школярів у рамках новітнього Державного стандарту початкової освіти. Ця актуальність обумовлена потребою модернізації звичних методик викладання для формування у дітей гармонійного розуміння світу та підготовки їх до становлення як гармонійно розвинутих особистостей.

У сфері психолого-педагогічних досліджень важливий внесок у розробку інтегрованого підходу до освіти внесли такі вчені, як О. Беляєв, Т. Браже, Л. Варзацька, М. Вашуленко, О. Гільзова, М. Іванчук, В. Ільченко, І. Козловська, М. Масол, В. Паламарчук, О. Савченко, Н. Сердюкова, О. Сухаревська, В. Фоменко та інші. Їхні праці підкреслюють значення інтеграції різних дисциплін у навчальний процес для всебічного розвитку учнів.

Зокрема, в області мистецької освіти, ідея інтеграції вивчення мистецтва як у шкільній програмі, так і в позакласній діяльності, розглядається як ефективний засіб стимулювання творчого розвитку учнів. Вчені, такі як О. Кабкова, Л. Савенкова, Г. Шевченко, наголошують на важливості інтегрованого навчання для розкриття творчого потенціалу дітей.

Варто відмітити, що успішне застосування інтегрованого навчання вимагає не лише відповідних змін у навчальних програмах, але й розвитку інноваційних педагогічних стратегій, що включають використання

інтерактивних технологій, проектної діяльності та крос-дисциплінарних проєктів. Такий підхід сприятиме не лише академічному, але й особистісному розвитку учнів, виховуючи в них готовність до життєвих викликів сучасного світу.

У методичному посібнику «Нова українська школа: порадник для вчителя» висвітлено, що інтеграція (з латинського *integratio* – об'єднання, відновлення) представляє собою процес об'єднання різних частин та елементів в єдину систему на засадах їх взаємопідтримки та взаємодоповнення [5].

Цей процес є ключовим для розвитку такої фундаментальної компетентності, як здатність до навчання на протязі всього життя. Ця компетентність включає в себе пошук та освоєння нових знань, розвиток умінь та навичок, самостійне та колективне планування навчального процесу, ефективне використання ресурсів та інформації, встановлення освітніх цілей та вибір шляхів їх досягнення, а також самооцінку навчальних досягнень та планування освітньо-професійного маршруту.

Існує кілька видів інтеграції у навчальному процесі, зокрема інтеграція за змістом, коли навчальний матеріал об'єднується в рамках одного предмета через тематичний підхід, та інтеграція на рівні дій та навичок, що відповідає діяльнісному підходу [4].

Ефективне застосування інтегрованого навчання вимагає від педагогів гнучкості, креативності у підходах до викладання та здатності до адаптації навчальних програм з урахуванням індивідуальних потреб учнів. Такий підхід спрямований на розвиток у учнів критичного мислення, здатності до міжпредметних зв'язків та розуміння комплексності навколишнього світу, що є необхідною умовою для підготовки освічених, відповідальних громадян.

Сьогодні інтегрований урок представляє собою суттєво нову форму навчального процесу порівняно з традиційними методами викладання, які домінували протягом довгого часу. Основна відмінність інтегрованого уроку полягає у тому, що він охоплює комплексні теми, які вимагають знань з різних дисциплін, використовуючи унікальну структуру, методики та техніки для досягнення визначених навчальних цілей.

Для ефективної інтеграції навчальних предметів важливо враховувати їхню взаємозалежність, а також забезпечити спів відповідність тем, що вивчаються, і використання спільних методологічних підходів та теоретичних рамок [2].

Мета освіти в галузі мистецтва полягає не лише у набутті учнями культурних компетенцій та цінностей через дослідження мистецтва та художньої творчості, а й у розвитку поваги до національної та світової мистецької спадщини. Цей процес спрямований на стимулювання творчого самовираження учнів, їхню здатність до рефлексії та критичного мислення у контексті особистісного та суспільного життя [1].

Для досягнення цієї мети необхідно також зосередити увагу на розвитку інтердисциплінарних зв'язків між мистецтвом та іншими предметами, що сприятиме глибшому розумінню учнями культурних, історичних, соціальних контекстів та впливу мистецтва на різні сфери життя. Важливо також створювати умови для практичної діяльності та експериментування, що дозволить учням застосовувати набуті знання у реальних життєвих ситуаціях та розвивати особистісні якості через мистецьку творчість.

Державний стандарт початкової освіти, окреслюючи зміст освітніх дисциплін та очікувані навчальні результати, надає великі можливості для застосування інноваційних

методик викладання мистецтва на основі інтеграції. Створені під егідою Міністерства освіти і науки та під керівництвом О. Савченко та Р. Шияна типові освітні програми для початкових класів, орієнтовані на мистецьку освіту, мають єдину структуру, поділену на три ключові напрямки: творчу діяльність, аналіз та інтерпретацію мистецьких творів, а також використання мистецтва як засобу комунікації.

Зміст мистецької освіти має відтворювати різноманітність художнього світу, будучи при цьому дидактично пристосованим до конкретних освітніх та виховних цілей. Інтегрований курс передбачає ретельне вивчення дидактичних основ для ефективного поєднання та трансформації різнорідного навчального матеріалу в цілісний інтегративний контент.

Успішне впровадження інтегрованого навчання мистецтва потребує не лише адаптації навчальних програм, але й розробки методичних рекомендацій для вчителів, які допоможуть їм ефективно поєднувати різні мистецькі дисципліни, забезпечуючи глибоке розуміння учнями культурного розмаїття. Такий підхід сприятиме розвитку критичного мислення, творчих здібностей учнів та їх здатності до самовираження через мистецтво.

Наш підхід до інтеграції освіти в мистецтві базується на двох ключових елементах – "Музичне мистецтво" та "Образотворче мистецтво", які легко інтегруються в єдиний тематичний блок і доповнюються іншими формами мистецької діяльності. Це поєднання обумовлене унікальною роллю цих видів мистецтва в широкому спектрі художніх течій сучасності. Музика та образотворче мистецтво не лише існують самостійно у культурному просторі, але й є невід'ємною частиною багатьох інших мистецьких форм. Таким чином, у програмі "Мистецтво"

такі компоненти, як хореографія, театр, кінематограф, розглядаються як важливі, але допоміжні елементи.

На підставі аналізу наукових досліджень ми дійшли висновку, що інтегроване навчання, яке передбачає взаємодоповнення та повторення матеріалу через різні мистецькі дисципліни, значно підвищує ефективність освіти порівняно з ізольованим вивченням окремих предметів. Інтегрований підхід не лише сприяє формуванню комплексного розуміння мистецтва, але й розвиває у дітей здатність застосовувати здобуті знання в різних життєвих ситуаціях.

Серед переваг інтегрованого навчання – оживлення освітнього процесу, оптимізація використання навчального часу та зниження рівня втоми учнів, що особливо важливо для молодших школярів. Такий підхід дозволяє створити більш динамічне та захоплююче навчальне середовище, мотивуючи учнів до подальшого пізнання мистецтва та розвитку їх творчих здібностей.

Застосування інтегрованого підходу в освіті повинно відбуватися обдумано та з педагогічною обґрунтованістю, не стаючи самоціллю. Залучення інтеграції на уроках мистецтва, особливо при вивченні тем, що мають глибокий світоглядний зміст, підкреслює важливість вибору домінантного виду мистецтва, такого як музика чи образотворче мистецтво, яке доповнюється іншими формами мистецтва для повнішого розкриття теми та емоційного збагачення [3].

Ефективність мистецької освіти значною мірою залежить від гармонійного поєднання програмного змісту з очікуваними результатами навчання. Важливим є інтегрування підсумкового оцінювання з урахуванням різноманітних видів мистецької діяльності, що охоплює не тільки теоретичне пізнання та аналіз творів, але й

практичну діяльність, естетичне сприйняття та вміння комунікувати через мистецтво [3].

Отже, інтеграція у сфері мистецької освіти відображає потреби культурного розвитку постмодерністського суспільства. Розроблення та впровадження інтегрованих мистецьких курсів базуються на комплексному аналізі філософських, культурологічних, психологічних та дидактичних підходів, враховуючи гуманітарно-естетичні особливості нових освітніх дисциплін.

У цьому контексті, реформа освітньої системи спрямована на інтеграцію предметів, тем та проблематики через розробку інноваційних навчальних програм. Освітній процес акцентується на динамічному та продуктивному підході, що передбачає створення інтегрованих підручників, запровадження інтегрованих курсів, організацію інтегрованих уроків та використання комплексних навчальних завдань.

Список використаних джерел:

1. Державний стандарт початкової освіти: офіц. видання: затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 21 лют. 2018 р. Київ, 2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-п>

2. Красовська О.О. Діагностика ціннісно-естетичного компонента професійної готовності майбутніх учителів початкової школи до навчання інтегрованих курсів «Я досліджую світ» і «Мистецтво» в умовах Нової української школи. *Acta Pedagogica Volynienses*, Вип. 3, 2021. С.83-91.

3. Навчально-методичний посібник «Нова українська школа: методика навчання інтегрованого курсу «Мистецтво» у 1-2 класах на засадах компетентнісного підходу» / Л. М. Масол. Київ: Генеза, 2019. 208 с.

4. Навчально-методичний посібник «Нова українська школа: методика навчання інтегрованого курсу «Я досліджую світ» у 1-2 класах ЗЗСО на засадах компетентнісного підходу» / Т. Г. Гільберг, С. С. Тарнавська, Н. М. Павич. Київ: Генеза, 2020. 256 с.

5. Нова українська школа: poradnik dla vchytelja / Під заг. ред. Бібік Н. М. Київ: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. 207 с.

УДК 373.3.016:7:374.787 (043.2)

Бігун Л. І., здобувачка освіти III-Г курсу;
керівник: Білик О. В.,
викладач методики образотворчого навчання,
спеціаліст вищої категорії, викладач-методист.

КОНЦЕПЦІЯ ВПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕМЕНТІВ ДИЗАЙНУ В ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЧЕРЕЗ ПРОГРАМУ «МИСТЕЦТВО»

Конструювання, моделювання та дизайн у контексті мистецької освіти молодших школярів представляють собою важливу сферу, що поєднує технічну творчість, художню працю та візуальну активність. В. Котляр висвітлює дитячий дизайн як область, де дидактичні та креативні завдання зливаються в єдине ціле, відповідаючи сучасним освітнім вимогам до комплексного розвитку творчих здібностей учнів, організовуючи таким чином основу для розвитку поліхудожніх компетенцій відповідно до професійних стандартів дизайну [2, с.120].

Під час організації конструктивної діяльності з дітьми початкового шкільного віку, педагог ставить перед собою цілий спектр завдань. Серед основних цілей – розвивати у дітей зацікавленість та естетичне бачення

оточуючого світу та мистецтва, а також залучення учнів до процесу оформлення та прикраси навчального середовища і навколишнього простору [1, с.32]. Навчання дітей основам дизайнерського мислення, розвитку їх здатності до інноваційного підходу у вирішенні практичних завдань - включає формування навичок критичного мислення, здатності працювати в команді, розуміння принципів сталого розвитку та екологічного дизайну, що є особливо актуальним в сучасному світі.

За підходом Г. Пантелєєва, при роботі з учнями молодшого віку в області дизайну, педагог стикається з низкою ключових практичних завдань. Ці завдання включають [1, с. 24]:

- Знайомство учнів із методами плоского та об'ємно-просторового дизайну, що охоплює моделювання та створення макетів, включаючи дизайн одягу та аксесуарів.

- Навчання дітей плануванню своєї діяльності від первинної ідеї до реалізації, включаючи створення ескізів та макетів, а також фінальне втілення проекту з можливою допомогою дорослих.

- Організація участі дітей у створенні художніх композицій для святкових заходів та участь в довготривалих проєктах з архітектурно-художнім змістом, включаючи теми, що базуються на літературних творах, фольклорі чи історії, а також сучасному дизайні міста чи села.

- Розвиток у дітей навичок використання сучасного обладнання та різноманітних матеріалів, як природного, так і штучного походження, для реалізації творчих задумів.

До цього переліку варто додати важливість розвитку у дітей естетичного смаку, здатності до критичного мислення в оцінці дизайну та розуміння принципів сталого розвитку через вибір матеріалів та вплив дизайну на навколишнє середовище. Також педагоги повинні надавати

учням можливості для самовираження та самореалізації в рамках дизайнерської діяльності, стимулюючи їх творчий потенціал та інтерес до навколишнього світу.

У рамках навчальної програми "Мистецтво" в середній школі, впровадження елементів дизайну акцентується на творенні художнього образу виробів з використанням паперу, природних матеріалів та матеріалів, придатних для повторного використання [3, с.120] . Учням пропонується освоїти такі вміння:

- Працюючи з папером, учні вчаться коректно згинати, різати, склеювати, та шити папір, а також вирізати деталі за шаблоном;

- У роботі з тканиною, школярі навчаються процесу вдягання нитки в голку, в'язання вузлів, шиття різними швами, з'єднання шматків тканини, користування викрійками для створення елементів одягу, а також пришивання приладдя та гудзиків.

Освіта молодших школярів у сфері дизайну, яка ґрунтується на використанні технік художнього конструювання, спирається на розвиток сенсорного сприйняття матеріалу та просторових уявлень, включаючи усвідомлення форм, розмірів та взаєморозташування об'єктів. Розвиток моторики рук, як інструменту пізнання та взаємодії з предметами, є ключовим аспектом. У початкових класах діяльність у галузі художнього конструювання носить в основному репродуктивний характер, де учні слідують інструкціям, зразкам, технологічним карткам та схемам. Важливим аспектом є також розвиток креативного мислення та інноваційного підходу, що дозволяє учням не лише слідувати інструкціям, а й експериментувати з формами, кольорами та матеріалами для створення унікальних дизайнерських проєктів.

Метод візуально-проектного планування може бути застосований у різноманітних аспектах дитячої діяльності, пов'язаній з конструюванням, моделюванням та дизайном. Цей метод є особливо продуктивним для проєктів, що вимагають декоративно-просторового підходу. Використання цього методу дозволяє дітям детально ознайомитися з концепцією майбутнього проєкту, наприклад, через створення панно. Для цього використовується сітка з окремими комірками, які потім заповнюються малюнками, аплікаціями або моделями на задану тему [4, с. 19].

Іншим ефективним прийомом є метод послідовного проєктування, де учнів можуть запросити до створення архітектурних об'єктів, наприклад, будинків, або дизайну предметів інтер'єру. У процесі розробки обговорюється концепція майбутнього об'єкта, а далі учні індивідуально або групами працюють над проєктуванням. Обрані для реалізації проєкти стають основою для подальшого моделювання, створення макетів і декорування, що кульмінує в об'єднанні всіх робіт у єдину композицію [4, с. 20]. Метод введення елементів критичного мислення та самооцінки, що надасть учням можливість аналізувати власні проєкти та роботи однокласників, вдосконалюючи навички оцінювання та самовдосконалення. Також корисно залучати дітей до обговорення сучасних тенденцій у дизайні та архітектурі, сприяючи розвитку їхньої обізнаності і розширенню креативного мислення.

Метод поетапного підходу до реалізації проєкту є ключовим у дизайнерській освіті, оскільки він передбачає чітке визначення задач, спрямованих на створення певного дизайнерського об'єкта, та виконання відповідних проміжних етапів, таких як розробка малюнків, ескізів та макетів. Наприклад, у процесі дизайну костюма учні починають з аналізу існуючих малюнків моделей,

вибирають найбільш привабливі для себе варіанти, створюють власні ескізи, підбирають матеріали та опановують техніку виготовлення [4, с. 20].

Метод макетування спирається на розуміння учнями, що плоскі зображення можуть слугувати заміниками тривимірних об'єктів у процесі планування. Цей метод ефективний для конструювання декоративних елементів до святкового оформлення приміщень. Важливими є етапи: визначення теми, послідовне виконання роботи, розробка декоративних рішень, аналіз просторового розміщення декору, праця з макетом. Робота включає створення ескізів, мініатюрних макетів приміщень, розробку декоративних елементів, адаптацію ідеї до макету, самооцінку та корекцію проєктів, відбір найкращих ідей разом з вчителем [4, с. 20].

До цього методу варто додати акцент на розвитку творчого мислення та індивідуального підходу, що дозволить учням не тільки слідувати інструкціям, але й вносити власні унікальні ідеї у проєкти. Важливо стимулювати критичне мислення, навички комунікації та колаборації, оскільки обговорення та співпраця з однолітками та вчителями сприяють глибшому розумінню процесу дизайну та розвитку навичок проєктування.

Отже, вищезазначені методи та підходи, застосовані в освітніх форматах, таких як уроки та практичні лабораторії, сприяють формуванню в учнів художньо-конструктивних компетенцій. Обираючи методiku, критично важливо враховувати не лише існуючий рівень знань і навичок учнів, але й специфіку дизайнерської діяльності, до якої вони залучаються. Адекватний вибір технік і стратегій не тільки спрямовує до успішного завершення проєктів у сфері дизайну, але й забезпечує послідовний та структурований підхід до навчального процесу.

Слід підкреслити значення інтеграції теоретичних знань і практичних навичок, а також заохочення до критичного мислення та креативності серед учнів. Залучення до проєктів реального світу, де учні можуть застосовувати свої знання та навички в контексті сучасних викликів і потреб дизайну, додатково сприяє мотивації та глибшому розумінню предмету. Таким чином, ефективне навчання дизайну в початкових класах вимагає гнучкого підходу до вибору методів та тісної взаємодії між учителем і учнями для досягнення кращих освітніх результатів.

Оформлення просторів для занять з художньо-творчою діяльністю дітей вимагає уваги до естетичного та функціонального аспектів [4, с.84]:

- Створення простору має включати естетично привабливе оформлення як зовнішнього, так і внутрішнього простору, продумане планування приміщень та ділянок, а також оснащення сучасними інженерно-технічними рішеннями, що забезпечують належне освітлення та безпеку меблів і обладнання.

- Внутрішнє оформлення має бути збагачене художніми та прикладними творами мистецтва, включаючи розписи, мозаїки, вітражі, скульптуру, текстильні роботи, що сприяє формуванню естетичного смаку у дітей.

- Необхідно забезпечити наявність спеціалізованих меблів і обладнання для педагогічної діяльності, таких як регульовані столи, мольберти, екрани для демонстрації та системи зберігання робіт і матеріалів.

- Забезпечення різноманітних та високоякісних матеріалів для художньої роботи та дизайну, наочних посібників і іграшок, що стимулюють творчу активність дітей.

- Інтеграція сучасних технологій та засобів навчання, таких як комп'ютерна техніка, мультимедійні пристрої, що розширюють можливості для навчального процесу.

- Організація спеціалізованих зон у дитячій студії для різних видів діяльності, включаючи зони для художнього аранжування, конструювання, рукоділля, а також простір для міні-музею дитячої творчості з можливістю зберігання робіт, матеріалів і реквізиту.

- Створення умов для вільного спілкування та обміну ідеями між дітьми, виховання почуття колективізму та співпраці через спільні проекти та роботи, що не тільки сприяє розвитку творчих здібностей, але й формує навички взаємодопомоги та командної роботи.

Аналіз методів поетапного проєктування, макетування, інтегрованого навчання, а також організація освітнього простору відіграє ключову роль у стимулюванні інтересу та розвитку навичок у молодших школярів. Важливо, що педагогічний процес зорієнтований на формування в дітей здатності до критичного мислення, самостійності, та креативного підходу до рішення задач. Для ефективної реалізації цієї концепції необхідна активна участь та взаємодія вчителів, батьків та учнів, а також створення сприятливого навчального середовища, що обладнане сучасними технологіями та матеріалами для максимального розкриття потенціалу кожної дитини.

Інтеграція дизайну в програму "Мистецтво" не лише збагачує освітній досвід учнів, але й сприяє розвитку навичок, важливих для їхнього майбутнього особистісного та професійного зростання. Ця ініціатива відкриває шлях до формування нового покоління творчих індивідів, здатних до інноваційного мислення та естетичного взаємодії з оточуючим світом.

Список використаних джерел:

1. Котляр В. П. Основи образотворчого мистецтва і методика художнього виховання дітей. Навчальний посібник. Київ: Кондор. 2005. 200 с.
2. Красовська О. О. Образотворче мистецтво з методикою викладання у початковій школі. Перероблене і доповнене видання. Львів: Новий світ. 2020. 300 с.
3. Масол Л. М. Методика навчання мистецтва у початковій школі. Харків, 2006. 256 с.
4. Матвієнко С. І. Художня праця та основи конструювання. Навчальний посібник. Ніжин. 2016. 200 с.

УДК 37.091.313:[37.016:74] (043.2)

Вароді Е. В., здобувачка освіти III-Г курсу;
керівник: Куцик О. Г.,
викладач методики технологій,
спеціаліст вищої категорії, викладач-методист.

ЗАСТОСУВАННЯ ХУДОЖНЬОГО КОНСТРУЮВАННЯ ТА МОДЕЛЮВАННЯ ЯК МЕТОД АКТИВІЗАЦІЇ КРЕАТИВНОСТІ ТА ІННОВАЦІЙНОГО МИСЛЕННЯ В МИСТЕЦЬКІЙ ОСВІТІ

Конструювання виступає як методика організації та структурування різноманітних об'єктів, елементів та матеріалів в єдину цілісну систему, згідно з поглядами В. Котляра [3, с.45]. Воно передбачає не лише фізичне створення моделей, але й розвиток просторового мислення через активне застосування набутих знань та навичок. Конструювання як вид діяльності спрямований на створення конкретного продукту, залучаючи до процесу інтелектуальні та креативні зусилля.

В контексті дитячої конструктивної діяльності це визначається як процес складання моделей або конструкцій, який включає визначення взаєморозташування їх компонентів та методи їх з'єднання. Для такої діяльності використовуються найрізноманітніші матеріали: від спеціалізованих конструкторів до підручних засобів, таких як папір, картон, тканина та навіть рецикловані матеріали.

Дослідження в галузі педагогіки та психології, проведені вченими такими як Л. Артемова, Н. Ветлугіна, А. Давидчук, Т. Комарова, В. Мухіна, Б. Неменський, М. Поддяков, Є. Фльоріна та інші, підкреслюють значення конструювання для розвитку дитини. Цей процес не тільки сприяє розвитку креативного мислення та просторових уявлень, але й виховує такі важливі якості, як терпіння, уважність до деталей, здатність до аналізу та синтезу, а також розвиває моторику рук. Через конструювання діти вчаться взаємодіяти з матеріалом, розуміти його властивості, а також розвивати навички роботи в команді, обговорюючи ідеї та шукаючи спільні рішення в процесі спільної творчої діяльності [4, с.85].

Дослідження в галузі дитячого конструювання підкреслює його важливість як засобу розвитку креативності та когнітивних здібностей у дітей. Вчені такі як А. Давидчук, О. Лурія, і Л. Парамонова вивчали різні аспекти цієї діяльності, включаючи її вплив на психологічні процеси в дитячому віці та оптимальні підходи до її організації. Виявлено, що конструювання сприяє розвитку уважності, здатності до сприйняття і візуалізації об'єктів, а також формуванню цілісних уявлень про навколишній світ. Крім того, ця діяльність виховує у дітей уміння бачити і створювати нове в різноманітних формах, від зображувальної діяльності до складання текстів і розробки проектів. Сучасні дослідження, такі як

праці І. Пашилїте та О. Сафоновой, вказують на необхідність інтеграції конструювання в освітній процес як засобу розвитку творчого потенціалу дітей, підтримки їх ініціативності та сприяння комплексному розвитку особистості [4, с.95].

Конструювання ділиться на технічне та художнє, причому останнє вирізняється інтеграцією технічних навичок з аспектами мистецтва. Художнє конструювання — це процес, під час якого діти працюють з різноманітними матеріалами для створення виробів, які є не тільки практичними, але й мають естетичну цінність. Важливою характеристикою цього виду діяльності є поєднання утилітарної та естетичної функцій, що передбачає створення предметів з урахуванням їх практичності та художнього вигляду. Це вимагає від дітей вміння застосовувати та комбінувати знання про матеріали, техніки роботи та художні принципи для створення унікальних, оригінальних виробів.

За даними С. Волкотруба та інших дослідників, художнє конструювання стимулює творчу активність дітей, розвиваючи їхні конструктивні здібності та художній смак. Воно виховує естетичне сприйняття та дозволяє дитині реалізувати свої ідеї у фізичній формі, водночас навчаючись оцінювати красу та функціональність створених об'єктів. Цей процес не тільки сприяє розвитку вмінь працювати з різними матеріалами, але й виховує в дітей почуття гордості та задоволення від власних досягнень, закладаючи основи для подальшого художнього та технічного самовираження [4, с.89].

Основними педагогічними засадами художнього конструювання є принципи, що враховують взаємодоповнюваність утилітарного та естетичного аспектів (важливість інтеграції практичної функціональності з художньою привабливістю в роботах

дітей), стимуляція інноваційного пошуку (заохочення дітей до експериментування з нетрадиційними формами та матеріалами), забезпечення гармонійного сприйняття твору (розвиток здатності бачити та створювати витончені композиційні рішення), та активізація співтворчості та колаборації (залучення дітей до спільної креативної діяльності, спрямованої на взаємне навчання та підтримку) [4, с.105].

Художнє конструювання охоплює роботу з різноманітними матеріалами, кожен з яких пропонує унікальні можливості для творчості: від паперу та картону, що дозволяють втілити найсміливіші ідеї у виготовленні об'ємних моделей та складних конструкцій, до використання природних та рециклованих матеріалів, які надають особливого шарму виробам та виховують екологічну свідомість. Також важливе місце займає робота з тканинами, що розвиває дрібну моторику та естетичне сприйняття.

Важливим аспектом є класифікація матеріалів на неоформлені (наприклад, папір, картон), напівформлені (деталі з різних конструкторів, вирізки з тканин) та природні (каміння, гілки, листя), кожен з яких вимагає індивідуального підходу та методики роботи. Ця різноманітність спонукає дітей до розвитку візуального та тактильного сприйняття, стимулює творче мислення та уяву, дозволяючи виражати ідеї через фізичні об'єкти, навчаючи при цьому оцінювати як функціональність, так і художню вартість своїх творів.

Три основні компоненти, що підтримують процес творчого конструювання у дітей, включають активне експериментування з новими матеріалами, розвиток візуального мислення та уяви, а також освоєння універсальних методів діяльності. Самостійне дослідження дітьми матеріалів, кероване вчителем як вільне

експериментне завдання, перетворюється на значущий пізнавальний процес. Цей підхід дозволяє дітям інтегрувати вже відомі методи в нові контексти, що призводить до створення інноваційних ідей і проєктів, обумовлених глибокими пізнавальними та емоційними переживаннями. Дослідження, зокрема, Д. Богоявленської, Л. Парамонової, Г. Урадовських, О. Христ, О. Сафонові, вказують на високий рівень пізнавальної активності серед молодших школярів, яка є ключовою для розвитку творчого процесу в конструктивній діяльності.

У педагогічній практиці вирізняють різні методи конструювання, які відповідають певним підходам до створення конструкцій: від копіювання зразка, праці з визначеними умовами, до реалізації власного оригінального задуму. Це сприяє не тільки технічному розумінню процесу, але й розвиває критичне мислення, здатність до аналізу та синтезу, а також виховує естетичний смак і ціннісне ставлення до власної праці [4, с.108].

Для більш ефективного використання потенціалу дитячого конструювання, важливо забезпечити дітей різноманітними матеріалами та інструментами, спонукати до експериментування, враховуючи їхні інтереси та уподобання, а також створити середовище, де помилки вважаються цінним досвідом. Надання можливості дітям працювати в групах може додатково стимулювати обмін ідеями та спільне вирішення проблем, що робить процес конструювання ще більш цікавим і продуктивним.

Моделювання, яке базується на використанні елементарних креслень та наочних схем, розроблене С. Леона Лоренсо та В. Холмовською, відкриває нові горизонти для розвитку візуального сприйняття у дітей. Цей метод демонструє, як з допомогою простих будівельних елементів можливо відтворити вигляд і

ключові функції реальних об'єктів, сприяючи формуванню базових навичок наочного моделювання. Початкове навчання дітей створенню простих схематичних креслень, що ілюструють основні характеристики об'єктів, а згодом — реалізація практичних конструкцій на основі цих креслень, відкриває шлях до розвитку їхнього просторового мислення.

Однак, діти шестирічного віку часто зустрічаються з труднощами у відокремленні площинних проекцій від об'ємних форм. Для полегшення цього процесу були створені спеціальні шаблони, які допомагають дітям візуалізувати і планувати свої конструктивні проекти у формі наочних моделей. Завдяки цьому підходу, діти не тільки вчаться розрізняти та застосовувати геометричні форми, але й розвивають критичне мислення та здатність до самостійного пізнання світу через створення і розуміння «другого порядку» моделей — простих креслень як інструменту дослідження та відкриття нових знань.

Дизайн у сучасному світі виступає не лише як вид мистецтва та значна складова культури, але й як невід'ємна частина системи освіти молодших школярів. Основною метою навчання дизайну на цьому етапі є не тільки виховання естетичного сприйняття і творчого ставлення до світу, але й стимулювання творчого потенціалу дітей через ігрову взаємодію з навколишнім середовищем. В. Котляр виділяє особливість дитячої дизайн-діяльності через призму ігродизайну, що об'єднує елементи художнього проектування та конструювання в ігровій формі. Це сприяє природному розвитку дизайнерських здібностей і формуванню інтегрованих конструктивних навичок вже з дошкільного віку [3, с.121].

У контексті початкової освіти, дизайнерська діяльність перетворюється в унікальну навчальну стратегію, яка охоплює не тільки образотворче мистецтво,

але й інтегрує в себе елементи мови, математики, музики та театралізованої гри. Це сприяє розвитку універсальної обдарованості дітей, підготовлюючи їх до активного і креативного взаємодії з різноманітними видами мистецтва. Педагогічні умови для ефективного впровадження початкової дизайн-освіти включають створення мотиваційного та змістовного середовища, де діти могли б застосовувати свої навички в реальних життєвих ситуаціях, а також організацію освітнього процесу таким чином, щоб діти мали можливість вибирати та реалізовувати свої творчі проекти в рамках тематично організованих днів або художніх занять, що сприяє розвитку їхнього індивідуального творчого потенціалу.

Художнє конструювання, розглянуте як метод проектування предметного оточення, тісно пов'язане з дизайном і представляє собою процес створення нових промислових виробів, що інтегрують технічну досконалість і естетичну привабливість. В. Матвієнко наголошує, що дизайн може охоплювати широкий спектр продукції в різних сферах життя, від індустріальних комплексів до повсякденних предметів [4, с.36-38].

Дизайнерське мислення характеризується здатністю до інновацій, оригінальності, розумінням функціональності та естетичної цінності продуктів. Ефективний дизайн вимагає гармонійного поєднання утилітарної функції та естетичного вигляду, де краса доповнює користь, сприяючи створенню зручних і привабливих для споживача виробів.

Дизайнерська діяльність передбачає не лише художнє конструювання, але й глибоке розуміння потреб користувачів та тенденцій ринку. Вона включає аналіз і прогнозування, використання сучасних технологій і матеріалів для створення інноваційних продуктів. Ключові функції дизайну включають не тільки вирішення

практичних завдань, але й вплив на культурний контекст, формування естетичних ідеалів та сприяння соціальному розвитку.

Таким чином, дизайн як художнє конструювання має велике значення не лише в створенні предметів побуту, але й у формуванні сучасної культурної ідентичності, сприяючи розвитку інноваційних підходів у різних сферах життя і промисловості.

Список використаних джерел:

1. Державний стандарт початкової освіти: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 21.02 2018 р. № 87 Урядовий кур'єр. 2018. № 38. 43 с.
2. Концепція нової української школи. [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://drive.google.com/file/d/0BzKkv8gxSZUkMzZMbWtPYU9IWXM/view/>
3. Котляр В.П. Основи образотворчого мистецтва і методика художнього виховання дітей. Навчальний посібник. Київ: Кондор. 2015. 200 с.
4. Матвієнко С.І. Художня праця та основи конструювання. Навчальний посібник. Ніжин. 2016. 200 с.

Дрогобецька Н. С., здобувачка освіти IV-Н курсу;
керівник: Король Н. В.,
викладач методики трудового навчання,
спеціаліст вищої категорії.

СУЧАСНИЙ ВЧИТЕЛЬ МИСТЕЦЬКИХ ДИСЦИПЛІН З УРАХУВАННЯМ ОСОБЛИВОСТЕЙ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ В ШКОЛІ

Молоде покоління вчиться виявляти й досягати культурну спадщину, розуміти складні проблеми сьогодення, усвідомлювати зміст мистецьких явищ, а також більш глибоко й повно сприймати художні твори сучасності й попередніх епох, саме завдяки вчителям мистецьких дисциплін, їхній педагогічній майстерності. Завдяки особистості вчителя, його художньо-естетичній та професійній культурі реалізується зміст мистецьких дисциплін у закладах середньої освіти.

У «Концепції художньо-естетичного виховання учнів у загальноосвітніх навчальних закладах» вказано, що «мистецтво має унікальні можливості впливу на людину, тому художньо-естетичне виховання потрібно розглядати не лише як процес набуття художніх знань і вмінь, а, насамперед, як універсальний засіб особистісного розвитку школярів на основі виявлення індивідуальних здібностей, різнобічних естетичних потреб та інтересів» [1, ст. 3]. У документі зафіксовано, що метою художньо-естетичного виховання є формування в учнів особистісно-ціннісного ставлення до дійсності та мистецтва, розвиток естетичної свідомості, загальнокультурної і художньої компетентностей, здатності до самореалізації, потреби в духовному самовдосконаленні під час сприймання й

інтерпретації творів мистецтва, а також практичної художньо-творчої діяльності. [1, ст. 3]

Високі вимоги до вчителів, сформульовано в нормативно-правових документах, що регулюють змістові й формальні аспекти навчання предметів художньо-естетичного циклу. Вказано, що вони мають творчо ставитись до поурочного розподілу, змісту й технологій навчання, добору навчального художнього матеріалу. Кожен учитель (орієнтуючись на навчальну тематику, цікавість для учнів і відповідність їхньому віку, а також враховуючи художньо-регіональну специфіку) має змогу обирати мистецькі твори для сприймання та аналізу учнями. Для реалізації практичної спрямованості курсу вчитель має передбачити час для виконання учнями художньо-практичних (зокрема проєктних) завдань, враховуючи програмні вимоги, інтереси й потреби учнів певного віку. У цілому вчителю необхідно застосовувати різноманітний методичний інструментарій, дотримуватися балансу усіх видів учнівської діяльності, а також взаємозв'язку традиційних методів навчання з проблемними, евристичними методами та прийомами стимулювання асоціативно-образного мислення, комп'ютерними та інтегративними технологіями, виявленням міжвидових мистецьких аналогій, порівнянь. Це означає, насамперед, що сучасний учитель має докорінно змінити підхід викладання мистецьких курсів.

Зміщення акценту з накопичування знань, умінь і навичок на формування й розвиток у вихованців здатності практично діяти передбачає компетентнісний підхід, який є головним пріоритетом сучасної мистецької освіти.

У підготовці вчителя до інтегрованого викладання мистецьких дисциплін використовуються наступні методи, що залучають вчителя і учнів до активної пізнавально-розвиваючої і рефлексивної діяльності: мозковий штурм;

бесіда-діалог; розробка проєктів, моделювання; колективна робота (над створенням панно, скульптурного ансамблю, монументального розпису), рольові ігри (інсценізація пісень), робота в малих групах. [2, ст.97]

Не менш важливою тенденцією є інтеграція художніх, мистецьких, історичних, педагогічних знань, забезпечення міжпредметної та міжгалузевої координації. До змісту підготовки вчителя вводяться інтегровані курси дисципліни напряму прикладного мистецтва, а до змісту підготовки фахівця з мистецької дисципліни педагогічного й методичного спрямування, що вможливають здобуття кваліфікації художника-педагога й викладача ВНЗ. [3, ст. 101]

Основні засади технології науково-методичного супроводу:

- демократичність можливість урахування різних підходів, точок зору, колегіальність в прийнятті певного рішення;
- створення ситуації вибору - забезпечення варіативності програм, моделей діяльності, методик, як передумови свідомого вибору:
- самореалізація розкриття особистісного потенціалу кожного учасника педагогічного процесу;
- співтворчість спільна продуктивна діяльність суб'єктів, які спрямовані на досягнення нових кількісних і якісних результатів .[2, ст. 97]

Набуття навичок застосування інноваційних технологій, що забезпечують можливість перенесення акценту з вивчення предмета на використання його змісту як засобу формування цілісної особистості учнів, виховання в них естетичного ставлення до навколишнього світу, а також формування нового художнього мислення вчителя — основний напрямок інтегрованого навчання

Нині вчитель мистецьких дисциплін — це насамперед партнер учнів з опанування різних видів мистецтв, а не тільки транслятор інформації. На уроках мистецьких дисциплін вчитель має бути фасилітатором, тобто здійснювати супровід навчальної діяльності учнів, полегшувати їм шлях до розуміння мистецтва, сприяти формуванню творчих умінь, створювати умови для розвитку учнівської креативності.

Отже, ефективність реформування мистецької освіти зумовлюється низкою чинників, основним із яких є підготовка вчителя нової генерації «агента змін». Виявлено головні вимоги до вчителя мистецтва, покликаного працювати в умовах «нової української школи», а саме сформованість художньо-естетичного світогляду вчителя, а також знань і умінь сприймати, перетворювати, зберігати та використовувати художню інформацію, здатність добирати, аналізувати й синтезувати здобуті знання та навички в досягненні конкретної педагогічної мети; вміння працювати на засадах компетентнісного й особистісно орієнтованого підходів, розуміючи компетентність як інтегральну характеристику, що об'єднує знання, уміння, досвід, ставлення та особистісні риси, які дають людині змогу ефективно проєктувати й проваджувати професійну діяльність; активне ставлення до пізнання медіа; мотивація до неперервного розвитку й саморозвитку; уміння розробляти авторські навчальні матеріали й методичні рекомендації; здатність до конструктивної комунікативної взаємодії з колегами, учнями, батьками.

Список використаних джерел:

1. Масол. Л. Концепція художньо-естетичного виховання учнів у загальноосвітніх навчальних закладах.
URL: <http://www.yur-info.org.ua/>

index.php?lang_id=1&menu_id=1182&article 10-165701 (дата звернення: 29.03.2024).

2. Мистецька освіта: теорія, методологія, технології: збірник матеріалів II Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Кривий Ріг, 14 листопада 2019 р. / голов. ред. Н. А. Овчаренко, ред. Р. О. Любар. — Кривий Ріг, 2019. — 184 с.

3. Ейвас Л. Ф. З досвіду підготовки вчителя декоративно-прикладного мистецтва в Україні : монографія / Лариса Феліксівна Ейвас. — Кривий Ріг : Видавець ФО-П Чернявський Д.О., 2016. — 136 с.

УДК 373.3.016:7 (043.2)

Козар В. В., здобувачка освіти III-Ж курсу;
керівник: Король Н. В.,
викладач методики технологій,
спеціаліст вищої категорії, викладач-методист.

ПЕДАГОГІЧНІ СТРАТЕГІЇ АКТИВІЗАЦІЇ КРИТИЧНОГО АНАЛІЗУ У МИСТЕЦЬКІЙ ОСВІТІ МОЛОДШИХ КЛАСІВ

Мета мистецької освітньої галузі полягає не лише у формуванні культурних компетенцій та цінностей через вивчення і художнє самовираження в мистецтві, але й у розвитку в учнів початкових класів здатності до критичного мислення, творчої ініціативи та інноваційного підходу до рішення проблем. Освітній процес спрямований на:

- розвиток художньо-образного та асоціативного мислення учнів через активну участь у художньо-творчих проектах, використання різних видів мистецтва для самовираження;

- глибоке пізнання мистецтва та здатність до інтерпретації художніх образів, формування емоційно-чуттєвого досвіду та розвиток ціннісного ставлення до мистецтва;

- самопізнання через мистецьку творчість, що дозволяє учням розкривати особистісні здібності та таланти [1, с. 3].

Процес формування мислення в мистецькій освіті охоплює не лише академічні аспекти, але й професійну підготовку, включаючи дизайнерське мислення, яке є критичним для розуміння принципів формоутворення і практичного застосування у дизайні та архітектурі. Вивчення психологічних аспектів творчості, включаючи роботи таких видатних учених, як Л. Виготський, Г. Ермаш, А. Козарева, А. Матюшкін, Я. Пономарьов, відіграє ключову роль у розвитку творчого мислення та здатності до інновацій. Таким чином, мистецька освіта сприяє не лише естетичному розвитку, але й формує комплексні навички, необхідні для успішної адаптації в сучасному світі, включаючи критичне мислення, творчу адаптивність та здатність до інноваційного розв'язання проблем.

Мистецька освіта у початковій школі відкриває широкі перспективи для формування критичного мислення, що є невід'ємною складовою комплексного розвитку особистості учня. Засади дослідження мислення та його впливу на творчу діяльність, закладені Г. Щедровицьким у 60-х роках XX століття, акцентують на важливості аналізу мови та зовнішньої поведінки людей як засобу вивчення процесів мислення [2, с. 32-34].

Важливу роль у мистецькій освіті відіграє технологія розвитку критичного мислення, яка включає застосування інтерактивних методик, спрямованих на активізацію дослідницької та творчої активності учнів. Ці методики сприяють глибокому усвідомленню навчального матеріалу,

стимулюють узагальнення та застосування отриманих знань у нових ситуаціях.

Впровадження такої технології в освітній процес сприяє формуванню у дітей здатності до критичного аналізу, самостійного висновку та конструктивного діалогу. Діти вчаться ставити перед собою проблеми, аналізувати різні підходи до їх вирішення та обирати найбільш ефективні стратегії. Особлива увага при цьому приділяється розвитку емоційної інтелігентності, емпатії та вмінню працювати в колективі [3, с. 64].

Застосування таких методів на уроках мистецтва не лише збагачує знання учнів про мистецтво та його роль у суспільстві, але й розвиває їхні комунікативні навички, сприяє формуванню креативного підходу до вирішення задач і підготовує молоде покоління до життя у високодинамічному світі.

Критичне мислення представляє собою складний процес використання розумових навичок вищого порядку для критичної оцінки інформації, ідей і аргументів. Воно включає у себе спроможність аналізувати факти, порівнювати різні точки зору, синтезувати нові ідеї з отриманих даних, оцінювати доводи і приймати виважені рішення. Ось декілька ключових аспектів, які підкреслюють глибину та багатогранність критичного мислення:

1. Розвиток мисленнєвих навичок - включає навчання технікам і методам аналітичної роботи з інформацією, що сприяє формуванню вмінь критично оцінювати різноманітні джерела інформації і знаходити в них зерно істини.

2. Етична відповідальність - підкреслює значення не тільки викладення власних аргументів згідно з прийнятими стандартами, але й критичного переосмислення цих стандартів, коли вони викликають сумніви.

3. Генерування оригінальних ідей - основа критичного мислення лежить не тільки в аналізі чужих ідей, але й у здатності творчо мислити, висувати власні гіпотези та розробляти альтернативні рішення.

4. Вміння ставити питання - одна з найважливіших складових критичного мислення - здатність задавати правильні питання, які допомагають глибше зануритися в суть проблеми та виявити нові шляхи її розв'язання.

5. Співпраця та комунікація - критичне мислення передбачає вміння не тільки самостійно аналізувати інформацію, але й ефективно взаємодіяти з іншими, вислуховувати різні точки зору, обговорювати ідеї та разом шукати оптимальні рішення.

Таким чином, розвиток критичного мислення є фундаментальним аспектом сучасної освіти, що дозволяє формувати всебічно розвинених особистостей, здатних до самостійного мислення, аналізу, творчості та відповідальності за прийняті рішення [2, с. 43].

Мистецька освітня галузь органічно вплітається в навчальний процес через комплекс інтегрованих курсів або окремих дисциплін, присвячених конкретним видам мистецтв, таким як музика, образотворче мистецтво, театр, кінематограф тощо. Це забезпечує всебічний розвиток учнів, сприяє формуванню їхніх естетичних переваг та культурних цінностей [4].

1 клас: Сприймання та інтерпретація мистецтва.

- Сприймання мистецтва: Учні вивчають та інтерпретують твори мистецтва різних жанрів, обговорюють свої враження та емоції, використовуючи обраний словник для опису своїх відчуттів.

- Аналіз та порівняння: Вони вчаться розпізнавати засоби виразності у творах мистецтва, порівнюють природні форми та образи з їхнім художнім представленням.

- Знайомство з театром та кіномистецтвом: Вивчення різних видів театру та кіно, з використанням творів для розваги та емоційного збагачення.

2 клас: Сприймання та інтерпретація мистецтва.

- Сприймання та інтерпретація: Продовження роботи з творами мистецтва, з акцентом на виразних засобах і порівняльному аналізі образів доквілля та їх художнього втілення.

- Розширення знань про театр та кіно: Знайомство з новими формами театру та кіномистецтва, з особливою увагою до анімації та її різновидів.

- Виховні моменти: Використання мистецтва як засобу для обговорення сюжетів, персонажів та ідей, отриманих з творів мистецтва, для виховання естетичних, культурних цінностей та розвитку емоційного інтелекту.

3 клас: Сприймання та інтерпретація мистецтва.

В 3 класі програма мистецької освіти розширюється, надаючи учням можливість глибше зануритись в різноманіття мистецтва та вдосконалити свої вміння та знання:

- Сприймання мистецьких творів: Учні активно досліджують твори різних видів мистецтва, зосереджуючись на їхніх виразних засобах, використовуючи відповідні мистецькі терміни для обговорення та аналізу.

- Знайомство з жанрами та видами мистецтва: Детальне вивчення різних видів музичного, образотворчого, театрального мистецтва та хореографії, з особливим акцентом на їх жанрове розмаїття та види анімації. Особлива увага приділяється розумінню і цінуванню орнаментів та танців.

- Самопізнання та самовираження через мистецтво: Заохочення до самостійного вираження власних емоцій та

думок через творчість, з використанням набутих знань для підвищення емоційного благополуччя.

- Презентація та оцінювання творчості: Стимулювання учнів до представлення власних творчих робіт, взаємооцінювання та самооцінювання з метою розвитку критичного мислення та здатності до конструктивної критики.

- Виховні моменти через мистецтво: Використання мистецтва як інструменту для розгляду важливих соціальних тем, етичних питань та виховання цінностей через аналіз сюжетів, образів, характерів персонажів.

- Колективна творчість: Організація спільних творчих проєктів, що сприяє розвитку командної роботи, взаємоповаги та співпраці серед учнів.

4 клас: Сприймання та інтерпретація мистецтва.

У 4 класі програма мистецької освіти зосереджується на глибшому розумінні та аналізі різноманітних форм мистецтва, сприяючи формуванню багатогранного світогляду учнів:

- Сприймання мистецьких творів: Учні досліджують широкий спектр мистецьких творів, включаючи музику, образотворче мистецтво, театр, хореографію, та кіно, звертаючи особливу увагу на виразні засоби та жанрову різноманітність.

- Мистецько-понятійна пропедевтика та обізнаність: Розгляд музичних, образотворчих, архітектурних, театральних, хореографічних, циркових, та екранних мистецтв, включаючи знайомство з різними жанрами та видами анімації, сприяє всебічному розвитку естетичної освіти.

- Самопізнання та саморегуляція через мистецтво: Сприяння осмисленню власних емоцій та використанню мистецтва як засобу для поліпшення емоційного стану, саморефлексії та самовираження.

- Виховні ситуації через мистецтво: Аналіз та обговорення моральних дилем, персонажів, сюжетів та інших елементів мистецьких творів з метою виховання емпатії, розвитку моральних цінностей та соціальної взаємодії.

- Оцінювання та колективна творчість: Заохочення до колективної творчості, взаємооцінки та самооцінки творчих здобутків, що сприяє розвитку вмінь критичного мислення, комунікативних навичок та здатності до конструктивної критики.

Визначальним є акцент на інтеграції різних видів мистецтва, сприйнятті та інтерпретації художніх творів, а також розвитку вмінь аналізувати, порівнювати та висловлювати власні думки щодо мистецьких явищ. Основною метою є не лише збагачення знань учнів про мистецтво, але й розвиток їх здатності до критичного мислення, самостійного вираження думок та творчої уяви [3, с. 68].

Активізація критичного аналізу у мистецькій освіті молодших класів є ключовим чинником у формуванні всебічно розвиненої особистості, яка вміє критично мислити, творчо підходити до вирішення проблем та цінувати мистецтво як невід'ємну частину культурного життя суспільства. Використання інноваційних педагогічних стратегій, зорієнтованих на активну взаємодію, дослідження та креативність, відіграє вирішальну роль у досягненні цієї мети, відкриваючи нові горизонти для особистісного та інтелектуального розвитку учнів.

Список використаних джерел:

1. Гриценко О. Інформаційно-методичне забезпечення реалізації Держстандарту початкової освіти

на основі роботи творчої групи. Початкова школа. 2018. № 3. С. 1–5.

2. Морозова О. НУШ очима дитини. Початкова школа. 2018. № 6. С. 62.

3. Нова українська школа: poradnik dla vchytelja. Pid zag. red. Bيبik H. M. Kyiv : TOB “Vydavnychij dim “Plyady”, 2017. 206 s.

4. Ушмарова В. Організація науково-методичної роботи з учителями початкової школи у контексті Концепції “Нова українська школа”. Початкова школа. 2017. № 9. С. 1–5.

УДК 373.3:172.15:7 (043.2)

Лучкай К. С., здобувачка освіти III-IV курсу;
керівник: Билик О. В.,
викладач методики образотворчого навчання,
спеціаліст вищої категорії, викладач-методист.

СТАНОВЛЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В ПОЧАТКОВИХ КЛАСАХ ЧЕРЕЗ ІНТЕГРАЦІЮ МИСТЕЦЬКИХ ДИСЦИПЛІН

У сучасній Україні, що здобула незалежність, спостерігається відновлення історичної свідомості, культурних та мистецьких цінностей, а також мови, що сприяє оживленню національної виховної системи. Ефективно структурована система виховання здатна виробити гармонійно розвинену особистість з високим рівнем національної свідомості та громадянської ідентичності. У цьому контексті величезне значення мають культура та мистецтво, які сприяють духовному збагаченню індивіда. Мистецтво виступає унікальним засобом вираження дійсності та естетичним феноменом,

котрий через рефлексію над поняттями краси, гармонії, пропорційності, ідеалу, сприяє розвитку самосвідомості та патріотизму.

В умовах формування сучасної української державності особливо актуальним стає завдання виховання патріотичних цінностей та активної громадянської позиції серед молоді, а також підтримка усвідомлення ними своїх громадянських обов'язків, заснованих на національних та універсальних духовних цінностях [1].

Школа відіграє ключову роль у формуванні глибокого патріотизму, оскільки саме тут закладаються основи свідомості майбутніх громадян України. Шкільна освіта цілеспрямовано прагне виховати у дітей усвідомлену приналежність до української нації, викликаючи глибоку повагу до рідної мови, культурних традицій, природи, та історичного минулого. У процесі навчання, починаючи з раннього віку, учні засвоюють важливість любові до своєї країни та готовності працювати на її благо. Впродовж шкільних років, діти не лише пасивно приймають, але й активно формують свої моральні цінності, стереотипи поведінки та основи патріотичної свідомості під впливом оточення.

Особливе місце в цьому процесі займають уроки образотворчого мистецтва, де через творчість та арт-практики відбувається залучення до національної культури та історії. Національне виховання у школах збагачується ідеями народної педагогіки та вченнями видатних педагогів, підкреслюючи важливість зв'язку поколінь, пошани до українських традицій, звичаїв, і виховуючи відданість рідній землі, готовність віддати свої сили на користь України та розвивати почуття гордості за свою країну. Таким чином, школа виступає як фундаментальний інститут, що підтримує та розвиває національну свідомість і патріотизм, виховуючи відповідальність за долю держави.

Основною ціллю національного виховання та розвитку громадянської ідентичності на даному етапі є залучення молодих поколінь до багатогранності духовної спадщини нашого народу, включаючи його унікальну ментальність та світогляд. Через це передається не тільки повага та любов до власної країни, її народу, традицій, і звичаїв, але й виховується готовність до творчої праці заради добробуту України, почуття гордості за національні досягнення, відданість та вірність державі. Важливим аспектом є те, що патріотичні почуття у дітей початкових класів формуються на основі їх щоденного досвіду та сприйняття близького оточення як частини великої родини, що спонукає до глибшого вивчення історії власної сім'ї, місцевості, і в кінцевому результаті, країни. Розуміння свого коріння, сімейних традицій, історії місцевої спільноти та держави починає формуватися з малку та продовжує зростати протягом усього шкільного періоду, сприяючи розвитку особистості, яка цінує свою національну ідентичність та має сильне відчуття приналежності до своєї країни [3].

Основною метою предмета "Образотворче мистецтво" в початковій школі є розвиток естетичних почуттів у дітей, а також підґрунтя для їх національної і громадянської ідентичності. Рекомендується організація та проведення тематичних конкурсів дитячого малюнка, таких як "Героям України присвячується" та "Моя Україна – неперевершена країна", для підтримки та розвитку національної гордості та патріотизму. Важливими аспектами ефективного національного виховання є залучення учнів до української культурної спадщини, використання емоційно забарвленого навчального матеріалу під час занять, а також створення умов для емоційного сприйняття та осмислення національних цінностей. Запропоновано також залучати дітей до участі у

виховних заходах, які включають зустрічі з ветеранами, волонтерами, проведення майстер-класів з виготовлення предметів, що символізують підтримку українських воїнів.

Рекомендовано впровадження освітніх проектів, спрямованих на глибше розуміння учнями своєї приналежності до рідної землі, значення сім'ї, місцевої громади, через такі проекти як "Відкриваємо Україну разом", "Моя родина – моя фортеця", "Моя домівка – моя Україна". Також пропонується організація тематичних виховних заходів та дискусій, присвячених видатним особистостям України, козацькій славі та іншим важливим аспектам національної історії та культури. Виховна робота повинна зосереджуватися на залученні учнів до вивчення та збереження українських традицій, обрядів, народних свят, легенд та звичаїв, сприяючи таким чином глибокому розумінню та повазі до національної спадщини.

Особливу увагу слід приділяти проведенню заходів, що дозволяють дітям не тільки споглядати, але й активно долучатися до процесу збереження культурних традицій, таких як конкурси на кращий малюнок або оберіг, організація акцій зі створення листівок та малюнків для українських солдатів, що несуть службу в зонах бойових дій. Це допомагає розвивати у дітей почуття емпатії, солідарності та підтримки своїх захисників, а також важливість внеску кожного в загальну справу захисту країни.

Також доцільно організовувати екскурсії до музеїв, історичних місць, участь у національних святах та фестивалях, які дозволять дітям безпосередньо доторкнутися до багатства української культури та історії, зрозуміти їхню унікальність та значення. Важливим є також залучення батьків до участі у шкільному житті через спільні проекти, майстер-класи, організацію тематичних

вечорів, що сприятиме зміцненню зв'язку між школою та сім'єю, а також підтримці національних цінностей у побуті.

Використання інтерактивних методів навчання, ігор, рольових ігор, квестів на уроках образотворчого мистецтва та інших предметах допоможе зробити процес виховання більш захопливим і ефективним, забезпечуючи активне залучення дітей до вивчення історії, культури, традицій та сучасного життя України. Все це сприятиме формуванню у молодших школярів глибокої національної самосвідомості, поваги до своєї країни та її героїв, бажання внести власний вклад у розвиток українського суспільства.

В такий спосіб, образотворче мистецтво стає ключовим елементом у розвитку патріотичного виховання, впливаючи як на учнів, так і на педагогів. Любов до свого населеного пункту та глибока гордість за національну спадщину відіграють важливу роль у формуванні особистості дитини. Неможливо виховати справжнього громадянина та патріота без розвитку відчуття приналежності до своєї країни, її історії та культури. Навчання, що збагачує національну свідомість та підтримує розвиток патріотизму, є фундаментальним завданням занять з образотворчого мистецтва. Це досягається через різноманітні уроки, які дозволяють пізнати життя, історію та культуру народу, включно з декоративно-прикладним мистецтвом, малюванням пейзажів і побутових предметів місцевості, а також через обговорення з учнями теми рідного краю, його природи та видатних митців України [2].

На уроках діти повинні відчувати свою нерозривну єдність з народом, усвідомлюючи себе громадянами великої та багатой країни. Важливу роль у цьому процесі відіграє педагог, чий особистий приклад та ставлення до культурної та історичної спадщини є вирішальним. Музей, створений у школі, є прекрасною можливістю для учнів

досліджувати історію свого населеного пункту та ознайомитися з місцевими традиціями, розширюючи свої знання про особливості рідної місцевості.

Додатково, варто активізувати роль інтерактивних технологій та віртуальних екскурсій для глибшого занурення у контекст української культури та історії, а також залучати до співпраці місцеві громадські організації, краєзнавців та митців, щоб забезпечити більш широкий спектр знань та вражень. Такий підхід дозволить не лише збагатити навчальний процес, але й сприяти формуванню у учнів глибокого розуміння та пошани до своєї країни, її минулого та сучасності [4].

Уроки образотворчого мистецтва повинні стати частиною освітнього процесу, спрямованого на духовне зростання учнів і виховання їхньої національної свідомості. Ці уроки є вікном у світ краси, надихаючи дітей відкривати для себе нові горизонти та таємниці образного мистецтва. Вони стимулюють дитячу фантазію, розвивають творчі здібності, просторове мислення та аналітичні навички. Важливою задачею вчителя є підтримка та розвиток індивідуальності кожного учня через музику та образотворче мистецтво, створюючи атмосферу, що спонукає до самовираження та самопізнання. Музичний супровід на уроках допомагає створити особливий емоційний простір, сприяє зануренню в процес творчості та підвищує емоційний відгук учнів.

Заняття з образотворчого мистецтва відкривають перед учнями безмежний світ народного мистецтва, надихають на створення унікальних творів, що відображають національні мотиви та цінності. Використання пісень з національною тематикою, таких як «Українка я маленька», «Діти України», допомагає зміцнити зв'язок з культурною спадщиною, підтримує розвиток національної ідентичності та патріотизму. Таким

чином, національна освітня система через образотворче мистецтво надає ідеальні умови для розвитку природних здібностей учнів, сприяє формуванню їх творчих здібностей та самобутнього світогляду [2].

Образотворче мистецтво, таким чином, стає невіддільною частиною життя учнів, відіграючи важливу роль у їхньому особистісному та творчому розвитку. Це не просто предмет, а засіб самовираження та самопізнання, що дозволяє кожній дитині відчувати свою унікальність, розкрити внутрішній світ та внести власний вклад у культурний розвиток суспільства. Важливо, щоб педагоги підтримували та розвивали ці інтереси, надаючи учням можливості для творчого самовираження та пізнання багатогранності української культури.

Список використаних джерел:

1. Державний стандарт початкової освіти: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 21.02 2018 р. № 87 Урядовий кур'єр. 2018. № 38. 43 с.

2. Козлова І.П. "Музика та образотворче мистецтво як засоби формування культурної ідентичності учнів". Одеса: Астропринт, 2022. 210 с.

3. Міністерство освіти і науки України. "Концепція розвитку "Нова українська школа" для загальної середньої освіти". Київ. 2019. 144 с.

4. Сидоренко О.В. "Використання народного мистецтва у формуванні національної свідомості дітей". Дніпро: Ліра, 2021. 192 с.

Могіш А.В., здобувачка освіти III-IV курсу;
керівник: Басараб В.В.
викладач дисциплін: «Технології»,
«Художнє конструювання»,
«Методика трудового навчання з практикумом»,
спеціаліст вищої категорії, викладач-методист.

СУЧАСНІ ВИМОГИ ДО ВЧИТЕЛЯ МИСТЕЦТВА

Сучасний освітній простір України наповнений численними науковими стратегіями, підходами, теоріями, концепціями, що стосуються фундаментальних трансформацій ключових аспектів освіти, зокрема її якості. Усі зусилля наукової педагогічної спільноти направлені на розв'язання важливої проблеми забезпечення високої якості навчання й викладання в закладах освіти з гарантією на результат - формування людини Культури, здатної до креативного і перспективного мислення, творчого самовираження в умовах глобальної комунікації з примноженням загальнокультурних цінностей і збереженням власної національної ідентичності. Роль мистецької освіти в такій важливій місії важко переоцінити, адже саме вона здатна забезпечити одухотворений розвиток особистості, без якого будь-який вид людської діяльності втрачає сенс. Учителю мистецтва, який бере на себе відповідальність за формування духовної сфери особистості, її системи цінностей, виконуючи завдання художнього та загальноестетичного змісту, постає «агентом змін», який здатний застосувати поточний потенціал мистецтва, власні психофізичні ресурси та професійний досвід задля досягнення найвищої освітньої мети - цілісного розвитку особистості. Звісно, до нього

нині висувається низка вимог, яких він повинен дотримуватися в професійній діяльності.

На сам перед термін мистецтво це галузь людської культури, в якій за допомогою знаків через конкретні образи світу виражаються його узагальнені сенси. Для вивчення мистецтва необхідний наставник педагог який буде керувати цим процесом а саме вчитель мистецтва-працівники освіти, змістом діяльності яких є формування і розвиток художньо-естетичної культури молодого покоління засобами різноманітних видів і жанрів мистецтва. Нині вчитель мистецьких дисциплін не тільки транслятор інформації, а, насамперед, партнер учнів з опанування різних видів мистецтв. На уроках мистецьких дисциплін вчитель має бути фасилітатором, тобто здійснювати супровід навчальної діяльності учнів, полегшувати їм шлях до розуміння мистецтва, сприяти формуванню в них творчих умінь, створювати умови для розвитку учнівської креативності. На важливості здатності вчителя мистецтва швидко адаптуватися до динамічних змін реалій, зумовлених стрімким. Розширенням інформаційно-комунікаційного простору, вважаючи мистецьку педагогіку універсальною естетико-виховною та особистісно-розвивальною складовою освіти. Науковець окреслює основні вихідні позиції, що зумовлюють готовність учителя мистецьких дисциплін до успішної професійної діяльності: розуміння сутності «компетентності» як привласнення людиною емоційно пережитих знань; орієнтація на весь комплекс життєвих компетентностей під час навчання мистецьких дисциплін; вміння вести діалог та налаштовувати учнів до нього; усвідомлення виняткової здатності учня до самопізнання і самотворення через пізнання мистецтва. Аналіз наукових праць з досліджуваної проблеми

дав змогу сформулювати ще низку вимог до вчителів мистецьких дисциплін, що сприятимуть підвищенню ефективності їхньої професійної діяльності. По-перше, це сформованість художньо-естетичного світогляду вчителя, що передбачає наявність у нього специфічних знань і вмінь сприймати, перетворювати, зберігати та використовувати художню інформацію, задовану в мистецьких творах, з метою навчання та виховання учнівської молоді, а також наявність естетичного смаку, відчуття стилю й ритму. По-друге, ґрунтовні й системні знання з психології (щодо особливостей сприйняття різних видів мистецтва, впливу міжпівкульної асиметрії на творчу діяльність вихованців тощо), сформованість умінь ефективно використовувати психологічні механізми впливу мистецтва на особистість вихованців. Це дасть змогу посилити вплив мистецьких творів на учнів, а відтак підвищити ефективність навчально-виховного процесу, результатом чого стане успішне формування в учнів ключових, міжпредметних і предметних компетентностей. По-третє, медіаграмотність, оскільки вчитель мистецьких дисциплін є своєрідним транслятором знань - традиційних і сучасних культурно-мистецьких феноменів в учнівському художньо-інтегративному середовищі. Науковці вирізняють такі складники медіаграмотності, як здатність до критичного мислення, що дає змогу суб'єктам навчання розвинути незалежні судження про зміст медіа; розуміння процесу масової комунікації; усвідомлення впливу медіа на особистість і суспільство; розвиток умінь аналізувати та обговорювати медіатексти; розгляд змісту медіа як «тексту», який забезпечує розуміння нашої сучасної культури і нас самих; розвиток здатності отримувати задоволення, розуміти й оцінювати медійний зміст; готовність продукувати власні медіатексти. По-четверте, готовність учителя мистецтва до постійного розвитку й

саморозвитку, зокрема йдеться про формування таких рис (переважно під час комунікативної діяльності), як асертивність (комплексне почуття впевненості в собі, у власних силах, вміння відстоювати власну позицію); активність (позитивне ставлення до себе та інших, проявом якого є щирість, відкритість, конгруетність, соціально адаптована поведінка); толерантність (здатність бути великодушним і терпимим, без роздратування і вираженої ворожості ставитися до думок, поглядів, звичок учнів, навіть якщо вони не збігаються з думкою вчителя чи з науковими поглядами). По-п'яте, вчитель мистецьких дисциплін організовує комунікативну взаємодію суб'єктів педагогічного процесу, що насамперед сприяє художньому пізнанню, та приносить естетичне задоволення його учасникам, розвиває їхні творчі здібності, розкриває особистісний потенціал та мотивує до самопізнання, пробуджує інтерес до твору, настановує на роздуми.

Сучасні вимоги до вчителя мистецтва включають в себе широкий спектр навичок, знань і якостей, які допоможуть їм успішно викладати мистецтво учням у сучасному світі. Ось деякі з цих вимог:

Знання мистецтва: Вчителю мистецтва потрібно мати глибокі знання в області мистецтва, включаючи історію мистецтва, техніки та стилі. Вони повинні бути ознайомлені з різними видами мистецтва, такими як живопис, скульптура, музика, танець та театр.

Педагогічні навички: Вчителю потрібно мати ефективні педагогічні навички, які допоможуть їм створювати цікаві та змістовні уроки, підтримувати зацікавленість учнів та стимулювати їх креативність.

Технологічна грамотність: У сучасному світі технології важливий інструмент для навчання. Вчителю мистецтва потрібно бути знайомим з різними програмами та інструментами для створення й обробки мистецьких творів.

Культурна компетентність: Вчителю

потрібно мати розуміння різних культурних та мистецьких традицій, щоб вони могли впроваджувати це розуміння у свої уроки та сприяти культурному розмаїттю серед учнів. **Розвиток креативності учнів:** Вчителю мистецтва слід стимулювати креативність учнів, допомагати їм розвивати свої таланти та виявляти свої унікальності через мистецьке вираження. **Комунікативні навички:** Вчителю мистецтва потрібно мати високий рівень комунікативних навичок для успішного спілкування з учнями, батьками та колегами.

Це лише декілька з вимог до сучасного вчителя мистецтва. Важливо постійно розвиватися, вдосконалювати свої навички та бути готовим до змін у сучасному освітньому середовищі.

Вчитель повинен знати: вимоги державних документів про освіту, зокрема Законів України, Національної доктрини, концепцію 12-річної школи, концепцію художньо-естетичного виховання школярів, державних освітніх стандартів, критерії оцінювання навчальних досягнень учнів; сучасні інноваційні процеси і технології в освіті; сучасні вітчизняні та зарубіжні науково-педагогічні вимоги до художньо-естетичного розвитку школярів та основ національного виховання учнів у навчальних закладах; психологічні закономірності загального і художнього розвитку учнів; базові та варіативні навчальні програми з мистецтва для загальноосвітніх закладів; методику проведення уроків предметів; особливості інноваційних педагогічних технологій (інтерактивних, проектних тощо) порівняно з традиційним навчанням; специфіку організації самонавчання в галузі мистецтва та специфіку організації позаурочної, гурткової, клубної роботи; специфіку організації навчання та підготовку до роботи "в класах з поглибленими практичним і теоретичним вивченням

художньої культури (для окремих спеціалізованих шкіл);

Вчитель повинен вміти: проводити уроки дотримуючись вимог навчальних програм; впроваджувати інноваційні технології викладання мистецтва; застосовувати сучасні аудіовізуальні засоби, мас медіа; діагностувати художньо-естетичний розвиток учнів. Аналізувати та оцінювати уроки (власні та своїх колег); добирати художні твори для проведення уроків - музичні, візуальні; образотворчі; самостійно працювати. Із сучасних психолого-педагогічною літературою та мистецькі матеріали (фонохрестоматії, слайди, відео); організовувати позаурочну діяльність учнів. Головні вимоги до вчителя мистецтва, покликаного працювати в умовах «нової української школи», зокрема здатність працювати на засадах компетентісного й особистісно орієнтованого підходів, розуміючи компетентність як інтегральну характеристику, що об'єднує знання, уміння, досвід, ставлення та особистісні риси, які дають людині змогу ефективно проєктувати й проваджувати професійну діяльність; сформованість художньо-естетичного світогляду і професійно-художнього мислення вчителя, тобто знань і умінь сприймати, перетворювати, зберігати та використовувати художню інформацію, здатність добирати, аналізувати й синтезувати здобуті знання та навички в досягненні педагогічної мети; активне ставлення до пізнання медіа, розуміння медіа як мережу каналів передавання інформації, зокрема. мистецької; уміння розробляти авторські навчальні матеріали й методичні рекомендації; здатність до конструктивної комунікативної взаємодії з учнями, батьками, колегами; мотивація до неперервного розвитку й саморозвитку.

Список використаних джерел:

1. Гаврілова Л. Г., Хмарна Л. В. Формування медіаграмотності вчителів мистецьких дисциплін як теоретична проблема. Інноваційна педагогіка. 2019. Спецвипуск. С. 122-127.
2. Комаровська О. А. Мистецька освіта: передчуття змін і готовність учителя до них. Мистецтво та освіта. 2017. № 3(85). С. 10-15.
3. Миропольська Н., Ничкало Н., Рагозіна В. Уроки художньо-естетичного циклу в школі: навчання і виховання : навч. посіб. Тернопіль Начальна книга - Богдан, 2005. 240 с.
4. . Падалка Г. Педагогіка мистецтва: теорія і методика викладання мистецьких дисциплін. Київ : Освіта України, 2008. 274 с
5. Щолокова О. П. Основи професійної художньо-естетичної підготовки майбутніх вчителів. Київ : УДПУ ім. М. П. Драгоманова, 1996. 172 с

УДК. 37.091.12.011.3-051:7 (043.2)

Пацкан І.В ., здобувачка освіти III-IV курсу;
керівник: Басараб В.В.
викладач дисциплін: «Технології»,
«Художнє конструювання»,
«Методика трудового навчання з практикумом»,
спеціаліст вищої категорії, викладач-методист.

РОЗВИТОК ТАОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ ХУДОЖНЬОЇ ПРАЦІ

У сучасному світі, де важко переоцінити роль креативності та самовираження, розвиток творчих

здібностей у молодших школярів стає дедалі більш актуальним завданням. Уроки художньої праці в школі можуть стати важливим майданчиком для розвитку цих навичок та властивостей особистості.

Розвиток творчих здібностей у молодших школярів на уроках художньої праці є дуже важливим завданням.

Актуальність дослідження. Одним із пріоритетних соціальних завдань освіти є творчий розвиток особистості. Розв'язання яких передбачає використання всього спектру педагогічних засобів, що формують естетичний ідеал, виражаючи його у вигляді художніх образів, з допомогою яких естетичні цінності суспільства перетворюються в особистий досвід дитини, в органічні здобутки її характеру. Це допомагає дітям розвивати свою уяву, креативність, талант і вміння виражати себе через мистецтво. Однак у цілому проблема творчого розвитку молодших школярів у процесі трудового навчання потребує системного й послідовного вивчення. Недостатнє обґрунтування теоретичних та практичних основ з боку педагогічної науки, наявність протиріч між формою і змістом трудового навчання молодших школярів, між метою та шляхами реалізації творчого розвитку учнів у процесі трудового навчання, між завданнями й методами творчого розвитку молодших школярів у процесі трудового навчання потребують негайного розв'язання зазначеної проблеми. У вирішенні цього завдання важливу роль відіграє теоретичне обґрунтування сутності творчої діяльності, визначення педагогічних умов, за яких можливий ефективний творчий розвиток молодших школярів у процесі трудового навчання. Один з ключових аспектів розвитку творчості у дітей - це створення сприятливого середовища для їх творчого самовираження. Для цього вчителю потрібно створити сприятливу атмосферу на уроці, де діти почувають себе вільно і комфортно для

творчого самовираження. Важливо давати дітям можливість експериментувати з різними матеріалами і техніками, спонукати їх до самостійності та самовираження. Також важливо пошукати способи заохочення та підтримки творчих зусиль учнів, наприклад, шляхом організації виставок їхніх робіт, конкурсів або просто похвали за зусилля. Важливо також показувати дітям приклади великих митців та інші види мистецтва для натхнення. Дозволяючи дітям вибирати та реалізовувати свої ідеї, вчитель сприяє розвитку їхньої уяви та креативності. Також важливо заохочувати дітей до самостійності та самовираження. Давати їм можливість розвивати власний стиль та погляд на мистецтво. Важливо показувати дітям, що кожна їхня робота є унікальною та цінною, незалежно від того, наскільки вона відрізняється від інших. Ще одним ефективним способом розвитку творчих здібностей учнів є організація виставок їхніх робіт, конкурсів або просто похвали за зусилля. Це може стати стимулом для дітей подолати свої обмеження та розкрити свій потенціал.

Уроки художньої праці в початковій школі відіграють важливу роль у формуванні трудових практичних умінь і навичок та підготовці учнів до самостійної трудової діяльності. Усі основні навички, якими людина користується протягом життя, такі як робота з папером і картоном, нитками і тканиною, природними матеріалами діти опановують у початкових класах. На уроках художньої праці учні одержують відомості про форму й будову різних предметів, інструментів для обробки матеріалів, виникнення й використання технік декоративно-прикладного мистецтва, технічних засобів, збагачують словник, вчаться висловлювати свої думки. Система трудової підготовки учнів є фундаментом для формування свідомого ставлення до практичного

впровадження знань, умінь та навичок на практиці, усвідомленого вибору майбутньої професії, виховання культури праці.

Виховання дитячої творчості в початковій школі є однією з головних умов становлення особистості молодших школярів і повинно розглядатися як наслідок розумового, морального, трудового, естетичного, фізичного виховання, як один із результатів комплексного підходу до навчання і виховання. Розуміння категорії «творчий розвиток» стало підґрунтям для генерування ідеї щодо виключної ролі художньої праці в творчому розвитку особистості молодшого школяра. Внаслідок цього вченими запропоновано структурно-функціональну модель творчого розвитку школярів. Стрижнем її виступають засоби трудового навчання, які мають творчо-розвивальне значення. На цій основі в учнів формується емоційність: відчуття форми, прекрасного, гармонії, естетичні почуття насолоди, задоволення, радощі та муки творчості тощо; пізнання: розуміння і знання явищ та процесів природи, дійсності і праці, активізація логічного, абстрактного й художнього мислення, збагачення уяви, фантазії, підсилення інтуїції тощо; мотивація: збудження інтересу до знань і набуття навичок творчої діяльності, активізація будь-якого виду конструктивної діяльності, результати якої обов'язково мають характеристики новизни й оригінальності.

Важлива роль у розвитку особистості належить соціальній групі, в якій вона долучається до спільного розв'язання творчих завдань. Людям, які займаються творчістю, доводиться переборювати багато труднощів. Це різні бар'єри, антистимулятори, що в більший чи менший мірі негативно впливають на творчий процес. В.О. Моляко вважає, що до внутрішніх бар'єрів належать: незібраність, лінощі; незацікавленість у роботі; хвороби; незадовільний

психічний стан; погані звички; робота без режиму; невміння організувати свій час; негативні якості характеру та мислення. До зовнішніх бар'єрів належать: незручне середовище (наприклад, приміщення); сторонні перешкоди (шум, спека, холод); поганий психологічний клімат у колективі; неадекватна (занижена) оцінка діяльності.

Жодний з цих напрямків дослідження, окремо взятий, не може слугувати основою для побудови загальної теорії творчості. У спеціальній науковій літературі творчість найчастіше визначається як процес діяльності, наслідком якого є створення якісно нових матеріальних і духовних цінностей, які мають суспільну та особистісну значущість. Водночас творчість це здатність людини створювати з наявного матеріалу дійсності на основі пізнання закономірностей об'єктивного світу нову реальність, що задовольняє різноманітні суспільні та особистісні потреби. Суспільство загалом і кожен член його зокрема є суб'єктом творчої діяльності. М. Гончаренко зазначив, що творчість людини – явище складне, багатогранне і суперечливе, охоплює чимало сфер її буття. У людини немає благороднішого заняття, яке б виправдовувало б її існування на землі, підтверджувало б високе звання людини, давало б їй глибоку й істинну насолоду від ранньої юності до похилої старості, ніж творчість. Роль творчості в житті людини можна розглядати з кількох позицій: еволюційної, соціальної, особистісної, регулятивної, з позицій евристичного підходу та інших. Здатність окремих людей до творчості підвищує адаптивність людства в цілому. Науково-технічна творчість відкриває людям нові шляхи для оволодіння все новими й новими ресурсами життєзабезпечення. Досягнення науки й техніки створюють матеріальне підґрунтя людської культури. З розвитком науково-технічного прогресу змінюється й людина, з'являється

духовний компонент культури, який розвивається у мистецькій творчості. Але регуляцію всіх життєвих процесів людини не можна звести до творчості, існують й інші види діяльності, які займають свої ніші на різних рівнях життєзабезпечення. Творчі особистості – першопрохідці, які відкривають щось нове, і щось з цього нового часто виявляється корисним і потрібним, а якісь зусилля виявляються марними. Хоча потреба у творчості притаманна кожній людині, саме рівнева організація соціальних ніш і своєрідні, стихійні, саморегулюючі соціальні квоти створюють певні обмеження у розвитку творчих здібностей людей. Дехто досягає високого рівня творчості, а інші, наштовхуючись на соціальну конкуренцію, шукають і знаходять шляхи розвитку в інших соціальних нішах. стей, наприклад, сумлінного виконання рутинної роботи і виконавської дисципліни.

Дуже важлива і така риса характеру, як скромність. Впевненість у своїй винятковості, що живиться невпевненими похвалами і захопленнями, часто згубна для здібностей, тому що в цьому випадку формується зазнайство, самозахопленням і самолюбубання, зневага до оточуючих. Людина перестає працювати над вдосконаленням продукту своєї праці, перешкоди викликають у нього роздратування і розчарування, а все це гальмує розвиток здібностей. Вихідною передумовою для розвитку здібностей служать ті вроджені задатки, з якими дитина з'являється на світ. Разом з тим біологічно успадковані властивості людини не визначають її здібностей. Мозок містить в собі не ті чи інші здібності, а лише здатність до їх формування. Будучи передумовою успішної діяльності людини, його здібності в тій чи іншій мірі і продукт його діяльності. Здібності включають у свою структуру вміння, отже, і знання та навички. Легкість,

швидкість і якість формування кожного навички, уміння залежать від вже наявних здібностей.

Отже, при наявності задатків здібності можуть розвиватися дуже швидко навіть за несприятливих обставин. Однак прекрасні задатки самі по собі автоматично не забезпечують високих досягнень. З іншого боку, і при відсутності задатків (але не при повному) людина може за певних умов домогтися значних успіхів у відповідній діяльності. Іншими словами, яким буде ставлення людини до дійсності, таким і результат.

З огляду на це, особливо актуальним стає теоретичне опанування та практичне впровадження освітніх технологій для розвитку творчих здібностей учнів, до яких, насамперед, слід віднести: технологію розвиваючого навчання; технологію формування творчої особистості; проектно-моделюючі та нові інформаційні технології; технологію колективної творчої діяльності; технологію "створення ситуації успіху"; інтеграцію різних видів мистецтва та інші.

Узагальнюючи, розвиток творчих здібностей молодших школярів на уроках художньої праці є важливим елементом їхнього загального розвитку. Це допомагає дітям виявляти себе, розвивати свої таланти та навички, а також підвищує їхню самоповагу та впевненість у собі.

Список використаних джерел:

1. Антипець В. П. Розвиток творчих здібностей учнів початкових класів як основи креативної особистості / П. Антипець В., С. Артюх М. // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки. - 2015. - Вип. 125. - С. 279-282.

2. Барабан Л. В. Формування творчих здібностей молодших учнів через проведення колективних творчих справ / Л. В. Барабан // Освіта та розвиток обдарованої

особистості: науково-методичний журнал. - 2016. - № 9. - С. 71- 73

3. Бурдун В. В. Творчі завдання, як чинник розвитку творчих здібностей учнів на уроках трудового навчання / В. В. Бурдун, Ю. Л. Артюшенко //Трудова підготовка в рідній школі. - 2016. - №1.-С. 15-17.

4. Коломієць О. Підготовка майбутніх учителів початкових класів до розвитку творчих здібностей молодших школярів / О. Коломієць // Актуальні проблеми сучасної науки та наукових досліджень : зб. наук. пр. / голов, ред. Р. С. Гуревич. - Вінниця, 2012. - Вип. 3. - С. 233-235

УДК 37.091.313:373.3.016:7 (043.2)

Росоха О. О., здобувачка освіти III-Г курсу;
керівник: Куцик О. Г.,
викладач методики технологій,
спеціаліст вищої категорії, викладач-методист.

ВПЛИВ ПЕДАГОГІЧНИХ ІННОВАЦІЙ У ФОРМУВАННІ ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ НА УРОКАХ МИСТЕЦТВА

В еру стрімких інновацій та непередбачуваних змін, знання в конкретній області швидко застаріває, роблячи навички критичного мислення, адаптації та постійного навчання незамінними. Спроможність швидко знаходити, аналізувати та ефективно використовувати інформацію з різноманітних джерел стає ключовою. Також важливим є розвиток умінь аргументувати власну позицію та залучати інформацію для її підтримки. Саме тут інноваційні технології відіграють вирішальну роль, сприяючи не тільки

активній взаємодії між учнями через діалоги та спільні проекти, але й поглибленому розумінню матеріалу [1].

У контексті підготовки майбутніх учителів початкової освіти у викладанні предмету образотворчого мистецтва, акцент має бути зроблений на використанні інформаційно-комунікаційних технологій для підвищення залученості учнів та розвитку їх творчого потенціалу. Такий підхід дозволить вчителям організовувати навчальний процес таким чином, щоб учні могли не просто засвоювати готові знання, але й активно досліджувати, експериментувати та виражати себе через мистецтво [2, 3].

Заняття мають стати майданчиком для творчої взаємодії, де кожен учень може розкрити свої унікальні здібності, вивчати нові техніки та підходи, реалізуючи власні ідеї та проекти. Важливим аспектом є формування у майбутніх педагогів готовності до постійного самовдосконалення, пошуку інноваційних рішень у навчальній діяльності, а також здатності інтегрувати мистецтво у загальний освітній процес з метою розвитку комплексних навичок учнів.

Вивчення літератури в області педагогіки показує глибокий інтерес до розвитку творчості, який виявляли відомі філософи, науковці, художники та вчителі, активно прагнучи виявити ефективні педагогічні інструменти, методики та підходи. Огляд наукових праць сучасних дослідників у галузі освіти, що зосереджуються на використанні педагогічних технологій у контексті дидактичних (В. Безпалько, С. Подмазін, О. Савченко), виховних (І. Бех, А. Пілічаускас) та інтегральних педагогічних (В. Білобородова, М. Кларін, О. Пехота, Г. Селевко) аспектах, дозволяє визначити педагогічні технології як комплексний метод організації освітнього процесу. Цей метод спрямований на досягнення освітніх та

виховних цілей за допомогою ретельного планування та керування вирішенням освітніх завдань.

Педагогічна технологія об'єднує в собі людські (учителі та учні), інтелектуальні (знання та ідеї) та технічні ресурси (методи та засоби навчання, включаючи аудіовізуальні та мультимедійні засоби), що забезпечують єдність дій між учителем та учнями та гарантують надійний зворотний зв'язок у процесі навчання [1].

Інтегративні підходи у викладанні мистецтва не лише трансформують зміст освіти на краще, але й активізують процес формування нових знань учнів. Вони розширюють можливості за традиційного однопредметного навчання, надаючи додаткові ресурси для поглиблення мистецьких знань і розвитку художньої уяви учнів. Це досягається завдяки інтеграції, яка сприяє багатству порівнянь, аналогій, збагачує міжсенсорні асоціації та сприяє глибшим художньо-естетичним узагальненням.

У процесі навчання за допомогою інтегративної технології учні одночасно сприймають декілька потоків інформації, що базуються на асоціативному запам'ятовуванні, забезпечуючи глибше розуміння навчального матеріалу. Інтеграція спрямована на виявлення спільних характеристик між різними видами мистецтв, такими як образність, емоційна насиченість, гармонія форм, ритмічність, а також здатність відображати реальний світ через загальні жанрові особливості.

Дидактичний набір інструментів для реалізації інтегративних підходів у художньо-педагогічному процесі базується на техніках порівняльного аналізу, виявленні схожостей та відмінностей між різними мистецькими феноменами, а також на методах аналогії, що залучають пошук часткових паралелей між ними через стимулювання образних асоціацій. Основу цих технологій складає компаративний аналіз, який дозволяє більш повно виявити

характеристики, що можуть залишитися непоміченими під час аналізу в рамках однієї мікросистеми.

Інтегративні технології у сфері мистецтва можна класифікувати на три основні групи в залежності від провідного інтегратора або основних критеріїв інтеграції:

- духовно-світоглядна інтеграція, яка здійснюється на основі спільної тематики, що є характерною для всіх видів мистецтва і пов'язана з відображенням у мистецтві різноманітних життєвих аспектів;

- естетико-мистецтвознавча інтеграція, що ґрунтується на використанні спільних понять та категорій, характерних для різних видів мистецтв, таких як естетичні, художньо-мовні, жанрові та інші;

- комплексна інтеграція, яка передбачає одночасне застосування декількох інтегративних підходів та об'єднання ключових елементів з перших двох груп, можливо, з додаванням інших варіантів інтеграції [2].

Як приклад, під час розгляду теми «Зимова тиша» у першому класі учні можуть створити ілюстрацію до оповідання В. О. Сухомлинського «Зайчик і горобина». У другому класі, при переході до теми «Весна прийшла», учням може бути запропоновано створити власні ілюстрації до музичної композиції Глазунова «Весна» з циклу «Пори року».

Технології проблемно-пошукового навчання. Пошукова діяльність учнів не базується на відтворенні знань або вміннях копіювати зразки. Проблемне навчання ефективне для предметів, що потребують активної інтелектуальної роботи. Пошукове навчання має ширший застосунок і придатне для ознайомлення з будь-якими шкільними дисциплінами, сприяє розвитку універсальних дослідницьких навичок, включаючи аналітичні, креативні та пізнавальні здібності. Воно охоплює не лише творчі, а й розумові процеси, що супроводжують творчість, а також

різні методи роботи, які підтримують креативність і пізнавальну активність учнів. Наприклад, можна запропонувати учням дослідити значення, функції, різновиди та категорії таких понять, як:

1. Декоративно-ужиткове мистецтво як вид творчості, що включає виготовлення практичних предметів з художніми властивостями;

2. Орнамент як художній візерунок, що містить елементи геометрії або стилізовані зображення;

3. Застосування орнаменту у прикрасі житла, виробів побуту та одягу;

4. Класифікація орнаментів за їх змістом та формою;

5. Основні групи орнаментальних мотивів, включаючи геометричні, рослинні, тваринні та людські зображення;

6. Різноманітні форми орнаментів, як-от стрічкові, замкнені композиції чи сіткові структури.

Завдяки такому підходу учні мають можливість не лише засвоїти нові знання, а й розвинути навички критичного мислення, аналізу та творчої самореалізації.

Ігрові технології в освіті. Вони стимулюють активність учнів у процесі навчання, підвищують їхнє художнє сприйняття; збагачують емоційний світ дітей, підсилюють враження від вивчення художнього матеріалу, покращують мотивацію до навчання; спонукають до розвитку творчих здібностей, уяви, фантазії; вкладають основи художньо-естетичних та культурологічних знань; допомагають у відпочинку, сприяють емоційній рівновазі, запобігають перевтомі, допомагають подолати недостатню рухову активність. Для досягнення цих цілей пропонуємо застосовувати на уроках загадки, ребуси, кросворди, вікторини, ігрові подорожі; рольові ігри, такі як драматизація, інсценізація та театралізовані ігри.

Інтерактивні методики навчання спрямовані на розвиток у учнів міжкультурної компетенції, яка включає готовність та здатність до ефективної комунікації і співпраці, оволодіння необхідним набором соціальних навичок. Ці навички можна поділити на кілька ключових категорій:

- здатність слухати і проявляти емпатію, дружелюбність і толерантність, підтримувати ввічливість у спілкуванні;
- уміння аргументовано висловлювати власні думки, управляти емоціями;
- навички ведення дискусій, підтримання зворотного зв'язку, ініціювання діалогу, досягнення компромісів;
- здатність до ефективної взаємодії і співпраці, налагодження ділових відносин, роботи в парах, малих групах або колективі.

Комунікація виступає основою інтерактивного навчання, вона є активною взаємодією між учасниками освітнього процесу, заснованою на обміні думками, взаємодії та розумінні. Спілкування поділяється на вербальне (словесне) і невербальне (несловесне) [2]. Наприклад, на уроці на тему «Осінній настрій» у 3 класі можна використати вправу «Ти – мені, я – тобі», де учні по черзі діляться правилами роботи з акварельними фарбами, сприяючи розвитку навичок співпраці та взаємопідтримки.

Використання *комп'ютерних та мас-медійних технологій* в навчанні мистецтва пропонує значні переваги порівняно з традиційними методами. Це включає збільшення інформаційних ресурсів через доступ до інтернету, гіпертекстів та аудіовізуальних матеріалів, що дозволяє розширити обсяг навчальних джерел і забезпечити можливість створення фонотек і відеотек. Дидактичні переваги полягають у гнучкості індивідуалізації навчання, адаптації до індивідуальних

особливостей учнів, а також у використанні спеціалізованого програмного забезпечення для розвитку художніх навичок. Психологічно, такі технології збільшують мотивацію учнів через ігрові елементи та емоційне залучення, сприяючи гармонійному поєднанню пізнання і розваги. Для педагогів це означає збагачення методичного арсеналу, можливість використання високоякісних навчальних матеріалів та обміну професійним досвідом, що підвищує якість навчання мистецтву в школах.

Узагальнюючи проведене дослідження, можна підкреслити, що інтеграція інноваційних технологій у навчальний процес сприяє розвитку у здобувачів освіти важливих комунікативних навичок, таких як ведення дискусій, участь у дебатах, обґрунтування власних поглядів, колективна робота та взаємодія для досягнення спільних цілей. Ці навички є ключовими для успішної адаптації молоді в професійному та особистісному контексті сучасного суспільства. Особливо ефективним є використання групових та парних методів під час практичних завдань, які не тільки стимулюють творчу співпрацю, але й приносять емоційне задоволення та радість від процесу творчості. Отже, підвищення якості освіти та досягнення міжнародних стандартів у підготовці фахівців можливе через оновлення педагогічних підходів та активне застосування інноваційних освітніх технологій.

Список використаних джерел:

1. Державний стандарт початкової загальної освіти (МОН України). URL: www.mon.gov.ua
2. Кондратова В. В. Методичний посібник: підготовка вчителів образотворчого мистецтва до конкурсу «Вчитель року». Кіровоград: Видавництво обласного інституту

післядипломної педагогічної освіти ім. Василя Сухомлинського, 2019 С. 70–78.

3. Масол Л. М. Гайдамака О. В., Белкіна Е. В., Калініченко О. В., Руденко І. В. Методика навчання мистецтва у початковій школі: Посібник для вчителів. Х.: Веста: Видавництво «Ранок», 2016. 256 с.

4. Розвиток творчих здібностей на уроках образотворчого мистецтва. URL:
<https://naurok.com.ua/vistup-na-mo-rozvitok-tvorchih-zdibnostey-na-urokah-obrazotvorchogomistectva-55261.html>

УДК 37.091.2:373.3.016:745/749 (043.2)

Скиба І. В., здобувачка освіти III-Ж курсу;
керівник: Король Н. В.,
викладач методики технологій,
спеціаліст вищої категорії, викладач-методист.

АКТИВІЗАЦІЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ ТА ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ УЧНІВ МОЛОДШИХ КЛАСІВ У ПРОЦЕСІ ЗАНЯТЬ ДЕКОРАТИВНО- ПРИКЛАДНОГО МИСТЕЦТВА

У наш час, коли суспільство розвивається з неймовірною швидкістю, важливість здатності людини до швидкої адаптації, гнучкого мислення та креативного рішення проблем набуває особливого значення. Сучасна освітня стратегія акцентує на необхідності підтримки дитячої ініціативи у навчанні, творчості та інших сферах, спрямовуючи на розвиток дитини як креативної особистості з високим рівнем пізнавальних та творчих здібностей.

Заняття декоративно-прикладним мистецтвом визначаються як один з найбільш ефективних методів

розвитку особистості, що дозволяє поєднувати інноваційність з традиційністю, креативність з перспективним мисленням, роблячи цей напрямок значущим елементом культурного та соціального життя.

Вагомість окремих якостей особистості, які сприяють успішності діяльності, в педагогіці розглядається через призму здібностей. Дослідження таких науковців як В. Моляко, Н. Пов'якель, Т. Розова, В. Чорноус підкреслюють, що здібності представляють собою комплекс узагальнених вмінь, які забезпечують ефективне виконання різних видів діяльності та вирішення задач. Ці індивідуальні особливості, що виділяють людину серед інших, пов'язані зі специфічними орієнтаційними та виконавчими діями, заснованими на використанні ресурсів особистості. В. Чорноус наголошує, що саме здібності відіграють ключову роль у визначенні унікальності індивіда в соціальному та культурному контексті [5].

Відповідно до В. Моляко, здібності виступають як індивідуальні характеристики особи, які істотно впливають на її ефективність у конкретній діяльності. Н. Пов'якель та Т. Розова підкреслюють, що здібності слід розглядати не просто як набір знань чи навичок, а як фундаментальну основу, що сприяє їх формуванню та розвитку.

Обговорюючи категорію творчо-пізнавальних здібностей, можна вказати, що творчий потенціал є ключовим для розвитку особистості в цілому, а також для її пізнавальної активності. Творчий процес вимагає наявності пізнавальних здібностей, які включають спроможність обробки інформації з навколишнього середовища, володіння знаннями, їх застосування в реальних ситуаціях та трансформацію цих знань.

М. Лук'янчук зазначає, що існує тісний зв'язок між пізнавальними та творчими здібностями молодших школярів, оскільки процес навчання передбачає не лише

придбання та застосування знань, а й їх креативне переосмислення. Це дозволяє розглядати пізнавально-творчі здібності як важливу, самостійну категорію, що сприяє інтегральному розвитку учнів, їх здатності до інноваційного мислення та ефективного вирішення проблем [4].

Підтримуємо погляди А. Лазаренко та М. Борисьонка, які вважають, що ключовим завданням Нової української школи є стимулювання розвитку пізнавально-творчих здібностей учнів. Здібності у цьому контексті розглядаються як комплексні властивості, що задіюють різні психічні функції і виражаються в унікальності та ефективності засвоєння та виконання різних видів діяльності.

Важливо зазначити, що інтеграція цих підходів у освітній процес допомагає формувати у молодших школярів не лише академічні знання, але й виробляти вміння критично мислити, генерувати нові ідеї та ефективно вирішувати проблеми. Такий комплексний розвиток є фундаментом для виховання відповідальних, творчих та інтелектуально розвинених особистостей, здатних до самореалізації у майбутньому.

За поглядами А. Колодійчук, декоративно-прикладне мистецтво відіграє ключову роль у розвитку особистості, сприяючи формуванню пізнавальних та творчих здібностей, які є важливими для адаптації до вимог сучасного світу. Важливо вже з раннього віку виховувати в дітей почуття цінності народного мистецтва та глибоке розуміння його ролі у формуванні культурної ідентичності. Такі якості не формуються миттєво, але є результатом тривалого навчально-виховного процесу, протягом якого відбувається засвоєння культурних цінностей декоративно-прикладного мистецтва. Ефективність цього процесу можна підвищити, акцентуючи увагу на народних

традиціях та культурі, їхньому відображенні у мистецтві та освіті [2].

Р. Захарчук-Чугай та Є. Антонович розкривають функції декоративно-прикладного мистецтва, серед яких історико-соціальна, що допомагає зрозуміти історичний та соціальний контекст розвитку суспільства; інтеграційна, яка сприяє гармонійній взаємодії з навколишнім середовищем; та побутова, яка відображає щоденне використання елементів мистецтва у повсякденному житті [1]. Ці функції підкреслюють багатогранність впливу декоративно-прикладного мистецтва на розвиток особистості, її естетичні смаки та здатність до творчого самовираження. Тому інтеграція декоративно-прикладного мистецтва в освітній процес є ефективним засобом для виховання всебічно розвиненої, креативної особистості, здатної цінувати культурну спадщину та вносити власний вклад у її розвиток.

Історико-соціальна функція народної творчості виявляється через її глибоке коріння в соціально-історичних процесах, відображаючи багатий шар культурних традицій. Це визначає народне мистецтво як віддзеркалення історичного досвіду та культурних ідентичностей різних епох та суспільств [1].

Функція інтеграції в навколишнє середовище підкреслює нерозривний зв'язок між майстрами декоративно-прикладного мистецтва та природою. Вона спонукає до збереження та передачі колективних досвідів та знань, акцентуючи на важливості гармонійного співіснування з природним середовищем і відтворенні народного духу в мистецьких творах.

Побутова функція декоративно-прикладного мистецтва наголошує на його практичному застосуванні в повсякденному житті, що робить цю сферу мистецтва невід'ємною частиною побутової культури. Ця функція

підкреслює значення предметів мистецтва не лише як естетичних об'єктів, але й як утилітарних елементів, що збагачують та полегшують повсякденне життя, одночасно зберігаючи та розвиваючи культурні традиції [1].

Викладацький потенціал декоративно-прикладного мистецтва відіграє ключову роль у розвитку нового покоління, сприяючи вихованню та розширенню пізнавальних та творчих горизонтів дітей. А. Колодійчук наголошує на необхідності створення спеціалізованих методичних ресурсів та навчальних матеріалів, розбудові системи гурткової роботи та позашкільної освіти, що дозволить дітям глибше зануритися у світ етнокультури та народного мистецтва [2] .

У цьому контексті, дослідження ефективності залучення учнів початкових класів до народної художньої культури стає важливим аспектом освітньої діяльності. Виникає важливе завдання не тільки розкрити перед учнями багатство та різноманіття декоративно-прикладного мистецтва, але й виховати в них зацікавленість та бажання бути активними учасниками національної художньої спадщини. Це передбачає не лише знайомство з техніками та історією декоративно-прикладного мистецтва, але й розвиток здатності до творчої самореалізації та критичного сприйняття художніх творів.

Інтеграція декоративно-прикладного мистецтва в освітній процес вимагає комплексного підходу, що включає розвиток навчальних програм, методичних посібників, організацію тематичних занять та майстер-класів, спрямованих на вивчення та практичне застосування різноманітних форм народної творчості. Це сприятиме формуванню у школярів поваги до культурних традицій, розвитку їх творчого потенціалу та здатності до інноваційного мислення.

Н. Лалак, І. Майборода та М. Василюк висловлюють думку, що освіта в галузі декоративно-прикладного мистецтва, особливо на етапі початкової школи, відіграє ключову роль у збагаченні духовних запитів учнів. Також цей процес сприяє формуванню глибоких пізнавальних та естетичних знань про національний фольклор та художні традиції [3].

Ми переконані, що стимулювання розвитку пізнавальних та творчих здібностей у молодших школярів через участь у гуртках декоративно-прикладного мистецтва може бути надзвичайно продуктивним, якщо будуть дотримані певні умови:

- Створення навчального середовища, що заохочує до творчого та емоційного сприйняття мистецтва, підтримує вільний вираз особистих думок та почуттів;

- Використання автентичних творів декоративно-прикладного мистецтва як основи для навчального процесу, забезпечуючи безпосередній контакт учнів з мистецтвом;

- Орієнтація освітньої діяльності на стимулювання творчого самовираження учнів, заохочення до експериментування та власної інтерпретації художніх творів;

- Розробка освітніх проєктів та завдань, що засновані на принципах декоративно-прикладного мистецтва, для формування розвивального середовища, яке відкриває простір для реалізації творчого потенціалу кожної дитини;

- Приділення уваги індивідуальним здібностям та потребам учнів у процесі гурткової роботи, адаптація навчального матеріалу до різноманітних стилів навчання.

Такий підхід не тільки сприяє всебічному розвитку молодших школярів, але й формує у них глибоке розуміння та повагу до національної культурної спадщини,

підкріплює їхні знання та уміння в області декоративно-прикладного мистецтва.

Пізнавально-творчі здібності учнів початкових класів представляють собою комплексну синтезовану систему, яка охоплює здатність дитини не тільки до активного засвоєння знань та досвіду, але й до їх креативного використання та переосмислення у рамках пізнавальної та творчої роботи.

В сучасному контексті декоративно-прикладне мистецтво виступає як засіб, що вбирає в себе історико-соціальні, побутові та інтеграційні функції, глибоко впливаючи на культурне та соціальне середовище. Така мультифункціональність підкреслює значущість цього виду мистецтва у формуванні особистості молодшого школяра.

Основні педагогічні умови для стимулювання розвитку пізнавально-творчих здібностей у рамках занять декоративно-прикладним мистецтвом включають створення сприятливого навчального середовища, яке заохочує до експериментування та самовираження; доступність автентичних творів мистецтва для безпосереднього ознайомлення; направленість освітньої програми на розвиток творчих навичок та вмінь; та індивідуальний підхід до кожного учня, що враховує його унікальні здібності та інтереси.

Список використаних джерел:

1. Захарчук-Чугай Р.В., Антонович Є.А. Українське народне декоративне мистецтво : навч. посіб. Київ : Знання, 2012. 342 с.

2. Колодійчук А.Б. Роль декоративно-ужиткового мистецтва у творчому розвитку дитини. Наукові записки : збірник матеріалів науково-практичної конференції викладачів і студентів факультету дошкільної, початкової

освіти та мистецтв. Серія «Мистецтво» / Вінницький державний педагогічний університет ім. М. Коцюбинського; ред. : Л.В. Старовойт, Л.М. Ліхіцька. Вінниця : «Фірма «Планер», 2018. С. 102–104.

3. Лалак Н.В., Майборода І.Е., Василюк М.І. Розвиток творчих здібностей молодших школярів у процесі художньо-трудової діяльності. Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія «Педагогіка та психологія». 2020. Випуск 1 (11). С. 151–154.

4. Лук'янчук М. Розвиток творчих здібностей молодших школярів : психолого-педагогічний контекст. Педагогічний часопис Волині. 2016. № 2 (3). С. 82–87.

5. Черноус В. Творчі здібності особистості : визначення, сутність, структура. Проблеми підготовки сучасного вчителя. 2012. № 5 (Ч. 1). С. 83–87.

УДК 373.3.091.12.011.3-051:7 (043.2)

Чайковська К. Р., здобувачка освіти III-Г курсу;
керівник: Білик О. В.,
викладач методики образотворчого навчання,
спеціаліст вищої категорії, викладач-методист.

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ДЛЯ ЗАСТОСУВАННЯ ІНТЕГРОВАНИХ МЕТОДИК НА УРОКАХ «МИСТЕЦТВО»

Актуальність підготовки вчителів початкових класів у контексті сучасних освітніх реформ і соціальних змін в Україні наголошує на необхідності створення оптимальних умов для розвитку творчих здібностей і художнього мислення у процесі освіти та виховання у школах.

Основним завданням є формування педагога-інноватора, який володіє здатністю до креативного мислення, готовий приймати стратегічні рішення та бути активним у процесі освітніх трансформацій. Особливу роль у цьому процесі відіграє художньо-естетичне виховання учнів, що передбачено Державним стандартом початкової освіти. Він вимагає, аби учні не тільки розвивали художньо-образне мислення через різні види мистецтва, але й глибше пізнавали мистецтво, інтерпретували художні образи, здобували емоційний досвід, формували ціннісне ставлення до мистецтва, а також пізнавали себе через художньо-творчу діяльність [1].

У зв'язку з цим, ключовим аспектом підготовки сучасних вчителів стає забезпечення їх компетентності у застосуванні інтегрованого підходу до навчання, здатності використовувати інноваційні методики та технології, що сприяють всебічному розвитку особистості учня. Така підготовка передбачає не лише набуття глибоких знань у галузі мистецтва, але й розвиток педагогічної майстерності, здатності створювати навчальне середовище, яке мотивує учнів на творчі пошуки та самовираження.

Дослідження проблематики інтеграції в освітньому процесі є актуальним напрямком роботи науковців та методистів. Важливим аспектом є аналіз використання інтегрованого підходу у початковій школі та його роль у розвитку професійних якостей учителя, здатного ефективно організовувати інтегроване навчання. Таку тематику детально розглядали вчені та практики, серед яких Є. Белкін, М. Вашкевич, О. Гайдамака, А. Зимульдінова, Н. Максименко, Л. Масол, О. Калініченко, Т. Крижанівська, Н. Незнанова, І. Руденко, О. Рудницька, Г. Шевченко, Б. Юсов та інші.

Ціллю проведеного нами дослідження є виявлення ключових аспектів підготовки вчителів початкових класів

до застосування інтегрованого підходу в контексті уроків «Мистецтво». Особлива увага приділяється визначенню методів та засобів, які сприяють ефективній інтеграції навчальних предметів, розвитку креативності учнів та формуванню комплексного погляду на навколишній світ. Важливим є також аналіз можливостей інтегрованого навчання для підвищення мотивації учнів та збагачення їхнього освітнього досвіду.

Інтегрований підхід відіграє ключову роль у процесі оновлення освітньої системи та реалізації концепції Нової української школи (НУШ), спрямованої на всебічний розвиток особистості учня, його талантів, здібностей і активного громадянського становища. Сучасний вчитель початкових класів стоїть перед завданням не тільки навчати, але й формувати умови для розвитку кожної дитини як гармонійної особистості та відповідального члена суспільства. Ефективність початкової освіти залежить від її сприйняття та подачі як єдиного цілого, де інтеграція виступає як механізм об'єднання різних навчальних предметів та видів діяльності в єдиний освітній процес.

Інтеграція як процес створення цілісного освітнього простору на основі поєднання споріднених елементів з різних дисциплін сприяє глибшому розумінню матеріалу, розвитку критичного мислення учнів, їх здатності до саморозвитку, аналізу та синтезу [2]. Відзначається, що інтегроване навчання підвищує ефективність освітнього процесу, оскільки воно відкриває перед учнями більш широкі можливості для самостійного пізнання, узагальнення ідей та формування власних висновків. Основна особливість інтегрованого навчання полягає в тому, що воно організовує освітній зміст у вигляді галузей знань, інтегрованих у різні навчальні предмети та об'єднаних єдиною навчальною програмою.

Ця освітня стратегія передбачає не лише введення нових інтегрованих дисциплін у програми фахової передвищої освіти, але й підготовку майбутніх вчителів до викладання за таким підходом, що сприятиме формуванню у них комплексних компетенцій та здібностей, необхідних для реалізації сучасного освітнього процесу.

На основі аналізу наукових та навчально-методичних джерел можна констатувати, що питання інтеграції в освіті потребує подальшого дослідження та розробки. Актуальність інтеграції в сучасному освітньому просторі зумовлена необхідністю відповіді на сучасні виклики, зокрема, у зв'язку з технологічним прогресом та комп'ютеризацією суспільства. Ці зміни спонукають до реформування освітніх підходів, особливо в початковій та фаховій освіті, де інтеграція стає ключем до формування гармонійно розвиненої особистості з цілісними знаннями.

Інтегрований курс "Мистецтво" є одним з яскравих прикладів такого підходу в освіті, який виступає як засіб отримання комплексної мистецької освіти. Через мистецьку освіту здійснюється зв'язок між значущими для суспільства культурними цінностями та індивідуальними ціннісними орієнтаціями учнів. Вона спрямована на розвиток базових компетентностей, таких як загальнокультурні, художньо-пізнавальні, комунікативні, а також на підтримку прагнення та здатності учнів до самовираження, творчої самореалізації та духовного зростання на протязі всього життя [3].

У рамках курсу "Мистецтво" система художньо-творчої діяльності охоплює розвиток таких ключових аспектів, як емоційна відкритість, фантазія, креативність, уважність та відданість праці. Цей курс є унікальним тим, що він інтегрує елементи музичного та образотворчого мистецтва, створюючи багатогранну освітню програму, що сприяє глибокому розумінню культурних та духовних

цінностей. Взаємодія цих двох напрямків сприяє не тільки збагаченню внутрішнього світу учнів, але й активізації їхнього творчого потенціалу та розвитку цілісного бачення світу мистецтва та культури.

У світлі інтеграції освітніх дисциплін актуальним стає завдання формування в педагогів високого рівня творчих здібностей, гнучкості мислення та здатності до інноваційного підходу в навчанні. Важливо, щоб вчителі могли не тільки передавати знання, але й надихати учнів на власну творчу діяльність, культивувати в них любов до мистецтва та креативність. Отже, система підготовки вчителів повинна включати розвиток компетенцій, необхідних для реалізації інтегрованого підходу в навчанні, зосереджуючись на методах стимулювання творчого мислення та практичної роботи у галузі мистецтва.

В контексті методів інтеграції навчального матеріалу у фахових навчальних закладах України, що забезпечують педагогічну освіту, розглядається як доцільне запровадження комплексного курсу, спрямованого на підготовку вчителів до проведення інтегрованого курсу "Мистецтво" у початкових класах. Ефективна підготовка вчителя вимагає глибокої переорієнтації підходів до педагогічної роботи, включаючи теоретичне навчання та практичну підготовку у сфері початкової освіти, що здійснюється в коледжах. Важливо аналізувати освітні програми та нормативні документи, розробляти плани занять. Навчальний процес охоплює вивчення основ інтеграції, вибір ефективних методів і засобів для їх застосування на уроці, розуміння структури інтегрованих уроків мистецтва та підготовку до їх проведення. Викладання інтегрованого курсу "Мистецтво" вимагає від вчителя варіативності у підходах, вибору методик та

технологій, а також уміння знаходити зв'язки та емоційно-образні аналогії між різними видами мистецтв [4, с. 76].

Професійна підготовка майбутнього вчителя початкових класів відбувається за допомогою психолого-педагогічних та художньо-естетичних методів. Таке навчання спрямоване на розвиток художньо-творчої компетентності, яка є ключовою для виховання учнів. У програмі професійної підготовки особливу увагу приділяють курсам теорії та методики викладання образотворчого і музичного мистецтва. Важливим є зосередження на методах викладання інтегрованих дисциплін та інтеграції такого курсу у навчальний процес. У процесі практичної діяльності зі студентами професійної передвищої освіти, викладачі повинні організовувати творчий процес, під час якого демонструють виконання завдань, проводять аналіз художніх творів і дитячих малюнків, відвідують виставки, що сприяє формуванню у майбутніх вчителів практичних навичок організації образотворчої діяльності та розуміння критеріїв оцінювання дитячих робіт [5, с. 169].

Це всебічне навчання в професійних навчальних закладах передвищої освіти також передбачає активне використання інтерактивних методів навчання, що сприяє кращому засвоєнню матеріалу студентами, розвитку їх критичного мислення та здатності до самостійного пошуку інформації. Залучення до проєктної діяльності дозволяє майбутнім вчителям початкових класів розвивати власні творчі здібності, навички командної роботи та вирішення комплексних завдань, що мають практичне значення.

Важливим аспектом підготовки є також розвиток у студентів навичок критичного аналізу та самооцінки власної діяльності, що є необхідним для їх професійного зростання та постійного самовдосконалення. Створення умов для самостійної творчої роботи, заохочення до участі

в науково-педагогічних конференціях, семінарах, майстер-класах сприятиме формуванню в майбутніх вчителів високого рівня професійної компетентності та готовності до інноваційної діяльності в галузі освіти.

Підготовка вчителів початкових класів сьогодні вимагає залучення інноваційних підходів і методів, що охоплюють використання нетрадиційних технік в образотворчому та музичному мистецтві. Професіонали повинні не лише володіти цими техніками, але й уміти застосовувати їх в освітньому процесі, щоб стимулювати креативність та розвиток молодших школярів. Важливим є набуття комплексу знань і навичок для керівництва художньо-творчою діяльністю дітей, розуміння впливу мистецтва на дитячу психіку та адаптація навчальних стратегій відповідно. Сучасна освіта вимагає від майбутніх вчителів не лише засвоєння теоретичних основ, але й практичного застосування інноваційних методів навчання, зокрема, через участь у практичних заняттях, відвідуванні майстер-класів, а також через самостійну роботу та професійне самовдосконалення [5, с. 172].

Важливо розширити спектр навчальної роботи зі студентами, включивши в програму вивчення цифрових інструментів дизайну та візуалізації, що дозволить їм ефективніше інтегрувати мистецькі дисципліни в сучасний освітній контекст. Залучення студентів до реальних освітніх проєктів, де вони могли б застосовувати нетрадиційні техніки та інтегративні підходи, сприятиме глибшому розумінню сутності інтеграції в освіті та розвитку власної креативності. Такий підхід допоможе формувати не лише фахові, а й загальнокультурні компетенції майбутніх вчителів, готуючи їх до викликів сучасного освітнього процесу та забезпечуючи високий рівень їх професійної підготовки.

Список використаних джерел:

1. Державний стандарт початкової загальної освіти (МОН України). URL: www.mon.gov.ua
2. Зимульдінова А. Підготовка майбутніх учителів початкових класів до здійснення інтегрованого вивчення предметів за галузями знань. Молодь і ринок. 2014. № 8. С. 89–94.
3. Масол Л. М., Гайдамака О. В., Белкіна Е. В., Калініченко О. В., Руденко І. В. Методика навчання мистецтва у початковій школі: Посібник для вчителів: Х.: Веста: Видавництво «Ранок», 2006. 256 с.
4. Незнанова Н. І. Впровадження інтегрованого курсу «Мистецтво» у шкільну мистецьку освіту. Актуальні питання мистецької педагогіки. 2013. № 2. С. 74–77.
5. Вашкевич М. Підготовка майбутніх вчителів початкової школи до впровадження нестандартних технік зображення на уроках образотворчого мистецтва. Молодь і ринок. 2019. № 9. С. 167–172.

УДК 373.3.016:7]-047.22(043.2)

Чірі С. С., здобувачка освіти III-Г курсу;
керівник: Білик О. В.,
викладач методики образотворчого навчання,
спеціаліст вищої категорії, викладач-методист.

ЗАСТОСУВАННЯ ПРИНЦИПІВ КОМПЕТЕНТІСНОЇ ОСВІТИ ПРИ ВИКЛАДАННІ КУРСУ «МИСТЕЦТВО» В СИСТЕМІ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Формування творчого потенціалу учнів в рамках компетентісно орієнтованої освіти є важливим аспектом сучасної педагогічної діяльності у контексті Нової

української школи. Вагомий внесок у дослідження ефективності компетентнісного підходу внесли відомі українські вчені, серед яких В. Андрущенко, Л. Банашко, В. Захарченко, С. Калашнікова, В. Кремень, Б. Кришук, В. Луговий, С. Мартиненко, О. Севастьянова, А. Ставицький, Ю. Рашкевич, Ж. Таланова, С. Тафінцева, які аналізують різні аспекти розвитку компетенцій в освітньому процесі.

Компетенція, що походить від латинського слова *competencia*, означаючи сферу питань, у якій особа є добре обізнаною та має відповідні знання та досвід, виступає як цілісний результат навчання. Це включає не тільки засвоєння теоретичних знань, але й формування вмінь та навичок, необхідних для ефективної діяльності в реальних життєвих обставинах та для вирішення практичних та теоретичних проблем [3, с.34].

У цьому контексті, особлива увага приділяється розвитку креативності та інноваційного мислення серед учнів, що є ключовими компетенціями у сучасному світі. Це вимагає від педагогів не лише традиційного подання матеріалу, але й впровадження інтерактивних методів навчання, проектної діяльності та критичного мислення для стимулювання інтересу та мотивації учнів до навчання. Такий підхід сприяє розвитку самостійності, відповідальності та готовності до життєвих викликів, формуючи основу для успішної реалізації особистості в майбутньому.

Компетентність формується як цілісний наслідок взаємодії різноманітних елементів, включаючи:

- Мотиваційний аспект, що характеризується внутрішньою зацікавленістю та особистісними мотивами для вирішення задач;

- Цілепокладання, яке відображає здатність особистості формулювати цілі, що відповідають її внутрішнім прагненням, розробляти плани та проекти, а

також осмислено планувати дії для досягнення поставлених задач;

- Орієнтаційний компонент, який передбачає врахування як зовнішніх, так і внутрішніх умов діяльності, зокрема обізнаність із суб'єктивним досвідом, наявними знаннями та уміннями, що сприяють адаптації до змін у середовищі;

- Функціональний компонент, який включає здатність до ефективного використання набутих знань і навичок, інформаційної компетентності для розвитку нових стратегій дій, прийняття обґрунтованих рішень та інноваційного підходу до взаємодії;

- Контрольний аспект, що забезпечує самоконтроль та корекцію дій на основі об'єктивної оцінки процесу і результатів діяльності, сприяючи зміцненню ефективних підходів та вдосконаленню виконання завдань;

- Оцінний елемент, пов'язаний із здібністю до критичного самоаналізу, рефлексії власних досягнень і визначення потреби у додаткових знаннях чи уміннях, а також з оцінкою свого внеску у спільну діяльність [3, с.35].

Така багатовимірна взаємодія компонентів визначає компетентність як динамічний і адаптивний процес, що відкриває можливості для постійного особистісного та професійного розвитку у відповідь на виклики сучасного світу.

У структурі компетенцій учнів початкової школи складові тісно переплетені між собою, що особливо помітно у формуванні мистецько-творчої компетентності. Остання представляє собою здібність учня до активного застосування унікального мистецького знання, що охоплює розуміння художньої культури в цілому та особливостей різних видів мистецтва, які вивчаються на початковому етапі шкільної освіти. Це також включає здатність до аналізу, інтерпретації та емоційної оцінки художніх творів

і естетичних феноменів, ґрунтуючись на особистих світоглядних переконаннях і ціннісних орієнтаціях; а також розвиток художньо-естетичного досвіду через набуття творчих умінь з метою самовдосконалення та саморозвитку [2, с. 95].

Мистецько-творча компетентність охоплює різноманітні аспекти, зокрема музичну компетентність, яка дозволяє розуміти та відчувати музику; образотворчу компетентність, що розвиває здібності до візуального вираження ідей та емоцій; та мистецько-синтетичну компетентність, яка сприяє інтеграції різних видів мистецтва в єдине ціле. Ці компоненти взаємодіють, створюючи умови для гармонійного розвитку особистості учня, здатного цінувати красу, виявляти творчий потенціал та активно участі у культурному житті суспільства. Важливо, що педагогічний процес спрямований не лише на надання знань, а й на виховання здатності до самостійного естетичного вибору, критичного мислення та творчого самовираження.

Мистецько-творча компетентність учнів початкових класів описується як здібність досягнути та застосувати широкий спектр знань, що охоплюють глибину художньої культури та її жанрову та видову різноманітність, необхідну для виконання творчих завдань. Це включає освоєння мистецького лексикону, особливостей художньої мови, а також знання про видатних представників культури і мистецтва з України та світу, вивчення музики, образотворчого мистецтва, хореографії, театру та кіно. Учні також знайомляться з історією світового та українського мистецтва, вивчають українську культуру, розуміючи її значення у світовому культурному просторі.

У контексті Нової української школи, мистецько-творча компетентність також передбачає розвиток навичок аналізу, тлумачення та емоційної реакції на художні твори

та естетичні явища, опираючись на набуті знання, особистісні переконання та цінності. Учні вчаться використовувати елементи образотворчого (наприклад, лінію, форму, колір) та музичного мистецтва (наприклад, мелодію, ритм) та інших видів мистецтва для створення власних художніх образів у різноманітних жанрах. Важливим аспектом є також застосування різних художніх технік, матеріалів та імпровізація для розширення творчих можливостей та здобуття впевненості в самовираженні.

Доповненням до мистецько-творчої компетентності стає інтеграція знань і вмінь у практику, що включає співи, музичні та театральні імпровізації, гру на музичних інструментах, рухливі ігри під музику, що сприяє всебічному розвитку особистості та її естетичному вихованню. Такий підхід дозволяє учням не лише поглиблювати свої знання та уміння, а й активно застосовувати їх у творчому процесі, розвиваючи свої таланти та здібності.

В межах Нової української школи, мистецько-творча компетентність молодших школярів підкреслює їхню спроможність артикулювати особистісні емоційні та естетичні враження від мистецьких творів. Це включає глибоке розуміння та вміння аналізувати та тлумачити художні образи, а також ефективне використання мови мистецтва для вираження власних думок та почуттів. Ця компетентність також означає здатність до плідного діалогу на основі вмісту та ідей художніх творів.

Вона проявляється у здібності дитини розвивати свій внутрішній художньо-естетичний світ через набуття знань з мистецтва, вдосконалення творчих умінь та навичок, що спрямовані на її духовне зростання та самовираження. Така компетентність включає в себе відповідальне ставлення до культурної спадщини, пропагування та збереження національного мистецтва, сприяючи формуванню

усвідомленої поваги до культурних цінностей. Ця компетентність закладає фундамент для міжкультурної комунікації та відкритості, підготовлюючи учнів до взаємодії у багатокультурному світі. Через залучення до різних видів мистецтва, діти вчаться цінувати різноманітність художніх форм та виражень, що стимулює їх креативність та інноваційне мислення. Таким чином, мистецько-творча компетентність відіграє ключову роль у формуванні всебічно розвиненої особистості, здатної до саморозвитку, критичного мислення та творчого внеску в соціальне життя.

В оновленому Державному стандарті початкової освіти особлива увага приділяється культурній компетентності, яка вбирає в себе активне залучення учнів до широкого спектру мистецьких дисциплін, включаючи образотворче мистецтво, музику та інтегровані мистецькі форми. Цей підхід спрямований на виявлення та розвиток індивідуальних талантів і сприяє самовираженню особистості через творчість.

Ініціація дітей молодшого шкільного віку у світ мистецтва орієнтована на формування їх здібностей до глибокого емоційного та чуттєвого сприйняття навколишнього середовища, а також на створення умов для їхнього активного самовираження через мистецьку діяльність. Це передбачає не лише практичну участь у різноманітних мистецьких заходах, але й спонукання до самостійного творчого пошуку, критичного мислення та вміння розуміти та цінувати мистецтво [1, с. 12].

Освітня програма покликана культивувати в учнів почуття відповідальності за збереження культурної спадщини та розвивати повагу до культурної різноманітності. Виховання такої компетентності спрямоване на підготовку учнів до життя в багатокультурному світі, розуміння й цінування різних

культурних традицій і мистецьких практик. Таким чином, культурна компетентність стає фундаментом для розвитку всебічно освіченої, творчої та соціально активної особистості.

Оновлений Державний стандарт початкової освіти акцентує на важливості спільної роботи батьків, вчителів та шкільних психологів у напрямку розкриття та підтримки творчих здібностей кожної дитини. Це включає врахування індивідуальних особливостей дитини, заохочення її унікальності та забезпечення необхідної психолого-педагогічної підтримки протягом навчання. Згідно з поглядами О. Шевнюк, мистецтво як одна з ключових сфер освіти в Державному стандарті відіграє критичну роль у забезпеченні всебічного розвитку дитини, включаючи формування естетичних почуттів, ціннісного ставлення до навколишнього світу та мистецтва, а також стимуляцію творчих здібностей і розвиток вмінь у сфері художньої творчості [4].

Доповненням до цього є не лише виховання розуміння мистецтва, але й активне залучення дітей до практичної діяльності, що дозволяє їм не тільки споживати, але й створювати мистецькі твори. Це сприяє розвитку критичного мислення, самовираження та комунікативних навичок. Такий підхід підкреслює значення мистецької освіти як засобу для розвитку гармонійної особистості, здатної до творчого мислення та взаємодії з культурним навколишнім середовищем.

Вивчення дитиною різноманітних форм творчої та мистецької діяльності призводить до розвитку її здатності цінувати та емоційно відгукуватися на процес та результати цієї діяльності, формуючи позитивне стимулювання до творчих досягнень. Дитина набуває вміння розрізняти характеристики предметів, розуміти різноманітні методики створення мистецьких творів,

проявляти інтерес до мистецтва та активно займатися художньою діяльністю, опановуючи необхідні для цього навички.

Список використаних джерел:

1. Державний стандарт початкової освіти: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2018 р. № 87 Урядовий кур'єр. 2018. № 38. 43 с.
2. Масол Л.М. Методика навчання мистецтва у початковій школі. Харків, 2006. 256 с.
3. Падалка Г.М. Педагогіка мистецтва. Теорія і методика викладання мистецьких дисциплін. Київ. Освіта України, 2008. 274 с.
4. Шевнюк О.Л. Культурологічна освіта майбутнього вчителя: теорія і практика. Київ. НПУ ім. М.П.Драгоманова, 2003. 232 с.

УДК 378.011-051:7(043.2)

Штефань Ж.М., здобувачка світі IV – Г курсу;
керівник: Котубей В.Ф., доктор філософії,
викладач суспільних дисциплін,
спеціаліст вищої категорії, викладач-методист.

ЗАСОБИ ТЕМАТИЧНОГО НАВЧАННЯ МИСТЕЦТВА У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ

Майбутнє освіти України неможливо сьогодні розглядати поза європейським і світовим розвитком. Хоча Україна ще не входить до складу європейських інтеграційних об'єднань, але відчуває їхній помітний вплив на всі сфери суспільного життя. Реформи у системі освіти пов'язані з перспективами входження України в Європейський освітній простір, а також з вимогами

сучасного ринку праці. Модернізація суспільного життя, поява таких явищ, як глобалізація, інформатизація, ставить виклики перед усіма рівнями української освіти. [1]

Розвиток навичок майбутніх учителів – нагальна потреба сьогодення. Дослідження проведені Фондом Ендрю В.

Меллона показало, що сьогоднішньому випускнику гуманітарних, у тому числі й педагогічних вузів, потрібні знання та навички творчої взаємодії, співпраці, спілкування, емоційної стійкості. Ці м'які навички відносять до категорії універсальних, оскільки вони дозволяють молодим спеціалістам краще орієнтуватися на робочому місці, досягти гармонії в роботі та здійснити свої професійні цілі. Педагогічну професію варто віднести до такої категорії, в межах якої життєвий і творчий шляхи максимально синтезуються, поєднуються в процесі особистісного самопізнання і самотворення. Творчий шлях, на думку Т. Титаренко, є шляхом постійних модифікацій особистісного світу, мета якого – розвиток себе. Створення професії найбільш органічно відбувається в творчому процесі. У процесі такого зростання людина спочатку ідеально проектує кроки саморозвитку, а потім чуттєво і практично втілює свої ідеї. Педагогічна творчість стає механізмом перетворення особистісного сенсу ставлення до світу, закладеного у внутрішньому стані душі, у специфічну зовнішню реакцію. [2].

Необхідною умовою формування творчої активності є мотивація – пізнавальні мотиви, досягнення успіху, професійні інтереси, самореалізація, розвиток різноманітних творчих здібностей. У деяких психологопедагогічних дослідженнях (С. Алексєєва, В. Кузіна, М. Ростовцева, М. Ткаченко, Є. Шорохова та ін.)

частково розглядаються дані питання, однак, всі дослідження відзначають необхідність подальшого спеціального вивчення у теорії та практиці формування творчо-активної особистості.[3]

Мотивація виконання завдання з мистецтва повинна бути такою, щоб студенти зрозуміли значущість її виконання. Навчальна дисципліна "Мистецтво" розкриває перед студентами принципи побудови реалістичного зображення кольором на площині, формує мислення. Тому метою усіх постановок з мистецтва є не вивчення засобів зображення, а оволодіння системою побудови художньої форми, вміння активно сприймати твори музики та мистецтва.[4] Варто зазначити, що процес навчання мистецтва здійснюється відповідно до основних завдань курсу. Іншими словами, йдеться про виховання в студентів культури зорового усвідомлення реальних предметів і явищ, що їх оточують. Навчити зображувати предмети у зв'язку з простором, навколишнім середовищем, освітленням. Розвивати зорову і слухову пам'ять і вчити студентів використовувати пам'ять, уяву, уяву. Навчити їх основам живопису, основам кольорознавства, перспективі, теорії тіні, композиції, прийомам і техніці малювання, вмінню відтворювати звуки музики.

«Успіх», «вдача» - ці поняття надають художньої оцінці ще більш суб'єктивний характер і означають відхід від розуміння мистецтва як вираження якихось загальнозначущих, духовно-об'єктивних смислів. Перша і вельми поширена позиція, виражена в наукових і публіцистичних виданнях, полягає в неможливості знаходження об'єктивних критеріїв в сфері художньої оцінки. Проблема художності постає як теоретично нерозв'язна. Так, з точки зору Б. Денисова, слід розрізняти оцінку естетичних достоїнств твори (художню) і економічну (оцінку грошової вартості). Автор вважає, що

об'єктивна естетична оцінка в мистецтві неможлива, аргументуючи це тим, що в усі часи одні й ті ж явища в мистецтві оцінювалися найвищими професіоналами неоднозначно. Крім того, природа сприйняття мистецтва така, що сучасникам складно оцінити художні явища сьогодення. Протилежна позиція, яку поділяє сьогодні багатьма філософами, літературознавцями, полягає в протиставленні посилюється естетичному релятивізму можливості об'єктивної наукової оцінки художнього твору за допомогою певних критеріїв, як найбільш загальних, так і видових.[5]

Для успішного керівництва творчістю важливе значення мають постійний аналіз та оцінка якісних і кількісних показників діяльності. Під якісною характеристикою цих показників розуміють оцінку розвитку психічних процесів та уявлень, передусім, тих, які забезпечують успіх оволодіння творчим процесом – загальних та спеціальних здібностей, загальних та спеціальних знань, умінь та навичок, тобто шляху від простих форм їх виявлення до більш складних. Наочним показником цих змін є творча діяльність при виконанні живописних робіт різних рівнів складності.

Саме педагогікою доведено залежність розвитку особистості від впливу навчально-виховного процесу навчання живопису має базуватися на співвідношенні творчих та навчальних завдань залежно від ступеня засвоєння студентами змісту матеріалу.

Отже в сучасних умовах педагогічної освіти мистецтво також відіграє важливу роль у формування продуктивного міжособистісного спілкування та взаємодії, емоційного інтелекту. За допомогою вивчення мистецтва студенти отримують додатковий бонус у майбутньому до своєї професії та вчаться об'єктивно ставити свої можливості, вміти оцінювати себе.

Список використаних джерел:

1. Система засобів ефективного впливу на емоційний розвиток дітей. URL:
<https://emotsijno-osobistisnij-rozvitok-ditej-v-umovakh-simji.webnode.com.ua/sistema-zasobiv-efektivnogovplivu-na-emotsijnij-rozvitok-ditej-doshkilnogo-viku>
2. Титаренко Т. (2013) Сучасна психологія особистості. 238 с
3. <http://eprints.zu.edu.ua/9560/1/15.pdf>
4. Луговий В. І. Культурологічна підготовка студентів у контексті професійної освіти / В. І. Луговий // Педагогіка і психологія професійної освіти. – 2002. 184с.
5. <http://um.co.ua/13/13-4/13-46293.html>

РОЗДІЛ V. ВИВЧЕННЯ ІСТОРИЧНИХ ПОСТАТЕЙ, РОЛЬ І МІСЦЕ ІСТОРИКО-КРАЄЗНАВЧОГО МАТЕРІАЛУ У СИСТЕМІ ПЕДАГОГІЧНОЇ ГУМАНІТАРНОЇ ОСВІТИ

УДК 37.03(092)(477)(0.43.2)

Андрішко В.В., здобувачка освіти II-Б курсу;
керівник: Котубей В.Ф., доктор філософії,
викладач суспільних дисциплін,
спеціаліст вищої категорії, викладач-методист.

МИХАЙЛО ГРУШЕВСЬКИЙ ТА ЙОГО РОЛЬ В ОСВІТІ УКРАЇНЦІВ

Особливу роль серед найвидатніших науковців в сфері педагогіки відіграв Михайло Сергійович Грушевський (1866 – 1934) , який є видатним ученим-гуманітарієм , талановитим організатором наукового життя, авторитетним лідером суспільно-політичного руху, визначним педагогом, просвітній діячем та першим Президентом України.

Вченому по праву належить авторство нової концепції української історії, яка, за його думкою-могутній засіб громадського виховання, важливий моральний елемент навчального змісту.

Михайлом Грушевським стверджувалось, що серед найголовніших потреб, що обумовлюють розвиток національного виховання є потреба в рідній школі , без якої в народі ніколи не буде змоги вибитися на самостійний шлях в житті і він назавжди залишиться лише в ролі пасинку чужих народів. Враховуючи це, навчання рідною мовою - головний принцип організації

народної освіти. Він є автором низки статей, в яких висвітлювалось питання виховної ролі, що має історична пам'ять українського народу. Пізніше вони були об'єднані в збірки: «Хто такі українці й чого вони хочуть», «На порозі Нової України», «Вільна Україна» [1, с.59].

На його думку у школярів в рідній школі мають бути прилучені надбання духовної культури свого народу, його історія, культура, традиції, звичаї тощо. Тобто через освіту та виховання мають відбиватись національні особливості українського народу, й через це у школярів повинне спостерігатись формування народного світогляду, національної свідомості, характеру, способу мислення, діяльності, народної моралі.

Заслуговує на увагу й той факт, що особливе місце завдяки Михайлу Грушевському отримала історія, саме він зазначив наявність догматизму і застарілих традицій в вивченні шкільного курсу. Михайло Грушевський був прихильником позиції, що історія має давати відповідну оцінку всім епохам і подіям народу.

Історія рідного краю для вченого - першооснова у громадському вихованні. Однак активна роль в освітньому процесі та вихованні М. Грушевським відводилась народному вчителю, він заповідав горнутися до свого українського, розширювати його всякими способами.

Основні принципи, що мають бути покладені в основу української школи, за поглядами М. Грушевського, є: принцип демократизму, рівності жінок і чоловіків на здобуття освіти, навчання рідною мовою, обов'язковості здобуття освіти всіма дітьми, що досягли шкільного віку, українізації шкіл, широкої участі громадськості в керівництві освітніми справами тощо.

Значною мірою завдяки діяльності Михайла Грушевського була зміцнена матеріальна база

українського шкільництва на Галицьких землях. Вченим здійснено налагодження партнерських відносин зі низкою студентських організацій, сприяння організаційному становленню українського молодіжного руху. Він також є ініціатором того, щоб була утворена низка інституцій ("Учительська громада" та Крайовий шкільний союз) і спеціалізовані видання(наприклад, журнал "Наша школа"), що сприяли координації зусиль у сфері шкільництва, а також тривалий час очолював їх. [2, с.253].

Узагальнюючи творчий доробок М. Грушевського передовсім слід відзначити властиву йому органічність творчої натури: педагогічні ідеї дослідника це природне продовження його загальногуманістичних переконань, а просвітницька діяльність є необхідною складовою національно-культурної праці. Це підштовхнуло вченого стати ініціатором та здійснити реалізацію численних освітянських проєктів, що суттєво вплинули на тогочасне українське життя та довготривалі наслідки для вітчизняної культури.

Список використаних джерел:

1. Сухомлинська О. В. Українська педагогіка в персоналіях: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / О. В. Сухомлинська, Н. Б. Антонець, Л. Д. Березівська, Л. С. Бондар, Н. П. Дічек / Ольга Василівна Сухомлинська (ред.). Кн. 2 : XX століття. К. Либідь, 2005. 552с.

2. Українська педагогіка в персоналіях: у двох книгах/ за ред. О. В. Сухомлинської. К. Либідь, 2005. Кн. 1. 622 с.

Вовчок Д.Ю., здобувачка освіти II курсу групи Б;
керівник: Рязанова В.О.,
викладачка зарубіжної та дитячої літератури,
спеціаліст I категорії

Б. ГРІНЧЕНКО: РЕЦЕПЦІЯ ТВОРЧОСТІ ТА ВКЛАД ПИСЬМЕННИКА-ПЕДАГОГА У РОЗВИТОК ПЕДАГОГІЧНОЇ НАУКИ УКРАЇНИ КІНЦЯ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ СТ.

«Україна! У цьому слові для мене все», – свого часу сказав Б. Грінченко. Саме це кредо він проніс крізь усе своє життя та втілював у своїх педагогічних та літературних творах. Період кінця ХІХ – початку ХХ ст. в українській історії та літературі характеризується як початок модернізації суспільного життя, що включала формування національно свідомої еліти, трансформацію української селянської народної культури в сучасну національну, появу нових можливостей і перспектив щодо розбудови української державності. Саме до такої інтелектуальної та україноспрямованої еліти належав Борис Дмитрович Грінченко, видатний український письменник, журналіст, прогресивний громадський діяч, педагог, мовознавець, фольклорист, перекладач, популяризатор книг для народу. Народився у збіднілій панській сім'ї на хуторі Вільховий Яр Харківської губернії. У перших класах гімназії великий вплив на обдарованого юнака справили «Кобзар» Тараса Шевченка, «Енеїда» Івана Котляревського, байки Євгена Гребінки.

Початок педагогічної праці Бориса Грінченка припадає на часи занепаду не тільки української національної школи, а й усієї культури народу. Він більше

десяти років був учителем у сільській школі, потім обіймав посаду завідувача відділу народної освіти в Чернігівській губернській земській управі. Працюючи у школі, Борис Грінченко виявив неабиякий педагогічний хист. Вже в перший рік його вчителювання інспектори засвідчили значне підвищення рівня знань, культури й поведінки учнів. Він вивчав з учнями фольклорні твори, організував гурток вишивальниць. Одночасно в сусідньому україномовному селі Борис Грінченко збирає фольклор, пише вірші, komponує популярні книжки для народу, перекладає працю англійського педагога Г. Спенсера «Виховання розумове, моральне і фізичне».

Дослідженням творчості письменника та педагога займалися такі науковці, як Д. Дорошенко, М. Сумцов, І. Липа, В. Горленко. Автори цих праць наголошували на важливості народної творчості у житті Бориса Дмитровича, його обізнаності з народною мовою і народних творів, цінності виданих ним етнографічних та педагогічних матеріалів для подальших досліджень [3, с. 23], відводили найповажніше місце серед українських громадських діячів [2, с. 97].

Болісно сприймаючи незадовільний стан освіти в Україні, пише працю «Якої нам треба школи», у ній доводить необхідність навчання українською мовою. Рідна мова разом з народною мораллю, народною педагогікою сприяє формуванню рис майбутнього громадянина – патріота і гуманіста. Борис Грінченко працював у школах Христини Алчевської, але розійшовся з нею в поглядах на національну школу. У педагогічній роботі застосовував прогресивні методи навчання. Слідом за Яном Коменським вважав, що клас доцільно ділити на групи, очолювані добре підготовленими учнями. Цю систему взаємного навчання в той час запроваджували по всій Європі. У своїх працях Борис Грінченко проводив думку про єдність

людини й природи. Одним з важливих принципів навчання вважав систематизацію знань. Втілював цей принцип у підготовлених ним підручниках. Зокрема в ілюстрованому від руки підручнику «Рідне слово», написаному в 1889 р. для доньки Насті.

Борис Грінченко зробив значний внесок у розвиток вітчизняної педагогіки. Узагальнюючи свій досвід роботи в школі та розвиваючи ідеї Ушинського, він доводив, що тільки навчання рідною мовою, національна освіта і національна система виховання можуть принести користь народам. Ці думки він викладає в численних теоретичних працях – «Народні вчителі й українська школа» (1906), «Якої нам треба школи» (1906), «На беспросветном пути: об украинской школе» (1905). Борис Грінченко став активним учасником дискусії про мову, яка розгорнулася в 90-х роках XIX ст. на сторінках галицької преси. Педагогічна система Б. Грінченка спиралася на народну педагогіку, адже це є вічне, невичерпне джерело навчально-виховної мудрості. З самого початку педагогічної діяльності Б. Грінченко виступив проти фізичних покарань учнів, за розвиток їхньої ініціативи та зближення з учителем. Навчання рідною мовою – один із провідних принципів освітньої системи Бориса Грінченка. Спираючись на досвід прогресивних педагогів, психологів, мовознавців, він розвиває їхні думки щодо діалектичної єдності мови і мислення, наголошує на тому, що мова є виразником найістотніших національних ознак: психологічних, світоглядних, етнографічних. Свої педагогічні погляди Б. Грінченко виклав у багатьох працях: «На беспросветном пути» (1905), «Якої нам треба школи» (1906), «Народні вчителі і українська школа» (1906), «Перед широким світом» (1907) та в численних художніх творах про учителів, школу, дітей.

Значну роль у розбудові української національної школи відіграли підручники, створені Б. Грінченком. І тільки після 1905 року, коли були зняті деякі заборони на українське слово, Борисові Грінченку вдалося надрукувати свою «Українську граматку». Він хотів підготувати до друку й читанку під назвою «Рідне слово», але не встиг. І вже після його смерті у 1912 році Марія Загірня, додавши до читанки трохи власного матеріалу, видає цю книжку дещо переробленою. Поряд із прізвищем Бориса Грінченка з'являється її ім'я. Читанка містить 30 параграфів різноманітної тематики, обсягом 167 сторінок. Важко переоцінити роль читанки Бориса та Марії Грінченків для українського малого читача, особливо перший випуск, коли був повний вакуум україномовної книжки в Східній Україні. По суті, «Рідне слово» – прообраз сучасних дитячих енциклопедій. Саме тому вона залишається актуальною і для сучасного читача [1, с. 78]. У статті «Народні вчителі й українська школа» він зазначав, що всім народам Росії треба волі для їхнього слова, всім треба національної школи [5, с. 17]. Всі діти мають ходити до народної школи. Брак українських шкіл призводить до денаціоналізації населення й трагічних культурно-освітніх, морально-економічних наслідків. Навчання чужою мовою гальмує духовний розвиток дитини.

Не важко знайти у доробку Б. Д. Грінченка й роздуми про особистість народного вчителя, його взаємини з учнями. Йдеться про високі взірці гуманності, чуйності й товаришкості в поводженні з дітьми, різного роду методичні рекомендації з власного досвіду. Складені ним «Українська граматка: до науки читання й писання» [2, с.100] і читанка «Рідне слово» [1, с. 67] з ідейно-методичного погляду відзначалися високими якостями. Так, уже в своїй публікації «Змеевские педагогические курсы» просвітницький педагог сформулював свою

ключову ідею: чим досконалішим буде учитель як фахівець, то успішніше навчатиме школярів [3, с. 29]. Аби успішно навчати учнів, учитель повинен постійно вдосконалюватися. Має відбуватися його саморозвиток. Цьому сприяє і робота вчительських курсів для підвищення професійної освіченості [2, с. 103]. Впадає у вічі й те, що у цій статті Б. Д. Грінченко висловив занепокоєння щодо того, що на курсах жінок-учителів на порядок більше, ніж чоловіків [1, с. 74]. Також, як практикуючий учитель, Б. Д. Грінченко приділив значну увагу пояснювальному читанню і розкриттю його характеру й мети в народних школах. До цього варто додати, що, як установив М. Веркалець, працюючи народним вчителем, молодий педагог-просвітник повністю відкидав такі прийоми у навчанні, як зазубрювання або неусвідомлене запам'ятовування [3, с. 38]. Він працював над розвитком образного, абстрактного мислення, намагався залучати учнів до самостійного читання з подальшим написанням рецензій на прочитані книги, практикував обговорення прочитаного [1, с. 77]. На літературну діяльність Бориса Грінченка великий вплив мав Шевченків «Кобзар». Саме після знайомства з творами великого поета він почав писати українською мовою свої поезії, оповідання, повісті й драми, публікуючи їх у київських, галицьких і буковинських виданнях. Розмірковування про освіту в подальшому теж пронизують велику частину літературно-публіцистичної спадщини Б. Д. Грінченка. А ідею створення української національної школи можна вважати першочерговою серед його освітніх ідей. Причому, виявивши високу обізнаність і глибину аналізу, до її обґрунтування підійшов з різних позицій: історичної, філософської, соціологічної, педагогічної та психологічної. Також у статті «Якої нам треба школи» Б. Д. Грінченко висловив невідкладну потребу щодо організації

національної школи: «Нам треба зараз же науки української мови, історії українського письменництва, історії українського народу і українського народознавства по гімназіях та університетах» [4, с. 8]. З точки зору сучасності, ці ідеї не втратили своєї актуальності й сьогодні. Більше того, вони набули нового забарвлення у контексті широкомасштабних процесів оновлення української освіти.

Отже, аналіз зібраних матеріалів, присвячених вивченню біографії, різнобічної громадсько-просвітницької, наукової, педагогічної, публіцистичної та літературної творчості Б. Д. Грінченка дав підстави стверджувати, що, за понад століття грінченкознавчих досліджень в Україні виокремилася та сформувалася самостійна галузь гуманітарного знання – грінченкознавство.

Список використаних джерел:

1. Грінченко Б. Народні вчителі і українська школа. Грінченко Б. Зібрання творів. Педагогічна спадщина. Кн. 2. Упоряд. О. М. Мислива, А. І. Мовчун, В. В. Яременко. Київ. 2013. С. 65-86.
2. Грінченко Б. Сам про себе (автобіографія Грінченко). Слово і час. 2015. №5. С. 93-107.
3. Веркалець М. Педагогічні ідеї Б. Д. Грінченка. Київ. Знання, 1990. 48 с.
4. Коляденко О. Ідеї Бориса Грінченка про мету і завдання національної школи. Освітологічний дискурс. 2016. № 3. С. 1-12.
5. Стебницький П. Борис Грінченко: Нарис його життя та діяльності. Київ. Час. 2009. 32 с.

Голубка Є.Ф. – здобувачка освіти II-Г курсу;
керівник: Старова Ю.В.,
кандидат психологічних наук,
викладач психолого-педагогічних дисциплін,
спеціаліст вищої категорії, викладач-методист.

А. ВОЛОШИН І О. ДУХНОВИЧ: ДВА ПОГЛЯДИ НА ПРОБЛЕМУ ОСВІТИ ЗАКАРПАТТЯ

Сучасна українська освіта розвивається в умовах зміни суспільних пріоритетів, що актуалізує проблему осмислення педагогічної спадщини непересічних особистостей. У зв'язку з цим особлива увага дослідників зосереджується на першоджерелах, які відображають надбання й традиції національної системи освіти у минулому й допомагають віднайти основні напрями подальшого розвитку історії української педагогіки [2, с. 78].

У яскравій когорті визначних людей, які займалися проблемою освіти Закарпаття і України вагоме місце посідають світлі постаті Августина Волошина та Олександра Духновича. Досліджуючи їх спадщину, ми знаходимо чимало тотожних ідей, серед яких можна виокремити такі, як розвиток освіти, становлення вчителя, формування національної свідомості та ін. Для повнішого з'ясування ролі й значення педагогічної спадщини А. Волошина, О. Духновича для сучасної освіти, проаналізуємо їх погляди на досліджувану проблему. З іменем Августина Волошина, зокрема, пов'язане піднесення рівня національної свідомості закарпатців, поступове самоусвідомлення угорських русинів закарпатськими українцями, частиною єдиного українського народу. Як Олександр Духнович вважається

великим будителем закарпатських русинів-українців у ХІХ столітті, так А. Волошин – найвизначніша постать «Срібної Землі» віку ХХ-го. «Паралельність рис А. Волошина та О. Духновича, – відзначав один із близьких соратників Волошина Августин Штефан, – показується не лише в тому, що їх обох народ назвав «Батьком», але й в інших прикметах і особливостях. Обидва були віддані своїй Церкві священики... Духнович був послом в мадярському Парламенті в Братиславі, Волошин – послом в чеськім Парламенті в Празі. Обидва були мучені, Духнович мадярськими і польськими вояками. Та понад усе – як Волошин, так і О. Духнович, були щирі й вірні патріоти і беззастережні оборонці карпатських українців. Двадцятье сторіччя дало поневоленим народам нові можливості. А. Волошин бачив і розумів це й став народним провідником тієї боротьби, яка веде Карпатську Україну на широкі шляхи свободи у вільній Соборній Українській Державі» [1; 3].

А. Волошин добре знав шкільні проблеми міжвоєнного періоду в ХХ столітті, коли Закарпаття входило до складу Чехословаччини, усвідомлював необхідність кардинальних змін шкільної системи. Цій проблемі присвячена стаття «Демократична шкільна система (до питання новелізації шкільних законів), надрукована у журналі «Підкарпатська Русь» у 1928 році. У цій праці автор, виділяючи основні етапи розвитку шкільної системи, виокремлює одну з основоположних засад демократичної школи – можливість навчатися рідною мовою. На думку А. Волошина, тільки принцип свободи культури може стояти в основі прогресу шкільної системи. Він дає оцінку шкільній реформі з педагогічної, культурно-історичної та господарської точок зору, але аж ніяк із політичної. Вчений-педагог пропонує доповнення до чехословацького законодавства у галузі шкільництва, а

саме: підпорядкування шкіл відповідним шкільним радам, які б мали автономний характер, надання можливості для молоді національних меншин здобувати освіту у національних школах, відкриття профільних навчальних закладів – педагогічних академій, які, на думку вченого, змінять систему підготовки учительських кадрів. Ці підходи не втратили своєї актуальності й нині [1, с. 56-58].

А. Волошин вдивлявся й в школу майбутнього, зокрема й у школу незалежної України. У 1942 році з'явилася його праця «Про шкільне право будучої української держави», в якій він проаналізував минуле і сучасне української школи, в тому числі в радянській Україні й на Закарпатті, та дійшов висновку, що відставання української школи зумовлене відсутністю «свободи культури» та її вільного розвитку, «правничого ладу», тобто української державності. Він вірив у майбутнє незалежної України, розквіт її національного шкільництва. Як учений педагог А. Волошин розглядав навчання і виховання як єдиний процес. Він звертає увагу майбутніх учителів на свідоме опанування знаннями, засвоєння світоглядних понять, творчого мислення. Відомий педагог називав учителів «інженерами людських душ». Педагогічна діяльність Августина Волошина була надзвичайно різносторонньою, стосувалася всіх аспектів функціонування школи, знайшла своє відображення у його наукових працях, газетних статтях та публічних виступах. Варте уваги, зокрема, є і те, що в умовах демократичного ладу Чехословаччини він повністю використав тогочасні можливості для подальшого розвитку народної освіти рідного Закарпаття, не тільки вболівав за відкриття нових шкіл, а й особисто творив поступ загальноукраїнської педагогічної думки [1, с. 72].

Справжній учитель, на переконання видатного педагога, повинен любити педагогічну професію, терпляче

працювати і домагатися успіху, вміти «розпізнавати дитину, знати, що і як має прищиплювати в душу дитини», орієнтуватися в «заплутаних дорогах розвивання душевних і тілесних способностей дитини» [1, с. 12], а, тому, бути освіченим, добре обізнаним з науковими основами психології і педагогіки, досконало знати свій предмет і володіти методикою навчання та виховання, знаходити нові підходи до організації, змісту форм і методів виховної роботи. І, як наслідок, – добросовісно виконувати професійний обов'язок. Одна з важливих складових соціальної місії вчителя, за А. Волошиним, – роздвигатися талант дитини, відкрити перед кожним, навіть найважчим в інтелектуальному розвитку учнем, саме його сферу діяльності, де він може досягти вершини, проявити себе: «узнане типа таланта ученика є дуже важним для його будучого счастья и хосенности для соціального загалу» [1, с. 38]. На сторінках педагогічних праць А. Волошин наголошує на тому, що результативність соціально-виховного процесу, формування позитивної мотивації учнів на оволодіння знаннями і стійкого інтересу до освітньої діяльності залежать від того, як ця діяльність організовується, наскільки вчитель уміє збуджувати й підтримувати інтерес своїх вихованців до набування знань, як пов'язуються ці знання з життям: «Научане потребує содійствие ученика и учителя; учитель має викликати увагу ученика, має вибрати и подати навчальний матеріал, а ученик повинен уважати, прийняти познане и заскіпити собі в пам'ять» [1, с. 81], «вчити добрим методом и приспособленным ко индивидуальным свойствам ученика, не перетяжовати пам'ять дитини напომірною розумовою працею» [1]. У своїх працях видатний педагог особливу увагу звертає на необхідність обов'язкової широкої загальнопедагогічної та методичної підготовки вчителів. Так, зокрема, у праці «Педагогіка і дидактика»,

розглядаючи освітній процес у школі як творчу співпрацю вчителя з учнями, він наголошує на важливості такої його організації, щоби сформувати в учнів уміння самостійно здобувати знання, «щоб ученики своїм власним трудом зискали пізнання» [1, с. 28], на необхідності мотивувати їх на саморозвиток і самовдосконалення, що має під собою велике соціально-виховне підґрунтя. В умовах сьогодення така настанова видатного педагога не тільки не втратила, а навпаки – набула особливої ваги й актуальності. В умовах стрімкого розвитку науково-технічного прогресу, який, зі свого боку, відбивається на усіх ланках людського життя, сформувати ключову компетентність школяра – уміння вчитися, зробити працю джерелом розумового задоволення – одне з пріоритетних завдань, що стоїть перед сучасною українською національною школою.

На захист народних шкіл рішуче виступив найвизначніший культурний діяч Закарпаття середини ХІХ ст. О. Духнович. У 1847 році він опублікував перший в історії Закарпаття підручник – буквар для народних шкіл – «Книжицю читальную для начинающих». Буквар мав великий успіх і сприяв поширенню освіти в Закарпатті. Тираж його був невеликий, і він був доступний лише міським школам і школам у великих селах. Він заснував 71 школу, кілька разів сам видавав значним тиражем «Книжицю читальную...» та інші твори для народних шкіл, які часто безкоштовно роздавав дітям. Просвітник активно виступав за втілення в життя автономних прав і брав участь у складанні петиції до австрійського уряду з вимогою об'єднання Східної Галичини і Закарпаття в одне адміністративне ціле. Але уряд не збирався задовольняти ці прохання. Тоді було обрано спеціальну делегацію на чолі з А. Добрянським, яка 10 жовтня 1849 р. вирушила з Пряшева до Відня з документом під назвою «Висланства Русинів Угорських». Делегація вимагала видання краєві

автономних прав, запровадження в школах української мови, відкриття в Ужгороді «академії», заснування газети й видання її кириличним шрифтом, дозволом обіймати посади в уряді й армії [3, с. 65].

Велика заслуга О. Духновича у підготовці педагогічних кадрів. Він боровся за поліпшення матеріального рівня вчительства, дбав про удосконалення підготовки педагогів у єдиному навчальному закладі такого типу – Ужгородській учительській грекокатолицькій семінарії. Свої педагогічні погляди О. Духнович найкраще виклав у підручнику «Народная педагогія в пользу учителей сельских», який став першим підручником з педагогіки не тільки на Закарпатті, але й у всій Україні. На сторінках часописів «Вісник», «Зоря Галицька» та інших видань О. Духнович публікує статті з питань освіти і науки, вимагаючи відкриття народних шкіл для селянських дітей з материнською мовою навчання [3, с. 66].

Підручники та «Народна педагогія» О. Духновича стали тими наріжними творіннями педагогічної думки, що закладали фундамент системи національної освіти в Україні. Велике значення для активізації громадсько-політичної боротьби закарпатських українців мало засноване О. Духновичем у 1862 р. «Общество св. Іоанна Крестителя» – перша легальна закарпатоукраїнська організація. За кошти організації, які вона отримувала в якості пожертвування, 60 юнаків отримали освіту в середніх і вищих закладах освіти. Серед здобутків товариства – організація гуртожитку для шкільної молоді з укладеною О. Духновичем виховною програмою, в якій відображено його гуманні ідеали християнського і патріотичного виховання. Маючи свою велику бібліотеку, О. Духнович у 1858 р. передав її у власність Краснобродського монастиря. У акті передачі висловлює

побажання про доступність його бібліотеки для всіх бажаючих навчатися. О. Духнович, обґрунтовуючи необхідність дотримування у вихованні принципу народності, ратував за викладання навчальних предметів рідною мовою, створення системи виховання з урахуванням історичних та національних традицій народу [3, с. 65-67].

Підсумовуючи викладене, ми дійшли таких висновків: що, незважаючи на різні умови політичної доцільності, асиміляційних посягань, внутрішнього культурного протистояння, саме професійний учитель став чи не головним оберегом народних традицій та просвіти на Закарпатті; А. Волошин і О. Духнович розглядали освіту, як один з головних засобів суспільства, що реалізується через учбові заклади і громадськість, зміст якої полягає у добровільному і доступному оволодінні знаннями на ґрунті вітчизняної науки. Дослідження світоглядних позицій А. Волошина та О. Духновича у контексті освітньої діяльності сучасників дає змогу об'єктивно оцінити їх ідеї та погляди, а отже використати творчий доробок у процесі розбудови сучасної системи освіти.

Список використаних джерел:

1. Вегеш М. М., Віднянський С.В. Августин Волошин : Монографія. Ужгород–Київ: РІК-У, Інститут історії України НАН України, 2022. 512 с.
2. Гомоннай В. В. Педагогічна освіта на Закарпатті. Ужгород : Гражда, 2003. 111 с.
3. Староста В. І. Педагогічні ідеї О. Духновича щодо вдосконалення навчально-виховного процесу. *Освіта Закарпаття*. Ужгород, 2007. № 6. С. 65-67.

Довганюк Н.С. здобувачка освіти ІІ-Б курсу;
керівник: Резнікова К. В.,
викладачка української мови та літератури,
спеціаліст ІІ категорії.

СТАН ОСВІТИ НА ЗАКАРПАТТІ В ХІХ СТОЛІТТІ

ХІХ століття - складний і суперечливий період в історії Закарпаття, період національного самоусвідомлення українців Закарпаття, визвольної боротьби, боротьби за утвердження рідної мови та збереження самобутньої культури. Період згуртованих і позитивних дій з Україною. Немає сумніву, що шкільна освіта відіграла важливу роль у національно-визвольній боротьбі на порубіжжі. Патріотично налаштовані закарпатські просвітяни визнавали, що одним із вирішальних чинників формування національної свідомості закарпатських руських українців є освітня система, тому вони боролися за створення і збереження національних шкіл, за запровадження в школах національного виховання. Практикувати і прагнути. . Здобутками національної культури повинні бути насамперед місцеві літературні твори, а не ігнорування надбань світової культури.[2,с.129].

У всіх великих селах є народні школи, в деяких школах – Довгому, Білках, Королеві, Берегах, Середньому – по дві школи, в яких працюють найкращі вчителі. Змінюється характер шкільного навчання. Більше уваги приділяється вивченню письма, математики, географії та домашніх справ. Проте матеріальне становище школи було дуже важким. Більшість із них працювала або в церковних приміщеннях (так званих фарах), або в найманих кімнатах. Будівля спеціальної школи початку 19 ст. Побудовано у шести селах: Великі Лучки, Косина, Вилок, Тересва, Ясіня,

Чинадієва. Значна частина вчителів має низький рівень освіти. У невеликих селах вчителів навчають дурні люди, іноді лише напівосвічені. Учні цих шкіл отримують дуже мало знань і тому не можуть продовжувати навчання в середній школі чи університеті. [1,с.24].

На Закарпатті для українського шкільництва створились гірші обставини. Сприятливі умови, які існували в 1940-1960-х роках, коли існувала мережа народних шкіл і українська мова була обов'язковим предметом в ужгородських середніх школах, тепер перетворилися на недоліки. Відтак Закарпаття почало занепадати з культурної точки зору. У народних школах з самого початку було дозволено викладання української мови як предмета, але викладання велося угорською. Школи в українських селах мали бюджети сільських громад, які неохоче платили за утримання, тож нарешті було погоджено відкрити угорські державні школи безкоштовно.

У першій половині XIX століття Василь Довгович і Михайло Лучкай заклали основи народницького руху. О. Духнович зробив вагомий внесок у підвищення культурно-освітнього рівня українського населення Закарпаття. Він активно домагався створення шкіл з навчанням рідною мовою, видавав навчальні матеріали, написав багато патріотичних творів, у яких утверджував національну свідомість русинів Закарпаття, організував перші національні товариства. О.Духновича, О.Павловича, А. Кралицького, І. Сільвая, Ю. Ставровського-Попрадова, Є. Фенцика - ці автори робили значний внесок у дослідження і розкриття освітнього середовища на Закарпатті у XIX столітті [2,с.6].

Величезну роль у розвитку педагогічної освіти та вдосконаленні підготовки вчителів відіграв талановитий педагог, учений і громадський діяч І.Чургович, який у 1839

р. став деканом Ужгородського педагогічного училища. Понад двадцять років.

Культурному розвитку Закарпаття в другій половині XIX століття приділяли увагу й інші українські письменники та вчені. Так, К.Галас у своїй публікації «Ми були у полі його зору» навів цікавий факт про те, що І.Нечуй-Левицький, щиро вболіваючи за стан і перспективи розвитку літератури та літературної мови на Закарпатті, дбав, щоб і його слово дійшло до краю. У листі до В.Барвінського від 22 лютого 1875 року Нечуй-Левицький пише, щоб «на гроші, зібрані на «Причепу» наново напечатати «Хмари» в Львові. Скільки там екземплярів можна буде напечатати та й продавати в Галичині і на Венгерській Русі».

Український фольклорист і етнограф В. Гнатюк неодноразово відвідував край наприкінці XIX — на початку XX ст., був популяризатором української культури на Закарпатті. Дослідник О. Мазурок в архівах і рукописних відділах наукових бібліотек Львова виявив 89 листів закарпатського літератора Ю. Жатковича до В. Гнатюка за 1895-1914 рр. і опублікував їх у книзі «Юрій Жаткович як історик та етнограф». Із цих листів довідуємося, що за допомогою В. Гнатюка Ю. Жаткович отримував твори Котляревського, Шевченка, Франка, Марка Вовчка, Федьковича, Нечуя Левицького, Грінченка, Огоновського, праці Наукового Товариства імені Шевченка тощо. Факти з творчості закарпатських письменників і новаторів XIX ст. Є підстави стверджувати, що на Закарпаття також вплинули ідеї європейського Просвітництва, тут відомі окремі літературні твори Німеччини, Англії та Франції, а також твори античних авторів. Про це свідчать у XIX ст. літературознавчі розвідки П. Лінтура, В. Микитася, О. Рудловчака та інших учених, які враховували особливості розвитку культури

Закарпаття. Читачі Закарпаття мають можливість знайомитися з російськими літературними творами, користуватися фондами місцевих бібліотек і читати російські журнали та книги, про що свідчить той факт, що, незважаючи на офіційну заборону, тираж цих журналів і книг на Закарпатті відносно невеликий [2,с.10].

Відповідно до шкільної реформи 1864 р. початкові школи (офіційно народні школи) поділялися на однокласні з трирічним терміном навчання та двокласні, де навчалися п'ять років. Ці школи були оголошені неінституційними школами. Для них був складений певний перелік предметів: закон Божий, читання цивільних і церковних книг, письмо, арифметика (перші чотиридії), церковний спів. Проте й попри це початкова освіта все ще значно відстає від потреб духовного та економічного розвитку українського суспільства. Початкових шкіл не вистачало навіть для тих, хто був спроможний платити за навчання.

Царський уряд робив більшу увагу на середню освіту. Адже це основа вищої освіти, підготовки фахівців для бізнесу, державних, наукових і культурних установ. Класичні восьмирічні гімназії належать до мережі загальноосвітніх навчальних закладів. Реальна шкільна освіта ближча до потреб життя. Проте, випускникам класичних гімназій надавалося право вступати до університетів без вступних іспитів. Випускники реальних училищ можуть вступати лише до вищих технічних навчальних закладів. Гімназії так само проголошувалися безстановими і загальнодоступними. Учителі навчалися в учительських семінаріях. Військовики закінчували семирічні кадетські корпуси [4,с.5].

Вища освіта на Закарпатті продовжувалась в університетах та колегіумах Європи. На жаль, у краї до середини ХХ ст. не створилося вищого учбового закладу, де б готували педагогічні кадри. Кращі закарпатські

гімназисти та семінаристи вдосконалювали свої знання і навички у різних вузах Австрійської імперії, Чехословаччини, Угорщини. Але серед них виникла група педагогів і науковців з європейськими іменами, діяльність яких вийшла далеко за межі краю. Педагогічна наука досягла значних успіхів протягом XIX – XX ст. століть. Її теоретичні та методичні надбання не втратили свого практичного значення в сучасній українській школі.

Загалом, стан освіти на Закарпатті у XIX столітті був далекий від задовільного, і лише у другій половині століття почали відбуватися певні покращення в системі освіти регіону.

На нашу думку, можна чітко визначити три основні етапи розвитку педагогічної освіти у закарпатському краї у розглядуваний період:

1) кінець XVIII ст. - початок XX ст. – зародження педагогічної освіти в краї в період реформ Марії Терезії та Йосифа та її подальший розвиток в умовах перебування Закарпаття у складі Австрійської (Австро-Угорської) імперії;

2) 1919 – 1938 рр. – розвиток педагогічної освіти у Підкарпатській Русі за чехословацького демократичного режиму та в умовах мовного та культурного протистояння в середовищі місцевої інтелігенції;

3) 1938 – 1946 рр. - в освітньому просторі Закарпаття відбулися кардинальні зміни, зумовлені політичними причинами періоду чехословацької міжнародної кризи, Другої світової війни та повоєнного європейського врегулювання [1,с.29].

Отже, при опрацюванні наукової літератури ми спостерігали за формулюванням традицій підготовки кадрів педагогічної освіти на Закарпатті в умовах поліетнічного національного середовища XIX ст.. Незважаючи на різні умови політичної доцільності,

асиміляційних посягань, внутрішнього культурного протистояння, саме професійний учитель став чи не головним оберегом народних традицій та просвіти на Закарпатті, особливо у сільській місцевості.

Список використаних джерел:

1. Богів О. Я. Становлення та розвиток педагогічної освіти на Закарпатті (друга половина XVIII ст. – перша половина XX ст.). *Науково-практичний журнал: Наука і Освіта*. 2014. №3. С.23-31.

2. Маляр Л.В. Розвиток шкільництва та мовно-літературної освіти на Закарпатті у другій половині XIX – на початку XX ст. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота»*. 2016. №2(39). С.129-132.

3. Освіта на Західноукраїнських землях у другій половині XIX ст. веб-сайт. URL:

<https://uaistoria.com//> (дата звернення: 14.03.2024).

4. Культура України в другій половині XIX ст. – початку XX ст. веб-сайт. URL:

<http://zno.academia.in.ua/mod/book/tool/print/index.php?id=124&chapterid=29> (дата звернення: 17.03.2024)

Загородня В.В., здобувачка освіти III- В курсу;
керівник: Задорожний І.І.,
викладач суспільних дисциплін,
спеціаліст I категорії.

ІСТОРИЧНІ ПОСТАТІ – НОСІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ТА СВІТОВОЇ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ

Вивчення історичних постатей та використання історико-краєзнавчого матеріалу у системі педагогічної гуманітарної освіти є важливою темою для дослідження. Історичні постаті та події є важливою складовою культурного спадку суспільства, і їх вивчення допомагає розуміти минуле та його вплив на сучасність. Зокрема, роль і місце історичних постатей у педагогічній гуманітарній освіті полягає у формуванні у студентів критичного мислення, вміння аналізувати та оцінювати події минулого з точки зору сучасних цінностей та вимог суспільства. Використання історико-краєзнавчого матеріалу сприяє поглибленню знань про історію свого регіону, розвиває патріотичні почуття, виховує повагу до культурної спадщини та традицій. Це особливо важливо у контексті підготовки майбутніх педагогів, які повинні бути обізнаними з історією свого народу та країни для ефективної роботи зі студентами та вихованцями.

Історія та культурний досвід народу є невід’ємними складовими його ідентичності та самоусвідомлення. Вивчення історичних постатей, подій та історико-краєзнавчого матеріалу стає важливою складовою гуманітарної освіти, особливо у контексті педагогічної

підготовки. При цьому актуальність цієї теми визначається не лише збереженням історичної пам'яті, а й її впливом на формування ціннісних орієнтацій, розвиток критичного мислення та виховання патріотизму.

У краєзнавчих та історичних матеріалах криється безцінний досвід минулих поколінь, який може слугувати важливим ресурсом для навчання та виховання сучасної молоді. Розуміння власної історії та культурних традицій є необхідною умовою для становлення повноцінної особистості, готової до викликів та взаємодії у світі.

У процесі зростання національної свідомості вивчення історії свого народу завжди відігравало вирішальну роль. Орест Субтельний вважає, що «народові, котрий плекає нове почуття спільності, необхідне усвідомлення того, що його єднає й спільна доля. Цей спільний історичний досвід, крім того, має сприйматися як славетне минуле, що вселяє почуття гордості та спонукає до ототожнення зі своїм народом» [3, с. 284].

Під національною свідомістю розуміється сукупність соціальних, економічних, політичних, моральних, етичних, філософських, релігійних поглядів, норм поведінки, звичаїв і традицій, ціннісних орієнтацій та ідеалів, у яких виявляються особливості життєдіяльності націй та етносів. Основою національної свідомості, яка за змістом виступає діалектичною єдністю загальнолюдського і національного, і в якій загальнолюдське виявляється у неповторному бутті нації є національна самосвідомість.

Це поняття охоплює широке коло процесів, ідей, які в цілому утворюють духовний простір нації. Його сутність – в єдності індивідуального і спільного. Важливим є розуміння поняття «ідентичність», що означає належність людини чи групи людей до певної спільноти, ототожнення себе з її долею, її майбутнім й готовність стати представником і транслятором інтересів останньої.

Національна свідомість стає активним чинником державотворення. Її сутність – концентрація національного духу в площині саморозвитку особистості та формуванні державницької волі народу. Тільки усвідомивши себе як націю, ми зможемо посісти належне місце серед країн Європи. Вивчення життя й діяльності окремих історичних постатей сприяє формуванню в молоді позитивних ціннісних орієнтацій [5, с. 118].

Вивчення історичних постатей не тільки сприяє пізнанню історії, а й впливає на формування особистості, у процесі чого знання набувають особливої значущості для розвитку особистості. Ідеал, до якого прагне освіта – це творча, самостійна, вільна особистість, здатна до саморозвитку та засвоєння потрібних у житті знань, умінь і навичок. Критичне мислення – це і є саме той засіб, що наближає нас до найглибшого аналізу історії, цілісного її сприйняття та розуміння, оскільки забезпечує самостійне досягнення історичної реальності та рефлексивну діяльність здобувача освіти при цьому [4, с. 232].

Роль історичних постатей у системі педагогічної гуманітарної освіти є надзвичайно важливою і багатогранною. Перш за все, історичні постаті є носіями національної та світової культурної спадщини, а їхні життєві шляхи та досягнення відображають ключові аспекти історії людства. Такі постаті стають живими прикладами для вивчення цінностей, ідеалів, традицій та діяльності в різні історичні періоди.

Включення історичних постатей у навчальний процес допомагає студентам розуміти складні та суперечливі аспекти історії. Вони дають можливість аналізувати та оцінювати різні погляди, стратегії та дії, що сприяє розвитку критичного мислення та аналітичних навичок. Зокрема, вивчення історичних постатей допомагає

студентам розбиратися у складних політичних, соціальних та культурних процесах минулого.

Досить важливе місце у сучасній педагогічній освіті має і вивчення історико-краєзнавчого матеріалу.

На сьогоднішній день історичне краєзнавство є одним із пріоритетних напрямків розвитку в контексті дидактичного матеріалу і користується всебічною підтримкою держави, так як знання про рідний край є фундаментальною основою, на якій формується духовне підґрунтя державотворчих процесів в Україні. Історичне краєзнавство сприяє національно-культурному підйому формуванню патріотизму й національного світогляду, його організація є обов'язковою умовою повноцінного процесу навчання і виховання громадянина України [2, с. 17].

Краєзнавчий матеріал у сучасній педагогічній освіті відіграє надзвичайно важливу роль, відображаючи унікальність культурного та історичного досвіду регіону. Вивчення місцевої історії, традицій, народних звичаїв та культурних цінностей сприяє зміцненню національної свідомості та формуванню позитивного ставлення до рідного краю. Крім того, краєзнавчий матеріал може бути використаний як засіб активізації навчально-пізнавальної діяльності здобувачів освіти, залучаючи їх до практичних досліджень та екскурсій. Це дозволяє створити стимулююче та інтерактивне навчання, яке сприяє глибшому розумінню та запам'ятовуванню матеріалу. Такий підхід до освіти допомагає розвивати критичне мислення, творчість та самостійність учнів, готуючи їх до успішної реалізації власного потенціалу.

Вивчення історичних постатей та історико-краєзнавчого матеріалу має важливе значення у системі педагогічної гуманітарної освіти. Це допомагає студентам розширювати свої знання про минуле, розуміти важливість історичної та культурної спадщини для формування

національної самосвідомості та патріотизму. Крім того, вивчення історичних постатей та краєзнавчого матеріалу стимулює розвиток критичного мислення та аналітичних навичок у студентів. Роль історичних постатей полягає в тому, щоб надати приклади особистостей, які вплинули на хід історії та мають значення для розвитку суспільства. Такий підхід допомагає створити поважне ставлення до минулого та усвідомлення його впливу на сучасність. Щодо історико-краєзнавчого матеріалу, він дозволяє поглибити знання про конкретний регіон, його культурні особливості та історичні події, що в результаті розширює світогляд студентів і допомагає їм краще розуміти своє коріння та походження. Підсумовуючи досліджене, можна стверджувати, що вивчення історичних постатей та історико-краєзнавчого матеріалу є важливим елементом педагогічної гуманітарної освіти, який сприяє формуванню обізнаності, критичного мислення та національної свідомості студентів.

Список використаних джерел:

1. Кашаба О., Щербина І. Вплив історичного краєзнавства на формування критичного мислення у здобувачів історичної освіти. *Science and Education a New Dimension. Humanities and Social Sciences*. 2021. Вип. 254. С. 22–25.
2. Сотніков В. Використання історико-краєзнавчого матеріалу на уроках історії України в старшій школі. *Шляхами Кліо: студентський науковий альманах* / За ред. Н. Печеніна, В. Яшин. Кривий Ріг, 2022. Чис. 3. С. 15–23.
3. Субтельний О. Історія України. Київ: Либідь, 1993. 720 с.
4. Тісліченко О. Розвиток критичного мислення учнів на уроках історії при вивченні діяльності історичних осіб. *Таврійський вісник освіти*. 2015. Вип. 3 (51). С. 230–235.

5. Токарчук О. Розвиток національної свідомості студентів на заняттях з історії України (на прикладі вивчення історичних постатей). *Таврійський вісник освіти*. 2016. № 1 (53). С. 116–121.

УДК 37.016:811.161.2(477.87) «19» (043.2)

Зан Х.Ю. здобувачка II-Ж курсу;
керівник: Резнікова К.В.
викладачка української мови та літератури,
спеціаліст II категорії.

ІСТОРИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА: МОВНА ОСВІТА НА ЗАКАРПАТТІ XX СТ.

Українська мова у першій третині XX ст. мала декілька літературних норм та правописів, які відрізнялися один від одного. Українські землі були розділені між кількома державами і можливості розвитку української літературної мови були різними в кожному з регіонів. У першу публічну дискусію з русофілами вступив А.Волошин, який однозначно був переконаний у необхідності української як літературної мови місцевого слов'янського населення.

Мовна освіта на Закарпатті XX століття була складною та мінливою, адже регіон протягом цього періоду перебував під владою різних держав:

1900-1918:

-Угорщина: Офіційною мовою навчання була угорська. Українська мова викладалась лише у деяких народних школах.

-Російська імперія: На окупованій Росією частині Закарпаття (1914-1918) українська мова використовувалась у початкових школах.

1918-1938:

-Чехословаччина: Запроваджено двомовну освіту (чеська та українська).

-Підкарпатська Русь: Автономна провінція в Чехословаччині (1938-1939) з українською як офіційною мовою.

1939-1945:

-Угорщина: Знову офіційною мовою навчання стала угорська.

1945-1991:

-Радянський Союз: Українська мова стала єдиною офіційною мовою навчання. Угорська мова викладалась як факультатив.

1991-дотепер:

-Незалежна Україна: Українська мова залишається офіційною мовою навчання. Вивчаються також інші мови, включно з угорською, англійською та румунською.

Дослідники мовної освіти на Закарпатті:

Історики: Іван Гранчак, Михайло Тиводар, Федір Шандор.

Педагоги: Юрій Балега, Василь Гренджа-Донський, Іван Панько.

Мовознавці: Павло Богатирьов, Іван Ковач, Анатолій Пономарів.

Інші дослідники: Олександр Духнович, Августин Волошин.

Ці вчені та дослідники внесли важливий внесок у розуміння мовної освіти на Закарпатті у XX столітті через свої дослідження, публікації та аналізи мовних та освітніх процесів в регіоні. Важливо зазначити, що це лише деякі з дослідників, які вивчали мовну освіту на Закарпатті. У XX столітті мовна освіта на Закарпатті стикалася з різними проблемами, зокрема:

1. Дискримінація мов: У період австро-угорського уряду угорська мова була пріоритетною, що ускладнювало доступ до освіти для українців, русинів та інших етнічних груп.

2. Недостатній доступ до мовної освіти: Урядові політики, спрямовані на угорську асиміляцію, часто обмежували доступ до освіти на мові меншин.

3. Відсутність мовної рівності: Угорська мова була пріоритетною в офіційних справах і освіті, тоді як мови інших етнічних груп не мали такого статусу.

4. Конфлікти через мову: Мовні проблеми спричиняли напруження та конфлікти між різними етнічними групами, що впливало на соціальну стабільність регіону.

5. Брак кваліфікованих вчителів: Недостатній розвиток мережі шкіл і брак кваліфікованих вчителів, які могли б надати освіти на мові меншин, ставили під загрозу розвиток мовної освіти.

6. Політизація мовних питань: Політичні інтереси часто впливали на мовну політику, ускладнюючи розвиток мовної освіти та сприяючи конфліктам.

Ці проблеми створювали серйозні виклики для мовної освіти на Закарпатті протягом XX століття і потребують уваги як з боку уряду, так і з боку громадськості для їх вирішення.

На початку XX ст. велася боротьба за національне прозіння нашого народу. Упродовж 1903–1918 А. Волошин був редактором єдиної в Угорщині української газети «Наука» (за часів Чехословацької Республіки (1920–1938) вона виходила під назвою «Свобода»), систематично проводилась робота через товариство «Просвіта», ініціатором створення якого теж був А. Волошин (засноване в травні 1920 року), а пізніше через молодіжну організацію «Пласт» і «Учительську громаду»). У 20-і – 30-

і роки до течії народовців, прибічників української мови з елементами місцевої народної стихії належали, окрім А. Волошина, закарпатці Микола Долинай, Віктор Желтвай, Петро Бокшай, Павло Яцько, Михайло Григаші, Августин Штефан, Омелян Бокшай, Іван Грига, Лука Дем'ян, Юлій і Михайло Брящайки та ін. Уся здійснена робота дала свої результати – у 20–30-і на Закарпатті виходили українською мовою газети: «Карпатська правда», «Вперед», «Свобода», «Учительський голос», «Пробоем»; журнали: «Наша земля», «Земля і воля», «Пчілка», «Наш рідний край», «Підкарпатська Русь», календарі «Карпатської правди» і «Просвіти».

Дослідники зосереджують увагу на таких історичних фактах як:

- Багатомовність: протягом ХХ століття на Закарпатті використовувалось кілька мов навчання: українська, угорська, румунська, чеська та словацька.

- Вплив різних держав: мовна політика на Закарпатті залежала від того, яка держава володіла регіоном.

- Боротьба за українську мову: українські діячі протягом ХХ століття боролися за утвердження української мови як мови навчання.

- Розвиток української мовної освіти: після 1945 року українська мова стала єдиною мовою навчання на Закарпатті, але й надалі вивчалися інші мови.

- Сучасні виклики: збереження та розвиток української мови в умовах глобалізації, забезпечення якісного викладання української мови та літератури, підтримка мовної різноманітності Закарпаття.

Отже, при розгляді наукових та історичних джерел, ми погоджуємося із думками дослідників, що на початку ХХ століття Закарпаття було частиною Австро-Угорської імперії, де угорська мова мала переважаюче становище в офіційних справах та освіті. Угорці ставилися до інших

мов регіону, зокрема української, словацької, румунської та інших, досить вороже. Мовна освіта на Закарпатті у XX столітті була складною та різноманітною через політичні та культурні зміни, а також через міжетнічні та міжмовні відносини в регіоні.

Список використаних джерел:

1. Волошин А. О письменном языке Подкарпатских Русинов. Ужгород: Просвіта–Уніо.
2. Достал Ярослав. Підкарпатська Русь (Закарпаття періоду Чехословацької Республіки 1919–1938 рр.). Путівник-довідник. Переклад, упорядкування та доповнення Юрія Фатули. Ужгород: Карпати, 2014. 312 с.
3. Юсип Ю.В. Августин Волошин і мовна дискусія 20-х років XX ст. на Закарпатті. Українська мова на Закарпатті у минулому і сьогодні. Матеріали науково-практичної конференції, Ужгород 5–6 травня 1992 р. Ужгород, 1993. С.150–159.

УДК 37 (091) (0477.87) Духнович (043.2)

Іванчо А.П., здобувач освіти IV-Г курсу;
керівник: Котубей В. Ф., доктор філософії,
викладач суспільних дисциплін,
спеціаліст вищої категорії, викладач-методист.

З ІСТОРІЇ РОЗВИТКУ ОСВІТИ ТА ШКІЛЬНИЦТВА В ЗАКАРПАТТІ В ПЕРІОД О.В. ДУХНОВИЧА

Як і в усьому суспільному житті, так і в галузі народної освіти українське населення Закарпаття несло важкий тягар соціального і національного гноблення. Закарпаття, як і більшість земель Західної України, перебували у складі багатонаціональної імперії Габсбургів.

Одночасно землі Закарпаття ще й знаходилися під гнітом угорської верхівки Австрійської імперії. Край був чи не найвідсталішою окраїною «клаптикової» імперії.

Перші школи на Закарпатті з'явилися на кілька століть пізніше, ніж у самій Угорщині. Найдавніші згадки про міські школи належать до XV століття, а перша сільська школа була відкрита у 1593 р. у с. Спорач на Спіші. Офіційний дозвіл на відкриття сільських шкіл при церквах було дано в 1660 році. Кількість шкіл зростала дуже повільно, особливо шкіл з рідною мовою навчання. Все це були конфесійні або церковно-парафіальні школи, які повністю перебували на утриманні церковної общини.

До 1777 р. держава не тільки не підтримувала школи матеріально, але й взагалі не цікавилася нею. Шкільна справа опинилася в руках церкви. Народна школа містилася в звичайній сільській хаті, де священники і дяки, що здобували освіту в Мукачівській монастирській школі, навчали читання і письма кількох хлопчиків. У 60-х роках XVIII ст. Марія-Терезія з метою зміцнення унії на Закарпатті дає дозвіл на відкриття греко-католицьких шкіл у Мукачеві, Мармарош-Сигеті, Хусті, Надьбані, Тячеві, Довгім Полі, Вишкові. Це були перші публічні церковні школи Мукачівської єпархії.

В 1777 р. уряд австрійської імператриці Марії-Терезії провів шкільну реформу на основі «Положення про виховання і шкільну справу у королівстві Угорщині і приєднаних до нього областей» «Ratio educationis», яке діяло на території Угорщини і Закарпаття аж до 1868 р. За цим шкільним законом система народної освіти набрала такого вигляду:

1. елементарні школи, які поділялися на сільські однокласні з одним учителем; селищні або містечкові двокласні з двома учителями; міські трикласні і чотирикласні (або т. зв. «нормальні») з трьома учителями;

2. латинські, або граматичні, школи з 3-річним строком навчання;

3. гімназії дворічні;

4. академії;

5. університети.

Вищих учбових закладів на Закарпатті так і не було створено аж до 1945 р., тобто до возз'єднання з Радянською Україною.

З метою здійснення контролю за діяльністю школи Угорське королівство було поділене на дев'ять шкільних округів. На чолі кожного округу стояв окружний королівський директор. Все Закарпаття становило один шкільний округ з центром в Ужгороді.

Шкільна реформа 1777 р. офіційно проголошувала навчання рідною мовою в усіх елементарних школах (сільських, міських і містечкових), проте школи з рідною мовою існували тільки формально. Навіть в сільських школах діти повинні були, крім рідної мови, вивчати ще мови «більш поширені», якими вважались угорська і німецька.

Більшість простого народу не хотіли посилати своїх дітей до школи, яку справедливо вважали розсадником мадяризації.

В тяжкому стані була справа підготовки вчителів. Спеціального учбового закладу, який би готував їх, на території Закарпаття не було аж до кінця XVIII ст. На педагогічну роботу найчастіше йшли учні Ужгородської гімназії та Марамарошської колегії, які з різних причин не змогли закінчити освіти.

У 1646 році в Ужгород була переведена з селища Гуменне єзуїтська гімназія, в якій панували ідеї католицької системи освіти, яку проповідували отці єзуїти. Навчались у гімназії виключно діти панівних класів. Про це свідчить грамота про переведення гімназії до Ужгорода.

У цій грамоті вказувалось, що Гуменне не підходить для розквартирування «угорських дворянських юнаків».

Марамарошська реформатська колегія була заснована у 1540 р. Спочатку ця школа була початковою, а потім стала середньою. Головним завданням колегії була підготовка священиків, але її випускники працювали і вчителями. Пізніше, після реформи 1777 р. учителів для елементарної школи почали готувати міські 4-класні («нормальні») школи, які мали окрему навчальну програму.

У 80-х роках XVIII ст. така «нормальна» школа була відкрита і в Ужгороді. У 1793 році при ній з'явилась учительська семінарія - перший педагогічний учбовий заклад на Закарпатті. Проте Ужгородська учительська семінарія не була самостійним учбовим закладом. Вона давала лише курсову освіту тим, хто бажав вчителювати.

У розвитку народної освіти на Закарпатті Ужгородська учительська семінарія відіграла помітну роль, довгий час будучи єдиним педагогічним учбовим закладом, який готував учителів для всього Закарпаття. Оплата праці вчителів була мізерною, тому світська інтелігенція неохоче йшла на цю роботу.

Не поліпшився стан народної освіти і напередодні революції 1848 року. Правда, в 1806 р. уряд Угорщини вніс зміни і доповнення у шкільний закон «Ratio educationis», але справа народної освіти на Закарпатті фактично не розвивалась. Там, де була можливість, українське населення Закарпаття на власні кошти відкривало початкові школи з рідною мовою навчання.

У 1868-69 навчальному році на території тогочасного Закарпаття працювали 473 початкові школи, переважно з українською мовою навчання. З 473 шкіл на Закарпатті було чисто українських 268 і мішаних 58. Це були

здебільшого однокласні школи. На школу в середньому припадав один учитель.

Дещо поліпшився стан середньої освіти, що особливо важливо, бо ж середні учбові заклади готували учителів для початкових шкіл. У 1856 р. Ужгородська гімназія була перетворена у повну (8-класну) середню школу, де навчалось 364 учні, серед них 146 українців. В 9-ти католицьких гімназіях, які працювали на Закарпатті в 1859-60 навчальному році, число українців досягало 230, що складало 20% всіх учнів.

Після 1848 року на Закарпатті вперше з'явилися школи нового типу - народні читальні, або недільні школи для дорослих. Такі школи з'являлися з ініціативи сільських громад в приміщенні звичайної школи.

За прикладом закарпатських недільних шкіл 60 недільних шкіл було відкрито в Галичині. Деякі громади влаштовували вечори з читанням, співом, а в с. Земплині у 1851 р. сільські школярі досить вдало поставили комедію Духновича «Добродетель превышает богатство».

Ідея відкриття недільних шкіл для дорослих була дуже популярною серед простого народу. Почали говорити про необхідність заснування таких шкіл і в містах. Адже недільні школи могли б стати важливими вогнищами культурного і політичного життя, сприяли б становленню національної і політичної свідомості українців Закарпаття. Такими вони, на жаль, так і не стали у XIX ст.

Газета «Вестник», яку читали у недільних школах, видавалася на кошти австрійського уряду і, отже, не могла відображати інтересів народу. Іншої літератури для читання не було. Майже ніхто з «учителів» недільних шкіл не говорив мовою народу, а інших письменних людей не з'являлось. Тому недільні школи, в яких не відбулося «братання інтелігенції з народом», занепали до кінця XIX ст.

Угорські власті відкрито заохочували мадяризацію в середовищі закарпатської інтелігенції. «У нас мадяризм росте і поширюється голосно... а наші русини не тільки допомагають, але й предводительствуют, і сам учитель мальярської мови в гімназії тутешній є руський священик», - писав Духнович в листі до Я. Головацького. Після прийняття «мовного шкільного закону» 1879 р. учителем не міг бути той, хто не володів досконало угорською мовою. Зате з'явився ряд учителів, які не знали рідної мови своїх учнів.

Вже у 1896 р. міністр освіти Угорщини міг заявити: «Зараз вже не стоїть питання про вивчення угорської мови, це зроблено. Основним завданням тепер є насадження мадярського духу». Не дивно тому, що навіть за офіційними даними неписьменність українського населення Закарпаття на 1900 рік становила 82 %, а в гірських - 90%.

На фоні безпросвітної народної темноти, що тривала цілі століття, єдиним проблеском були 40-50-і роки, ознаменовані революційними подіями 1848-1849 рр. Хвиля національно-культурного відродження охопила і наш край. Цей період пожвавлення народної освіти і зародження прогресивної педагогічної думки на Закарпатті найтісніше пов'язаний з освітньою і педагогічною діяльністю О. В. Духновича.

Список використаних джерел:

1. Гомоннай В.В., Росул В.В., Талапканич М.І. Школа та освіта Закарпаття. Ужгород : 1997. 248 с.
2. Машталер О.В. Педагогічна і освітня діяльність О. В. Духновича. За ред. О.Р.Мазуркевича. Київ : 1966. 148 с.
3. Невідомий Олександр Духнович. ЮВТФ «Срібна Земля». Ужгород: 1993. 62с.

Костак.К.І., здобувачка освіти II-Б курсу;
керівник: Котубей В.Ф., доктор філософії,
викладач суспільних дисциплін,
спеціаліст вищої категорії, викладач-методист.

КУЛЬТУРНО-ОСВІТНЄ ЗНАЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ АВГУСТИНА ВОЛОШИНА

Августин Волошин, завдяки своїм значним досягненням у науці та в широкому спектрі громадсько-політичних, педагогічних, культурних і державницьких справах, продовжує викликати значний інтерес як серед сучасників, так і серед науковців і практиків. Різні автори розглядають постать Августина Волошина з різних поглядів, від захоплення та наслідування до заперечення й критики. Однак, його багата спадщина вже стала невід'ємною частиною української історії, розширюючи не лише культурний контекст Закарпаття, але й всієї України, сприяючи якісній еволюції суспільства у напрямку наукової обґрунтованості і підтримці ліберально-демократичних цінностей.

Вчення Августина Волошина, що стосується суспільно-політичних ідеалів, нерозривно пов'язане з його громадською і політичною активністю. Його роль як культурного і громадського діяча формувалася в контексті його участі в різноманітних громадських організаціях і установах, а також через його наукову та публіцистичну діяльність [3].

Походження Волошинів дуже давнє і сягає історії періоду середньовіччя. Августин Волошин народився 17 березня 1874 року в родині священика. Його батьки, які були виховані в дусі християнської моралі, передали ці

цінності своїм дітям. Виховання в селянському оточенні, в родині з національно-свідомими цінностями і багатим фольклором, сприяло формуванню у молодого Августина глибокого патріотичного світогляду.

Сімейний вплив на виховання Августина був визначальним. Особливо важливою була роль батька, який, як відомий інтелектуал свого часу, спілкувався зі своїм сином виключно українською мовою,кладаючи в нього любов до мови народу. Цю любов до української мови А. Волошин передавав протягом усього свого життя.

Християнська віра та патріотизм стали ключовими складовими діяльності Августина Волошина у всіх сферах життя. Його настанови з виховання в сім'ї та формування морального характеру набувають особливої актуальності в наш час, де важливо зберігати та поширювати цінності громадянства.

Особливістю діяльності Августина Волошина є його здатність опановувати понад 10 мов та отримання різносторонніх знань у галузі богослов'я, точних і гуманітарних наук, пройшовши шлях освіти крок за кроком.

Після початкової освіти в сільській школі і вивчення угорської мови, Волошин продовжив навчання в Ужгородській гімназії, де стикнувся з мадяризацією, але залишився вірним своїм кореням, вистоявши перед випробуванням стати поборником угорської держави. Після гімназії він навчався на теологічному факультеті у Будапешті, але через стан здоров'я повернувся до Ужгорода, де закінчив теологічний ліцей і отримав диплом з математики і фізики в Будапешті.

Навчання в Будапешті дало Августину Волошину широкі знання і вплинуло на його культурно-національні спрямування. Пізніше він став видатним педагогом і

активно долучився до громадсько-культурного життя, продовжуючи свою боротьбу за національну справу.

Роль захоплення вивченням архівних документів та дослідженням історії Закарпатського краю в житті та діяльності Августина Волошина не можна переоцінити. Це захоплення сприяло формуванню його поглядів на освітню політику, яка, на його думку, повинна базуватися на моральних принципах та патріотичних ідеалах, а також на відновленні історичної правди та збереженні національних традицій та звичаїв українського народу.

Волошин вважав, що викладання історії має ставити перед собою завдання розвивати любов до батьківщини, викликати зацікавлення і любов до заслужених історичних діячів та ідей, що сприяли піднесенню добробуту рідного народу та всього людства. Такий підхід, на думку Волошина, сприяв би вихованню свідомих громадян, здатних брати участь у громадських ініціативах та впливати на суспільно-політичні процеси української держави.

У своїх творах Волошин висловлював думку про необхідність створення нової, діяльної та науково обґрунтованої школи, яка б базувалася на правді та розвивала учнів як особистостей. Він активно сприяв створенню цієї школи через свою участь у громадських організаціях та роботі в педагогічній сфері.

Таким чином, дослідницька та освітня діяльність Волошина була спрямована на виховання свідомих громадян та розбудову національної свідомості, що стало невід'ємною частиною його життя та спадщиною для майбутніх поколінь.

Окрім «Просвіти», «Учительська громада» також відігравала важливу роль у становленні українського Закарпаття та вихованні молоді національно свідомими та активними у громадських справах особами. Враховуючи

цей контекст, газета «Нова Свобода» у 1938 році називала «Учительську громаду» «нашою рідною верховною організацією, національною баштою, вогнищем національної свідомості, дисципліни та культурності», відзначаючи таким чином важливість її ролі у формуванні національної ідентичності [3].

Августин Волошин відіграв ключову роль у розвитку «Учительської громади», спрямовуючи її зусилля на виховання української молоді та підтримку національної свідомості. На конгресі Учительської громади у 1938 році, Волошин наголошував на важливості усвідомлення національної ідентичності серед українців Закарпаття, закликаючи їх визнати себе часткою українського народу та боротися проти будь-яких спроб поділити їх на інші національності.

Під владою Чехословаччини закарпатські землі пережили період демократичного розвитку, що сприяло формуванню нового соціального досвіду та залученню молоді до європейських суспільних відносин. Такі обставини зумовили активну громадську діяльність Волошина та його дружини Ірини, які створювали та очолювали освітні та культурні заклади для української молоді та сприяли розвитку української мови та культури на Закарпатті.

Завдяки їхній спільній праці, закарпатське суспільство отримало можливість виробити єдину національну позицію у галузі освіти та національного виховання, що стало ключовим для підтримки української ідентичності серед молоді та збереження культурних традицій.

Леонід Дубчак у своїй монографії підкреслює важливість правового виховання в сучасному суспільстві, яка виникає зростанням ролі права в економічному, політичному і соціальному розвитку. Він зауважує, що

право не лише відображає рівень духовної культури суспільства, але й само є активним фактором, що визначає найважливіші аспекти поведінки молоді в суспільстві [2].

Таку ж позицію дотримувався і Августин Волошин, сприяючи розвитку освіти, науки, економіки та культури Закарпатського краю. Він покладав особливий акцент на формування правової культури серед населення як основи для відтворення правового досвіду та підвищення духовного потенціалу громади. Волошин вважав, що це є ключовим елементом для національного самоусвідомлення населення Закарпаття.

Георгій Божук зазначав, що Волошин був засновником багатьох суспільно-громадських, національно-релігійних та соціально-економічних організацій та установ, які мали значний вплив на розвиток культури та освіти в регіоні. Його робота у громадській сфері дала значний внесок у становлення та розвиток української національної ідентичності на Закарпатті [1].

Після окупації Карпатської України угорськими військами Волошин був змушений переїхати до Праги, де продовжив свою громадську та освітню діяльність як викладач і ректор Українського вільного університету. Його робота університеті сприяла розвитку української науки, освіти та культури, що зробило його відомим серед української інтелігенції.

Варто зазначити, що поїздки Волошина до Львова також відіграли важливу роль у формуванні його світогляду та ідеології. Відвідування міста дало йому змогу ознайомитися з культурним середовищем Галичини та засвоїти деякі ідеї та підходи, які в подальшому вплинули на його діяльність у Закарпатті.

Незалежно від соціально-політичної обстановки в державі, А. Волошин завжди виступав за мирне співіснування націй за умови взаємного порозуміння між

представниками різних політичних сил. Він підтримував ідею взаємної поваги, співпраці та толерантності, незалежно від національної або релігійної приналежності.

Також, важливою була думка А. Волошина щодо політичного притулку та прав емігрантів. У своїй праці "Горожанство" він підкреслював необхідність надання громадянства іноземцям та гарантування їм рівних прав та свобод. Він стверджував, що немає жодної різниці в правах між природженими і натуралізованими громадянами.

Отже, культурно-освітня діяльність А. Волошина був багатогранною, він робив вагомий внесок у розвиток освіти, публіцистики та громадсько-політичного життя Закарпаття. Його діяльність відображала принципи демократії, толерантності та національної єдності. Вивчення його спадщини дозволяє краще зрозуміти історію України як самостійної держави та розвиток її правової думки. І саме цей рік 2024, Указом Президента України названий роком Августина Волошина, на честь 150-ї річниці від дня його народження.

Список використаних джерел:

1. Божук Г. Карпатська Україна і Августин Волошин: матеріали міжнародної наукової конференції «Карпатська Україна – пролог 205 відродження української держави» (Ужгород, 11-12 березня 1994 року) / Г. Божук. Ужгород: МПП «Гражда», 1995. 352 с.

2. Дубчак Л. С. Превентивний потенціал освіти: [монографія]. Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2009. 254 с.

3. Коновець О. Ф. Українська наука як феномен культури: нариси історії від найдавніших часів до першої третини ХХ ст. Київ: МІЛП, 2000. 277 с.

Котубей О.Я., здобувачка освіти II-А курсу;
керівник: Грицько В.В., доктор філософії,
викладачка суспільних дисциплін,
спеціаліст вищої категорії, викладач-методист

ОЛЕКСАНДР ДУХНОВИЧ – ТВОРЕЦЬ ЗНАНЬ

Серед визначних особистостей, що зробили вагомий внесок у культурно-освітній розвиток Закарпаття в XIX столітті, виокремлюється постать Олександра Васильовича Духновича – відомого просвітителя, письменника, вченого, публіциста, етнографа, церковного та громадського діяча.

Різні аспекти життя та діяльності Олександра Духновича вивчали такі відомі вчені, як Василь Микитась, Юрій Бача, Михайло Ричалка, Олена Рудловчак, Дмитро Федака, Дмитро Данилюк, Михайло Сюсько, Іван Сабадош, Валентина Барчан, Іван Сенько, Василь Туряниця та багато ін. Тож дослідження ролі О. Духновича у формуванні національної самосвідомості народу, у розвитку суспільно-філософської думки на Закарпатті, у педагогічних та літературних досягненнях триває, і яскравим свідченням цього є вихід у світ останнього тому чотиритомника творів О. Духновича [1].

На особливу увагу заслуговує діяльність О. Духновича як педагога, організатора шкільництва та книговидавця. Він заклав основи передової педагогічної думки і був автором уперше систематизовано упорядкованих посібників з педагогіки для батьків і сільських учителів та підручників для навчання дітей рідною мовою, а своєю невтомною працею привернув увагу тодішньої передової інтелігенції до питань шкільної освіти [2].

Доба, до якої належить О. Духнович і в контексті якої слід розглядати його діяльність, була доволі складною. Україна була поділена між різними державами, що впливало, безумовно, й на освіту. На Закарпатті, яке входило тоді до складу Австро-Угорщини, шкільна справа була вкрай занедбана. Однією з причин такого стану був брак підручників для початкових шкіл. Ті, хто мав можливість учитися, оволодівали грамотою чужою мовою (латинською або угорською, у кращому випадку – церковнослов'янською).

Першим рідномовним букварем на теренах нинішньої України стала «Книжиця читальная для начинающих» О. Духновича. Надрукована у 1847 році в Будині (перевидавалася, за різними даними, чотири рази). Формат букваря – 10х14,5 см, обсяг – 116 сторінок, надрукованих кирилицею. У першому розділі «Книжиці...» О. Духновича подаються загальні відомості про азбуку, літери, склади та ін. У читанковій частині автор проявив новаторство й педагогічний хист, подавши для читання не традиційні релігійні тексти, а власні вірші. Надзвичайно популярним серед учнів був його вірш «Про шкільні радощі».

Буквар О. Духновича був укладений таким чином, що ним могли користуватись не лише діти, а й дорослі, які здебільшого були неписьменними. Тому «Книжиця читальная для начинающих» була дуже популярною в середині XIX ст.

Ще одним цікавим підручником О. Духновича був «Краткій землепись для молодыхъ Русиновъ», що вийшов із друку 1851 року в Перемишлі. Книжка написана гражданським шрифтом, має 100 сторінок і складається з трьох частин. За цим підручником із географії та історії вчили дітей в початкових школах, використовуючи географічну карту.

Однією з найбільш характерних рис підручника є те, що автор, ведучи мову про інші народи, наголошує на економічній і культурній відсталості русинів, які також мають «здатність до всякої науки і мистецтва». Таким чином, автор поставив перед собою, крім освітньої, ще й виховну мету. Духнович у кінці першої і другої частини підручника робить висновки, що «...розум є тією душевною силою, котра всі перешкоди знищить», а тому «завжди потрібно змагатися, і що старанний і на голих скелях вижити може, а лінивий і в благодатних краях убогим є...», що освічені народи є щасливі, і де природа приховала від них засоби до блаженства, там розум винагородить недостаток». У третій частині «Коротке з'ясування початку мистецтва, тобто коли що було винайдено» Духнович наводить найголовніші винаходи за кожне століття. Перелік зроблено від найдавніших часів до 1800 року.

Педагогічні погляди О. Духновича найбільш фундаментально викладені у його посібнику «Народная педагогія въ пользу училищъ и учителей сельскихъ. Часть I. Педагогія общая». Книга видана в 1857 році у Львові, вона призначалася автором як для вчителів, так і для батьків. Написання такого роду праці зумовлено декількома важливими об'єктивними чинниками: по-перше, шкільництво в краї почало розростатися; по-друге, в закарпатоукраїнців проявився потяг до знань, освіти, науки і культури; по-третє, О. Духнович добре усвідомлював, що розвитком шкільництва і наявністю підручників для учнів без кваліфікованих учителів не можна досягти вагомих результатів. На той час у школі переважали схоластика та словесно-догматичний метод викладання. Засвоєння знань відбувалось за принципом механічного зазубрювання, а не доступності та зв'язку знань з практикою життя. А тому Олександр Васильович поставив перед собою одне з нелегких завдань: написати і

видати хороший підручник із педагогіки, який би стисло й доступно (у формі запитань та відповідей) доносив основні принципи і методи навчання та виховання.

До випуску своїх книг у світ О. Духнович особисто докладав значних зусиль. Він сам був водночас і автором, і видавцем цих книг, їх замовником і технічним редактором, фінансистом-меценатом і книгопродавцем-розповсюджувачем [3]. На друк таких потрібних для народу книг Олександр Васильович не шкодував власних коштів. Так, наприклад, у 1847 році Духнович видає своїм коштом для сільських шкіл тиражем дві тисячі примірників «Книжицю читальную для начинающих» – перший український буквар народною материнською (українською) мовою, оскільки доти усі букварі друкувалися штучною, старо- чи церковнослов'янською мовою. Сьогодні «Книжиця» в сучасному підручнику з історії української педагогіки визнається першим народним букварем для Закарпаття.

Окрім навчальних посібників, О. Духнович підготував і видав «Литургическій катехизисъ» (Будин, 1851; Львів, 1854), молитовник «Хлѣб души, или набожныя молитвы и пѣснѣ для восточныя церкви православныхъ христианъ» (Будин, 1851; Будин, 1857; Перемишль, 1860; Перемишль, 1864); «Правила Чина Св. Василия Великаго въ Угорщинѣ» (Львів, 1858) та ін. Також написав і видав п'єсу «Добродѣтель превышаетъ богатство: игра въ трехъ дѣйствіяхъ по простонародному изреченію въ пользу Народа Карпато-Русского отъ Александра Духновича» (Перемишль, 1850). Для піднесення рівня побуту, освіченості, господарювання рідного народу Духнович готував і видавав народні календарі-місяцеслови [2].

Своєю багатогранною діяльністю Олександр Духнович суттєво вплинув на розвиток духовного життя закарпатських українців і заслужено отримав всенародну

славу. Він писав: «Шукати славу – суєта, дістати славу – щастя, а заслужити славу – добродітель». Ці слова у повній мірі характеризують велич постаті визначного педагога, мислителя і громадсько-політичного діяча Закарпаття. О. Духнович сприяв відкриттю народних шкіл, виданню книг рідною мовою щоб звільнити населення від неосвіченості й темноти. Підручники та «Народна педагогія...» О. Духновича стали наріжним каменем у фундаменті національної системи освіти в Україні.

Список використаних джерел:

1. Олександр Духнович. Твори. В 4-х томах. Т. 4 : Видання присвячене 100-річчю від дня народження Олени Рудловчак (1919–2007) / ред. Іван Ребрик. Ужгород : Гражда, 2019. 616 с.

2. Закарпатський інститут післядипломної педагогічної освіти. URL: <http://zakinppo.org.ua/postati/218-uzhgorodskij-rajon/1063-o-duhnovich-vidatnijosvitnij-i-gromadskij-dijach-hih-stolittja>

4. Федака Д. М. Українське красне письменство Закарпаття: літературні портрети й ескізи. Ужгород : TIMPANI, 2017. 588 с. : іл.

УДК 811.161.2'282.2 О. Духнович (477.87) (043.2)

Понзель О.В. здобувачка II-Ж курсу;
керівник: Резнікова К.В.
викладачка української мови та літератури,
спеціаліст II категорії.

МОВА ТВОРІВ ОЛЕКСАНДРА ДУХНОВИЧА

В історії культурно-освітнього руху русинів-українців Закарпаття і Східної Словаччини XIX ст. помітне

місце посідає Олександр Васильович Духнович – педагог, літератор, організатор народного шкільництва, активний світський і церковний діяч. Особистість складна, суперечлива, неординарна, яку то високо підносили, то надзвичайно принижували. О. В. Духнович народився 24 квітня 1803 р. в с. Тополі, Гуменського округу на Пряшівщині (тепер Словаччина) в родині священика. Початкову освіту одержав дома.

Світогляд просвітника формувався під впливом неприйняття будь-якого насильства; натомість він вітав демократичні ідеї відродження і єдності слов'янських народів, а також ідеї античної педагогіки. О. Духнович знав твори Платона, Плутарха, Квінтіліана. Ймовірно, він ознайомився з їхніми творами через латинські переклади або в оригіналі, як це зазвичай робили освічені люди в той час ; володів грецькою, латинською, німецькою, старослов'янською, угорською, російською, польською, словацькою та чеською мовами. Важливим джерелом його педагогічних ідей стала практика тогочасної школи. У власній бібліотеці є праці не лише з теології, літературознавства, естетики, а й фізики, гідротехніки, ботаніки.

Творчість Олександра Духновича охоплює різні галузі : літературознавство, мовознавство, педагогіку, історію і філософію, взаємовплив слов'янських культур. І хоча вся творча спадщина Духновича має просвітньо-педагогічний характер, найціннішим є його педагогічний доробок. Найбільш цілісно концепція розвитку освіти в краї представлена в його підручнику «Народная педагогія вЪ пользу училищЪ и учителей сельскихъ», що вийшов друком у Львові в 1857 р. У тому ж році виходить стаття К.Д.Ушинського «Про народність у громадському вихованні». Аналіз цих двох праць дає підстави стверджувати, що їхні автори обстоювали спільні ідеї

народності у вихованні та необхідності побудови виховально-навчального процесу на засадах народної педагогіки, а це свідчить про єдність у розвитку українського шкільництва. Духнович на Закарпатті, а Ушинський – у Великій Україні розробили основи родинного, морального, трудового, естетичного і фізичного виховання. Олександр Васильович Духнович першим на Закарпатті ввів термін «народна педагогіка». Народність для нього – один з основних мотивів творчості. Народність школи, на його думку, полягає в демократизації освіти, тобто у створенні школи з рідною мовою викладання та національним змістом освіти. Просвітник чітко розмежовував поняття освіченості й вихованості. Якщо знання людини не підкріплені вихованістю, то вона здатна завдати шкоди суспільству. Вихованню відводиться вирішальна роль у формуванні особистості: «Щастие или несчастие человека зависит много раз от рождения, но более от нравственного воспитания».

Дослідники, які досліджували життя і творчість О.Духновича: Є. Жупан, В. Кічера, М. Фединишинець, Л. Філіп, Е. Мориляк, М. Лендшел.

Усе своє життя Олександр Васильович Духнович присвятив боротьбі за самоствердження рідного народу. Він закликав батьків і вчителів прищеплювати молодому поколінню патріотизм: «Учителю также на совести да будет, чтобы в дѣтях народолюбіе возбудил і в сердца їх заклепил любовь к своей народности, ибо человек без народности подобен есть скитающемуся волку, которому всякій лес отечеством есть, где брашно находит». Педагог гостро засуджував зрадництво, підлабузництво, зневагу до рідної культури. Водночас виступав проти шовінізму, пригноблення одним народом іншого. Закликав любити народ не тому, що він славний, а тому, що рідний. Основне завдання школи вбачав у формуванні нового покоління

«синів народу», а кінцевою метою виховання вважав розвиток людини, яка прагне до людяності й добра, поєднує особисті й суспільні інтереси, ідеалом якої є «человечество, или людскость, человеколюбие...». Моральному вихованню Олександр Васильович Духнович відводив доміную над іншими видами виховання роль. У змісті морального виховання вирішальним має бути релігійне[3,с56.].

О.Духнович першим на терені Закарпаття звернувся до творчості українською народною мовою. Найвідоміші поезії: «Жизнь русина» (1847), «Поздравленіє» (1850), «Вручаніє» (1851), «Прощаніє з м'ясницями», «Любов милої і отечества», «Тоска на гробі милої» (усі — 1852), «Воззваніє» (1853), «Волоцюга» (1857), «Що бувало — єсть і нині» (1860), «Руський марш», «Піснь народна», «Піснь престоноародна» (усі — 1861), «Послідня моя піснь» (1862) та ін. Літературна спадщина письменника досить велика і різноманітна. Свої поезії друкував у різних періодичних виданнях Ужгорода, Львова, Будапешта, Відня. В них ішлося про визначні події в громадському та особистому житті. Як зазначає В.Микитась,: «Духнович, як син свого часу, продовжив кращі традиції своїх земляків і разом з тим виступив у певній мірі новатором, За словами І.Сільвая, : « Літератор європейської слави». Однак з його творчістю пов'язані початки нової української літератури на Закарпатті». На царині красного письменства О.В. Духнович залишив велику кількість віршів, дві драми, повість і ін. Він вважав, що «без літератури суціль народ мертвий є», і був переконаний: «Література народу духа подать годна єсть». Через те значний доробок його творів має яскраво виражений народно-патріотичний характер. Щоб донести правдиве слово про свій народ широкий громадськості, Олександр Духнович звертається до публіцистики.[3,с63]

Як журналіст, він виступає зі своїми кореспонденціями на шпальтах галицької, київської, віденської і будапештської періодики. Мета його кореспонденцій, як зазначає сам дописувач, показати «бедственное состояние русинов в Угорщине». Добре знаючи історію рідного краю і прагнення свого народу, Олександр Васильович пише про працю з історії рідного народу, «сего забвенного и тьмою времени покрытого народа». До цієї роботи його спонукало також і те, що його співвітчизники і сучасники писали дуже мало. Він пише, зокрема, такі роботи: «О народах крайнянских или карпатороссах угорских...», «Истинная история карпатороссов...», «Состояние русинов в Угорщине», «Історія Пряшівської єпархії», «Біографія Василя Поповича, єпископа мукачівського» та інші.[3,с78]. Творити літературні тексти почав угорською і латиною. Відколи зорієнтувався на росію, писав «язичієм». Він перейнявся ідеями освіти селян шляхом поширення російської літературної мови. Літературна і педагогічна діяльність Духновича почалася в період його керівництва парафією в Біловезі. Там він почав вивчати церковнослов'янську і російську мови, збирати народні пісні. В 1847 році він видав свою першу книгу — карпаторуський буквар під назвою «Книжица читалная для начинающих».

Мова художніх творів О. Духновича структурно і за фактурою ближча до народнорозмовної, ніж його науково-публіцистичних праць. Місцями це не слов'яноруська з домішками народної, а навпаки, народна з домішками слов'яноруської. Це спостерігається як у багатьох віршах, так і в п'єсі «Добродетель превyšает богатство», де навіть авторські ремарки написані тодішньою живою мовою. Найголовнішим здобутком у його творчій спадщині є педагогічні праці, положення яких і сьогодні мають

актуальне значення. Іван Франко називав його: «Людиною, без сумніву, доброї волі і не малих здібностей, хоч і заплутаною у мовні та політичні доктрини».

Наш детальний аналіз звернений до поезії «Незабудка».

Вірш «Незабудка» О. Духновича досліджує тему кохання та пам'яті, акцентуючи увагу на глибині та стійкості цих почуттів. Автор оспівує щирість та вірність у коханні, підкреслюючи, що спогади про кохану людину здатні зберегти її образ на довгі роки, незважаючи на відстань або розлуку.

Твір складається з чотирьох строф, кожна з яких розкриває певний аспект теми:

- Перша строфа: описує мальовничий пейзаж, який слугує фоном для розгортання ліричного сюжету.

- Друга строфа: зосереджується на образі незабудки, символізуючи вірність та пам'ять.

- Третя строфа: розкриває глибину почуттів ліричного героя, його тугу за коханою.

- Четверта строфа: підкреслює зв'язок між ліричним героєм та коханою, незважаючи на зовнішні обставини.

Вірш насичений емоційно-насиченими образами:

- Незабудка: символ вірності та пам'яті.

- Кохана: ніжна, мила, щира.

- Спогади: світлі, радісні, сповнені любові.

- Природа: мальовнича, зелена, квітуча, слугує дзеркалом емоцій ліричного героя.

Автор використовує багатий арсенал художніх засобів для підсилення емоційного впливу твору:

- Епітети: «зелені розвалини», «пестрі цвіти», «цвіточок драгій», «вік благій», «цвіточок маленькій», «не пестрий, не б'ленькій».

•Метафори: «цвіточок наганет вік благій», «ти ся мені здала».

•Порівняння: «очі, як небо ясні»

•Звертання: «О цвіточок дорогій», «Незабудка, незабудка».

Отже, ми дійшли думки, що Духнович закликав закарпатських українців до єднання, утвердження рідної мови та розвитку національної культури. Виступав проти гноблення селянства, боровся за покращення їхнього життя. Розумів освіту як рушій національного відродження, боровся за відкриття шкіл з українською мовою навчання. Будучи священиком, Духнович писав духовні вірші та проповіді. Духнович заклав основи нової української літератури Закарпаття. Його твори пробудили національну самосвідомість закарпатських українців. Духнович зробив значний внесок у розвиток освіти та культури Закарпаття.

Список використаних джерел:

1.URL:

<https://dnpb.gov.ua/ua/informatsiyno-bibliografichni-resursy/vydatni-pedahohy/dukhnovych-o-v/biohrafiya/>

2.URL:

https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/54996/1/%d0%b4%d1%83%d1%85%d0%bd%d0%be%d0%b2%d0%b8%d1%87_%d0%be%d0%ba.pdf

3. URL:

<https://adrianahiminets.wixsite.com/dyhnovich/--1-clrce>

4. URL:

<https://www.biblioteka.uz.ua/zak/show.php?showFull=56>

[5. Дмитро Федака. «Олександр Духнович: Сходинки у безсмертя».56-78 с.](#)

Поп О.В., здобувачка освіти II-Б курсу;
керівник: Грегірчак Д.Б.,
кандидат політичних наук,
викладач суспільних дисциплін.

ОСВІТЯНСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ІВАНА ОГІЄНКА

На початку XXI століття, в час національного відродження України, повертаються із небуття імена кращих синів і дочок, що зробили безцінний внесок в розвиток освіти, науки та культури. Серед тих, хто творив, зберігав і втілював у життя ідеї української науки та національної освіти був Іван Огієнко – доктор філософії, видатний учений мовознавець, фундатор і перший ректор українського державного університету в Кам'янці-Подільському, міністр освіти й мистецтва, міністр віросповідань, публіцист і редактор [3, с. 38].

Дослідники творчості І. Огієнка одноставно вказують, що він був педагогом універсального плану, зробивши, зокрема, суттєвий вклад у теорію виховання, де відводить першочергове значення родині, мові, церкві, історії, культурі [1, с. 496-497].

Іван Огієнко сприймає лютневі події 1917 р. з надією на національне відродження України. У період визвольних змагань І. Огієнко долучається до роботи з формування системи національної освіти: бере активну участь в обговоренні і пошуках вирішення проблеми українізації вузів, у створенні лекційних курсів з українознавства. У 1918 році вчений складає для початкової школи програму викладання української мови і підручник з української граматики для 1, 2 та 3-го року навчання, укладає бібліографічний покажчик літератури для вивчення української мови, орфографічний словник з

української мови, пише посібник для студентів, учителів і учнів старших класів середніх шкіл «Короткий курс української мови», складає «Таблиці до вивчення українського правопису». Ці методико-педагогічні видання були важливим внеском ученого у справу дерусифікації навчання в освітніх закладах України. Створюючи їх, Огієнко дбав про встановлення єдиного правопису і єдиної літературної української мови, про поширення українофільських ідей серед учительства [5, с. 402].

У книгах «Українська церква» і «Українська культура» Огієнко неодноразово зауважував, що Україна завжди славилася своїми педагогами, які під західним впливом виробили свою оригінальну педагогічну систему. До речі, ця педагогічна система, ставши на певний ґрунт, відразу виявила свою демократичність. Великий патріот України І. Огієнко, розуміючи, що вчитель - це та особа, від якої залежить майбутнє суспільства, велику увагу приділяв формуванню й вихованню педагогічних працівників. Це ми бачимо на прикладі Кам'янець-Подільського державного університету (1918-1920), ректором якого був І. Огієнко, де майбутні педагоги виховувалися в атмосфері християнської етики, яка вимагала від них глибокої порядності й людяності, політичної мудрості, безмежної любові й відданості Україні.

Учитель – духовний провідник дитини, який не має права на помилку. Саме від нього сьогодні залежить, якою особистістю вийде зі школи гуманістично спрямованою чи соціально-деструктивною [2, с. 159].

Іван Огієнко мав глибоке переконання, що обдарований, освічений, працьовитий учитель виховує собі гідних послідовників, продовжувачів справи. Акцентуючи увагу на особистості педагога, він наголошував також на особливому значенні таких аспектів діяльності педагога:

- 1) постійне самовдосконалення;
- 2) обізнаність з педагогічним досвідом попередників;
- 3) вміння забезпечити творче педагогічне спілкування;
- 4) ґрунтування навчально-виховних заходів на вірі свого народу;
- 5) здатність реально оцінювати вчинки вихованців і соціального оточення;
- 6) вдосконалення патріотичних почуттів підростаючого покоління;
- 7) терпимість до помилок і упущень вихованців тощо [4, с. 69].

На його думку, в державній школі доцільно було б вводити уроки духовності, які сприяли б формуванню в учнів таких важливих моральних рис, як правдивість, відповідальність, чесність, совісність, принциповість, слухняність, віра, безстрашність, любов до ближнього, здатність прощати й інші [2, с. 161].

І. Огієнко багато сил віддавав організації в Києві Української педагогічної академії, де потім читав лекції з історії української мови. На жаль, їй судилося коротке життя. Вагомим внеском Івана Івановича у процес розбудови системи вищої освіти в Україні була його організаційна діяльність, пов'язана із заснуванням, згідно з законом уряду гетьмана П. Скоропадського, у провінційному Кам'янці-Подільському університету. Спочатку він був призначений відповідальним за відкриття вузу, а згодом став його ректором. При університеті, що мав п'ять факультетів, у тому числі перший в Україні богословський, піклуванням ученого було створено велику книгозбірню, яка налічувала понад 30 тисяч одиниць, архів, видавничу базу, облаштовано лабораторії. Основу університетської бібліотеки склали книжки зі власного зібрання вченого. Таким чином, із глибоким розумінням

духовних потреб нації І. Огієнко закладав основи такої вузівської системи освіти, що забезпечувала б державу висококваліфікованими фахівцями-патріотами, сприяла б відродженню національної культури.

Активна, багатогранна діяльність ученого на освітянській ниві сприяла поширенню його авторитету серед діячів національного руху і зумовила призначення за часів Директорії УНР міністром народної освіти і мистецтв (січень-квітень 1919 р.). На цій посаді І. Огієнко продовжував втілювати задуми щодо розбудови вітчизняної освіти: за його підписом виходить низка законів і розпоряджень про запровадження обов'язкового загального навчання, про українізацію середніх шкіл, про відкриття нових українських гімназій, про підвищення платні шкільним учителям, про сприяння українським освітнім видавництвам. Його зусиллями у м. Києві була створена (січень 1919 р.) Головна книжкова палата. І. Огієнко активно сприяв уведенню української літературної мови у практику освітніх закладів і державних установ. У квітні 1919 р. він почав утілювати в життя постанову Директорії про запровадження в республіці обов'язкового безкоштовного початкового навчання. Але жорстокий революційний час не дав змоги реалізувати заплановане [5, с. 403].

І.Огієнко вивчає стан освіти, моделює майбутню нову систему, реалізує її через вироблення власної концепції розбудови національної освіти суверенної держави. Основні завдання концепції він вбачає:

- 1) в українізації навчального процесу всіх видів навчальних закладів;
- 2) у всебічній підтримці виховання національно-свідомих кадрів;
- 3) у забезпеченні єдності, доступності і наступності навчання;

4) та виховання патріотів, гідних громадян української держави [3, с. 41].

Наприкінці 1920 р. розпочався період життя І. І. Огієнка з родиною у вигнанні: до 1926 р. - на етнічних українських землях у складі Польщі (Тарнов, Львів), з 1926 р. — на теренах Польщі, Швейцарії, Канади. В еміграції полишає політичну кар'єру й зосереджується на вчительсько-викладацькій і науковій діяльності. Він проводить історико-бібліографічні дослідження українського друкарства XV- XVIII ст., вінцем яких стала фундаментальна монографія «Історія українського друкарства (XV-XVIII ст.)». Вчений складає низку наочних таблиць для школи і самонавчання, які мали на меті полегшити вивчення українського правопису, розділових знаків, складних речень, пише кілька підручників для початкового навчання з української мови: «Чистота і правильність української мови: Підручник для вивчення української літературної мови: популярний курс з історичним освітленням», «Рідне писання (Український правопис і основи літературної мови)», «Рідне слово. Початкова граматики української літературної мови: Морфологія і складня», видає «Історичний словник української мови». Напружену наукову працю вчений поєднував з учительством у семінарії сестер-василіянок у Львові, доки не одержав посади професора церковнослов'янської мови і палеографії православного відділу теологічного факультету Варшавського університету [5, с. 404].

Навчальним книгам І. І. Огієнка притаманні високий науковий рівень розробки часткових і загальних мовознавчих проблем та доступна й цікава форма написання. Виклад матеріалу підштовхує учнів до самостійних логічних висновків, передбачає індивідуальну роботу. У педагогічних працях Огієнка містяться корисні

поради стосовно привчання школярів до роботи з книгою, правила виразного читання, зразки способів аналізу літературних творів, а також методичні рекомендації для підготовки уроків і виховних заходів. А в читанках порушуються найсуттєвіші питання морального життя людини, пропагуються загальнолюдські етичні цінності - совість, працелюбство, пошана до старших, патріотизм, товарицькість.

Основним положенням педагогічної концепції І. Огієнка була ідея впровадження в зміст освіти національного компонента як важливого складника для формування поколінь освічених і культурних патріотів. Розглядаючи мову як найсуттєвіший засіб виховання дітей учений вважав її унікальним інструментом пізнання навколишнього краще зазвучати цей інструмент може завдяки рідній школі, яка є «найсильнішим джерелом вивчення і консервації своєї рідної мови взагалі, а літературної зокрема» [5, с. 406 - 407].

Педагогічна спадщина Огієнка має великий виховний, методико- лінгвістичний і духовний потенціал. Його життя – це урок працелюбності, беззастережного служіння Батьківщині, науці, гуманізму й патріотизму. Творчі надбання І. Огієнка лише в 90-ті роки ХХ ст. повернулися в Україну, коли в умовах незалежної державності стали можливими їх вивчення [5, с. 407].

Таким чином, мовно-педагогічна скарбниця Івана Огієнка свідчить про глибину і різнобічність його теоретичних пошуків, прагнень впровадити в сім'ю, школу, церкву чисту українську мову. Цим самим він намагався зробити посильний внесок у розвиток національної свідомості українців, подолання розмовного суржику, збереження рідної мови серед діаспори, піднесення освіченості і культури власного народу [1, с. 498].

Іван Огієнко був видатним педагогом, який зробив значний внесок у розвиток освіти в Україні. Його педагогічна діяльність відзначалася глибоким знанням педагогічних теорій і методик, та вмінням застосовувати їх на практиці. Він був відомий своїм інноваційним підходом до навчання, активним впровадженням нових методик і технологій у навчальний процес. Роль Івана Огієнка у розвитку освіти полягала у тому, що він сприяв підвищенню якості освіти, популяризував нові педагогічні ідеї і методики, а також активно працював над покращенням умов навчання. Він був прикладом для багатьох педагогів і вихователів, які намагалися наслідувати його педагогічний стиль і принципи. Отже, можна зробити висновок, що Іван Огієнко був важливою постаттю у розвитку освіти, яка залишила помітний слід у сфері педагогіки і сприяла покращенню якості навчання та виховання української молоді.

Список використаних джерел:

1. Бойко А. М., Бардінова В. Д. Персоналія в історії національної педагогіки : 22 видатних українських педагоги : підручник. Київ : ВД «Професіонал», 2004. 576 с.
2. Кучинська І. О. Духовне відродження особистості у творчій спадщині Івана Огієнка. Педагогіка і психологія. 1998. № 4. С. 158–162.
3. Ляхоцький В. Освітнянський подвиг Івана Огієнка. *Початкова школа*. 1997. №1. С. 38-42.
4. Марушкевич А. Актуальні проблеми науково-педагогічної спадщини Івана Огієнка : навч. посібник. Київ : нац. ун-т ім. Т. Шевченка, 2005. 312 с.
5. Українська педагогіка в персоналіях : у 2 кн. Кн. 2. XX ст. : навч. посіб. для ВНЗ / за ред. О. В. Сухомлинської. Київ: Либідь, 2005. 552 с.

Попович М.М. здобувачка освіти ІІ-Б курсу;
керівник: Резнікова К. В.,
викладачка української мови та літератури,
спеціаліст ІІ категорії.

ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ОЛЕКСАНДРА МАРКУША ТА ЙОГО ВКЛАД У РОЗВИТОК ОСВІТИ

Підкреслення мудрості, показ сильних рис характеру, волі в боротьбі за справедливість, за правду – це у Маркуша від народних казок, легенд. [3]

Олександр Іванович Маркуш - висока інтелігентність, педагогічний такт, розуміння ситуації в роботі.

1922 по 1939 роки видавав і редагував журнал «Наш рідний край» та додаток «Віночок для підкарпатських діточок», де друкуються етнографічні матеріали, літературні твори закарпатських письменників. Займався збиранням народної творчості, зокрема видав «Підкарпатські народні казки», написав більше 20 підручників. Серед них такі, як «Рідне слово», «Підручник української мови для угорських шкіл», «Нова Європа», «Далеким світом» та інші.[1]

Перша художня книга О. Маркуша «Виміряли землю...і інші оповідання» вийшла в Ужгороді 1925 року. Вона містила кілька оповідань, в яких змальовано злиденне життя селян – хліборобів, що обурюються соціальною та національною несправедливістю. Такі ж життєві історії змальовані у ще двох збірках оповідань – «Ірину засватали» (1941) та «Коровку гнали» (1943), а 25 також у повісті «Юлина», що вийшла окремою книжкою як видання Подкарпатського общества наук в Ужгороді 1942 року. Це свідчить про тонкий художній смак Олександра

Маркуша, його допитливість та спостережливість, увагу до роботи з художнім словом, а також про високу майстерність та реалістичну манеру письма. Тільки на перший погляд здається, що патріоти-українці, котрі критикували попередні чужі влади в Закарпатті, автоматично стануть апологетами влади радянської. Подібні труднощі випали і на долю О. Маркуша. Він прагнув знайти нові теми, навіть друкувався у пресі, але занадто ідейними чиновниками був звинувачений в українському буржуазному націоналізмі, обмеженому світогляді, у виданні «буржуазного журнальчика», активній участі у «Просвіті». Автора підручників та півтори сотні публікацій з питань педагогіки в радянську школу працювати не пустили – він змушений стати бухгалтером райзаготконтори в Хусті, щоб потім мати мізерну пенсію. Тільки в кінці п'ятдесятих років, за хрущовської відлиги, стався поворот у ставленні до старої закарпатської інтелігенції.

Завдяки зусиллям І. М. Чендея, який тоді очолював Закарпатську організацію Спілки письменників України, Олександр Маркуш повертається до активної творчої діяльності. Він пише і публікує нові оповідання, перекладає з інших мов, редагує і вдосконалює свої твори, що видавались раніше. В 1955 р. прийнятий до СПУ. В цей час виходять книги оповідань та повістей «Марамороські оповідання» (з післямовою І. Чендея, 1956), «Мрійники» (1961), «Лист до матері» (1963), «Світанок Тисі усміхнувся» (1966), «Юліна» (1971). Морально-етична проблематика залишається головною у творчих пошуках письменника, який, проте, не вберігся від радянських декларацій в деяких творах. Цікавим є оповідання «Як Данило Чуб депутата обирав» (1947). Цікавим найперше з точки зору читача сучасного (часів державної незалежності і періоду первісного накопичення капіталу).[3]

О.Маркуш навчався тільки в угорських школах, 1922 р. екстерном склав іспит і одержав диплом викладача української мови та літератури. Орієнтуючись на здобутки прогресивної педагогічної науки, сам чи у співавторстві підготував рідною для верховинців мовою і видав 23 навчальні посібники з різних дисциплін для початкових та горожанських (неповних середніх) шкіл. Серед них - «Подкарпатський буквар» (1923), «Друга читанка» (1930), «Перша читанка» (1931), «Буквар» (1931, 1937), «Слово» (1930), «Живе слово», «Отчина» (1931), «Світло» (1932), граматика «Рідне слово» (1923). У 1925 р. видає буквар «Зорниця», який 1924 р. на конкурсі був нагороджений першою премією. У 1926 р. буквар вийшов другим, а в 1930 році - третім виданням. Особливою популярністю користувалися підручники «Нова Європа» з географії (1925), «По рідному краю», «Наша республіка», «Далеким світом» (1926), «Чужі краї - чужі люди», з біології «По всіх царствах природи» (1930), народознавства «Краєзнавство» (1937), а також «Громадянська наука» (1925) та популярний госпо дарський посібник «Садім прищепи» (1923), він же під назвою «Садім скінці» (1935).

Педагогічну діяльність О. Маркуша досліджували: Лукачина Я. В.; Хланта, І.; Маляр, Л.; Федака, Д.; Поп В.; Чендей, І..

Написав до 150 наукових розвідок у галузі педагогіки та конкретних методів викладання. Видав також підручник української мови для угорських шкіл «Руська бесіда» (1932), укладає українсько-угорський термінологічний словник (1923), бере участь у складанні підручника для румунських шкіл. О.Маркуш добре володів не тільки українською, але й російською, чеською, словацькою, угорською, німецькою мовами, що давало можливість цікавитися духовними скарбами різних народів. Збирав фольклорні та етнографічні матеріали, які друкувалися у

газетах, журналах, альманахах і чи не найбільше в прогресивному молодіжному часописі «Наш рідний край» (1922-1939) та його додатку «Віночок для підкарпатських діточок». Часопис і додаток видавалися на власні кошти О.Маркуша та учнів-передплатників. Тут публікувалися народні казки, легенди, перекази, прислів'я, при- казки, загадки, пісні, етнографічні записи, відомості про історію, природу, географію рідного краю та твори початкуючих авторів. О. Маркуш був не тільки редактором журналу «Наш рідний край», а й його провідним автором та організатором активу дописувачів, вихователем літературних кадрів. Окремими виданнями вийшли такі фольклорні збірники О. Маркуша, як «Казки» (1923), «Подкарпатські народні казки» (1941, 1942, 1943). «Старинні замки Подкарпаття» (1943). Останній псевдонімом А.Хустський.

У 20-х р. на сторінках місцевої преси, в календарях, альманахах, часто підписані псевдонімами та криптонімами, з'являються гострі фейлетони, усмішки, дотепи О. Маркуша. У них викриваються іноземні асимілятори, засуджується мовна гризня, підіймаються соціальні і тогочасні політичні питання.

О.Маркуш переклав українською мовою понад три десятки оповідань угорських письменників Гейзи Гардонія, Ференца Герцгеа, Калмана Міксата та ін., які під псевдонімом А.Дідик, крип- тонімами А.М., А.Д., друкувалися в «Літературній неділі» та ін. і вийшли в 1943 р. окремими книжечками під назвами «Павлик добрий та інші оповідання», «Життя, смерть, любов та інші оповідання», «Роман двох майорень та інші оповідання». У повоєнний період О. Маркуш разом із письменником І.Чендеєм познайомили широкого українського читача з повістями Мора Йокая «Жовта троянда» (1958) та «2000 років під кригою» (1959).

Педагогічна діяльність О. Маркуша на Тячівщині закінчилась 16 березня 1939 р., коли Закарпаття окупувала хортистська Угорщина. Твори О. Маркуша видаються і перевидаються в Ужгороді, Києві, виходять у перекладі білоруською, молдавською, литовською, угорською, чеською, словацькою, болгарською. Член Спілки письменників України з 1955 р.[2,с.425]

О. Маркуш – перший на Тячівщині і один із перших на Закарпатті український письменник, який своєю педагогічною, культурнопросвітницькою діяльністю та художньою творчістю утвердив український напрям у нашому краї. Він упевнено посідає чільне місце в західноукраїнській реалістичній прозі ХХ століття. Його оповідання й повісті завдяки соціальнопсихологічній і гуманістичній спрямованості, мистецькій довершеності та фольклорним традиціям, хоч і написані в різних державах, не втратили своєї актуальності і привабливості і в наш час.[4, с.23]

Отже, О. Маркуш видатний педагог, письменник, громадський діяч який зробив значний внесок у розвиток освіти свого часу. Саме педагогічна діяльність його була спрямована на впровадження нових методів навчання, звертаючи увагу на індивідуальність кожного учня. Він прагнув поєднувати традиційні педагогічні підходи з новими, що сприяло підвищенню якості навчання та виховання учнів. Його підручники стали чимось новим та в певній мірі більш ефективними для навчання, тому вони досить швидко набирали популярності. Олександр Маркуш став яскравим прикладом хорошого вчителя, який захоплюється своєю справою та знає що і як потрібно робити.

Список використаних джерел:

1. Закарпатська обласна універсальна наукова бібліотека ім. Ф.Потушняка, Видатні Закарпатці, О.Маркуш, Маргарита Бадида.
[<https://www.biblioteka.uz.ua/zak/show.php?showFull=304>]
2. Літературне Закарпаття у XX столітті, І.В.Хланта, бібліографічний покажчик, навчальний посібник.
3. Електронний репозитарій ДВНЗ «УжНУ» Олександр Маркуш - педагог, журналіст, громадський діяч, Ю.Ю. Шимон.[<https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/19242/1/%d0%9c%d0%b0%d1%80%d0%ba%d1%83%d1%88.pdf>]
4. Літературна Тячівщина в загальноукраїнському контексті, Михайло і Богдан Носа, навчальний посібник. Ужгород. 2010. 80с.[<https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/19793/1/%D0%BB%D1%96%D1%82%20%D0%A2%D1%8F%D1%87%D1%96%D0%B2%D1%89%D0%B8%D0%BD%D0%B0%20.pdf>]

УДК 37. 012: 908 (043.2)

Симканич К.В., здобувачка освіти II-Ж курсу;
керівник: Грицько В.В., доктор філософії (PhD),
викладачка суспільних дисциплін,
спеціаліст вищої категорії, викладач – методист

ДОСЛІДЖЕННЯ КРАЄЗНАВЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У СУЧАСНИХ ОСВІТНЬО-ВИХОВНИХ ПРОЦЕСАХ

Сучасні зміни в освітньому процесі в Україні наголошують на важливості того, щоб заклади освіти забезпечували формування творчої, культурної,

високоосвіченої та інтелектуально-розвиненої особистості на основі гуманізації, толерантного ставлення до представників інших етносів та їх культурної спадщини, з акцентом на усвідомленні національної ідентичності та досягнень культурно-історичного доробку. Це можна забезпечити найбільш ефективно через навчально-виховну діяльність, яка відбувається під час занять та в позааудиторний час. Важливим фундаментом для такої роботи є матеріали з краєзнавчої тематики.

Над вирішенням цих питань працювали такі дослідники, як Софія Русова, Степан Рудницький, Костянтин Ушинський, Михайло Максимович, Микола Костомаров, Павло Чубинський, Дмитро Багалій, Микола Біляшівський, Михайло Грушевський, Степан Рудницький, Павло Тутковський, Олександр Яната, Матвій Яворський, Михайло Криворотченко та інших.

Необхідно враховувати, що при інтеграції вітчизняної освіти у міжнародний освітній контекст необхідно зберігати національний характер освіти, сприяти збереженню культурної спадщини, підтримувати національну гордість і формувати національну самосвідомість у майбутніх громадян через любов до свого рідного краю та патріотизм, без яких розвиток будь-якої нації неможливий. У цьому контексті велике значення має краєзнавча освіта на всіх рівнях освіти.

Розвиток краєзнавчої роботи у різних формах і напрямках є важливим та необхідним під час викладання гуманітарних дисциплін. Краєзнавство, зокрема галузеве, тісно пов'язане з історією особистостей.

Під час роботи з краєзнавчим матеріалом важливим є аналіз досягнень видатних особистостей, чий життєпис або діяльність мають відношення до певного регіону. Ретельне вивчення біографій та наукового внеску цих людей сприятиме більш ефективному засвоєнню знань і,

водночас, сприятиме формуванню патріотично налаштованої та свідомої національної ідентичності у майбутніх фахівців у будь-якій сфері діяльності.

Краєзнавча освіта, як один з ключових інструментів у формуванні культурно-творчого середовища у навчально-виховному процесі, відкриває перед здобувачами освіти світ з усією складністю взаємозв'язків природи, суспільства та особистості. Вона задовольняє потреби у самопізнанні, самореалізації, сприяє розвитку особистісних якостей та ціннісних орієнтацій, включаючи розвиток пізнавальних інтересів.

У нормативно-правових документах освіти закріплено стратегію розвитку краєзнавчої освіти, оскільки вона здатна стимулювати стійкий пізнавальний інтерес, що охоплює не лише емоційну, а й інтелектуальну та вольову сфери людини, підштовхує до мислення та інтенсивної пізнавальної діяльності.

Здобувачі освіти розглядають навколишнє середовище через призму інформації, яку отримують під час занять природничого, історичного циклу або під час власних спостережень. Такий пізнавальний процес, розпочинаючи з відчуттів, проходить через аналіз та узагальнення інформації у свідомості, коли сприйняття світу поступово переходить від чуттєво-практичного до теоретичного.

Під час організації навчальної діяльності з урахуванням виконання краєзнавчих завдань створюється основа для розвитку та формування краєзнавчого світогляду та краєзнавчої свідомості.

Таким чином, використання краєзнавчої роботи у різних формах є основою для формування всебічно розвиненої особистості. Виховання молодого покоління, починаючи з дитячого садка, неможливе без урахування краєзнавчого компоненту. Краєзнавчий матеріал базується

на мовних та культурних аспектах рідного регіону. Він спонукає до дослідження наукової спадщини визначних особистостей, чії біографії пов'язані з певними територіями. Це сприяє формуванню національно свідомої особистості, яка плекає глибоке патріотичне ставлення до України та цінностей національної спадщини. Краєзнавча робота у закладах освіти повинна стати неодмінною складовою навчально-виховного процесу.

Список використаних джерел:

1. Беценко Т.П., Підпригора Ю.О. Краєзнавча діяльність у сучасному освітньовиховному процесі: теоретичні поняття. URL:

<https://repository.sspu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/c55f4b65-0585-4487-ac91-3b2e21e6a066/content>

2. Кремень В. Вітчизняне краєзнавство: стратегічні орієнтири сучасної освітньої парадигми. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/32627/03-Kremen.pdf?sequence=1>

37.016:811.161.2(477.87) «20» (043.2) УДК

Товт І.О здобувачка освіти ІІ-Ж курсу;
керівник: Резнікова К.В.
Викладачка української мови та літератури
Спеціаліст ІІ категорії.

МОВНА ОСВІТА НА ЗАКАРПАТТІ ХХІ СТОЛІТТЯ

Освіта є основою інтелектуального, духовного, фізичного і культурного розвитку особистості, її успішної соціалізації, економічного добробуту, запорукою розвитку

суспільства, об'єднаного спільними цінностями і культурою, та держави.

Мовна освіта у державі спрямована насамперед на обов'язкове оволодіння громадянами України державною мовою, можливість вивчення рідної національної мови або навчання цією мовою та опанування хоча б одної іноземної мови. Саме мовна освіта як необхідна складова усього освітнього процесу покликана сприяти розвитку мовної культури та компетенції, вихованню поваги до лінгвістичного розмаїття держави, толерантності та виваженості у ставленні до представників різних етносів, носіїв різних мов і культур. Мовна освіта передбачає розвиток навичок комунікації українською мовою як в особистому, так і в суспільному житті, сприяючи міжкультурному діалозі та вважаючи це ключовим чинником життєвого успіху. Крім того, вона сприяє розвитку навичок комунікації на рідній мові (якщо це не українська), формуванню поваги до культурної спадщини та розширенню емоційно-чуттєвого досвіду. Закарпаття знаходиться на заході України та межує з чотирма країнами, тому вирізняється унікальністю мовно освітньої та сучасної ситуації, з різних причин.

По-перше, більш поширені тут мовні говори, належать до найархаїчніших у карпатській групі діалектів південно-західного наріччя. Вони зберігають давні елементи фонетики, граматики, лексики. Та містять низку численних запозичень із сусідніх мов.

По-друге, у періоди, коли одна територія перебувала під владою різних держав одночасно, виникали значні розбіжності у мовно освітніх цілях, які віддзеркалюються й у сучасності. По-третє, з місцеположенням на перехресті інтересів різних держав, цей регіон зберігає давню багатомовність, яка стає об'єктом геополітичних стратегій, включаючи спроби зовнішнього втручання та поділ

української території. Мовне питання стає одним із головних інструментів досягнення цих цілей. Паралельно, в сучасних дослідженнях соціолінгвістики велика увага приділяється взаємодії української та російської мов, проте недостатньо вивчені аспекти, зокрема "угорський" та "румунський" вектори. [4,с62]

Закарпаття вирізняється багатством мовного середовища. В області впроваджуються різні експериментальні програми з мовної освіти, спрямовані на вивчення української мови дітьми з етнічних меншин. Регулярно проводяться мовні фестивалі, конкурси та інші заходи, спрямовані на підтримку та просування мовної різноманітності та культурного обміну. Можна знайти різноманітні мовні феномени, такі як діалекти, архаїчні слова та фразеологізми, які можуть відрізнятися від стандартної української мови. Закарпатські освітні заклади активно співпрацюють з міжнародними партнерами з питань мовної освіти. Це дає можливість обмінюватися досвідом, впроваджувати кращі світові практики та отримувати фінансову підтримку для реалізації проєктів. Розвиток онлайн-технологій відкриває нові можливості для вивчення мов, закарпатські освітні заклади активно впроваджують онлайн-курси та платформи для вивчення української мови та мов етнічних меншин, а вчені проводять численні дослідження мовної ситуації Закарпаття, які дають змогу краще зрозуміти проблеми та перспективи розвитку мовної освіти в регіоні. Збереження та розвиток мовного різноманіття Закарпаття є запорукою культурної ідентичності регіону. Мовна освіта має бути спрямована на забезпечення рівних можливостей для всіх учнів, незалежно від їхньої етнічної при належності. Співпраця держави, громадськості та освітніх закладів є ключовим фактором успішного розвитку мовної освіти на Закарпатті.

У ХХІ столітті мовна освіта на Закарпатті стикається з рядом викликів та проблем, які потребують уваги та розв'язання. Зокрема, у школах з мовами навчання національних меншин особливу увагу слід звертати на те, щоб учні могли розуміти державну мову та спілкуватися українською, а тому робота вчителя повинна зосереджуватися на гармонійному розвитку чотирьох основних мовних навичок (слухання і спілкування, читання і писання), тобто на розвиток комунікативної компетенції та компетентності учнів. Це передбачає значну роботу на початковому етапі, етапі засвоєння мови, коли слід домагатися високої комунікативної компетенції, а не засвоєння сукупності граматичних правил. Українська мова і мова окремих національних меншин (угорська, кримськотатарська, румунська, молдовська) не є близькоспорідненими мовами. З навчальним програмам це теж треба було б враховувати: зовсім інша справа вивчати українську мову росіянам, білорусам, полякам, ніж угорцям, румунам, молдованам або кримським татарам. Румунська чи угорська мови відмінні від слов'янських і вимагають особливої методики викладання. Ці мови мають не тільки різні граматичні системи, фонетичний та словниковий склад, словотворчі особливості, вони мають інший алфавіт – латиницю. Підручники, необхідні для освоєння української мови як державної, зазнали критики від вчителів насамперед тому, що були розроблені викладачами і вченими, які не ознайомлені із соціолінгвістичною ситуацією, мовою і культурою меншин. Також, потрібно звернути увагу на специфіку мовної освіти в Закарпатті, пов'язану з географічним розташуванням регіону та його близькістю до кордонів з іншими країнами. Підтримувати дослідження в галузі мовної освіти, щоб краще зрозуміти потреби та проблеми

учнів та вчителів. Використовувати досвід інших країн, які успішно вирішують подібні проблеми. [2,с89]

Шляхами вирішення проблем мовної освіти на Закарпатті у XXI столітті дослідники відзначають такі: створення програм підтримки вивчення української мови та підвищення статусу української мови, підготовка та перепідготовка кадрів та розробка нових навчальних програм, заохочення молоді до вивчення мов національних меншин та здобуття педагогічної освіти. Також дослідники пропонують розробку та видання сучасних підручників, методичних посібників та інших навчальних матеріалів з мов національних меншин, застосування інтерактивних та комунікативних методів викладання мов, використання нових інформаційно-комунікаційних технологій у викладанні мов національних меншин.

До шляхів вирішення проблем також відносять: залучення коштів з інших джерел, таких як гранти та благодійні внески, організація курсів української мови для різних категорій населення, включаючи дітей, дорослих, внутрішньо переміщених осіб та представників національних меншин. Використання онлайн-ресурсів та платформ для вивчення української мови та впровадження програм, які роблять вивчення української мови цікавим та захоплюючим для учнів. Створення середовища, де українська мова використовується в повсякденному житті, заохочення використання української мови в ЗМІ, культурі та інших сферах суспільного життя. Інтеграція в європейський освітній простір, а саме: співпраця з міжнародними організаціями та залучення громадськості до вирішення проблем мовної освіти, заохочення учнів до участі в міжнародних програмах обміну та використання нових інформаційно-комунікаційних технологій у викладанні іноземних мов.

Вирішення проблем мовної освіти на Закарпатті – це комплексне завдання, яке потребує спільних зусиль влади, педагогів, громадськості та міжнародних партнерів. Важливо пам'ятати, що мовна освіта – це не лише питання освіти, а й питання національної безпеки та єдності України. Воно потребуватиме значних зусиль та ресурсів. Проте це інвестиція в майбутнє регіону, яка дозволить зберегти його культурну ідентичність, забезпечити рівні можливості для всіх учнів та інтегрувати Закарпаття в європейський освітній простір. [4,с71]

Зазначеній проблематиці більшої уваги надавали дослідники наприкінці ХХ — початку ХХІ ст.: статус і стан української мови досліджували Б.М. Ажнюк, Л.О. Белей, Л.Л. Белей, Б.К. Галас, Т.М. Бурда, К.Г. Городенська, П.Ю. Гриценко, О.М. Данилевська, В.М. Денисенко, А.П. Загнітко, О.В. Зарецький, С.Я. Єрмоленко, М.П. Кочерган, О.М. Куць, Л.Т. Масенко, Г.П. Мацюк, О.В. Мишанич, М.І. Мушинка, Л.П. Нагорна, В.В. Німчук, Я.К. Радевич-Винницький, О.Г. Руда, С.О. Соколова, Л.О. Ставицька, М.І. Степаненко, М.І. Сюсько, О.О. Тараненко, О.Б. Ткаченко, Н.С. Трач, Шевчук, Н.П. Шумарова, Г.М. Яворська, М.І. Ярмоленко та ін., серед зарубіжних учених — Л. Біланюк, Ю. Бестерс-Дільгер, Г. Бідер, Б. Баурінг, М. Мозер та ін.

Незважаючи на проблеми мовної освіти населення, існують також переваги. Вони включають в себе багатомовність: Закарпаття вирізняється багатством мовного середовища, населення володіє українською мовою, а також мовами національних меншин (угорською, румунською, словацькою, ромською). Це дає людям можливість спілкуватися з представниками інших культур, а також відкриває додаткові можливості для навчання та роботи. До переваг можна віднести і збереження культурної ідентичності та конкурентні переваги, а саме:

вивчення мов національних меншин сприяє збереженню культурної ідентичності етнічних груп, що проживають на Закарпатті та володіння декількома мовами дає людям конкурентні переваги на ринку праці.

Однак, дослідники з мовного питання намагаються дійти згоди у визначенні про те що мовна освіта на Закарпатті має свої позитивні моменти та потенціал для подальшого розвитку. Введення білінгвальної освіти, розробка ефективних методик викладання української мови в багатонаціональних середовищах, а також стимулювання мотивації до вивчення української мови серед різних етнічних груп можуть сприяти покращенню ситуації. Крім того, зосередження на розвитку мовної компетентності учнів із різних етнічних груп та вирішення мовних проблем шляхом співпраці з вчителями, батьками та громадськістю може позитивно вплинути на розвиток мовної освіти на Закарпатті. Важливо, щоб батьки розуміли важливість вивчення української мови та мов національних меншин і підтримували своїх дітей у цьому процесі. Враховуючи ці аспекти, важливо продовжувати дослідження та впровадження інноваційних підходів у мовну освіту з метою створення сприятливого мовного середовища на регіоні. Також, залучати громадськість до вирішення проблем мовної освіти. Це може бути досягнуто шляхом проведення інформаційних кампаній, круглих столів, конференцій тощо.

Список використаних джерел:

1. Автор, Шумицька Г. В. / мовна ситуація на закарпатті в 1991—2020 роках: регіональний вимір мовної політики / Шуминицька Г. В. // національна академія наук України інститут української мови. – 2021. – С. 38
2. Автор, Ігор Соляр / освіта національних меншин в Україні: історичні традиції, правові засади, сучасні

виклики XX – початок XXI століть // Львів, - 2018. – С. 44 – 95.

3. Гомоннай В.В. Педагогічна освіта на Закарпатті / В.В. Гомоннай, В.В. Росул, П.М. Ходанич. –Ужгород : Гражда, 2003. – 111 с.

4. Маляр Л.В. Августин Волошин та Олександр Маркуш як автори підручників з літератури, редактори педагогічних часописів: матеріали для студентів гуманітарного напрямку підготовки з курсу «Історія педагогіки» – Ужгород, 2008. – 40 с.

5. Особливості вивчення державної мови у школах з угорською мовою навчання на Закарпатті. In: Молодь, освіта і культурна самосвідомість, 177–179. Київ: Видавництво Європейського університету.

УДК 373.3.015.31:57.081.1 В. Сухомлинський (043.2)

Томинець М. М. здобувачка освіти ІІ-Б курсу;
керівник: Алмашій Е. В.
викладач природничих дисциплін,
спеціаліст ІІ категорії.

РОЛЬ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО У ВПРОВАДЖЕННІ ЕКОЛОГІЧНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЧЕРЕЗ НАВЧАННЯ В ПРИРОДІ

Необхідність впровадження екологічного виховання обумовлюється потребами сучасного суспільства, яке вмє будувати взаємозв'язки не тільки у соціумі, а й у природному середовищі існування, розуміє взаємозалежність між об'єктами природи та вмє

формувати модель своєї поведінки за умов дотримання концепції сталого розвитку біосфери.

Екологічне виховання являє собою безперервний процес освіти і розвитку дитини, спрямований на формування системи екологічних уявлень і знань, екологічної культури, яка проявляється в емоційно-позитивному ставленні до природи, у відповідальному ставленні до стану навколишнього середовища. Під екологічним вихованням молодших школярів розуміють ознайомлення школярів з природою, в основу якого покладений екологічний підхід, коли педагогічний процес бере за основу базові ідеї і поняття екології.

Першочерговим у екологічному вихованні є створення умов, за яких дитина могла б «торкнутися» природи не тільки рукою, а й розумом, серцем і душею. «Маленька людина, в якій відкрилися очі на світ, бачить корінь, стебло, листя і міркує про те, як взаємопов'язані ці частини рослини як єдиного цілого» [1].

Великий внесок у розвиток екологічного виховання і природничої освіти в цілому належить видатному педагогу – В. О. Сухомлинському. Він надавав особливого значення впливу природи на формування, становлення та розвиток особистості дитини молодшого шкільного віку.

Сучасні дослідники педагогічної майстерності В. О. Сухомлинського доводять, що однією з перспективних педагогічних ідей через які формується природнича освіта є саме екологічне виховання. Педагог наголошував, що пізнання та вивчення рідного краю, розвиток в учнів позитивних емоційних відчуттів до об'єктів навколишньої дійсності, активна практична діяльність – це найважливіші умови виховання бережливого ставлення до природи.

Задля успішної реалізації екологічного виховання, необхідно організовувати пізнання навколишнього світу за умови взаємодії із природним середовищем у різних

формах: через працю, спостереження, творчість, науковий пошук, милування природою [1].

Пізнання та вивчення природи слід починати зі спостережень.

За визначенням С. У. Гончаренка, спостереження – цілеспрямоване, спеціально організоване сприймання предметів і явищ об'єктивної дійсності, метод наукового пізнання. Спостереження потребує активізації усіх психічних процесів особистості, особливо уваги й мислення [4].

В. О. Сухомлинський сформував низку порад щодо організації спостережень для підвищення їх ефективності: спостереження мають викликати почуття радості, супроводжуватися короткими, емоційно насиченими розповідями про об'єкт, що вивчається, а також необхідно звернути увагу на красу навколишнього світу.

Найефективніше проводити спостереження на уроках «Я досліджую світ», оскільки інтегрований підхід до організації навчальної дисципліни дає змогу сформуванню необхідних природничих та екологічних компетентностей як особистісну характеристику (здатність особистості приймати рішення і діяти у життєвих ситуаціях так, щоб наносити довкіллю якомога менше шкоди) [5].

Тематика спостережень залежить від сезонних змін та явищ. У початкових класах доцільною є організація спостережень, за набуханням бруньок на деревах, за міграцією птахів, за фенологічними змінами, за проростанням насіння чи цибулин тощо.

Великого значення у своїй педагогічній діяльності В. Сухомлинський надавав впровадженню «уроків мислення» серед природи, які умовно можна поділити на два види:

–логічного типу, що спрямовані на формування системи наукових знань про закономірності розвитку природи і розвиток пізнавальних здібностей дітей («Живе і

неживе», «Неживе пов'язане з живим» «Все в природі змінюється», «Сонце – джерело життя»);

–художнього типу, що сприяли розвитку естетичних відчуттів, емоційної пам'яті, образного мовлення, бережливого ставлення до природи («Перший зимовий ранок», «Світ квітів серед зими», «Сонце після літнього дощу», «Веселка над річкою», «Дванадцять відтінків вбрання осіннього лісу – як їх назвати»).

Така безпосередня форма взаємодії молодших школярів із природним середовищем сприяє формуванню природничих понять, розвитку пізнавального інтересу до навколишнього світу, розумінню взаємозв'язків і взаємозалежності між об'єктами природи, закономірності їх впливу на середовище існування і навпаки.

Отже, праці видатного українського педагога В. О. Сухомлинського мали значний вплив на формування природничої освіти та екологічного виховання молодших школярів. Для формування екологічних знань та виховання екологічної культури учнів важливо, щоб школярі мали запас знань про конкретні об'єкти живої природи та середовище їх існування. Велике значення тут має використання краєзнавчого матеріалу, проведення фенологічних спостережень, складання календарів природи. Така організація освітньої діяльності повинна забезпечити підростаюче покоління науковими знаннями про взаємозв'язок природи і соціуму, допомогти зрозуміти багатогранне значення природи для суспільства і кожної людини зокрема, сформувати потребу людини у спілкуванні з природою та прагнення брати активну участь у збереженні довкілля. Він вибудував педагогічну систему, зорієнтовану на природоохоронне навчання й виховання, метою якого є цілеспрямоване формування у кожної дитини системи екологічних знань. Його невичерпний досвід роботи з дітьми глибоко переконує, що джерелом

високорозвиненої життєтворчої особистості дитини є природа, як невичерпне джерело знань, естетичних відчуттів та практичних умінь.

Список використаних джерел:

1. Бех І. Життя як цінність у культурно-виховній інтерпретації В.О. Сухомлинського / Іван Бех // Рідна школа. – 2007. – № 1. – С. 7–8.

2. Кузь В. Школа В. Сухомлинського – школа самореалізації особистості учня / В. Кузь // Наукові записки ТДПУ ім. В. Гнатюка: Педагогіка. – 2002. – № 5. – С. 5–10.

3. Сухомлинський В. О.: Бібліографія: 2001-2005 рр. / Уклад. В. Л. Федяєва, О. В. Сараєва. Херсон, 2006. – 132 с.

4. Український педагогічний словник / Семен Гончаренко ; [гол. Ред. С. Головка]. – Київ: Либідь, 1997. – 373 с.

5. Формування екологічної компетентності школярів: наук.-метод. Посібник / Н. А. Пустовіт, О. Л. Пруцакова, Л. Д. Руденко, О. О. Колонькова. – К.: «Педагогічна думка», 2008. – 64 с.

Шелевій Т.І., здобувачка освіти II -Н курсу;
керівник: Котубей В.Ф., доктор філософії,
викладач суспільних дисциплін,
спеціаліст вищої категорії, викладач-методист.

ВПРОВАДЖЕННЯ ІСТОРИКО-КРАЄЗНАВЧИХ АСПЕКТІВ В ПЕДАГОГІЧНИЙ ПРОЦЕС ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ СТУДЕНТА

Важливим аспектом впровадження історико-краєзнавчих елементів є їхній вплив на розвиток критичного мислення студентів. Вивчення історії регіону через різноманітні джерела та практичні заходи розвиває аналітичні навички та здатність до обґрунтованої критики. Студенти, залучені до історико-краєзнавчих досліджень, мають змогу вийти за межі підручників, відчувати історичні події, осмислити історичні процеси, «доторкнутися» до історії. [1, с.59].

Введення історико-краєзнавчих аспектів в навчальний процес може відбуватися через організацію екскурсій та відвідування музеїв. Наприклад, екскурсії до історичних пам'яток чи місць дозволяють студентам поглибити знання про минуле своєї країни та розвивати патріотичні почуття.

Музейні відвідини, зокрема історичних музеїв, можуть стати джерелом вивчення подій та культурних традицій. Взаємодія з експозиціями та інтерактивні експонати сприяють активному запам'ятовуванню історичних фактів та поглибленню розуміння студентами значущості минулого.

Такий інтегрований підхід до педагогічного процесу, з фокусом на історико-краєзнавчих аспектах, не лише

покращує якість освіти, але і створює основу для гармонійного розвитку особистості студента: розвиває творчі здібності та уяву, допомагає у її мовному розвитку, грамотності та покращує соціальні навички.

Одним із найважливіших етапів краєзнавчої роботи в навчальних закладах є використання краєзнавчих матеріалів на уроках історії. Практика навчання та науково-педагогічні дослідження довели, що його використання в освітніх цілях може покращити увагу до оточуючих реальних фактів і явищ, сприяти розвитку самостійного творчого мислення, умінь і практичних навичок. Через локальні дослідження викладачі можуть активізувати навчальний процес, щоб він був максимально наближений до реальності.

Вивчення історії свого рідного міста та спостереження та історія повсякденного життя в мікросуспільстві дають змогу освіченим студентам вийти за межі студентської аудиторії та допомогти розширити свій світогляд та сфери життя. Інтерес, розвиває спостережливість, вдумливе ставлення до суспільних явищ. Адже краєзнавство дозволяє конкретизувати загальні речі, зробити їх наочними, емоційними, усвідомленими [2, с. 51].

Тому в навчальному процесі необхідно не лише надавати пріоритет освітньо-виховній складовій краєзнавства, а й виховувати в студентів навички його наукового дослідження. Це сприятиме встановленню взаємозв'язків загального історичного матеріалу з місцевим. Тому розробка та вдосконалення історико-краєзнавчих методологій є і залишатиметься актуальним завданням.

Країнознавство сьогодні дуже актуальне. Історико-краєзнавчої діяльності допомагає зрозуміти, оцінити події

сьогодення в Україні та підсилити інтерес до вивчення нашої історії.

Використання краєзнавчих ресурсів у навчальних програмах та застосування отриманих знань про рідний край відкриває численні можливості для активізації залучення студентської молоді до культурно-історичної спадщини українського народу, сприяння розвитку їхнього світогляду та національної гордості [3, с. 21].

Отже, бачимо, що важко переоцінити значення та ефективність краєзнавства у сфері гуманітарної освіти та виховання. Включення краєзнавчої тематики в навчальні дисципліни служить і додатковим джерелом знань, і потужним освітнім засобом у залученні студентів до дослідження власного оточення. Крім того, це сприяє всебічному розумінню взаємодії між глобальною, національною та регіональною динамікою у вирішенні сучасних проблем.

Список використаних джерел:

1. Історико-краєзнавча діяльність у закладах освіти: проблеми і перспективи. Збірник тез доповідей учасників Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Івано-Франківськ, 22 квітня 2021 р. / За наук. ред. М. Ю. Косила і А. З. Королько. – Івано-Франківськ : Симфонія форте, 2022. 200 с.

2. Прокопчук В. С. Шкільне краєзнавство: навч. посіб. Київ: Кондор, 2011. 338 с

3. Голубко А.В, Генега Р.Я. Історичне краєзнавство. Напрями та методи історико-краєзнавчих досліджень: курс лекцій, Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2011. 304 с.

РОЗДІЛ VI. МОВА ТА ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕКТРОННИХ ЗАСОБІВ

УДК 373.3.016:811.161.2:[37.018.43+37.091.313:004.9]-047.22(043.2)

Дудла Т.В., здобувачка освіти III-Б курсу;
керівник: Кампов Н.В.,
викладачка української мови та літератури,
викладач вищої категорії, викладач-методист.

ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРНОГО ЧИТАННЯ В СИСТЕМІ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Застосування інформаційно-комунікаційних технологій в освітньому процесі сьогодні є одним із головних інструментів забезпечення успіху Нової української школи. Різноманітні аспекти впровадження цифрових засобів у навчальний процес закладу освіти та пов'язані з цим формування та розвиток відповідних компетентностей є актуальними у світлі сучасного реформування освіти в Україні.

Згідно з появою новітніх інформаційно-комунікаційних технологій виникає потреба у більш доцільному та ефективному застосуванні вчителем сучасних технологій, оскільки це є інструментом вирішення як дидактичних, так і особистих завдань. У науковій літературі визначають основні функції використання ІКТ в освітньому процесі, які представлені наступним чином: розвинути освітні послуги та засоби масової інформації; забезпечити рівні можливості для отримання освіти та інформації; розвинути систему збору

та обробки освітньої інформації; підтримати обмін досвідом та інформацією; розвинути технологічну грамотність та забезпечити дистанційну освіту; сприяти поліпшенню інноваційних педагогічних навичок. ІКТ допомагають учителю мотивувати учнів та розвивати інтерес до навчання.

На сучасному етапі розвитку системи освіти в Україні пріоритетним завданням є підвищення її якості, що виступає основою формування соціально зрілої творчої особистості. Для цього необхідно процес навчання побудувати з максимальним наближенням до запитів і можливостей школярів. Нині перед учительством стоїть важливе завдання — створення таких умов, де б дитина могла самовизначитись, розкрити свої інтелектуальні й творчі здібності. Використання цифрових технологій змінює традиційні форми навчання та підвищує навчальну діяльності учнів, оптимізує засвоєння лексичного та граматичного матеріалу, а також допомагає подолати монотонність, яка притаманна на заняттях при формуванні мовної і мовленнєвої компетенцій учнів.

Дослідженню суті поняття «інформаційна компетентність» на сучасному етапі присвячено праці багатьох учених, зокрема: А. Міщенко, І. Костікової, Л. Петухової та ін., відповідно до яких під інформаційною компетентністю слід розуміти пошук, перетворення, аналіз, а потім вже якісне використання інформації. Наприклад, Л. Петухова визначає, що інформаційна компетентність – це комплекс знань, умінь і навичок для пошуку, перетворення, передачі та використання інформації у різних сферах людської життєдіяльності.

У Концепції НУШ зазначається, що інформаційно-цифрова компетентність – це впевнене і, водночас, критичне застосування інформаційно-комунікаційних технологій для створення, пошуку, обробки, обміну

інформацією, у публічному просторі та приватному спілкуванні [2].

Використання ІКТ під час дистанційного навчання відкриває нові можливості учням, допомагає вчителю розв'язати додатковий ряд дидактичних завдань, а саме:

- створити максимально природне мовне середовище на уроці;

- більш повно реалізувати принцип наочності;

- поглибити знання з усіх видів мовленнєвої діяльності (усне мовлення, аудіювання, читання, письмо).

Безперечно, при підготовці до кожного віртуального уроку необхідно враховувати переваги використання ІКТ, а саме:

- загальну мотивацію та зацікавленість у навчанні завдяки новітнім технологіям, що роблять форми роботи більш сучасними;

- індивідуальні форми навчання (кожен учень обирає свій режим роботи, який його задовольняє);

- використання цікавих форм подачі інформації, що активізує навчання завдяки змаганням учнів з гаджетами (комп'ютером, планшетом, телефоном);

- організацію творчої діяльності;

- формування інформаційного простору;

- прийняття швидких рішень у складній ситуації;

- забезпечення доступу учнів до банків інформації, можливості оперативно отримувати необхідну інформацію;

- удосконалення самостійної роботи учнів.

Викладання предметів «Українська мова» та «Літературне читання» під час дистанційного навчання – це заочне навчання з максимальним використанням в освітньому процесі інформаційно-цифрової компетентності. Нині комп'ютерні мережі дають змогу працювати з учнями онлайн. Спілкування вчителя й учня під час дистанційного навчання змінилося на спілкування

«учень – комп'ютер – учитель». Присутність учня на уроці зобов'язує його брати участь у відеоконференції та онлайн-ових бесідах (chat), завдяки якому створюється ефект присутності й розширюються рамки інтерактивної взаємодії [4, с. 61].

Під час уроків української мови та літератури потрібно активніше використовувати сучасні педагогічні технології: комп'ютеризоване навчання та інтерактивні форми роботи. Вони збільшують пізнавальну самостійність учителів, учнів та їх батьків, мотивують потребу розвитку їхньої інноваційної культури [1].

Застосування технологій дистанційного навчання під час викладання української мови та літератури повинно відбуватись у двох напрямках:

1 – при засвоєнні теоретичного розділу навчальної програми з дисципліни з використанням як традиційних засобів навчання, так і засобів ІКТ;

2 – при засвоєнні практичних занять із застосуванням традиційної структури уроків, зокрема уроків розвитку мовлення.

Під час засвоєння теоретичного розділу з використанням засобів навчання, що функціонують на базі ІКТ, дієвим є використання платформи «На урок», яка дає можливість перевірити теоретичні знання учнів.

Завдяки використанню комп'ютерних технологій учні можуть отримати задоволення від захопливого процесу пізнання, занурюючись в яскравий барвистий світ українського слова. Таке заняття викликає в них емоційний підйом, навіть неуспішні учні активно працюють під час уроку. Електронні презентації, навчальні відеофільми, електронні тексти, анімаційні зображення – це невичерпний потенціал для використання на уроках мови та читання, адже ці засоби навчання активізують процес розвитку творчих здібностей, умінь та навичок

учнів, застосування знань для розв'язання нетрадиційних завдань [3].

В умовах дистанційного навчання використання інформаційно-комунікаційних технологій є важливою складовою освітнього процесу. Як і в класно-урочній системі навчання, так і під час дистанційного навчання зміст уроку визначається трьома складовими: мотивація навчання, виконання практичних навичок як одного з головних чинників навчання, оцінювання навчальних досягнень.

Навчальна мотивація ґрунтується на потребі, яка стимулює пізнавальну активність учнів, її готовність до засвоєння знань. Мотиваційна складова навчальної діяльності та теоретичні засади охоплюють пізнавальні потреби та мотиви навчання. Важливою умовою є власний приклад учителя. Під час цього етапу уроку вчитель знімає короткі 15-хвилинні відео, які перекидає для учнів на телефон за допомогою додатка Viber або соціальної мережі Instagram, адже ці додатки є найпопулярнішими серед школярів.

Практичні навички та вправи є одним із головних чинників навчання. Самостійне виконання вправ за правильної організації може суттєво підвищити навчальну активність учнів. Водночас без кваліфікованої організаційної підготовки неможливо сформувати в школярів навички самостійних занять. Особливої уваги вимагають підбір і дозування мовно-літературних завдань. Тому учням можна запропонувати виконані завдання з фотофіксацією викладати в особисті кабінети на платформі «ClassDojo», «Classroom».

При оцінюванні навчальних досягнень з української мови та літературного читання враховуються особисті досягнення школярів та ступінь їх активності. Після закінчення уроків вчитель виставляє бали та задає домашнє

завдання (3 та 4 класи), використовуючи можливості всеукраїнської системи освіти «Нові знання». Електронний журнал – інструмент, який робить процес управління освітою оперативним і зручним, даючи змогу вчасно інформувати про поточні зміни в результатах навчання всіх учасників освітнього процесу. Завдяки електронному журналу учень та батьки можуть ознайомитися не лише з навчальними досягненнями, а й можливими помилками у вправах, домашніми завданнями.

Нині світ перебуває на етапі розвитку, в якому інформація відіграє важливу роль. Упровадження дистанційного навчання, час інтенсивного потоку інформації і нових способів її передачі вимагають від учителя нових підходів до викладання гуманітарних дисциплін.

Розвиваючи в школярів інформаційно-цифрову компетентність, учитель готує учня до самостійного життя в інформаційному суспільстві. Орієнтуючись на ці умови, у яких будуть вчитися, розвиватися, зростати учні нової формації, педагог повинен добирати сучасні новітні методи та форми навчання.

Першочерговим завданням є перетворення інформаційної лавини в ефективний освітній інструмент, основною метою якого є формування в учнів умінь орієнтуватися в потоці інформації, систематизувати й відбирати потрібне, розвиток в учнів навички критичного та системного мислення, умінь працювати з інформацією та медіазасобами, ставити та вирішувати проблеми, направлені на саморозвиток, творчість і допитливість.

Отже, використовувати інформаційно-комунікаційні технології під час дистанційного навчання, зокрема на уроках української мови та літературного читання, доцільно, оскільки вони сприяють розвитку ініціативи,

пізнавальної активності, самостійності, творчості та цінності українського слова.

Список використаних джерел:

1. Гуревич Р. С., Кадемія М. Ю., Шевченко Л. С. Інформаційні технології навчання: інноваційний підхід : навчальний посібник. Вінниця : ТОВ фірма «Планер», 2012. 348 с.

2. Концепція Нової української школи. URL: <http://mon.gov.ua/activity/education>.

3. Освітні технології : навч.-метод. посіб. / Пехота О.М. та ін.; за заг. ред. О. М. Пехоти. Київ: АСК, 2002. 255 с.

4. Цифрова компетентність сучасного вчителя Нової української школи : зб. тез доп. всеукр. наук. наук.-практ. семінару, м. Київ, 28 лютого 2018 р. / за заг. ред. О. Е. Коневщинської, О.В. Овчарук. Київ: Інститут інформаційних технологій України, 2018. С. 61-63.

УДК 373.3016:811.161.2:[37.091.313:004.9(043.2)]

Капац А.В., здобувачка освіти III-Б курсу;
керівник: Кампов Н.В.,
викладачка української мови та літератури,
викладач вищої категорії, викладач-методист.

СУЧАСНІ ОНЛАЙН-СЕРВІСИ ЯК ВАЖЛИВИЙ ФАКТОР ФОРМУВАННЯ МОВНОЇ ОСОБИСТОСТІ УЧНЯ

Освіта на сучасному етапі, як і суспільство загалом, вступила в нову еру – еру інформатизації та інформаційних технологій. Відповідно, постала потреба не тільки активного впровадження інформаційних технологій, але й

ефективної їхньої інтеграції з іншими навчальним галузями [2].

Дидактичні проблеми і перспективи використання інформаційних технологій у навчанні досліджувала І. Роберт, психологічні основи комп'ютерного навчання визначив Ю. Машбіц, систему підготовки педагога до використання інформаційної технології в навчальному процесі запропонував і обґрунтував М. Жалдак. Американському вченому С. Пейперту належить ідея «комп'ютерних навчальних середовищ», на якій базується більшість сучасних навчальних комп'ютерних програм. Він досліджував можливості комп'ютера як засобу для розвитку розумової діяльності учнів.

Будувати кожен урок так, щоб у всіх учнів був стійкий інтерес, навчальна активність і бажання творити й пізнавати, експериментувати, формулювати й перевіряти гіпотези – завдання сучасного вчителя. Без застосування ефективних педагогічних ідей, інноваційних методів та комп'ютерних технологій при підготовці до таких уроків тут не обійтися. Тому поряд із традиційними методами обов'язково треба використовувати інноваційні, що можуть активізувати активну енергію учнів, направивши її в потрібне русло. Важливу роль відіграє «дозування» традиційних та інноваційних елементів. Воно залежить від безлічі факторів, зокрема рівня навченості учнів, рівня педагогічного досвіду та інтелекту вчителя [1, с. 168].

Сьогодні, з огляду на сучасні реалії, вчитель повинен вносити в освітній процес нові методи подачі інформації. Виникає питання, навіщо це потрібно. Мозок дитини, налаштований на отримання знань у формі розважальних програм по телебаченню, набагато легше сприйме запропоновану на уроці інформацію за допомогою медіа-засобів.

Уже давно доведено, що кожен учень по-різному засвоює нові знання. Раніше вчителям важко було знайти індивідуальний підхід до учня. Тепер же, з використанням комп'ютерних мереж і онлайн-засобів, освітні заклади мають можливість подавати нову інформацію таким чином, щоб задовольнити індивідуальні запити школяра [4, с. 85].

Необхідно навчити кожну дитину за короткий проміжок часу освоювати, перетворювати і використовувати в практичній діяльності величезні масиви інформації. Дуже важливо організувати процес навчання так, щоб учень активно, з цікавістю і захопленням працював на уроці, бачив плоди своєї праці і міг їх оцінити.

Допомогти вчителю у вирішенні цього непростого завдання може поєднання традиційних методів навчання та сучасних інформаційних технологій, у тому числі і комп'ютерних. Адже використання комп'ютера на уроці дозволяє зробити процес навчання мобільним, строго диференційованим та індивідуальним [3, с. 45].

Пандемія та війна внесли корективи в освітній процес: якщо раніше діти навчалися переважно заочною формою, то тепер – ще й за дистанційною та очно-дистанційною. Більшість відчула на собі переваги й недоліки кожної з них, але серед багатьох школярів спостерігаємо зниження інтересу до вивчення предметів. Часті сигнали повітряної тривоги, постійні зміни форми здобуття освіти, значне зростання обсягу матеріалу для самостійного опрацювання, відсутність контролю з боку вчителів та батьків призводять до нівелювання таких принципів освітнього процесу, як системність та наступність. У зв'язку з цим дитина не встигає опанувати великий обсяг матеріалу, сформувати предметні компетентності, у знаннях виникають білі плями, тому

здобувачі не розуміють, про що йдеться на уроці, у них зникає бажання працювати, мотивація. Наслідок – зниження інтересу до вивчення предмету.

Більшість сучасних дітей не випускає гаджетів з рук, а в інтернеті можна знайти велику кількість відеоуроків, лайфхаків для опанування складної теми, заповнити прогалини в знаннях. Проте самостійно це можуть зробити одиниці, більшість же через відсутність мотивації байдужіє. Тому актуальною є проблема активізації пізнавальної діяльності на уроках. Для цього вважаємо доцільним використовувати онлайн-ресурси.

Mentimeter – онлайн-сервіс, який використовують для створення презентацій зі зворотним зв'язком у режимі реального часу. З його допомогою можна на різних етапах уроку збирати відкриті відповіді, будувати «хмари слів», рейтинги, проводити голосування, ранжування тощо. Оскільки цей онлайн-ресурс анонімний та не потребує реєстрації, то діти не бояться вільно висловлювати свою думку, почуваються впевненіше.

Наприклад, на етапі актуалізації опорних знань під час вивчення літературного твору можна провести опитування: «Хто з героїв вам сподобався найбільше?». Діаграму результатів варто обговорити з учнями та з'ясувати, чому хтось зібрав найбільше симпатій. Під час характеристики образу літературного героя можна за кілька хвилини побудувати «хмару слів», яка відображатиме риси його характеру. Mentimeter збирає та сортує надані учнями відповіді таким чином, що ті слова, які діти вказували частіше, у «хмаринці» написані більшим шрифтом, а слова, названі меншу кількість разів, відповідно записані меншим шрифтом.

Jigsawplanet – онлайн-ресурс для створення пазлів (<https://www.jigsawplanet.com/>). Здається, що немає нічого спільного між уроками словесності та створенням

зображень, проте, із метою активізації пізнавальної діяльності учнів точки дотику варто пошукати. Звісно, урок не безкінечний, тому кількість пазлів рекомендовано брати невелику, щоб учні могли побачити приховане зображення за кілька хвилин та виконувати завдання вчителя.

Можна використати пазли під час емоційного налаштування учнів на урок. Для цього обрати зображення, які демонструють радість, щирий сміх, кумедну тварину, побажання, афірмації, що допомагають дитині повірити в себе, відчувати свою силу, успіх («Я випромінюю впевненість», «Я продуктивно працюватиму на уроці», «Людам приємно зі мною спілкуватися», «Я легко з усім упораюсь!» тощо).

Окрім емоційного налаштування на урок, можна використовувати пазли під час написання твору за картиною чи переказу із творчим завданням.

Wordwall – це багатофункціональний онлайн-ресурс для створення інтерактивних вправ. Для цього сервіс пропонує навіть у безкоштовній версії багато шаблонів, які можна легко змінити, протестувати й обрати оптимальний варіант для конкретного завдання. Інтерактивні вправи найчастіше використовують на етапах актуалізації опорних знань, закріплення здобутих знань, узагальнення та систематизації вивченого, підбиття підсумків, рефлексії, як тренажер для повторення, як навчальні вправи для виконання на інтерактивній дошці. Розглянемо кілька видів вправ.

Вправа «Відповідники». До поданих слів доберіть споріднені слова (<https://wordwall.net/uk/resource/6446900>).

Вправа «Випадкове колесо». Опитування за змістом віршованої казки «Цар Плаксій та Лоскотон» В. Симоненка (<https://wordwall.net/uk/resource/6691981>).

Учні багато часу проводять, **переглядаючи різноманітні відеоролики**. Із метою популяризації теми престижності української мови, мотивації до підвищення рівня володіння нею, урізноманітнення видів діяльності можна під час занять переглядати експрес-уроки української мови Олександра Авраменка, «Лагідну українізацію» зі Світлою Молочко. Це займе кілька хвилин, але запам'ятається дітям краще. Потім здобувачам освіти варто запропонувати завдання на закріплення матеріалу у форматі тесту чи вікторини.

Останнім часом великою популярністю користуються Telegram-канали та вайбер-групи. За ініціативи педагогічних працівників міських осередків можуть бути створені розвиваючі канали, які охоплюватимуть усіх охочих до вивчення української мови під гаслом: «Не бійся помилок, бо то є шлях до досконалості». Кожного дня підписники отримуватимуть у форматі анонімної вікторини по кілька тестових завдань, на виконання яких витрачатимуть 2-3 хвилини, але матимуть можливість перевірити себе та навчитися чогось нового. Серед підписників можуть бути і діти, і дорослі.

Отже, використання онлайн-ресурсів на уроках української мови та літературного читання активізує пізнавальну діяльність здобувачів освіти, урізноманітнює методи роботи як в очному, так і в дистанційному форматах, сприяє емоційному налаштуванню на урок, мотивує учнів до роботи, перетворює гаджет із іграшки на корисну річ.

Список використаних джерел:

1. Коневщинська О. Електронні освітні ресурси у межах інформаційного забезпечення діяльності ресурсних центрів дистанційної освіти. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2014. Т. 43. №5. С. 164-172. URL: <https://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/1140>

2. Концепція «Нова українська школа» / заг. ред. М. Грищенко. Київ, 2016. 35 с. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf>.

3. Корицька Г. Шкільна мовна освіта в умовах розвитку електронного навчального середовища. *E-learning у теорії та практиці навчання суспільно-гуманітарних дисциплін*: колективна монографія / за заг. ред. Г. Р. Корицької, Т. М. Путій. Івано-Франківськ: Симфонія форте, 2017. С. 40-54.

4. Кучерук О. А. Основні напрями розвитку електронної лінгводидактики. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2014. Т. 41. №3. С. 83-91. URL: <http://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt>.

УДК 373.3.016:811.161.2: [37.091.313:004.738.5(043.2)

Махлинець А.І., здобувачка освіти III-Б курсу;
керівник: Кампов Н.В.,
викладачка української мови та літератури,
викладач вищої категорії, викладач-методист.

ДИДАКТИЧНІ МОЖЛИВОСТІ ІНТЕРНЕТ-ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

У сучасних умовах всесвітньої глобалізації нові інформаційні технології інтенсивно впроваджуються в усі сфери нашого життя, зокрема в освітній процес. Відповідно до Національної стратегії розвитку освіти в Україні [1] пріоритетним стає впровадження сучасних інформаційно-комунікаційних технологій. З огляду на це, питання розвитку методики використання інформаційних

технологій та інтернет-ресурсів під час вивчення української мови набуває особливої актуальності.

Проблему використання інформаційних технологій і мережі Інтернет у процесі навчання української мови у своїх наукових працях розглядають чимало вчених, зокрема: І. Костікова, Є. Полат, В. Сафонова, П. Сисоєв, О. Ходакевич та інші. Питанням визначення найбільш ефективного використання інтернет-ресурсів у навчанні української мови присвячено наукові розвідки О. Вдовіної, І. Кочан, Т. Скорбач, Л. Роман, Г. Темник та ін.

Застосування мережі Інтернет в освітньому процесі школи є вимогою сьогодення: сучасне покоління учнів потребує нових способів подання інформації. Нині здобувач повинен мати: безперешкодний доступ до різноманітних джерел інформації через використання інтернет-ресурсів; уміти швидко та якісно обробляти інформацію, оптимально обираючи інтернет-ресурси; уміти на основі наявних знань генерувати нові знання та використовувати їх у процесі навчання.

Викладання української мови має відповідати вимогам часу, спиратися на останні досягнення, прогресивні здобутки науки і техніки. Сьогодні одним із джерел отримання інформації є мережа Інтернет, проте ресурси мережі розглядаються здебільшого як додаткові. Широкий розвиток комп'ютерних технологій, зокрема Інтернету, зумовив потребу у створенні цифрового формату навчальних матеріалів: електронних підручників, вебсайтів, спрямованих, зокрема, на вивчення української мови. Інтернет-технології можуть використовуватись на уроках із метою пошуку додаткової інформації з теми, що вивчається, для збирання даних для створення мультимедійної презентації, з метою перевірки рівня знань учнів – робота з різноманітними онлайн-тестами, для роботи з онлайн-словниками тощо.

Останніми роками дедалі частіше постає питання про застосування ресурсів Інтернету для вивчення української мови. Як стверджують науковці, інтернет-ресурси допомагають на уроках української мови реалізувати особистісно-орієнтований підхід у навчанні, забезпечити індивідуалізацію і диференціацію навчання, урахувати здібності школярів, їхній рівень навченості, схильності, інтересів тощо [2, с. 148].

У педагогіці під інтернет-ресурсами розуміють текстові, аудіо- та візуальні матеріали з різної тематики, спрямовані на розвиток комунікативно-когнітивних умінь учнів здійснювати пошук, відбір, класифікацію, аналіз та узагальнення інформації [3]. Перед учителем постає завдання відібрати ті ресурси мережі Інтернет, які можуть бути корисними під час вивчення мови. Створення навчальних ресурсів для функціонування в Інтернеті та систематизація тих матеріалів, які вже розміщено у всесвітній мережі, залишаються актуальними питаннями для української лінгводидактики [4, с. 29].

На нашу думку, застосування інтернет-ресурсів є одним із важливих додаткових методів під час вивчення української мови як іноземної. Основною метою навчання іноземних студентів української мови є розв'язання комунікативних завдань професійної сфери та використання іноземної мови як інструмента в цій діяльності. Тому викладачі шукають і застосовують на практиці нові методи розв'язання поставлених завдань, використовуючи комп'ютерні технології, зокрема інтернет-ресурси, у процесі вивчення української мови як іноземної.

Зазначимо, що можливості Інтернету розкриваються повніше під час використання його з навчальною метою, як-от: спеціальні тренувальні вправи для дистанційного вивчення української мови, тестування в онлайн-режимі, виконання творчої роботи тощо. Величезна інформаційна

місткість інтернет-технологій дає змогу подати й узагальнити значно більший обсяг навчального матеріалу, який засвоюють учні за один урок [4, с. 30].

На уроках української мови за допомогою ресурсів мережі Інтернет можна розв'язувати цілу низку дидактичних завдань, а саме: формувати компетенції з усіх видів мовленнєвої діяльності – аудіювання, читання, письма, усного мовлення; формувати й поглиблювати, розвивати фонетичні, лексичні, граматичні компетенції; формувати у школярів стійку мотивацію, інтерес до вивчення української мови; розширювати їх світогляд тощо.

Перевагами застосування інтернет-ресурсів під час вивчення української мови є можливість вибору найбільш зручної для візуального сприйняття форми подання інформації (текстова, графічна), наявність аудіосупроводу ілюстрованого матеріалу, тематичний поділ, можливість вибору рівня складності, авторський підхід до моніторингу набутих знань, можливість вивчення мови у зручний час і будь-де.

Інтернет-ресурси для вивчення української мови дослідники [3] поділяють на такі групи:

- мобільні додатки для вивчення української мови;
- безкоштовні онлайн-курси;
- інтернет-платформи;
- сайти;
- ютуб-канали;
- сторінки в соціальних мережах;
- інтернет-форуми.

Для ефективного навчання української мови найбільш доцільним, на нашу думку, є використання різноманітних сайтів. Вебсайти пропонують різні навчальні матеріали й допомагають швидко знаходити необхідну інформацію.

Так, у мережі Інтернет представлено сайти лексичного, лінгвокраєзнавчого, граматичного характеру тощо. Проаналізуємо основні сайти, які можна використовувати на уроках української мови.

1. ***<http://www.ukrainianlessons.com>*** – це вебсайт, створений українським філологом, досвідченим викладачем, який прагне зробити вивчення української мови легким і прийнятним. На сайті представлено безкоштовні подкасти й тексти, які можна споглядати на різних платформах: Apple Podcasts, Spotify, Android, Podbean, Google Podcasts, Overcast App. Сайт призначений для тих, хто прагне вдосконалити свої знання. Навчальні матеріали містять аудіоепізоди та блог із корисною інформацією на різноманітні теми. Для передачі інформації використовуються різні засоби та способи: музика, відео, малюнки; також даються корисні поради та лайфхаки, щоб зробити процес вивчення української мови більш прийнятним. Прослуховуючи тематичні уроки (епізоди) на сайті, учні вдосконалюють свої навички з аудіювання, покращують граматичні знання, тренують вимову та інтонацію, поповнюють свій словниковий запас. Окрім того, мають можливість ознайомитися з історією України, національно-культурними традиціями та звичаями українського народу, особливостями українського мовленнєвого етикету тощо. Блог пропонує також як сучасні, так і народні пісні з перекладом.

2. ***<http://www.internetpolyglot.com>*** – на цьому сайті можна знайти пояснення українських слів. Лексика поділена на тематичні блоки: «Їжа, ресторани, кухня», «Гроші, покупки», «Місто, вулиці, транспорт» тощо. Крім того, представлені теми присвячено різним частинам мови. До кожного слова з вибраної теми надається малюнок, а також аудіозапис для багаторазового прослуховування. Після перегляду всіх слів теми можна пройти тестування.

Для кращого засвоєння лексики пропонуються три види гри («Малюнки», «Вгадай», «Надрукуй»). Програма запам'ятовує результати гри та використовує дані, щоби тренувати більш інтенсивно з метою кращого засвоєння незнайомих слів.

3. <http://www.hosdelgi.com> – це словниковий тренажер. Ресурс пропонує безплатні уроки та вправи для тих, хто прагне вивчити українську мову. Учням презентуються 10-12 слів (іменники, прикметники, числівники, дієслова тощо), які оновлюються щодня. Ресурс складається з різних блоків вправ: «Слухайте та запам'ятовуйте» (надається аудіозапис для багаторазового прослуховування нових слів), «Зберіть слово» (пропонується зібрати слово з окремих літер), «Зберіть фразу» (пропонується зібрати фразу з окремих слів). Отже, це не тільки поповнює словниковий запас, але й тренує письмо та граматичні навички.

4. *Speak Ukrainian* – сайт доступний за посиланням <http://www.SpeakUkraine.net>. На сайті для вивчення пропонується 25 найчастіше вживаних тем, майже 100 уроків української мови. Подано вправи, тестові завдання тощо. На порталі є також посилання на електронні ресурси, підручники, мобільні додатки, які допомагають вивчити українську мову.

Також відкриті джерела пропонують вебсайти, які допоможуть поповнити словниковий запас, опанувати необхідну лексику для типових життєвих ситуацій:

- Learn Ukrainian <http://ilanguages.org/ukrainian.php>;
- Loecsen <http://www.loecsen.com/en/learn-ukrainian>;
- Funky Ukrainian <http://www.funkyukrainian.com>.

Як стверджують науковці, використання у процесі навчання інтернет-технологій (порівняно із традиційними) сприяє розвитку в учнів не тільки навичок, важливих для вдосконалення мови, але й додаткових умінь і стратегій,

пов'язаних із розумовими операціями: аналізом, синтезом, абстрагуванням, ідентифікацією, порівнянням, зіставленням, вербальним і змістовним прогнозуванням, тестуванням тощо [1, с. 80].

Отже, Інтернет надає безліч можливостей для підвищення якості процесу навчання української мови та самостійної діяльності учнів. Використання інтернет-ресурсів допомагає значно оптимізувати освітній процес і створювати ефективні умови для засвоєння мовного матеріалу.

Список використаних джерел:

1. Костікова І. І., Безбавна Г. І. Використання інтернет-ресурсів на заняттях з іноземної мови. *Педагогіка та психологія* : зб. наук. праць. Харків, 2018. Вип. 59. С. 76–83.

2. Темник Г. Д. Інтернет-ресурси з української мови у системі навчально-методичного забезпечення українських освітніх закладів діаспори. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Історичні науки»*. 2015. Випуск 23. С. 146-151.

3. Роман Л. А. Переваги використання інтернет-ресурсів у викладанні української мови як іноземної. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://intkonf.org/roman-l-a-perevagi-vikoristannya-internet-resursiv-u-vikladanni-ukrayinskoyi-movi-yak-inozemnoyi>.

4. Вдовіна О. О. Аналіз інтернет-ресурсів для вивчення української мови як іноземної. *Молодий вчений*. 2020. № 7.1 (83.1). С. 28–31.

Паньканинець Т.С. здобувачка III-Б курсу;
керівник: Резнікова К.В.
викладачка української мови та літератури,
спеціаліст II категорії.

ВИКОРИСТАННЯ ОНЛАЙН РЕСУРСІВ ПРИ ВИВЧЕННІ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО ТА ЗМІШАНОГО НАВЧАННЯ

Розвиток сучасної освіти нерозривно пов'язаний з інформатизацією суспільства, а інформаційно-комунікаційна компетентність розглядається як пріоритетна. Пандемія та війна внесли корективи в освітній процес: якщо раніше діти навчалися переважно за очною формою, то тепер – ще й за дистанційною та очно-дистанційною. Більшість дітей відчула на собі переваги й недоліки кожної з них, але серед багатьох школярів спостерігаємо зниження інтересу до вивчення предметів. Через часті сигнали повітряної тривоги, постійні зміни форми здобуття освіти, значне зростання обсягу матеріалу для самостійного опрацювання, відсутність контролю з боку вчителів та батьків призводять до нівелювання таких принципів освітнього процесу, як системність та наступність[3]. У зв'язку з цим дитина не встигає опанувати великий обсяг матеріалу, сформувати предметні компетентності, у знаннях виникають білі плямі, які подібно до снігової кулі стрімко збільшуються, тому здобувачі освіти не розуміють, про що йдеться на уроці, у них зникає бажання працювати, мотивація. Наслідок – зниження інтересу до вивчення предмету. Більшість сучасних дітей не випускає гаджетів з рук, проводячи час у соцмережах, переглядаючи відео або годинами граючись.

Дистанційне навчання – виклик для системи освіти в умовах сьогодення. Воно вимагає нових знань та вмінь, швидкого реагування, обрання дієвих онлайн-інструментів, участь у вебінарах, тренінгах, навчання за програмою підвищення кваліфікації, участь у тренінгах, конференціях. Дистанційне навчання може проводитись у двох формах: онлайн і офлайн[1]. Уроки онлайн – обмін інформацією в режимі прямої трансляції (вебінар). Перша умова проведення: учні та вчитель повинні бути забезпечені відповідним технічним обладнанням (ноутбук, планшет або комп'ютер з веб-камерою), мати підключення до мережі Інтернет. Друга умова: усі учні, роз'єднані територіально, повинні в призначений час приступити до роботи. Форми навчання у такому випадку використовують традиційні, але дещо модифіковані. При цьому між учителем та учнівською аудиторією існує безпосередній зв'язок: пряма відео трансляція, демонстрування презентації (зокрема колективний перегляд відео); обмін документами Microsoft Office; демонстрування робочого столу або активних програмних додатків із комп'ютера вчителя.

При використанні офлайн технологій матеріали уроку зберігаються на платформі для проведення дистанційного навчання, учні можуть опрацювати їх у будь-який час. Якщо відповідної платформи немає, або далеко не всі учні мають доступ до якісного сигналу мережі Інтернет, радимо скористатися іншими соціальними мережами: вайбер, інстаграм, телеграм канал та ін[2, с.24]. Під час карантину вчитель у групу викладає завдання, оговорює терміни виконання, критерії оцінювання, учні своєю чергою надсилають вчителю виконані завдання на особистий номер (без загального доступу). Не забуваймо про правила спілкування в групі, які радимо створювати разом з учнями, оскільки це буде стимулювати їх до неухильного

дотримання цих правил. Пам'ятаймо про індивідуальний підхід до учнів. Тому завдання мають бути диференційовані (комусь достатньо виконати тести, а хтось може написати творче завдання)[2,с.40]. Існує багато електронних ресурсів, які стануть у пригоді вчителю української мови і літератури. Їх можна використовувати як під час звичного освітнього процесу – на уроках, – так і під час дистанційного навчання. Експрес-уроки української мови та літератури від Олександра Авраменка вчитель може рекомендувати учням з метою ознайомлення конкретного слововживання з подальшим обговоренням.

Створення відеоматеріалів: - одним із зручних сервісів для створення відео є додаток YouTube. Створивши власний канал, можна здійснювати запис відео, організовувати пряму трансляцію уроку з комп'ютера, ноутбука чи мобільного телефона[4,с.73]. Усі записи автоматично розміщуються на YouTube каналі (<https://www.youtube.com/watch?v=0jW5rBkhBnU&t=3s>) вчитель може самостійно встановлювати рівень доступу до них - залишити відео приватним, надати доступ для всіх чи певним особам з акаунтами. Ресурси для створення інтерактивних вправ та робочих аркушів: - <https://learningapps.org/> - онлайн-сервіс, який є конструктором для розробки інтерактивних вправ.

Під час організації дистанційного навчання з української літератури доцільно працювати через онлайн-платформи, використовувати методики «Переверненого класу» чи іншого типу змішаного навчання, методика навчання яких передбачає самостійне прочитання здобувачами освіти літературного твору, а практичні завдання закріплюються в класі чи під час групових робіт[3].

Окрім чіткого переліку літературних творів, запланованих для вивчення під час карантину, важливо також надати

покрокові інструкції батькам і дітям, як організувати самостійну роботу вдома. Наприклад: прочитайте літературний твір, перегляньте відеоурок, створіть ментальну карту, виконайте інтерактивну вправу, скриншот виконаного завдання надішліть на електронну пошту вчителя тощо [3]. Зручний інструмент для занять з української літератури та літератури хмари слів. Цей сервіс використовується для візуального відтворення списку слів, категорій, міток чи ярликів на спільному зображенні. А це сприяє швидкому запам'ятовуванню інформації[4,с.102]. Такий формат роботи можна використати на початку уроку, а можна додати у якості завдання до квесту.

Отже, ми дійшли висновку, що «Покоління Z», як тепер прийнято їх називати в науковій літературі, найкраще сприймають візуальну інформацію, краще розуміють образи, ніж слова. Інструкції в картинках або у формі відеороликів – ось чого потребують сучасні діти. Навчання має бути прив'язаним до життєвих потреб і реалій, у яких дитина існує. Прогресивні методики, ідеї допоможуть нам, майбутнім учителям, мотивувати здобувачів освіти до дій, бажаного успіху.

Список використаних джерел:

1. Аналітична довідка щодо організації дистанційного навчання у закладах загальної середньої освіти в умовах карантину (за результатами онлайн-анкетування учасників освітнього процесу). Державна служба якості освіти України. URL : <https://bit.ly/3l3CTDZ>.

2. Дистанційне та змішане навчання в школі. Путівник. Упоряд. Воротникова І.П. К. Київ. ун-т ім. Б. Грінченка. 2020. 48 с.

3. Гурак Руслан. Дистанційне навчання — це виклик для української освіти під час пандемії. Державна служба якості освіти України. URL : [https:// bit.ly/3iVBVuz](https://bit.ly/3iVBVuz).

4. Освіта в Україні: виклики та перспективи. Інформаційно-аналітичний збірник. Київ: МОН, ДНУ «Інститут освітньої аналітики», 2020. 293 с. URL: <https://bit.ly/3iNDBGf>.

5. Радчук Олександр. Навчальний рік в онлайні: про наслідки змін в освіті у період карантину. Слово і діло. Аналітичний портал. 15 січня 2021. URL : <https://bit.ly/3xqyRKK>.

УДК 373.3.016:811.161.2:004.87(043.2)

Понзель А.Р., здобувачка освіти II-Ж курсу;
керівник: Кампов Н. В.,
викладачка української мови та літератури,
спеціаліст вищої категорії, викладач- методист.

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ЕЛЕКТРОННИХ ПІДРУЧНИКІВ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРНОГО ЧИТАННЯ

Упровадження сучасних електронних технологій навчання в систему освіти України сприяє наданню якісних освітніх послуг. Відповідно до вимог Державної програми з інформатизації закладів загальної середньої освіти, позашкільних та вищих освітніх закладів про обов'язкове підключення комп'ютерних мультимедійних класів до мережі Інтернет, важливого значення набуває процес формування у молоді відповідних навичок роботи з новітніми інформаційно-комунікативними технологіями, що вимагає розробки електронних посібників і підручників та їх впровадження у процес навчання [2, с. 18].

Концептуальні засади е-підручників, їх аргументація та розробка все ще перебувають у процесі становлення. Дослідники цього питання подають різні варіації щодо визначення згаданого поняття та його основних характеристик. На сьогодні існує декілька підходів до класифікації засобів електронного навчання.

Аналіз дослідження даної проблематики надає підстави стверджувати про неоднозначність трактування поняття «електронний підручник». Загалом, спільною ознакою е-підручника є навчальний матеріал, що міститься на електронних носіях у вигляді тексту, малюнків, таблиць, портретів, схем, карт тощо та методичних матеріалів до них [2, с. 19-20].

Так, більшість е-підручників у початковій освіті сьогодні є варіантами скасованих традиційних підручників та посібників. Вони повинні відповідати педагогічним, методичним, а також дизайнерським, ергономічним і технічним вимогам. Останні ґрунтуються на стандартах для електронних освітніх видань. Педагогічні та методичні вимоги є традиційними, хоча і з певними особливостями. Серед них – акцент на науковому характері змісту: текстовий матеріал повинен роз'яснювати домінуючі концепції, визнані істориками, з одночасним представленням альтернативних теорій, матеріал має бути стислим і конкретним, не дублювати традиційні підручники, а також містити творчі, навчальні та пізнавальні завдання.

Важливими є вимоги до елементів контенту та композиційно-графічних моделей е-підручників, розроблені вітчизняними дослідниками, серед яких – візуальна привабливість, читабельність, зрозумілість елементів навігації, оптимальний рівень складності тексту для учнів певної вікової групи, актуальність змісту,

технічна ефективність та наявність комунікативно спрямованих завдань тощо.

Електронні підручники стають провідним, а не додатковим інструментом на багатьох етапах навчання, звільняючи вчителів від завдань механічного репродукування, дозволяючи їм модифікувати освітній процес під конкретні дисциплінарні результати, надаючи нові можливості для творчого пошуку змісту, методів та інструментів роботи з учнями.

Як електронний, так і друкований підручники мають спільні риси:

- матеріал викладається з певної галузі знань;
- відповідають сучасному рівню наукових і культурних досягнень;
- завершений зміст, взаємопов'язані елементи, що забезпечує цілісність підручників.

Е-підручники суттєво відрізняються від паперових завдяки можливостям сучасних інформаційно-комунікаційних технологій. Кожне друковане видання розраховане на певний початковий рівень підготовки школярів і передбачає кінцевий етап навчання, а електронний підручник може містити матеріал декількох рівнів складності. У електронному підручнику якість наочності викладу матеріалу вища, ніж у друкованому. Він може містити не тільки текстову й графічну інформацію, а й звукові та відеофрагменти, що дозволяє індивідуалізувати навчання, і, на відміну від звичайного (друкованого) підручника, наділений інтерактивними можливостями. Основна перевага е-підручника – це можливість інтерактивної взаємодії між користувачем і компонентами видання [4, с. 184].

Електронні підручники можуть використовуватися в усіх видах освітньої діяльності:

- при викладенні теоретичного матеріалу: перегляд анімаційних та відео фрагментів, мультимедійна презентація, демонстрація графічних зображень, можливість вибору попереднього матеріалу та повторення необхідного для засвоєння;

- при практичному відпрацюванні: послідовне або вибіркове опрацювання теоретичного матеріалу, здобуття довідкової інформації (робота з довідковою та інформаційно-пошуковою системами, базою даних), використання «моментальних» тестів для засвоєння понять, інших невеликих за обсягом теоретичних матеріалів;

- для контролю знань: значне спрощення процесу, контроль за тестуванням повністю переданий комп'ютеріві, автоматичний збір та аналіз результатів про успішність учнів, статистичний збір інформації про результати контрольних тестів дозволяють вести моніторинг успішності та якості навчання школярів;

- при самостійній роботі: всі мультимедійні властивості електронних підручників сприяють найбільш цікавій та продуктивній роботі, можливість необмеженого повторення складних для засвоєння частин, проходження контрольних тестів навіть при неможливості відвідування закладу освіти (дистанційно) [1, с. 9].

Електронні підручники мають ряд переваг:

- один пристрій може містити сотні, навіть тисячі книг;

- е-рідери значно простіше транспортувати, порівняно з друкованими книжками;

- можливість читання книг при низькому рівні освітлення (на пристроях з підсвічуванням);

- можливість прослухати текст книги;

- реалізований механізм переходів по гіперпосиланнях, відображення тимчасових виділень і зауважень;

- можливість відображати анімовані малюнки, мультимедійні кліпи і відтворювати аудіо-книжки та mp3-файли;

- використання е-підручників зменшує шкоду, що завдається екології, оскільки при виробництві «економиться» велика кількість паперу.

Безумовна перевага електронного підручника – його функціонал. Наприклад, він може активуватися в заданий час або бути пристосованим до користування лівою рукою чи для дітей, які не розрізняють кольори (дальтонізм). Тобто видання автоматично підбирає режим відповідно до сприйняття та можливостей користувача.

Незважаючи на значні переваги, в е-підручників є й недоліки:

- пристрої для читання е-книг більш чутливі до фізичного впливу, ніж друковані;

- час роботи пристрою обмежений зарядом батареї;

- контрастність зображення;

- значні незручності викликає переведення в електронний формат паперових видань з великою кількістю ілюстрацій (наприклад, роботи з фотоальбомами, збірниками карт тощо).

Бурхливий розвиток засобів інформатизації, а отже, поява нових технологій обробки, передачі, одержання і збереження інформації відкриває нові можливості для застосування комп'ютерів в освітньому процесі.

Сучасному вчителю вже недостатньо мати глибокі знання з предмета та практичні навички. Він повинен творчо використовувати набуті знання в нестандартних варіативних ситуаціях, конструктивно підходити до організації та планування начального процесу.

Електронні підручники дають можливість вчитися цікаво, творчо та ефективно. Завдяки їм можливий легкий і швидкий доступ до навчальної інформації, який визнаний набагато кращим за традиційну технологію, що забезпечується папером.

Завдяки електронним технологіям у викладанні таких важливих у початковій школі предметів, як українська мова та літературне читання, можна використовувати додаткові навчальні матеріали, покращуючи якість наочності, мотивуючи учнів до навчання і, таким чином, підвищуючи інтерес до предмета.

Спеціальні мультимедійні технології – необхідний чинник якості засвоєння знань молодшими школярами. Дидактичні можливості таких засобів, що використовуються на уроках української мови та літературного читання, можна стисло визначити так:

- посилення мотивації навчання;
- активізація навчальної діяльності учнів;
- індивідуалізація процесу навчання, використання основних і допоміжних навчальних впливів, розширення меж самостійної діяльності учнів;
- урізноманітнення форм подання інформації;
- урізноманітнення типів навчальних завдань;
- створення освітнього середовища, яке забезпечує «занурення» учня в уявний світ, у певні соціальні і виробничі ситуації;
- застосування ігрових прийомів;
- можливість відтворення фрагмента навчальної діяльності.

Незважаючи на досить велику кількість електронних ресурсів у мережі Інтернет, найбільш ефективними саме для учнів є ті, що максимально наближені до їхніх потреб, тобто створюються та підтримуються на рівні навчального предмета, утворюючи додатковий зв'язок між учнями та вчителем, учнем й учнями, учнями та суспільством. Тому практичне використання електронних ресурсів – це неодмінна складова сучасного уроку [3, с. 47].

Отже, електронні підручники значно полегшують та урізноманітнюють навчання учнів. Вони надають можливості для використання цікавих інтерактивних інформаційних технологій. Крім того, електронний формат дозволяє швидко оновлювати і доповнювати матеріали, що є важливим у контексті змінюваного освітнього середовища.

Список використаних джерел:

1. Биков В. Ю. Проблеми та перспективи інформатизації системи освіти в Україні. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Комп'ютерно-орієнтовані системи навчання*. 2012. № 13. С. 3-18, [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_2_2012_13_3
2. Булда А. А. Електронний підручник в системі сучасних засобів навчання. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова*. С. 18-20.
3. Вембер В. П. Роль та місце електронного підручника в навчально-методичному комплекті з навчального предмета для загальноосвітньої школи. *Актуальні проблеми психології* : збірник наукових праць Інституту психології ім. Г. С. Костюка АПН України / за ред. С. Д. Максименка. Київ, 2009. Т. VIII. Вип. 6. С. 43–51.
4. Єсіна О. Г., Лінгур Л. М. Електронні підручники: переваги та недоліки використання. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2012. Випуск 1 (44). С.181-186.

Рогач Р.В., здобувачка освіти III-Б курсу;
керівник: Кампов Н.В.,
викладачка української мови та літератури,
викладач вищої категорії,
викладач-методист.

ФОРМУВАННЯ ІКТ-КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Сучасний темп розвитку цивілізації надто високий. Тому інформаційні технології посідають пріоритетне місце в усіх сферах діяльності й визначають розвиток суспільства в майбутньому. У галузі освіти інформаційно-комунікативні технології (ІКТ) застосовують у багатьох напрямках, а саме: оновлюється зміст освіти, упроваджують нові принципи сприйняття інформації, методи опрацювання дидактичного матеріалу, дистанційну форму організації навчання й спілкування – «учитель-учень», зокрема через електронну пошту, інтернет-форум чи систему вебінарів.

В умовах перетворення освітнього простору в інформаційне середовище активізується насамперед проблема формування інформаційної компетентності здобувача освіти й володіння когнітивними техніками й стратегіями. Компетентністний підхід покликаний подолати прірву між освітою й потребами життя. Освітній заклад має допомогти учням адаптуватися в сучасному суспільстві, оволодіти технологіями життєдіяльності, створити умови для формування здатностей самооцінювання, самопізнання й самоконтролю, розкрити потенціал самореалізації. Головна мета такого навчання – формування високого рівня соціальної зрілості, компетентнісного ставлення особистості до життя [5, с. 24].

З огляду на це, сучасний здобувач освіти буде успішним у житті, якщо вмітиме самостійно здобувати знання, критично і творчо мислити, використовувати під час навчальної діяльності новітні технології, працювати з різними джерелами інформації, знаходити, аналізувати, узагальнювати і систематизувати її, зіставляти з аналогічними або альтернативними варіантами, робити висновки, виявляти нові проблеми; бути комунікабельним; працювати як індивідуально, так і в змінних колективах. Один із продуктивних шляхів формування такої особистості – це застосування сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, що не можна реалізувати без розвитку ІКТ-компетентності учнів.

У науковій літературі ІКТ-компетентність має різноманітні трактування. Зокрема, О.М. Спірін зазначає, що ІКТ-компетентність – це підтверджена здатність особистості використовувати на практиці інформаційно-комунікаційні технології для задоволення власних індивідуальних потреб [6, с. 256]. О. В. Овчарук підкреслює, що компетентності з інформаційних та комунікаційних технологій передбачають здатності й уміння орієнтуватися в інформаційному просторі, володіти й оперувати, оцінювати й використовувати інформацію, володіти й застосовувати ІКТ [4, с. 220].

Педагоги широко застосовують під час освітнього процесу інформаційно-комунікаційні технології, що з кожним роком стають усе більш потужним засобом навчання. За допомогою пошуково-дослідницької чи ігрової методики з використанням ІКТ майже всі учні, незалежно від віку, однаково сприймають і запам'ятовують нову інформацію. На уроці української мови ці технології дають можливість зробити навчання мобільним, диференційованим та індивідуальним. Адже комп'ютер для сучасної дитини – це рівноправний

партнер, здатний замінити будь-які розваги, сприяти переключенню уваги, тому вміле використання його можливостей під час освітнього процесу сприяє підтримці інтересу учня до предмета впродовж усього уроку й підвищенню якості діяльнісного навчання. Одним із позитивних результатів такого виду здобуття освіти є здатність учня до критичного аналізу, узагальнення й систематизації інформації з метою подальшого самовдосконалення й самонавчання.

Використання інформаційно-комунікаційних технологій на уроці української мови залежить від різних чинників: потреби конкретного уроку, освітньої мети, рівня програмного забезпечення. Останній чинник чи не найбільше впливає на якість організації навчального процесу.

Розглянемо найпопулярніші програмні забезпечення, які використовують на уроках української мови. Це електронний підручник і навчальні сервіси.

Електронні підручники — це статична форма гіпертекстового мультимедійного освітнього середовища з причинно-наслідковим способом представлення інформаційних відомостей і з постійним якісним зворотним зв'язком; або автоматизований варіант друкованого видання, якому властива «гіпертекстова структура навчального матеріалу, система управління з елементами штучного інтелекту, блок самоконтролю, розвинені мультимедійні складники» [2].

Навчальні сервіси – це інтерактивні платформи у системі онлайн-режиму, динамічний освітній простір, що забезпечує рівний доступ користувачам до навчального середовища незалежно від місця й часу використання.

Так, програмний простір **Learning Apps** використовують як систему інтерактивних навчальних модулів, перевага яких полягає в тому, що педагог може

самостійно створити необхідну вправу в онлайн-режимі або ж скористатися наявними відповідно до навчальних цілей уроку.

Learning Apps також надає змогу створити власний клас, зареєструвавши свій акаунт, і розміщувати в ньому вправи для конкретної групи учнів, що уможливорює врахування індивідуальних особливостей кожного з них. Зазначене інтерактивне навчальне середовище створює для користувачів ситуацію успіху, а також дозволяє вчителю простежити, хто, як і за який час упорався із запропонованим завданням. Працюючи на платформі мультифункційного сервісу Learning Apps, педагог може запропонувати своїм вихованцям вправи на встановлення відповідності, групування понять, орфограм, пунктограм за спільною чи відмінною ознаками; доповнення, відновлення чи редагування слово, речення, текст; створити власні висловлення, вебсловник у картинках із культури мовлення, правильного написання, наголошування слів тощо.

Платформу, як і електронний підручник, можна використовувати через пряме покликання на ресурс чи на повноекранний перегляд, HTML-код для інтеграції на вебсторінку, QRкод що під час дистанційного навчання з метою виконання домашніх завдань, то й для роботи на уроках української мови в комп'ютерному класі чи у процесі самонавчання.

Освітній сервіс **Tagul** надає можливість візуалізувати текст у вигляді «хмари» слів, що сприяє кращому запам'ятовуванню ключових лексичних одиниць, тренує зорову пам'ять, розвиває асоціативне мислення, творчі здібності учнів і робить процес навчання цікавим.

Використання «хмари» слів у навчанні пов'язані, наприклад, з такими завданнями:

- у «хмару» можна записати тему уроку, яку учні

повинні визначити;

- скласти пропозиції щодо визначеної теми, «хмара» постає як опорний конспект;

- прочитати в «хмарі» головне запитання, на яке необхідно знайти відповідь упродовж уроку;

- скласти речення або розповідь, використовуючи якомога більше слів з «хмари»;

- створити словникову «хмару» на основі невеликих нещодавно вивчених навчальних текстів, пригадати, про що там ішлося і в якому саме контексті використані слова;

- показати «хмару», складену зі слів, узятих із незнайомого тексту, і за ними здогадатися про його зміст;

- перетворити нудний текст у цікаву головоломку;

- написати зашифровану листівку другові;

- зробити «хмарку» підказок до словникових диктантів, кросвордів тощо.

Це тільки деякі варіанти використання «хмар тегів/слів». Кожен учитель може додати до свого арсеналу вправ найрізноманітніші ідеї.

Servic Padlet – це зручний, легкий у навчальній діяльності освітній простір, призначений для збереження, організації й реалізації роботи з різним контентом у визначеному віртуальному середовищі, застосування якого під час навчального процесу сприяє формуванню таких навичок, як критичне мислення, творче розв’язання завдань, конструктивне спілкування, обговорення й співпраця. Зазначений сервіс варто використовувати під час «мозкового штурму», для узагальнення й систематизації знань чи спільного виконання домашнього завдання; як майданчик для пошуку й додавання додаткової інформації (музичне та світлинне оформлення, історичний чи мовний коментар), створення проєктів, розроблення й виконання веб-квестів, флешмобів, атмосферних (уявлення, настроїв, емоційне навантаження)

висловлень, обговорення ідей. Водночас мету уроку формулюємо через діяльність учнів.

Одними з основних недоліків використання навчальних сервісів чи електронних підручників у системі онлайн варто назвати необхідність постійного підключення до мережі Інтернет та труднощі у зв'язку з недостатньою кількістю комп'ютерів у класі.

Ідея моделі уроку української мови «Учитель – інформаційні технології – учень» – це налагодження комунікації між учнем і його освітнім середовищем, у системі якого формуються ІКТ-компетентність учня, а саме:

- знаходити оптимальні способи реалізації поставлених цілей;
- використовувати різноманітні джерела інформації;
- шукати й знаходити необхідну інформацію, оцінювати її відповідно до поставлених цілей;
- поширювати систематизовану й узагальнену інформацію;
- організовувати самостійну пізнавально-дослідницьку діяльність;
- співпрацювати з учителем та учнями в динамічних групах;
- мислити алгоритмічно, логічно та критично.

Отже, у контексті навчання предмета української мови в системі інформаційно-комунікативних технологій ІКТ-компетентність розглядаємо як здатність здобувача освіти знаходити, аналізувати, добирати, інтегрувати й застосовувати інформацію в конкретній навчальній ситуації. Формування ІКТ-компетентності учнів на уроках української мови сприяє всебічному розвитку особистості, бажанню самостійно вчитися впродовж життя, удосконалюючи свою предметну компетентність, розумінню інформаційно-комунікаційних процесів як запитів

сучасного світу. Результатом такого навчання є підвищення рівня якості результатів освіти, можливість увесь час перебувати вчителів і учням у зоні розвитку сучасного суспільства.

Список використаних джерел:

1. Жалдак М. І., Лапінський В. В., Шут М. І. Комп'ютерно орієнтовані засоби навчання математики, фізики, інформатики: [посіб. для вчителя]. К. : Дініт, 2004. 110 с.
2. LearningApps.org [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://learningapps.org/>. Дата доступу: 15 лют. 2015.
3. Нова українська школа: poradnik для вчителя. Під заг. ред. Бібік Н. М. К. : Плеяди, 2017. 206 с.
4. Овчарук О. В. Особливості запровадження компетентнісного підходу: досвід України та країн Європи. *Інформаційні технології в освіті*. 2009. Вип. 4. С. 218–226.
5. Слакwa О. М. Компетентнісно зорієнтований підхід до навчання на уроках української мови і літератури: навчально-методичний посібник. Біла Церква, 2016. 53 с.
6. Спірін О. М. Інформаційно-комунікаційні та інформатичні компетентності як компоненти системи професійно-спеціалізованих компетентностей вчителя інформатики. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2009. № 5 (13). С. 255-260.

Сабов В.В., здобувач освіти II–Ф курсу;
Синевич І.С., викладачка педагогічних дисциплін,
доктор філософії, спеціаліст вищої категорії,
викладач-методист.

МОВНА ВЗАЄМОДІЯ В ОНЛАЙН-СЕРЕДОВИЩІ: ОСОБЛИВОСТІ ТА СТРАТЕГІЇ КОМУНІКАЦІЇ

З розвитком технологій та зростанням віртуальних спільнот мовна взаємодія в онлайн-середовищі набуває все більшої важливості. Технологічні мережі тепер дозволяють мати більшу кількість людей, з якими можна зв'язатися. Ці мережі примножують людський потенціал для соціальних мереж і дозволяють підключитися за лічені секунди. Будь-хто може стати учасником груп новин, віртуальних спільнот, сайтів пліток, форумів та інших організацій. Використання цих можливостей розширює здатність сприяти величезним сховищам інформації в Інтернеті [1]. Цей процес викликає необхідність пошуку нових стратегій комунікації та розробки ефективних підходів до спілкування. Зокрема, у зв'язку з різноманітністю культур, мов та індивідуальних особливостей учасників, виникає потреба у вивченні та розумінні різних аспектів мовної взаємодії. Для досягнення успішної комунікації в онлайн-середовищі важливо враховувати не лише технічні аспекти спілкування, але й культурні відмінності, різницю в мовах та способи вираження думок. Тому, важливо розглянути різні стратегії, щоб забезпечити ефективну мовну комунікацію та підвищити якість спілкування в цифровому середовищі.

Так, цілі повідомлення щодо перспективи досягнення бувають двох видів: найближчі, безпосередньо висловлювані автором, і віддаленіші, довготривалі. Серед

найближчих цілей звичайно виділяють інтелектуальні, пов'язані з отриманням інформації, з'ясуванням позицій і думок, роз'ясненням і критикою. Також є цілі, пов'язані зі встановленням характеру стосунків: розвитком або припиненням комунікації, підтримкою або запереченням поглядів партнера, спонукання до дії [2, ст.19].

Особливостями мовної взаємодії в онлайн-середовищі є:

1. Асинхронність та синхронність: Однією з основних особливостей є можливість спілкування як у реальному часі (чати, відеодзвінки), так і з відкладеним часом (електронна пошта, форуми). Це вимагає гнучкості та різних стратегій для ефективного спілкування. Недостатня або відсутня можливість спостереження за невербальними сигналами може призвести до неправильного тлумачення тону повідомлення або навіть до конфліктів між учасниками. Відсутність чіткого розуміння емоційного настрою співрозмовника може становити складну перешкоду для ефективної комунікації в онлайн-середовищі.

2. Обмежена несловесна комунікація: у більшості випадків учасники спілкування не мають можливості спостерігати за мімікою, жестами та іншими несловесними засобами виразності, що може призвести до непорозумінь та недоліків у сприйнятті повідомлень. Обмежена несловесна комунікація у онлайн-середовищі позбавляє учасників можливості виявити та сприйняти підтексти та внутрішні емоції, які часто важливі для повного розуміння повідомлень. Такі недоліки можуть призвести до виникнення конфліктів між учасниками, оскільки інтонація та міміка, які допомагають передати справжній настрій, часто втрачаються у письмовій комунікації.

3. Географічні та культурні відмінності: Онлайн-середовище зближує людей з різних куточків світу, що

призводить до зіткнення з різними мовами, культурними особливостями та способами спілкування. Географічні та культурні відмінності в онлайн-середовищі можуть стати причиною непорозумінь та конфліктів через різні способи вираження думок, різні стандарти ввічливості та різницю в уявленнях про прийняття відповідальності за слова. Також можуть виникнути труднощі через різницю в мовах та лінгвістичних нюансах, що потребує від учасників більшої уважності та толерантності під час комунікації. Крім того, існують культурні норми та відмінності у сприйнятті часу, які можуть впливати на розуміння та організацію спільних проєктів. Для досягнення успішної комунікації в онлайн-середовищі необхідно розвивати культуру взаємоповаги та враховувати різноманітність підходів до спілкування серед учасників. Важливо також надавати можливість для вирішення конфліктних ситуацій шляхом конструктивного діалогу та пошуку компромісних рішень.

Стратегіями комунікації в онлайн-середовищі виділяють:

1. Чіткість та конкретність: використовувати прості, зрозумілі та конкретні фрази, уникати подвійного тлумачення та мінливого значення слів.

2. Ввічливість та емпатія: потрібно пам'ятати про важливість культурного та етичного контексту у спілкуванні з представниками різних культур та націй, бути ввічливими та емпатичними, проявляти повагу до інших учасників комунікації. Уникати образливих висловлювань, тому що різні культури можуть мати різні норми та цінності. Завжди старатися ставити себе на місце іншої людини, уявляти ситуацію з її точки зору, щоб побачити, як слова та дії можуть впливати на неї. Це допоможе підтримати поважні та гармонійні відносини в онлайн-середовищі.

3. Використання мовних засобів виразності: для компенсації відсутності несловесних засобів виразності використовувати мовні засоби, які допоможуть передати емоції та настрій. Використання відповідних комунікаційних інструментів, таких як емодзі, емоційні вирази або віртуальні жести, може допомогти підсилити спілкування та зробити його більш ефективним.

4. Адаптація до аудиторії: важливо враховувати мовний рівень опонента, культурні та соціальні особливості, релігійні переконання, вік та інші фактори, що можуть впливати на сприйняття повідомлення. Наприклад, використання легкої та доступної мови допоможе досягти більшого розуміння серед людей з різним рівнем освіти. Також варто уникати використання культурно чутливих або образливих термінів, щоб не викликати негативну реакцію у співрозмовника.

5. Використання мовних інструментів: користуватися доступними мовними інструментами, такими як перекладачі та словники, для забезпечення зрозумілості та точності комунікації. Таким чином можна перевіряти правильність вживання слів, виразів і граматичних конструкцій. Також це допомагає розширювати словниковий запас і вивчати нові вирази, що поліпшує якість та рівень мовних навичок.

Таким чином, враховуючи ці особливості та застосовуючи відповідні стратегії, користувачі можуть не лише ефективно обмінюватися інформацією, але й сприяти побудові довіри, спільних цілей та врегулюванню конфліктів. Такий підхід сприяє створенню продуктивної атмосфери співпраці та взаєморозуміння, що становить ключові компоненти успішного спільного вирішення завдань та досягнення поставлених цілей. Зокрема, важливо активно слухати одне одного, виявляти емпатію та розуміння, а також шукати компромісні рішення, які

задовольняють потреби всіх сторін, адже це сприяє побудові стійких відносин і досягненню взаємовигідних результатів. Будучи відкритими до думок і ідей інших учасників, ми можемо збагатити нашу спільну роботу і зробити її більш інноваційною та результативною.

Список використаних джерел:

1. Генсерук Г., Бойко М., Мартинюк С. Цифрові інструменти комунікації в освітньому процесі закладу вищої освіти. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка*. Серія: Педагогіка. 2022. 1(1). С. 31–39.

2. Дегтярьова К.В. Основи теорії мовної комунікації: Навчально-методичний посібник для студентів факультету філології та журналістики напряму підготовки 6.020303 «Філологія. Українська мова і література». Полтава, 2012. 70 с.

УДК 37.016: 811.161.2: 004.087 (043.2)

Сідор Д.О., здобувачка освіти II-Г курсу;
керівник: Грицько В.В., доктор філософії (PhD),
викладачка суспільних дисциплін,
спеціаліст вищої категорії, викладач – методист

ЗНАЧЕННЯ ЕЛЕКТРОННИХ ПІДРУЧНИКІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Підвищений інтерес до електронних підручників виник у зв'язку з двома чинниками: сприянням сучасних тенденцій у цифровій освіті та вічними проблемами фінансування, які ускладнюють процес створення та друку традиційних навчальних матеріалів.

Визначення терміну «електронний підручник» є настільки обширним, що без конкретизації воно надто загальне [1]. Отже, коли говорять про електронні підручники в загальному розумінні, це включає в себе всі форми контенту, такі як електронні книги, тексти з посиланнями, різні типи документів та веб-сторінки, які містять певну інформацію. З метою підвищення ефективності супроводу навчання здобувачів освіти, зокрема в навчанні української мови, в даний час активно пропонується використання електронних підручників.

Електронний підручник – це технологізація організованого освітнього процесу, яка передбачає нове конструювання тексту, дидактичного матеріалу, рекомендацій щодо його проведення, створення форм контролю за особистісним розвитком здобувачів освіти в ході навчально-пізнавальної діяльності та реалізація суб'єктивного принципу навчання [2]. Вони можуть виступати як додаток до традиційного підручника або навіть стати його альтернативою. Основні переваги електронних підручників полягають у можливостях розміщення в них початкового матеріалу, який може бути представлений як у кількісному, так і в якісному аспектах.

Важливо відзначити, що основною перевагою цього засобу є його здатність копіювати обрану інформацію, редагувати та друкувати без значного зусилля. Використовуючи його, можна вмістити необхідну кількість завдань різних типів для розвитку вмінь та навичок учнів чи здобувачів освіти.

Чинна програма з української мови передбачає «сформувані особистість, готову до активної, творчої діяльності у всіх сферах життя демократичного суспільства; реалізувати сучасні організаційні форми, методи і технології навчання української мови в загальноосвітній школі» [3]. У сучасних уроках неможливо

уявити відсутність використання інформаційно-комунікативних технологій.

Це є об'єктивною причиною для кардинальних змін у методиці навчання. Згідно з практикою, використання електронних підручників у процесі вивчення мови не лише дозволяє модернізувати урок, але й істотно покращує його практичну спрямованість.

Головна мета мультимедійного засобу навчання полягає у стимулюванні пізнавальної активності здобувачів освіти, розвитку їх критичного та логічного мислення, цікавості до дослідницької роботи, фантазії, а також у посиленні фонових знань та самостійності в навчанні через формування навичок пошуково-дослідницької роботи. Електронний підручник створює таке інтерактивне оточення, що підтримує постійний інтерес здобувачів освіти до навчального матеріалу, забезпечує гнучкість у навчальному процесі, оскільки засвоєння інформації відбувається не лише через усне пояснення вчителя чи відображення, але й за допомогою візуальних елементів, графічних зображень, звукового супроводу та створення проблемних ситуацій. Це дозволяє здобувачам освіти переходити від конкретного до загального і навпаки, що робить їх знання систематичними, а вміння й навички - стійкими та якісними.

Наприклад, для уроку з української мови можна включити різні види словників, такі як орфографічний, фразеологічний, тлумачний, орфоепічний, а також лексичні та фразеологічні словники антонімів та синонімів.

Цей засіб має надзвичайно потужні засоби активізації пізнавальної діяльності: відеокліпи, аудіофайли для мислення, пам'яті та уяви [2]. Для принципу наочності будуть доречними саме комп'ютерне моделювання, анімаційні ефекти, відеокліпи зі звуковим супроводом –

тобто все те, що може зацікавити здобувачів освіти до вивчення та запам'ятовування певного матеріалу.

Отже, використання електронного підручника на заняттях здобувачами освіти у процесі вивчення української мови – це один із ефективних та дієвих шляхів урізноманітнення навчального процесу, забезпечення послідовності, наступності та систематичності засвоєння знань у ході індивідуальної чи групової роботи.

Список використаних джерел:

1. Богославець Л.П. Використання електронного підручника в модульному середовищі університету. Вісник НАУ. Серія : Педагогіка. Психологія. Зб.наук.пр. Вид-во Нац.авіац.ун-ту «НАУ-друк», 2014. Вип.5(1) С.24–27

2. Рускуліс Л. Електронний підручник як ефективна інформаційна технологія у процесі підготовки майбутнього вчителя української мови. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми.* зб. наук. пр. Випуск 38. Київ-Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2014. С. 431–434.
URL:

<http://ekhsuir.kspu.edu/bitstream/handle/123456789/7255/%D0%95%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%82%D1%80%D0%BE%D0%BD%D0%BD%D0%B8%D0%B9%20%D0%BF%D1%96%D0%B4%D1%80%D1%83%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%BA%D0%B8.pdf?sequence=1>

3. Семенів Н.Л. Особливості використання електронного підручника на уроках української мови. *Проблеми сучасного підручника.* 2016. Вип. 16. С. 384-392.
URL: file:///C:/Users/user/Downloads/psp_2016_16_36.pdf

Томаш І.І. здобувачка III-Б курсу
керівник: Резнікова К.В.
викладачка української мови та літератури,
спеціаліст II категорії.

ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕКТРОННИХ ОСВІТНІХ РЕСУРСІВ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Розвиток людського суспільства та цивілізації висуває перед освітою принципово нові проблеми. Тому останнім часом активно розглядається питання про використання електронних освітніх ресурсів у процесі викладання гуманітарних дисциплін. Можливості сучасного уроку й системи освіти значно розширюються завдяки використанню електронних освітніх ресурсів. Застосування електронних освітніх ресурсів у навчанні базується на загальному розумінні зміни ролі інформації в освітньому процесі та загальних принципах інформаційної взаємодії в інформаційно-комунікативному середовищі.

В.О.Сухомлинський зазначив: «Головне, щоб одночасно учень бачив, спостерігав і робив. Де є ці три речі, там є жива думка, що загострює розум». Впровадження нових інформаційних технологій у навчальний процес дозволяє активізувати процес навчання, підвищити темп уроку, збільшити обсяг самостійної та індивідуальної роботи учнів. Сьогодні, щоб процес навчання був повноцінним, необхідно, щоб кожен вчитель міг підготувати і провести урок з використанням різних електронних освітніх ресурсів, тому що їх використання здатне зробити урок більш яскравим, цікавим, насиченим, більш ефективним [2, с. 8]. Дослідженнями проблеми впровадження ІКТ у загальноосвітні навчальні заклади

займалися відомі науковці: В. Биков, Л. Брескіна, А.Звягіна, М. Пошукова, О.Співаковський.

Застосування засобів ІКТ в системі освіти, перш за все, направлене на вдосконалення існуючих технологій навчання. Комп'ютерні технології підсилюють дослідницькі, інформаційно-пошукові і аналітичні методи роботи з навчальним матеріалом[2,с.9].

За допомогою комп'ютера як засобу навчання можна реалізувати програмоване та проблемне навчанням. Програмне забезпечення дозволяє вчителю-предметнику знайти свій підхід до викладання предмета. Використання навчальних програм є дуже ефективним методом навчання, якщо він поєднується з традиційними методиками, а вчитель займає активну позицію та при необхідності стає проміжною ланкою між комп'ютером та учнем під час практичних занять.

Використання електронних освітніх ресурсів на уроках української літератури дозволяє урізноманітнити форми роботи, діяльність учнів, активізувати увагу, підвищує творчий потенціал особистості. Побудова схем, таблиць, презентацій дозволяє економити час, більш естетично оформити матеріал [3, с. 7]. Використання кросвордів, ілюстрацій, малюнків, різних цікавих завдань, тестів, виховують інтерес до уроку, роблять його цікавішим.

Використання мультиплікації і анімації урізноманітнюють уроки, активізують учнів. Використання електронних освітніх ресурсів підвищує наочність, інтерактивність. Це: анімовані малюнки та ілюстрації; інтерактивні визначення, правила, таблиці, навчальні тексти; електронні завдання, тести, словники і довідники. Головні дидактичні функції, які реалізуються за допомогою ІКТ на уроках української літератури, це:

- пізнавальна

- розвивальна;
- дослідницька;
- комунікативна [4, с. 104].

Нам би хотілося зупинитися на тих ресурсах, які найчастіше використовуються на уроці.

Найчастіше використовуються презентації. Використовувати їх можна і при поясненні нового матеріалу, при закріпленні знань, і при виконанні творчих завдань і фізхвилинок. У презентацію можна вставити все, що тільки можливо: і малюнки, і схеми, і тести, і відео, і посилання на інший електронні освітні ресурси. Порівняно з іншими ресурсами презентацію можна вважати універсальним.

Анімації та ілюстрації, наприклад, використовуються при поясненні нового матеріалу: ці ресурси наочно демонструють навчальний матеріал, дозволяють спостерігати різні явища мови. Також ці ресурси можна використовувати для організації творчої роботи (скласти розповідь на основі картинки, наприклад).

На етапах повторення і закріплення матеріалу використовуються інтерактивні тести [4, с. 112]. Перевагою електронних тестів, це те, що перш за все, їх дуже любляють діти, а також високий ступінь інтерактивності: і контролюють рівень знань, і в разі потреби допомагають пригадати правило.

Отже, ми можемо дійти висновку, що електронні освітні ресурси можна використовувати на всіх етапах уроку і при будь-якій організації навчального процесу. При цьому змінюється не тільки зміст навчального процесу, але і зміст діяльності вчителя: вчитель перестає бути просто «репродуктором» знань, а стає розвитком нових технологій навчання, що, звичайно ж, підвищує його творчу активність, але і вимагає високого рівня методичної підготовки.

Список використаних джерел:

1.Воробцова В.В. Використання інформаційних технологій навчання на уроках української мови та літератури. Електронний ресурс. Режим доступу до джерела: [http:// www.nbav.gov.ua](http://www.nbav.gov.ua).

2.Скуратівський Л. В. Інформаційні технології як засіб мовленнєвого розвитку учнів в процесі навчання української мови та літератури в основній школі. *Українська мова та література в школі*. 2005. № 4. С. 7-10.

3.Уліщенко А. Комп'ютер і вивчення української словесності. *Дивослово*. 2006. №10. С. 7-8.

4.Освітні технології: Навчально-методичний посібник. О.М. Пехота, А.З. Кіктенко, О.М. Любарська та ін... К. А.С.К. 2001. 256 с.

НАУКОВИЙ МОЛОДІЖНИЙ АЛЬМАНАХ
ГПФК МДУ

**«РОЗВИТОК СУЧАСНОЇ ВІТЧИЗНЯНОЇ
ПЕДАГОГІКИ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ
ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА»**

11 квітня 2024 р.

**Збірник тез доповідей
науково-практичної конференції здобувачів освіти
ВСП «ГПФК МДУ»**

Відокремлений структурний підрозділ
«Гуманітарно-педагогічний фаховий коледж
Мукачівського державного університету»
89600, Закарпатська область, м. Мукачево,
вул. Я.-А. Коменського, 59.
E-mail оргкомітету конференції:
akademichna.nauka@gmail.com